

67762

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TURİZM MİMARLIĞININ YARATTIĞI ÇEVRESEL ETKİLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR YÖNTEM

Y. Mimar S. Funda ÖZTÜRK

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Bölümünde
hazırlanan

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Necati İnceoğlu (Y.T.Ü.)

Prof. Dr. Necati İnceoğlu
11/11/1997

İSTANBUL, 1997

Prof. Dr. Akın Özsoy

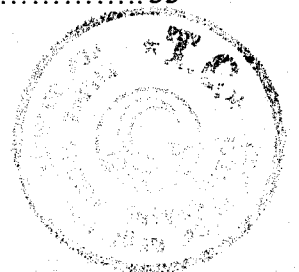
Akın Özsoy

Prof. Dr. Güler Özsoy

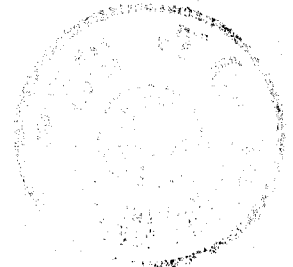
Güler Özsoy

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	III
ŞEKİL LİSTESİ.....	IX
TABLO LİSTESİ.....	X
TEŞEKKÜR.....	XI
TÜRKÇE ÖZET.....	XII
SUMMARY.....	XIII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Tezin amacı.....	6
1.3. Tezin önemi.....	7
1.4. Sayıtlar.....	8
1.5. Araştırmanın Sınırları.....	9
1.6. Araştırmanın yöntemi.....	10
2. TURİZM MİMARLIĞI.....	12
2.1. Turizm Mimarlığı Kavramı.....	12
2.2. Turizm Varış Noktası - Turizm Yerleşmesi.....	16
2.2.1. Turizm Yerleşmesinin Tanımı.....	16
2.2.2. Turizm Yerleşmesinin Gelişme Modelleri ve Süreçleri.....	18
2.2.3. Türkiye ve Turizm Yerleşmeleri.....	25
2.2.4. Bir Örnek ve Uygulama: Uzungöl.....	29
2.3. Turizm Amaçlı Arsa Kullanım Planlaması.....	32
2.3.1. Planlama Tanımları.....	32
2.3.2. Planlama ve Turizm.....	33

2.3.3. Arsa Kullanım Planlaması Tanımı ve Planlama Süreci.....	35
2.4. Turizm Yerleşmesinde Arsa Kullanım Planlaması Süreci İçin Öneri Modeli.....	38
3. TURİZM YAPILAŞMASININ ÇEVRESEL ETKİLERİ VE ÇEVRESEL ETKİLERİN SINIFLANDIRILMASI.....	39
3.1. Çevre.....	39
3.1.1. Çevrenin Tanımı.....	39
3.1.2. Çevreye Bakış Açısındaki Değişim ve Değişim ile Ortaya Çıkan Kavramlar: Çevrenin Niteliği, Sürdürülebilir Gelişme, Taşıma Kapasitesi, Çevresel Etki Değerlendirme.....	41
3.1.2.1. Çevrenin Niteliği.....	42
3.1.2.2. Sürdürülebilir Gelişme.....	44
3.1.2.3. Taşıma Kapasitesi.....	48
3.1.2.4. Çevre Etki Değerlendirme.....	52
3.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Etkileri.....	55
3.2.1. Çevresel Sorunlar.....	55
3.2.2. Turizm Yerleşmesinin Niteliğini Belirleyen Ögeler ve Turizm Yapılaşmasının Turizm Yerleşmelerinde Yaratığı Çevresel Etkilerin Sınıflandırılması.....	56
3.2.3. Turizm Yapılaşmasının Turizm Yerleşmelerinde Yaratığı Çevresel Etkilerin Sınıflandırılması İçin Önerilen Kurgu.....	61
4. TURİZM YAPILAŞMASININ FİZİKSEL VE SOSYAL ÇEVREDE OLUMSUZ YARATTIĞI ETKİLER.....	65
4.1. Turizm Yapılaşmasının Fiziksel Çevrede Yaratığı Olumsuz Etkiler.....	66
4.1.1. Turizm Yapılaşmasının Doğal çevrede Yaratığı Olumsuz Etkiler.....	66

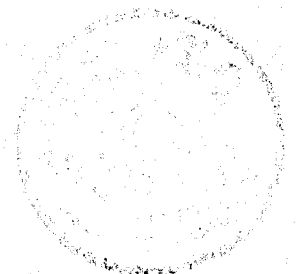
4.1.1.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Bitki- Hayvan-Toprak Üzerindeki Olumsuz Etkileri: Hayvanlar, Ormanlar, Bitkiler, Tarım Peyzaj, Toprak Kirliliği.....	66
4.1.1.1.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Bitki - Hayvan - Toprak İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tartışılması.....	75
4.1.1.1.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Bitki - Hayvan - Toprak - ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	80
4.1.1.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Su Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	81
4.1.1.2.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Su İle Olan İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tartışılması.....	89
4.1.1.2.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Su ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	91
4.1.1.3. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Hava Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	91
4.1.1.3.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Hava ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	95
4.1.2. Turizm Yapılaşmasının Yapılı Çevrede Yarattığı Olumsuz Etkiler ve Yapılı Çevrenin Analizi.....	96
4.1.2.1. Yerleşmeyi Oluşturan Fonksiyonların Değerlendirilmesi.....	98

4.1.2.1.1. Konut Dokusunun Fiziksel Olarak Yok Olması veya Kullanım Değiştirmesi.....	98
4.1.2.1.2. Tarım Topraklarının ve Hayvancılık Yapılan Alanların Yapı Alanına Katılarak Yok Edilmesi.....	100
4.1.2.2. Yerleşmeyi Oluşturan Mimari Elemanların Değerlendirilmesi ve Uzungöl'ün Yapılı Çevresi Hakkında Bilgi.....	100
4.1.2.2.1. Turizm Yapılaşmasının Yapılı Çevre ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar.....	108
4.2. Turizm Yapılaşmasının Sosyal Çevrede Yarattığı Olumsuz Etkiler.....	109
4.2.1. Turizm Yapılaşmasının Yerel Halk Üzerindeki Olumsuz Etkiler.....	110
4.2.2. Turizm Yapılaşmasının Sosyal Çevredeki Etkilerini Değerlendirmek İçin Belirlenen Üç Faktör.....	113
4.2.2.1. Ekonomik Yaşantı.....	114
4.2.2.1.1. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşantı Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	116
4.2.2.1.2. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşantı İle Olan İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tartışılması.....	119
4.2.2.1.3. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşantı İle Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar....	123
4.2.2.2. Yöre Halkının Girişimci Olarak Turizm Modelinde Yer Alması.....	124
4.2.2.2.1. Yöre Halkının Turizmden Gelir Elde Etmek Amacı İle Turizme Katılma Kararının İncelenmesi.....	125

4.2.2.2.2. Yöre Halkının Turizme Katılma Çeşitlerinin İncelenmesi.....	126
4.2.2.2.3. Yöredeki Var Olan Konut Stoğunu Değerlendirirken Yöre Halkının Fizik Mekan Düzenlemelerindeki Tercihlerinin İncelenmesi.....	127
4.2.2.2.4. Yöre Halkının Yörede Turizmden Başka Yürütmek İstedığı Ekonomik Eylemlerin İncelenmesi.....	128
4.2.2.2.5. Yöre Halkının Girişimci Olarak Turizm Modelinde Yer Almasında Dikkat Edilecek Noktalar.....	129
4.2.2.3. Turizmin Toplumsal Organizasyonu.....	130
5. TURİZM YAPILAŞMASININ YARARTTIĞI OLUMSUZ ÇEVRESEL ETKİLERİN ÖNLENMESİ İÇİN BİR YÖNTEM.....	132
5.1. Yöntem ve Yöntemin Grafik Sunumu.....	132
6. SONUÇ.....	135
KAYNAKLAR.....	141
EK I : Araştırma Raporu Trabzon Uzungöl'de Yaşayan Yetişkinlerin Turizm Amaçlı Fiziksel Plan Kararlarına Katılım Konusundaki Düşünceleri Ve Bu Fizik Plan Çerçevesinde Turizm Aktivitesini de İçine Alacak Yeni Yaşam Biçimi Hakkındaki Görüşleri Nelerdir?.....	149
E. I GİRİŞ.....	152
E. II İLGİLİ LİTERATÜR.....	163
E. III YÖNTEM.....	178

E. IV BULGULAR ve YORUM.....	186
E. V ÖNERİLER.....	236
E. VI GÖRÜŞME FORMU.....	246
EK II : Uzungöl Merkez Alanının Analizi.....	261
EK III: Uzungöl’de Mahallelere Göre Doku Analizi.....	262
EK IV: Uzungöl Konutu - Plan - Görünüş.....	263

ŞEKİL LİSTESİ

BÖLÜM 2

Şekil 2.1. Pattaya'nın Gelişimi.....	23
Şekil 2.2. Kıyı Tatil Yerleşmeleri Gelişim Modeli.....	24
Şekil 2.3. Bütünleşmiş Kıyı Tatil Yerleşmeleri Gelişim Modeli.....	25
Şekil 2.4. Turizm Yerleşmeleri Gelişim Evreleri Şeması.....	22
Şekil 2.5. Alternatif Turizm Yerleşmeleri Gelişim Evreleri.....	22
Şekil 2.6. Trabzon - Çaykara - Uzungöl Turizm Merkezi Şeması.....	31

BÖLÜM 3

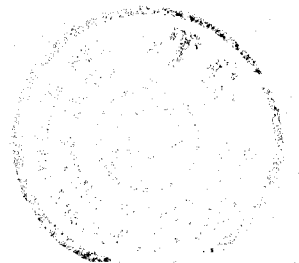
Şekil 3.1. Biyolojik Sistemler Merdiveni ve Ekolojinin Kapsamı.....	39
Şekil 3.2. Taşıma Kapasitesi ve Sürdürülebilir Turizm Gelişmesi.....	49
Şekil 3.3. Çevresel Etki Değerlendirme Konusunda Bir Model Örneği.....	54

BÖLÜM 4

Şekil 4.1. Filah Mahallesi'nden Yerleşim Kesiti.....	78
Şekil 4.2. Uzungöl Gölbaşı Mahallesi'nden Yerel Yaşantı Bütünlüğünü Gösteren Kesit.....	122
Şekil 4.3. Gölbaşı Mahallesi Doku Analizi.....	103
Şekil 4.4. Hocalı Mahallesi Doku Analizi.....	104
Şekil 4.5. Büyükköy Mahallesi Doku Analizi.....	105
Şekil 4.6. İnceli Mahallesi Doku Analizi.....	106
Şekil 4.7. Filah Mahallesi Doku Analizi.....	107

BÖLÜM 5

Şekil 5.1. Turizm Yapılaşmasının Yaratdığı Olumsuz Etkilerin Değerlendirilmesi İçin Bir Yöntem.....	134
---	-----

TABLO LİSTESİ

BÖLÜM 2

Tablo 2.1: Arsa Kullanım Planlaması İçin Model..... 36

Tablo 2.2: Turizm Yerleşmelerinde Arsa Kullanım Planlama Süreci İçin
Önerilen Model C. Hunter ve H. Green'den (1995) sonra..... 38

BÖLÜM 3

Tablo 3.1: Turizmin Doğal Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel Etkileri..... 58

Tablo 3.2: Turizmin Yapılı Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel Etkileri..... 59

Tablo 3.3: Turizmin Kültürel Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel Etkileri..... 60

BÖLÜM 4

Tablo 4.1: Peyzajın Yapısını (canlı ve cansız öğelerini) Oluşturan ve
Fonksiyonları (canlı ve cansız öğeler arasındaki ilişkileri)
Sağlayan Ekolojik Faktörler..... 83

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca beni yönlendiren danışman hocam sayın Prof Dr. Necati İncoğlu'na, doktoramın alan çalışmasında özellikle yöntem açısından büyük katkıları bulunan Sayın Prof.Dr. Nur Alkış'a, artık aramızda olmayan ama çevre koruma ve kullanma konusunda derin tartışmalar yaptığım Sayın Prof.Dr.Kriton Curi'ye, Uzungöl Araştırması'nın giderlerini karşılayan Turizm Bakanlığı'na, Türkiye'deki turizm geliştirme projelerinin, başta Güney Antalya Turizm Geliştirme Projesi, içinde bürokrat olarak bulunması nedeni ile birikimlerini benle paylaşan Turizm Yatırımlar Genel Müdürü (1993) Sayın Yüksek Mimar Seyhun Örs'e, araştırmamı yaptığım Uzungöl halkına ve yine araştırmam sırasında Trabzon'dan yardımlarını esirgemeyen Sayın Cafer Hazaroğlu'na, yat turizminin 1980 sonrası oluşumu içinde profesyonel olarak bulunması, yat turizmini ilgilendiren kanun ve yönetmeliklerin oluşmasında Turizm Bakanlığı'ndaki çalışmaları ve Bodrum Deniz Ticaret Odası'ndaki icraatları ile beni Türkiye'nin kıyılarındaki turizm uygulamaları hakkında anında bilgilendiren ve çalışmalarımın Amerika bölümünü destekleyen Sayın Ekonomist Gürkan Erertem'e, çalışmamı sık sık okuyup, sorduğu sorular ile araştırmama eleştirel bir yaklaşım geliştirmemi sağlayan Sayın Yüksek Mimar Ali Kerestecioğlu'na, araştırma dünyasının kapılarını açmama neden olan, hayatımdaki güzelliği sağlayan Üniversitem elemanlarına ve tüm bunları gerçekleştirmemde büyük etkisi olan sevgili anneme, babama ve kardeşime teşekkür ederim.

TÜRKÇE ÖZET

Turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için yapılaşma sürecinde kullanılacak bir yöntem oluşturmak bu tezin amacıdır. Geliştirilen yöntem ile aşağıdaki alt amaçlara ulaşıldı. Bunlar:

- Turizm yapılaşmasında arsa kullanım planlamasının önemini vurgulamak,
- Turizm yapılaşmasının varış noktalarında oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek açısından, arsa kullanım planlamasını geliştirmek,
- Turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini analiz edebilmek için turizm yapılaşmasının olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlar arası ilişkiler ile varış noktasının niteliğini oluşturan öğeler arasında ilişki kurmak,
- Turizm yapılaşmasının varış noktalarında olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlar arası ilişkilerini bir sistem altında sınıflandırmak,
- Varış noktasında planlanan ve tasarlanan turizm yapılaşmasının oluşturabileceği etkileri planlama sırasında belirlenmesine katkı sağlamak ve
- Plancı ve tasarımcının turizm yapılaşmasının olumsuz etkilerini önlemek için araştırmalar yapmasına yol açmaktır.

Birinci bölümde; tez çalışmasının konu alanı ve kapsamı tanımlanmıştır.

İkinci bölümde; tezin çalışma alanı turizm mimarlığı, turizm yerleşmesi ve arsa kullanım planlaması ile mimari görüş açısından ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Yöntemde kullanılacak olan ve geliştirilen arsa kullanım planlama sistemi grafik bir anlatım ile sunulmuştur.

Üçüncü bölümde; turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkiler bir sistem altında sınıflandırılmıştır.

Dördüncü bölümde; yöntemin gerektirdiği çalışmayı yapmak için gerekli olan liste üretilmiştir. Liste aşağıdaki yöntem ile oluşturulmuştur.

- Fiziksel ve sosyal çevre sürdürülebilir turizm tanımları ile ilişkilendirilerek ilke düzeyinde olması gerek nitelikleri tanımlanmıştır.
- Çevresel elemanların turizm yapılaşması ile olan ilişkileri incelenmiştir ve bu yapılaşmanın çevresel elemanları olumsuz etkilediği durumlar yayınlar aracılığı ile ortaya konmuştur.
- Turizm yapılaşmasının etkilediği olumsuz çevresel elemanların durumu bir örnek olarak Uzungöl'de yapılan araştırma sonuçları ile tartışılmıştır.
- Turizm yapılaşmasında varış noktasının çevresel elemanlarını olumsuz etkilerden korumak için yapılması önerilen araştırmalar belirlenmiştir.

Beşinci bölümde; turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için bir yöntem önerilmiştir. Bu yöntem yardımı ile,

- turizm yapılaşmasının yarattığı olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi,
- turizm yerleşmelerinde turizm yapılaşmasının çevresel etkilerinin arsa kullanım planlama yapısı içinde dikkate alınması ile çevresel sorunlar oluşturan kararların tekrarlanmaması,
- turizm yapılaşmasının varış noktalarında olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkilerin bir sistem altında sınıflandırılması ve kurulacak olan veri tabanına bu sistemin yansıtılması,
- var olan ve farkı yaratan çevresel kaynakların turizm yapılaşması tarafından tüketilmemesi ve gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır.

Altıncı bölümde; çalışmanın sonuçları tartışılmıştır.

A METHOD TO EVALUATE ENVIRONMENTAL IMPACTS CREATED BY ARCHITECTURE OF TOURISM

The main aim of this study is to develop a method which shows a way of considering environmental impact of tourism development during the planning stage at the local level. the following aims were reached with this method. These are:

- to stress the importance of land use planning in tourism development
- to improve land use planning for prevention of negative environmental impacts of tourism development in the destination area
- to establish a relationship between environmental elements and local peculiarities of the destination area in order to analyze the environmental impacts of tourism development
- to classify environmental elements and their relations systematically
- to determine potential environmental impact of tourism development during the planning and design stage
- to direct planners and designers in making research for prevention of the negative impact of tourism development,

The first section is an introduction dedicated to the definition of the field and scope of the subject. In the second section, a relation was established between the scope of the subject and the concepts such as architecture of tourism, tourism settlement and land use planning from the architectural design point of view.

In the third section, the impacts of tourism developments on environmental elements are classified systematically.

In the fourth section, a list which was needed for the method was generated by using the following way.

- The relation was established between sustainable tourism and the quality of physical and social environments in order to provide a definition of quality of the physical and social environment in the principle level
- The relationship between environmental element and tourism development was examined carefully through research - based literature
- The environmental impact of tourism development was discussed at the result of research in Uzungöl. The research study was about what the local people think about tourism development and how they want to change their social life and their physical environment.
- Researches were determined for the protection of the environmental elements from the negative environmental impacts of the tourism development.

In the fifth section, a method was suggested for the prevention of the negative environmental impacts of the tourism development. Through this method;

- Negative environmental impact of tourism development can be prevent
- Consideration of the negative environmental impacts of the tourism development will enable the architect to think about these issues systematically and will prevent or at least reduce possible environmental impact before it occurs
- Classification of environmental elements is achieved in order to have a database which can be used for environmental impact assessment
- Protection of natural resources for the future generations

Results of the study were discussed in the sixth section..

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Fiziki ve sosyal çevre, çeşitli amaçlarla üretilen kararlar, uygulamalar ve kullanımlar sonucu oluşmakta veya değişmektedir. Bunlar son otuz yılda (Butler, R. W., 1991 : 201) yeni çevrelerin oluşmasına veya oluşmuşların çeşitli biçimlerde ve içerikte değişmesine neden olmaktadır. Bu yeni oluşumlar ve değişimlerin bazıları çevresel sorunlara neden olmaktadır (Holdsworth, B., 1993 : 229).

Turizm dünyanın en büyük endüstrilerinden biridir. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'nin 1992 ekonomik raporu aşağıdaki bilgileri vermiştir. Dünyanın, ulusal ve uluslararası seyahati de kapsayan turizm servisleri için harcadığı değer 1990'da 2,9\$ milyardır. Bu, dünyanın tüketim harcamalarının %12.3'üne tekamül eder ve 5,7 milyon iş yaratır. 1991'de 430 milyon turist kendi ülkesinden dışarıya seyahat etmiştir. Bu, enerjinin ve kaynakların kitlesel tüketimi demektir (Cicin-Sain, B., 1993 : 26).

Akdeniz kıyıları bir yılda 100 milyon turist ağırlamaktadır. 2030 yılına doğru ise bu sayının 250 milyona çıkacağı umulmaktadır (EUCC.1992:8). Bu hareket sonucu, yeni oluşumların ve değişimlerin bazıları çevresel sorunlara neden olmaktadır. Doorn (1985) araştırma sonucu, 'turizm gelişmesinin doğal ve insan yapısı çevreleri değiştirdiği' hipotezini geliştirmiştir (Doorn.1985:35). Yerel yapılaşma karakterinin bozulması, doğal çevrenin zarar görmesi, ev sahibi ülkenin sosyal yaşantısının değişmesi - bozulması - genel anlamda turizm sektörünün hedef seçtiği yerleşmeyi[†] - varış noktasını - oluşturan

[†] Turizm varış noktası İngilizce'deki ' destination' sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu Türkçe karşılığın Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin - UYGAR - Turizm Varış Noktalarının Geliştirilmesi (1996) isimli düzenlediği panel ve çalışma grubu programında kullanıldığı görülmüştür.

Turizm olgusunun hedef seçtiği veya kendiliğinden hedef olma konumuna gelen yerleşmeler turizm literatüründe varış noktası olarak tanımlanmaktadır. Var olan bir yerleşme turizm olgusunun bünyesine

değerlerin yok olması gibi turizm olgusu çevresel kaynaklar üzerinde değişiklikler oluşturmuştur. Bu değişiklikler, dünya gündeminde 1987 Brundland Raporu'ndan sonra yer almaya başlayan ve İ. Tekeli'nin* (Tekeli, İ., 1995 : 3) belirttiği gibi toplumun istenen durumunu tanımlayan sürdürülebilirliğin[†] turizm literatürüne taşınmasına neden olmuştur. Sürdürülebilir turizm gelişmeleri üzerindeki çalışmalar araştırmaların gündeminde.

Turizm yapılaşmaları nedeni ile Türkiye'de de bazı alanlar; özellikle turizm yerleşmeleri, çevresel sorunlardan etkilenmiş veya etkilenmektedir. Turizm yerleşmeleri bazen bir doğa parçasında yer alan ve içinde her ihtiyacın karşılandığı karmaşık tesisler, bazen yerel yaşantının devam ettiği bir köy veya bir şehir merkezi olabilmektedir.

Turizm yapılaşması sonucunda oluşan çevresel sorunlar yapılaşma sürecinin yeniden incelenmesi ile önlenabilir. Planlamacı ve tasarımcılara turizm yapılarının oluşma sürecinde kullanabilecekleri bir yöntem üretmek çevresel sorunların azalmasına yardımcı olacaktır.

Yaşanmak istenen çevreyi tasarlamakla yükümlü olan mimarlık disiplini, yapılaşma sonucunda oluşan olumsuz çevresel etkilerin değerlendirilmesinde ve kontrol altına alınmasında önemli araçlara sahiptir. Turizm yapılaşma süreci arsa kullanımı kapsamında iyileştirilebilir. Çevresel kontrol, etkili bir arsa kullanım planlamasını gerektirmektedir (The Report of the National Commission on the Environment, 1993: XVIII). Arsa kullanım planlaması yardımı ile olumsuz çevresel etkiler kontrol altına alınabilir

katılması ile varış noktası olma niteliğini de bünyesine katmış olmaktadır. Ancak; turizm olgusunun hedef seçtiği veya kendiliğinden hedef olma konumuna gelen yerleşmeler için, varış noktası kavramı yerine turizm yerleşmesi kavramı kullanılacaktır.

* Habitat II'nin - 1996 - (1995) Gündemini Oluşturan Temel Kavramların İrdelenmesi başlığı altında oluşturduğu metinde sürdürülebilir yerleşme kavramını tartışırken sürdürülebilirliğin toplumun bir hali olduğunu belirtmiştir.

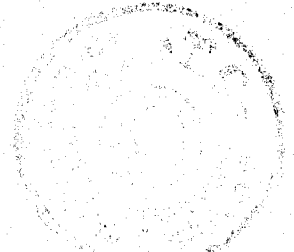
[†] Sürdürülebilirlik İngilizce'deki 'sustainability' sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır.

(AGENDA 21,1992:84). Çevresel etkileri dikkate alan bir planlama, ‘fiziksel kapasite ve kaynaklar arasındaki dengeyi kuran’ (Hunter,C. ve Green, H.,1995:96) yönü ile turizmin çevresel kaynaklar üzerindeki etkilerini aza indirmeyi amaçlar. Bu turizm planlaması için önemli bir araçtır (WTO,1993:39).

Belirli bölgelerde turizm potansiyeli varsa veya turizm potansiyeli yaratılacak çevresel kaynakların var olduğu görüldü ise, ekonomik planlamada turizmin de ekonomik kaynak sağlayacak bir sektör olarak görülmesi kaçınılmazdır. Bu düşünce ile, politik planlama kararlarından turizmin gereksinmelerine yanıt verecek fiziksel ortamların yaratılmasına kadar bir süreç başlar. Bu süreçte arsa kullanım planlaması amaçları gerçekleştirmek için önemli bir araçtır. Turizmin doğasından kaynaklanan veriler, turizm gereksinmelerine yanıt vermesi açısından arsa kullanım planlamasını zorlar, sorgular.

Arsa kullanım planlaması ülkesel planlama kararlarından yerel planlamaya, tasarlamaya ve kullanım kararlarına kadar uzanan bir kapsam içinde yer almaktadır. Bu araştırmada turizm yapılaşma kararlarını üreten süreç; ülkesel, bölgesel planlama kararlarından yerel planlama ve tasarım kararlarına kadar bir bütünlük içinde ele alınmaktadır. Ancak, arsa kullanım planlaması yapısında konuyu ele alırken; amaç, bölgesel planlama kararları gibi genel bir yerleşme kararını üretmek değil, turizm amaçlı arsa kullanım kararlarının yerel çevresel etkilerinin önlenmesine yardımcı olacak bir yaklaşım üretmektedir. Turizm planlamasının bölge planlama ve çevre planlamadaki etkileri genel olarak ele alınacaktır. Bu araştırmada; sınırları doğal (deniz, göl, orman, nehir, dağ) veya yapay (yol,yapı) elemanlar ile belirlenmiş ve turizm gelişmesine aday tanımlı bir alan; turizm yerleşmesini ve turizm yerleşmesinin turizm amacı için kullanılacak arsalarını anlatmaktadır.

Turizm yerleşmeleri, çevresel niteliği ile kendini tanımlar. Varılan yer sadece coğrafik bir alan değildir (Norberg-Schultz,C.,1971:6,8) (Özdemir,M.,1990:98). Tanımlama, yere niteliğini veren ve yeri turizm açısından çekici kılan verileri kapsar. Yerin, varılan

noktanın, turizm yerleşmesinin niteliğini belirleyen ögeler, çevresel elemanlar ve bu elemanlararası ilişkiler kapsamında analiz edilebilir.

Turizm literatürü, özellikle son otuz yılda turizm yerleşmeleri ölçeğindeki çalışmaların çokluğu ile dikkat çekmektedir (Butler,R.W.,1991:201). Turizm amacı ile üretilen yapılaşma kararlarının varış noktası ölçeğinde sorgulanması artık kaçınılmaz bir adımdır. Çünkü turizm amacı ile keşfedilen, kullanılan ve sonra niteliği bozuldu diye terkedilen varış noktaları 1950'lerden sonra çok bilinen bir süreci oluşturmaktadır.

Turizm amacı ile üretilen yapılaşma kararlarının varış noktası ölçeğinde sorgulanması, arsa kullanım planlaması sürecindeki yerel planlama çalışmalarının önemini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, İngiltere'de yerel planlama otoritelerinin kendi alanlarında araştırmalar yapması ve gelecek 20 yılın ihtiyacını belirlemesi, arsa kullanım planlama sürecinde yer alan bir adımdır (Sorenson,J.,1995:61). Turizm yerleşmelerdeki girişimleri, Türkiye'de arsa kullanım planlaması sürecinde çıkan ve çoğunlukla, 1/1000 İmar Uygulama Planı ismini alan ürün yönlendirmektedir (Güneybatı Türkiye Turistik Yatırım Alanları,1987:41). Bu üründe üst ölçeklerden gelen politikalar, planlar ve kararlar bireysel girişimci ölçeğinde somutlaşmıştır. Bireysel girişimcinin çevreye ekleyeceği yapı kararı bellidir.

Bazı yerel yerleşme planlarında, sadece yapının büyüklüğüne yönelik değil, biçimlenmesine de sınırlılıklar vardır. Bunlar ya var olan yerel mimari atmosferi korumak için geliştirilmiş plan notları yada yaygın uygulaması ile tasarım rehberleri olabilir.

Turizm yerleşmesinde bireysel girişimleri hayata geçirecek olan mimar, tasarımında kullanacağı önemli verileri arsa kullanım planında, çoğu zaman 1/1000 imar uygulama planı ve notlarında bulacaktır. Arsa kullanım planlaması sürecinde üretilen 1/1000 imar uygulama planları mimarı yönlendirecek önemli verilerden birisidir. Örneğin, Bodrum İmar Planı ve Notları, turizm yerleşmesi olan Bodrum'daki bireysel yapılaşma kararlarını yönlendirmektedir. Yerel mimari atmosferin de bu plan aracılığı ile korunacağı

düşünülmektedir. Uzungöl yerleşmesi için üretilen 1/1000 İmar Planı, hem yerleşme kapasitesini hem de plan notları ile yerel mimarinin korunmasını yönlendirmektedir.

Turizm Yerleşmesinin verileri ve bu verilerin yerel planlama ve tasarlama çalışmalarında değerlendirilmesi, arsa kullanım planlama eyleminin önemli bir adımıdır. Turizm yerleşmesinin verileri, çevresel sorunlar oluşturmayacak şekilde değerlendirilmelidir. Yerel planlama ve tasarlama adımı, hem üst ölçeklerde gerçekleştirilen planlama kararlarının varılan noktaya uygunluğunu araştırıp karar üretmek hem de varılan noktanın değerlendirilmemiş verilerini ortaya çıkarmak yönünden önemli bir çalışma alanıdır. Bu nedenle turizm yapılaşmasında yerel planlama ve tasarlama, turizmin olumsuz çevresel etkilerini önlemede bir kontrol noktasıdır.

Turizm yapılaşmasındaki ana problemlerden biri, ister yerel yaşantısını devam ettiren bir köy, ister yerleşilmemiş bir doğa parçası olsun, varılacak noktaların kendi değerleri ile orantılı olarak turizm sektörü içinde değerlendirilememesidir. Makro düzeyde soyut göstergelere dayanan plan ve programların, yerel ölçekte turizm yerleşmesi ölçeğinde fiziki çevreyi ve günlük hayatı somut olarak nasıl etkileyeceğinin yeterince anlaşılmadan uygulamaya geçilmesi (Sancar, F., 1991 : 99) sakınca yaratır. Çünkü, uygulamaya geçecek olan projeler hakkındaki kararlar; yere, turizm yerleşmesine ve arsa ile çevresi arasında kurulmuş ilişkiye bağlıdır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 97).

Bu, üst ölçeklerde verilen kararların uygulama ve kullanma evresine kadar inen bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir. Karar aşamasında bu kararların çevreye olan maliyetini tahmin etmek için geliştirilen yöntemler, çevre etki değerlendirme çalışmaları altında toplanmaktadır. Çevre etki değerlendirme çalışmaları arsa kullanım planlaması - karar verme- sürecinin önemli bir parçasıdır (Sorenson, J. ve West, N., 1992:3) (WTO, 1993:46) (Hunter, C. ve Green, H., 1995 :X). Verilen yapılanma ve kullanım kararlarının turizm yerleşmesindeki çevresel etkilerini araştırmayan bir tutum, turizm yerleşmesinin çevresel sorunlar ile karşılaşmasına neden olmaktadır. Turizm yerleşmesi sahip olduğu değerlerini kaybetmekte ve sonunda çevresel sorunlar ile başbaşa

kalmaktadır. Sonuç olarak, turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkileri, yerleşmenin çekici değerlerini yok etmektedir.

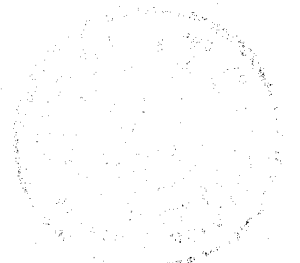
Variş noktalarında turizm yapılaşması sonucu olumsuz etkilenen çevresel elemanlar ve elemalararası ilişkiler izlenmelidir (Sorenson,J.,1995:82). Kayıtlar, bir veri tabanı ile tasarımcıların ve planlamacıların kullanımına sunulmalıdır. Bu, çevresel kaynakların çevre etki değerlendirme çalışmalarında koruma-kullanma dengesini tahmin edebilmek için gereklidir.

Turizm yerleşmelerinde turizm yapılanmaları sonucu oluşan ve bir sistem içinde toplanan olumsuz çevresel etkiler, yeni bir planlama ve tasarlama eyleminde tekrarlanmaması gereken planlama ve tasarlama kararları için önemli bilgiler taşıyacaktır. Bir sistem içinde toplanan turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerinin planlama ve tasarlama eyleminde değerlendirilmesini sağlayacak bir yöntem gereksinim vardır. Bu tez ile sözü edilen gereksinimi karşılayacak bir yöntem oluşturulacaktır.

1.2. Tezin Amacı

Turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için turizm yapılaşma sürecinde kullanılacak bir yöntem oluşturmak bu araştırmanın amacıdır. Bu geliştirilen yöntem ile aşağıdaki alt amaçlara ulaşmak planlanmaktadır. Bunlar:

- Turizm yapılaşmasında arsa kullanım planlamasının önemini vurgulayarak, variş noktasında gerçekleştirilen arsa kullanım planlamasının başarısını arttırmak,
- Turizm yapılaşmasında arsa kullanım planlamasını, turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek açısından, geliştirmek,

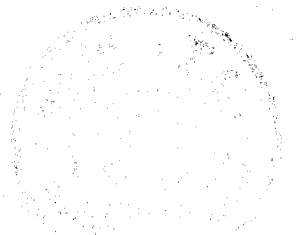

- Turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini analiz edebilmek için turizm yapılaşmasının olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkiler ile varış noktasının niteliğini oluşturan öğeler arasında ilişki kurmak,
- Turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde olumsuz etkilediği çevresel elemanları ve elemanlararası ilişkilerini bir sistem altında sınıflandırmak,
- Varış noktasında planlanan ve tasarlanan turizm yapılaşmasının oluşturabileceği çevresel etkileri yerel planlama sırasında belirlenmesine katkı sağlamak ve
- Plancı ve tasarımcının, turizm yerleşmesinde turizmin olumsuz etkilerini önlemek için yapılacak araştırmalar yapmasına yol aćmaktır.

1.3. Tezin Önemi

Bu alışma;

- turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz çevresel etkilerin önlenmesi,
- turizm yerleşmelerinden seçilmiş çevresel etkilerin arsa kullanım planlama yapısı içinde dikkate alınması ile çevresel sorunlar yaratan kararların tekrarlanması önlenmesi,
- çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkilerin bir sistem altında sınıflandırılması ve kurulacak olan veri tabanına bu sistemin yansıması,
- turizm yapılaşmasının oluşturacağı çevresel etkilerin yerel planlama sırasında belirlenebilmesine katkı sağlaması,

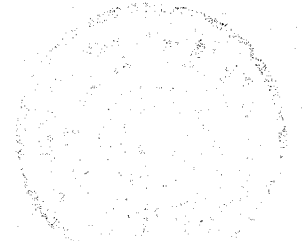

- planıcı ve tasarımcının, turizm yerleşmesinde turizm yapılaşmasının olumsuz etkilerini önlemek için araştırmalar yapmasına yol açmak,
- var olan ve farkı yaratan çevresel kaynakların turizm yapılaşması tarafından tüketilmemesi ve gelecek nesillere aktarılması ve
- sürdürülebilir turizm gelişme modelinin oluşturulması açısından önem kazanmaktadır.

1.4. Sayıtlılar*

- Mekanı tasarlamakla yükümlü olan mimarlık, turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için önemli araçlara sahiptir.
- Turizm yapılaşmasının oluşturduğu çevresel etkileri önlemede ve değerlendirmede, arsa kullanım planlama süreci önemli bir araçtır.
- Turizm yapılarının olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlar arası ilişkiler, yeni planlanacak ve tasarlanacak yapıların olumsuz etkilerinin önlenmesi için araştırılacak konuların belirlenmesine yardımcı olacaktır.
- Bu yöntem turizm yerleşmelerinde turizm yapılaşmasının oluşturduğu olumsuz etkilerin önlenmesine yardım edecektir. Sürdürülebilir turizm gelişmelerinin oluşmasını sağlayacaktır.

*Deneyle kanıtlanmamış olmakla birlikte kanıtlanabileceği umulan kuramsal düşünüyü (Sencer,M. ve Sencer,Y.,1978, Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayınları:172,Ankara). Doğruluğunun kanıtlanmasına gerek duyulmayacak kadar açık olan önerme veya önermeler bütünüdür. (Ertürk, S.,1993, Eğitimde Program Geliştirme,Meteksan yayınları,Ankara : 166-168).

1.5. Araştırmanın Sınırları

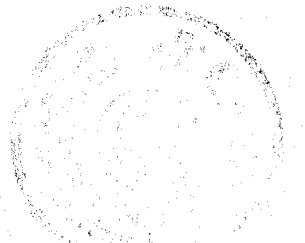
Üç öge araştırmanın sınırlarını belirlemede yardımcı olacaktır. Bunlar:

- Turizm mimarlığının tanımı,
- Turizm varış noktasının tanımı,
- Turizm literatüründen toplanan turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerinin seçimindeki sınırlardır.

Boş vakit uygarlığı için gereksinim duyulan mimarlık eylemi turizm mimarlığı kavramı altında literatüre yerleşmiştir. Bunun için üretilen politika, plan, tasarım, uygulama ve üretilenlerin kullanımı bir süreç tanımlamaktadır. Bu süreç turizm amaçlı yapılaşma sürecidir. Tasarımcı, sürecin hangi evresinde yer alırsa alsın bütünden haberdar olmalıdır. Bu araştırma, üst ölçeklerden gelen kararları değerlendiren ve yerleşme verilerini dikkate alan tasarımcının eylemi üzerine yoğunlaşmıştır.

Turizm yerleşmesi; sınırları doğal (deniz, göl, nehir, dağ) veya yapay (bina,yol) elemanlar ile belirlenmiş ve turizm gelişmesine aday tanımlı bir alan olarak ele alınmıştır. Butler'in (1980) keşfedilme evresinde olan bu tanımlı alanlar, ya doğal verileri ya da hem doğal hem de yerel yaşantı ve bunun ürettiği yerel mekanlar nedeni ile turizm endüstrisi içinde çekim noktası oluşturmaktadır. Bazı yerleşmeler kültürel miras nedeni ile koruma altına alınmıştır. Ancak böyle yerleşmelerde de fonksiyon değişikliği sonucu mekansal yapıda bazı değişiklikler söz konusudur.

Turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkileri incelenirken turizm yapılaşmasının turizm yerleşmesinde ve yakın çevresindeki çevresel etkileri dikkate alınmıştır. Turizm

yapılaşmasının doğal çevredeki olumsuz etkilerine ilişkin değerlendirilmesi; turizm yapılaşmasının bitki-hayvan-toprak, su ve hava ile ilişkisi başlıklarında ele alınmıştır.

Turizm yapılaşmasının yapılı çevredeki olumsuz etkileri ile ilgili değerlendirme, yapılı çevrenin fonksiyonel ve fiziksel yapı açısından analizi şeklinde incelenmiştir. Sosyal çevre başlığı, turizm yerleşmesinde yaşayan yerel halk üzerindeki çalışmalar ile incelenmiştir. Uzungöl'de yapılan araştırma sonuçlarına göre belirlenen üç başlık sosyal çevrede turizm yapılaşmasının olumsuz etkilerini önleme çalışmalarında yardımcı olacaktır. Bunlar, ekonomik yaşantı, yerel halkın girişimci olarak turizm modelinde yer alması ve yerel halkın, turizmin organizasyonunda kuralları oluşturmak için yardım istemesidir. Turizm yapılaşmasının sosyal çevredeki etkileri, fizik mekandaki yansımaları açısından ele alınmıştır. Turizm yapılaşmasının ekonomik ortamdaki etkisi, araştırmanın ilgi alanı dışındadır. Ancak, turizm yerleşmesinde varsa yerel ekonominin geçtiği mekanlar varış noktasını turizm açısından çekiçi kılan ve yerel halkın çevresi ile ilişki kurmasına yardımcı olan öğelerden biridir. Bu nedenle, ekonomik yapı ve onun geçtiği mekanlar ile turizm yapılaşmasının bu eylem ve mekanlar üzerindeki olumsuz etkileri incelenmiştir.

1.6. Araştırmanın Yöntemi

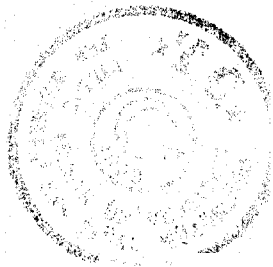
Araştırmanın yöntemi üç başlık ile açıklanabilir. Bunlar; araştırma konusu ile ilgili literatür taraması, Uzungöl'de araştırma yapmak, yöntemi ve yöntemdeki listeyi geliştirmek için kuramsal çalışmaların yapılmasıdır. Uzmanlardan görüşlerde alınmıştır.

Varış noktasının niteliğini belirleyen ve turizm açısından yöreyi çekici hale getiren öğelerden birisi de yerel halk ve yerel halkın turizm yapılaşması hakkındaki görüşleridir. Araştırmacı bu bilgileri almak ve yöntemi oluşturmada kullanmak için Uzungöl'de bir araştırma yapmıştır.

Uzungöl, Karadeniz Bölgesi'nde Trabzon ilinde yer alan ve turizm endüstrisinin henüz

keşfettiği bir turizm yerleşmesidir. Yöredeki araştırma ile ilgili bilgiler EK I dedir.

2. TURİZM MİMARLIĞI

2.1. Turizm Mimarlığı Kavramı

Çalışma ve yaşama insan hayatında iki önemli, boş vakit değerlendirme* ise üçüncü bir var olma nedenidir. 1950'lerde sosyolog Fourastie 'boş vakit uygarlığı'† kavramını öne sürdüğünde hiç kimse bu öngörünün turizm endüstrisini doğuracak bir organizasyona ulaşacağını tahmin etmedi (Wiesnar, K., 1991 : 2). Büyüyen nüfusun rekreasyon için alan düzenlemelerine gereksinimi olduğu gerçeği hissedilmeye başlandı (Colvin,B.,1973:11).

Seyahat etme eylemi, yolculuk, insanoğlunun bilme ve öğrenme tutkusu kadar eskidir. Ancak Wiesner'in (1991) 'modern turizm'‡ A. Sonat'ın (1991) 'bugünkü anlamına uygun biçimde' olarak tanımladıkları günümüz turizm anlayışının başlangıç hareketlerini yazarlar, 18. Yüzyıl'da Avrupa aristokrat ve zengin burjuva gençlerinin İtalya'da yaptığı gezilerde görmektedirler. 19. Yüzyıl ortalarında Alpler'deki ve 20. Yüzyıl başında Fransız sahillerindeki turizm hareketlerinin ise yine sınırlı sayıda insan tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Orta ve düşük gelirli işçi grupları bu harekete 1960'lara kadar katılamamıştır (Wiesner, K., 1991 : 2) (Sonat,A.,1991 : 172).

'19. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren bir yandan ulaşım teknolojisindeki gelişmelerle başta demir yolları olmak üzere, kitle ulaşım olanaklarının artması, öte yandan toplumsal ve politik gelişmelerin sonucu sanayi devriminin getirdiği zenginliğin toplumun geniş kesimlerine yayılması ve ücretli tatil hakkının yaygınlaşması turizm etkinliğine katılanların sayısını hızla arttırdı. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu artışın ivmesi daha da

* İngilizce'deki "leisure time" kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

† İngilizce'deki "leisure time civilization" kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

‡ (WTO, 1993 : 2) Sustainable Tourism Development : Guide for Local Planners yayınında "modern tourism = modern turizm" kavramı geçmektedir.

hızlandı' (Sonat, A., 1991:171) (Kültür ve Turizm Bakanlığı,1983:48). Çalışma saatleri 20. Yüzyıl'da giderek düşmekteydi. Yüzyılın başında haftalık çalışma saati 60 saat, 1940'larda 45 saat, bugünlerde 38.5 veya 40 saattir. Tüm bu etkenlere kitlelerin tatilerini yabancı ülkelere giderek geçirmeleri de eklenmiştir (Wiesner, K., 1991 : 2). Kitlelerin bu hareketi, önemli endüstrilerden biri olan turizmi doğurmuştur (Yenen, Z., 1993 : 86 - 87) (WTO, 1993 : 16).

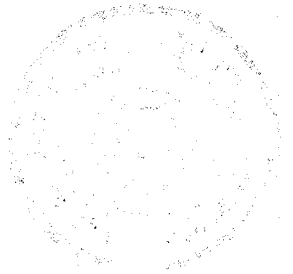
1950'lerden sonra tatil merkezlerinde büyük 'boş vakitleri değerlendirme projeleri'* üretildi. Wiesner'in (1991) deyiimiyle mimari, tatil ve boş vakit değerlendirme alanına da hizmet etmeye başladı. Yeni eylemler ve bu eylemlerin gerçekleşmesine hizmet eden formlar hızla yayıldı. Turizm olgusu geniş istekler doğrultusunda kendi alan düzenlemelerini, peyzajını[†] ve bina kültürünü yarattı (Wiesner, K., 1991:3). Özellikle konaklama yapıları tipolojik olarak kendi alanını oluşturdu.

Tatil zamanı, her yıl ülkeler veya kıtalar arasında büyük göçler gerçekleşmeye başladı. Tatilin, boş vakitlerin, ülke dışında geçirilmesi genellikle zengin ülkelerin fakir ülkelere güneş ve güzel manzaralar için gidişine dönüştü (Newsweek,1992:41). Her tatil zamanı gidilmek istenilen yer, turizm yerleşmeleri, turizm endüstrisinin önemli bir bileşeni oldu. Örneğin, Ege Denizi'nde yerli nüfusu 4000 olan, ancak yaz ayları boyunca 400.000 - 600.000 turisti ağırlayan Mykanos Adası (Roe, B., 1991:273) ve kışın birkaç yüz nüfuslu kasaba iken on yıl içinde nüfusu birkaç yüz binlere ulaşan Kemer tipik birer varış noktaları, turizm yerleşmeleridir. Bu turizm yerleşmeleri ya Antalya - Belek gibi turizm için biçimlenmiş ya da Bodrum, Datça, Marmaris gibi var olan biçimini ve içeriğini turizm endüstrisine hizmet eder duruma çevirmeye çalışmaktadır.

Kitle turizmi olarak anılan kitlelerin tatil zamanındaki bu büyük göçü, geliştirmekte olan veya gelişmeye çalışan ülkeler için önemli bir ekonomik kaynaktı. Geliştirmekte olan bu ülkeler için turizm önemli bir ekonomik sektör olmaya başladı. 60 lı yıllar büyük çaplı

* İngilizce'deki "leisure project" kelimelerinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

† Peyzaj kelimesi İngilizce'deki "landscape" kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

turistik sahil düzenlemelerinin başladığı yıllardır. A.B.D.'de Georgia ve Kaliforniya kıyıları, Brezilya'da Santos bölgesi, Belçika, Fransa, İtalya bunlara birer örnektir (Kültür ve Turizm Bakanlığı,1983:6,54). 'Turist sayısının az, turizm alanlarının, turizm yerleşmelerinin, bu sayıya göre çok geniş olduğu başlangıç yıllarında turizmin bu olumlu etkileri göz kamaştırdı, turizm sınırsız bir kaynak olarak görüldü. Bu dönemde turizmin geliştirilmesi en önemli iktisat politikalarından biri haline geldi. Bu politikanın en önemli, hatta tek hedefi ise turist sayısını arttırmak oldu. Turizm planlaması bu hedefe yönelik altyapı gereksinimini planlamak ve bunun için gereken kaynakları sağlayacak önlemleri almak olarak anlaşıldı.' (Sonat,A.,1991:171) (Atabay,S.,1989:18). Turizm yapılaşması ile yaratılan sosyal maliyetide kapsayan çevresel etkiler üzerinde durulmadı. Ancak turist sayısındaki hızlı artış ile birlikte turizm kaynaklarında ekonomik, sosyal ve fiziki sınırlar aşılmaya başlandığında negatif etkiler ve bunların engellenmesi için alınması gereken önlemler de turizm literatüründe yer almaya başladı. Bu konu turizmin en önemli sorunlarından birini oluşturdu. 1970'li yıllarda turizm amaçlı düzenlemeden korumaya geçiş başlamıştır. Örneğin, titizlikle hazırlanan, iddialı bir sahil düzenlemesi Finlandiya'da 1974 yılında çevresel sorun yaratabileceği düşüncesi ile geri çevrilmiştir. İspanya'da 1970'de çıkarılan kıyılar hakkında kanun kamuya ait deniz alanının etkisini kesin olarak belirler ve karayollarını iç bölgeye doğru kaydırmak suretiyle deniz kıyısını kolektif eğlence kullanımına açarak 'plajları düzenleme planlarının' hazırlanmasını öngörür. A.B.D.'de 1972 yılında Kıyı Alanı İşletme Kanunu çıkmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı,1983 : 58).

Turizm endüstrisinin turizm yerleşmelerinde yarattığı problemler sonucu, çözüm arayışları içinde, turizm ve mimarlık ilişkisi de incelenen konulardan birisini oluşturdu. Ve kuşkusuz turizm mimarlığı, turizm endüstrisinin yarattığı problemler bilimsel, kültürel ve profesyonel ortamlarda tartışılırken kavramsallaşmak için büyük bir fırsat ve ortam buldu.

Mimarlık, turizm ve çevre 1970'lerin sonları 80'li ve 90'lı yılların önemli bilimsel toplantı başlıklarını oluşturmuş ve oluşturmaya devam etmektedir. Örneğin, 'International Union

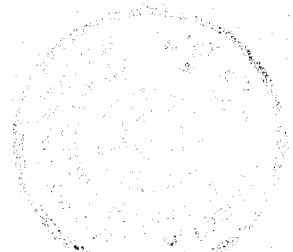
Building Centres' bülteninde "Turizm İçin Mimarlık" başlığı altındaki makalede turizm mimarlığı kavramının oluştuğu süreç Wiesner (1991) tarafından ele alınmıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nin düzenlediği Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları (ulusal - 1989), Akdeniz Turizm Mimarlığı (uluslararası - 1991), Çevreye Uyumlu* Turizm Mimarlığı (uluslararası - 1992) ve 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı (uluslararası - 1993) adlı toplantılarda "turizm mimarlığı" kavramı geniş katılım ile geliştirilmeye başlanmıştır. Toplantılara katılanlar, turizm mimarlığı kavramı altında turizm yörelerindeki sorunları ve olmasını istedikleri durumu tartışmışlardır.

Mimarlığın bina yapımı ile değil geniş anlamda fiziksel ve sosyal çevrenin tümü ile ilgili olduğu kabulü, müşteri olarak 'boş vakit toplumunun'[†] tek bina ile değil kırsal alan, köy, kasaba, şehir ve çevresi ile bütünleşmiş yaklaşımlar ile ilgilenmesi (Wiesner, K., 1991 : 5) ve politika, plan ve tasarım üretenlerin çevre koruma bilinci (Rıfki, F., 1992 : 67 - 73) yaklaşımı turizm mimarlığı kavramını tipolojik ayrımın dışında daha geniş tartışmalara, tanımlamalara götürmüştür. Sözü edilen saptamalar turizm mimarlığı kavramının iki ölçekte ele alınmasını gerekli kılmıştır. Bunlar yerleşme - varış noktası - ve tesis, bina ölçeğidir (Yenen, Z. ve Öztürk, F., 1989 : 25).

Turizm mimarlığı kavramının hem varış noktası hem de tesis veya bina ölçeğinde ele alınışının gerekliliği her iki ölçeğinde kapsayan 'arsa kullanım planlamasının' önemli bir araç olarak (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 93) (WTO, 1993 : 39) ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu araç kitle turizmi olgusunun turizm yerleşmelerindeki olumsuz çevresel etkileri kontrol etmek ve başarılı turizm binaları üretmek için yarar sağlayacaktır. Ayrıca planlama sürecinin başarılı bir bina - tesis - inşaa etmek üzerindeki önemi bilinmektedir (Wiesner, K., 1991 : 1).

* Çevreye uyumlu turizm mimarlığı İngilizce'deki 'Architecture of Soft Tourism' karşılığı olarak kullanılmıştır. Kitle turizminin oluşturduğu ve çevreyi yok eden gelişme modellerine alternatif, çevreyi yok etmeyen gelişme modellerini tanımlayan eko turizm, yumuşak turizm, alternatif turizm, sürdürülebilir turizm, düşük etkili turizm, doğa turizmi gibi terimler oluşmuştur. 'Architecture of Soft Tourism - 1992' isimli toplantıda dile getirildiği gibi bu terimlerin tanımları halen tartışılmaktadır.

[†] İngilizce'deki 'leisure society' kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

Turizm mimarlığı tipolojik bir ayrımın sonucudur. Turizm sektörü ile ilgili binaların, çevre düzenlemelerinin tartışıldığı bir alandır ve turizm yapılaşması ile ilgili mimari sorunları kapsar. Turizm sektörünün yarattığı konaklama, eğlenme, dinlenme, yeme - içme ve gezme - görme gibi gereksinimleri karşılamak üzere çevreler üretmek, yerleşme ve tesis ölçeğinde ortaya çıkan çevresel sorunlar çözmek için turizm mimarlığı kendi alanını oluşturmaktadır.

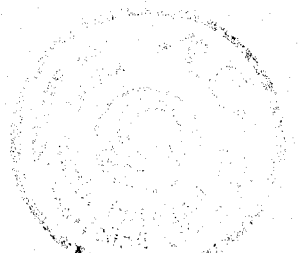
Turizm sektörünün ortaya çıkardığı olumsuz çevresel etkiler sonucunda yapılaşma süreci nedeni ile arsa kullanım planlama süreci sorgulanmaktadır. Bu sorgulama turizm gelişmelerini tartışma ortamına sunmuştur. Sosyologlar, politikacılar, mimarlar, plancılar ve uygulamacılar turizm gelişmelerinin aranan, yeni, içeriği üzerinde çalışmaktadırlar. Yeni mimarlık dili, ekolojik açıdan zarar vermeyen tatil şekilleri ve ayrıntıları araştırılmaktadır (Wiesner, K., 1991 : 4) (İnceoğlu, N., 1995a) (İnceoğlu, N., 1995).

2.2. Turizm Varış Noktası - Turizm Yerleşmesi

2.2.1. Turizm Yerleşmesinin Tanımı

İngilizce yayınlardaki 'destination' (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983:44) (WTO, 1993 : 22) 'destination area' (Butler, R.W., 1991 : 201) (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 10) kelimelerine karşılık Türkçe'de kullanılan varış noktası ve 'tourism settlement' yerine kullanılan, o alanın hem nesnel hem de öznel yönünü kapsayan turizm yerleşmesi kavramı bu alt başlıkta incelenecektir.

Son otuz yılda turizm olgusundaki önemli büyüme ve bununla ilgili gelişmeler turizm yapılaşmasının çevresel etkileri üzerindeki ilginin çoğalmasına neden olmuştur. Ve bu ilgi bir tür varış noktası olan turizm yerleşmesi kavramı üzerinde yoğunlaşmıştır. Turizm yapılaşmasına ev sahipliği yapan alan ile turizmin bütünleşmesi, yerleşmenin donatılarının

korunması ve gelişmenin kontrolü ana problemler arasındadır (Butler, R. W., 1991 : 201).

Turizm amacı ile gidilen çeşitli yerler (Norberg-Schulzt,C.,1971 : 6,8) koordinatları tanımlanmış coğrafik durumu belirlenmiş yaklaşımdan daha çok şey ifade etmektedir. İfade edilmek istenen yerin niteliğidir. Yerin niteliği, yeri, turizm endüstrisi içinde turizm yerleşmesi konumuna getirir. Varış noktası olan turizm yerleşmesi sistemi tanımı, nüfusun mekandaki dağılım (köy, kasaba,kent gibi) esasına göre ele alınmamalıdır (Tekeli,İ.,1995 : 10-11). İlişkiler ağı üzerinde tanımlanan yerleşme anlayışı yerleşmeye bakışı etkileyecektir. Örneğin, yerel fiziksel ve sosyal özelliklerini koruyan yerleşme birçok insanın görmek istediği bir yer olarak bir anda turizm ilişkilerini gündeme getirebilmektedir ve yerleşme turizm ile dünyanın her yerine bağlanabilmektedir.

Çeşitli kaynaklarda nesnel olarak varış noktası, öznel olarak turizm yerleşmesi ;

- turistin veya tur grubunun reklam aracılığı ile ziyaret etmek için seçtiği ve turizm tesisleri ve servisleri ile ilgili çekiciliklerin toplandığı yer (WTO, 1993 : 22)
- karakteristikleri potansiyel bir turist grubu tarafından bilinen ve seyahat cazibesine sahip yer (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 12) olarak tanımlanmıştır. Doğal ve insan yapısı özellikleri, alt yapı karakteristikleri, ekonomik yapısı ve yerel nüfusun davranışları Mathieson ve Wall'un incelediği alanlardır (Mathieson,A.ve Wall,G.,1982 : 12).

Turizm olgusu içinde dinlenmek, görmek, eğlenmek, yemek yemek, içki içmek, öğrenmek, ve alış veriş yapmak amacı ile ilgi odağı olan yerler, turizm yerleşmeleri, değişim - gelişim göstermektedirler. Konaklama üniteleri, yeme içme yerleri, eğlence, alış veriş mekanları ve bunlara hizmet eden alt yapı servisleri yerin fiziksel yapısını ve bu yapının da etkilediği çevresel karakteri geliştirmekte - değiştirmektedir. Turizm yerleşmesi olmaya aday yerleşme turizm amaçlı gelişmelere, değişimlere başlamıştır.

İsteğe ve sunuma bağlı olarak yerleşmenin fiziksel elemanlarındaki ve fiziksel elemanların belirlediği çevresel karakterindeki, atmosferindeki, kısaca niteliğindeki değişimi, dikkatleri yerin, turizm yerleşmesinin, gelişim sürecine çekmiştir. Turizm literatüründe Butler, R.W. (1980,1991) turizm yerleşmesinin gelişim sürecini evrelere ayırarak tanımlama getirmiştir. Bu yaklaşım, yerin kapasitesini belirleyen ögelerin tanımlarını ve sınırlarının belirlenmesini turizm araştırmaları gündemine oturtmuştur. Böylece turizm yerleşmesi olacak yerin değerleri sağlıklı turizm politikalarının, planlarının, programlarının ve işletme kararlarının oluşturulmasında anahtar ölçek olarak kendini kabul ettirmiştir.

Turizmin doğası gereği varılan yerin bozulmamış değerleri turizmin varlığını sürdürmesi için gereklidir. Turizm yerleşmesi olacak yerlerin çevresel değerlerinin büyük ölçekli planlama yaklaşımlarından başlayarak dikkate alınması ve bu değerlerin en küçük tesis tasarımını da yönlendirmesi turizm yerleşmesinin sahip olduğu değerlerinin varlığını sürdürmesi açısından önemlidir.

2.2.2. Turizm Yerleşmesinin Gelişme Modelleri ve Süreçleri

Turizm yerleşmelerinin gelişim süreçlerini anlatan modeller, turizm kararı üretilecek varış noktalarında olabilecek sorunlar hakkında önceden görü sağlamaktadır.

Turizm yerleşmelerinin gelişme süreçleri, özellikle 20. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren oluşan turizm yerleşmelerinin izlenmesi aracılığı ile modellenmiştir. Butler (Butler,R.W., 1980 : 5-12) (Butler,R.W.,1991 : 203) turizm amacı ile gidilen yerin keşfedildiği andan itibaren gelişim sürecini izlemiş ve modellemiştir. Turizm yerleşmesinin gelişim sürecinde geçirdiği evreler alanın kaynaklarının kapasite sınır değerleri ile ilişkilendirilerek modellenmiştir. Turizm yerleşmesinin gelişim evrelerini; keşif, katılım, gelişme, sağlama, duraklama, iniş ve yenilenme olarak incelemiştir (şekil 2-4). Butler'in (1980) turizm yerleşmesinin gelişme evrelerini gösteren grafiği turizm literatüründe kabul

görmüştür ve araştırmaları yönlendirmiştir [†] (Harrison,D.,1995 : 135) (Meyer-Arendt,J.K.,1985 : 450).

Butler (1980) (1991) turizm yerleşmelerinin gelişim süreçlerini yedi aşamada izlemiştir* .

Keşif aşaması az sayıda turistin yöreye gelmesi ve yöreyi her türlü özelliği ile keşfetmeye çalışmasıdır. Bu aşamda yörede turiste sunulan hiç bir özel hizmet yoktur ve bundan dolayı turist yerel yaşam içinde yerel halk ile iç içedir. Turizmin yöredeki önemi azdır.

Yöre insanı turizme katılmaya başlar. Yöreye gelen turistlerin sayısı arttıkça yöre insanı bunlar için bazı servisler vermeye başlayacaklardır. Yörenin turizm pazarı içinde reklamı da yapılmaya başlanır. Turizm mevsimi de oluşur.

Gelişme aşaması yörenin turizm pazarındaki payının iyice belirlendiği bir noktadır. Turizm alanı için yapılan yoğun reklamlar sonucu artan turist sayısının taleplerini yöreye dışarıdan gelen yatırımcılar karşılayacaktır. Servisler uluslararası standartlara yaklaşır. Turizm mevsiminde yerel halkın nüfusu turiste göre az olacaktır ve dışarıdan gelen iş gücü kullanılacaktır. Yerel kültürel değerler artık turizm için pazarlanır hale gelecektir. Turistin türde artık yörenin keşfedilme aşamasındaki gibi değildir.

Sağlama aşaması yörenin turizm pazarındaki payının genişletilme çalışmalarının yer aldığı dönemi kapsar. Çünkü turist sayısındaki artış hızında azalmalar görülecektir. Bu aşamada turistlerin yerel kaynakları kullanmadaki payının artması yerel halkı rahatsız edecektir. Ama turizm yöre ekonomisinde çok önemli bir paya sahip olacaktır.

Duraklama aşamasında çevresel kaynakların kapasite sınırları aşılmış olacaktır. Yöre moda olma konumundan çıkacaktır. Yörede bulunan yatak kapasitesini doldurabilmek

[†] Ancak bu grafiğe uymayan varış noktaları da vardır. J.L.Choy'un araştırması örnek gösterilebilir.

Choy, J., L., D., 1992, çev.TUGEV, Turizimden Seçme Makaleler, 15 - 22, Pasifik Adalarındaki Turistik Yörelere İçin Yaşam Döngüsü Modelleri, Tugev yayını.

* İngilizce çeviride Perver Korça'nın (1993) (İTU) Turizm ve Çevre ders notundan yararlanıldı.

için güçlü çabalar sarfetmek gerekecektir. O yöreyi turizm açısından çekici yapan değerlerin yerini dışarıdan gelen değerler alacaktır.

İniş aşamasında yöre turizm pazarı içindeki rekabet şansını yitirmiştir. Turizm donatıları kullanım değiştirmeye başlamıştır. Dinlenme ve emekli evlerine dönüşüm gibi. Yöre ya çok bozulmuş ve kirlenmiş bir tatil alanı olarak kalabilir ya da turizm işlevini tamamen yitirebilir.

Yöre turizm pazarındaki rekabet şansını kaybetmiştir. Bunu yeniden kazanmak için bir yenilenme evresine girebilir. Bu ya yeni yapay unsurların yöreye getirilmesi ya da eskiden kullanılmamış çevresel kaynakların kullanılması ile gerçekleşebilir.

Smith (1992) 20. Yüzyıl'ın ikinci yarısının başlarında önemli turizm varış noktalarını oluşturan kıyı ve tarihi kent merkezlerinden kıyıyı ele almıştır. Kıyılar dolmaya tarihi kent merkezleri kalabalıklaşmaya başlamıştır. Bu süreçte gelişme modelleri planlı ve plansız olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır (Smith, A.R., 1992, 1-3).

1950'li yıllarda kıyılarda başlayan gelişmeler plansız, kendiliğinden olan gelişmelerin örneklerini oluşturmuştur. Sahillerdeki turizm yerleşmeleri iyice büyüdüktan sonra gelişmeye rehberlik edecek planlar hazırlanmıştır. Ancak bu planlar uygulamada kabul görmemiştir. II. Dünya savaşından sonra Pattaya (Tayland) sahilleri plansız turizm gelişmelerine örnektir. (Şekil 2.1) de görüldüğü gibi küçük bir balıkçı köyü olan yerleşim lekesi sürekli büyümüştür. Turizmin Pattaya üzerindeki net etkisi şehirleşme olmuştur ve turizmin olumsuz çevresel etkileri görülmüştür. Bu duruma Pamukkale'nin gelişimi örnek olarak verilebilir. Kıyıda turizm yerleşmelerinin gelişmesi kıyı tatil yerleşmesi gelişim modeli* adı altında sekiz evrede incelemiştir (Şekil 2.2).

Plansız gelişmelerin ürettiği olumsuz çevresel sorunları önlemek için planlı gelişme modelleri oluşturulmuştur. Bu projeler genellikle sahillerde kontrol edilmiş bir balon

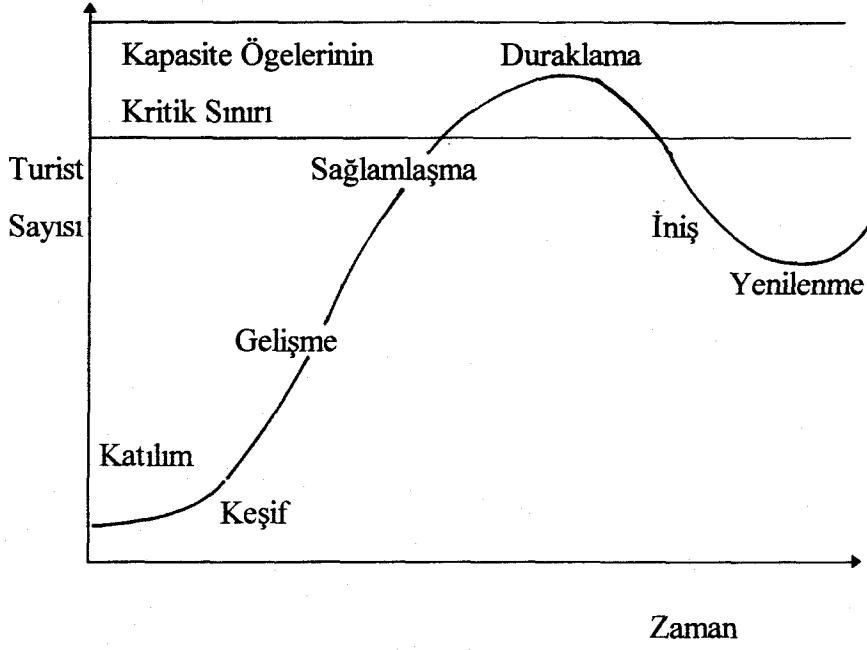
* İngilizce'deki 'beach resort model' kelimelerine karşılık kullanılmıştır.

şeklinde gelişme oluşturlar. Antalya Belek gibi . Planlanmış gelişmenin çevre problemlerini kontrol altında tuttuğu görülmektedir. Ancak kontrolün katılığından yükselen aynılık, monotonluğu üretir. Planlı alandaki turist yöredeki hayatı görmek için planlı alanın dışına çıkmak ister ve çıkar. Çıktığında karşılaştığı manzara turizmin yarattığı ekonomiden yararlanmak amacı ile plansız bir gelişme ile planlı alanın çevresine yerleşmiş nüfus ve mekanlardır. Planlanmış turizm sahil yerleşmeleri ‘bütünleşmiş kıyı tatil yerleşmeleri gelişmi modeli’[†] adı altında grafik sunumu yapılmıştır (Şekil 2.3).

20.Yüzyıl’ın ikinci yarısından itibaren oluşan turizm yerleşmelerinin gelişim modelleri turizm yerleşmelerinin planlı ve plansız gelişme süreçleri ve sonuçları hakkında bilgiler vermektedir. Bunlar dan biri; plansız gelişme önce çevrenin kötüleşmesine ve sonra turizm ürününün kötüleşmesine neden olur. Hem çevrenin niteliği kötüleşir hem turizm gelirleri düşer. Diğeri; planlanmış turizm gelişmesi doğal çevre ve kültürel mirasın korunması açısından çözümler sağlayabilir. Ancak sadece belirli bir alanı aşırı planlama, çevresinden kopuk, steril ve ziyaretçiler tarafından seilmeyen alanları oluşturabilir.

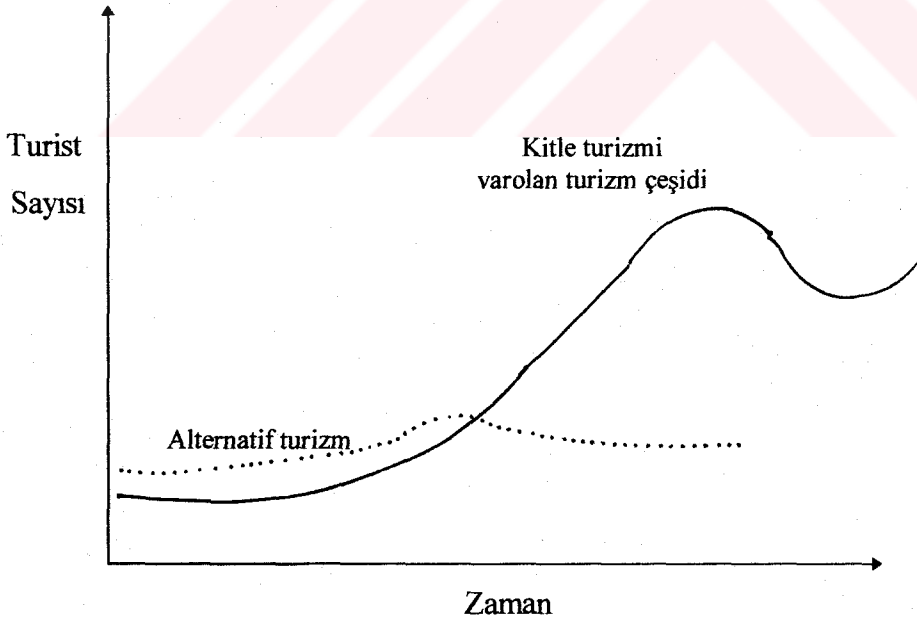
Turizm yerleşmelerinin zaman ve turist sayısı ile izlenen ve önlenemez gelişmesi alternatif turizm gelişme modellerini gündeme getirmiştir. Alternatif turizm; kitle turizminin karşıtı bir kavramdır ve planlanmış, yerel olarak kontrol edilebilir, bilinçli, koruyucu sıfatlarını taşır. Butler’in (1980) varış noktalarının gelişimini gösteren eğrisinin alternatif turizm gelişme modelinde şekil 2.5’deki gibi oluşacağı düşünülmektedir (Jarviluoma,J.,1992:119).

[†] İngilizce’deki ‘model of integrated beach resort development’ kelimelerine karşılık kullanılmıştır.

Şekil 2-4 : Turizm Yerleşmeleri Gelişme Evreleri Şeması.

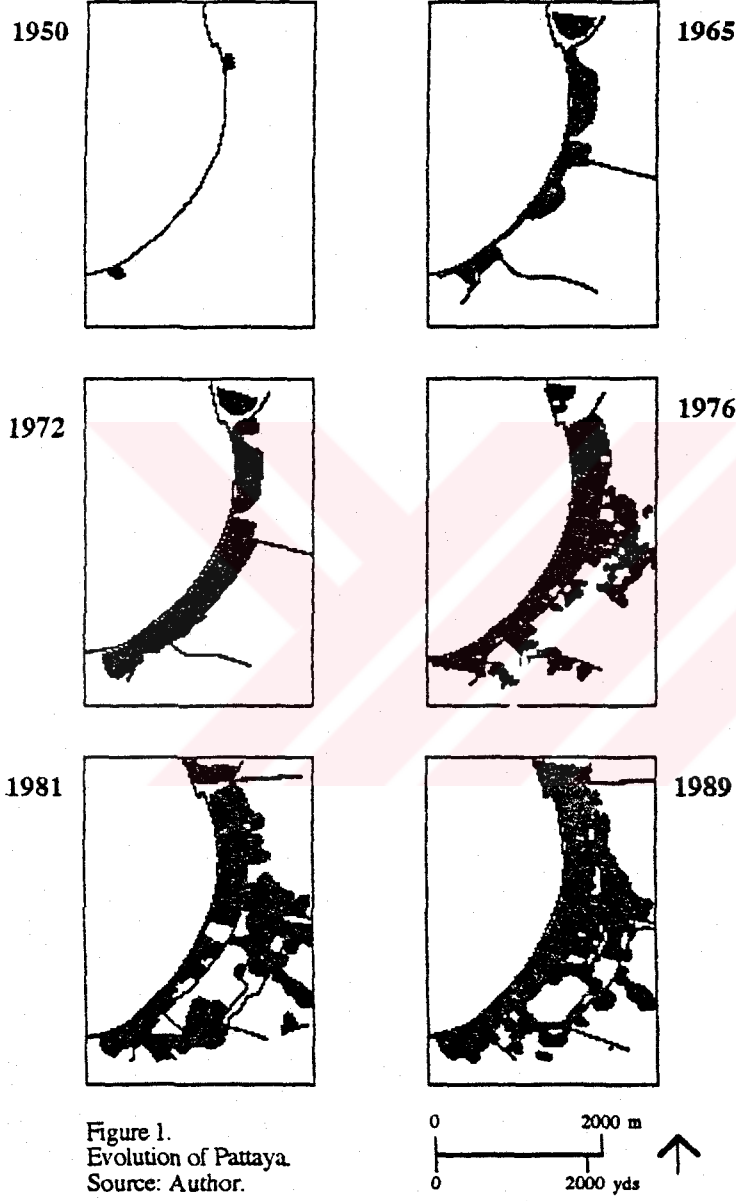
Kaynak : Butler, R. w., 1991 : 203

Şekil 2-5 : Alternatif Turizm Yerleşmeleri Gelişme Evreleri Şeması

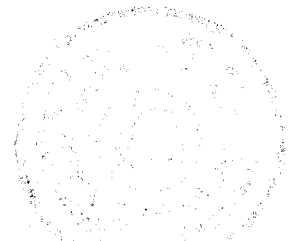
Butler'den sonra (Canadian Geographer, vol:24, no:1, 1980)

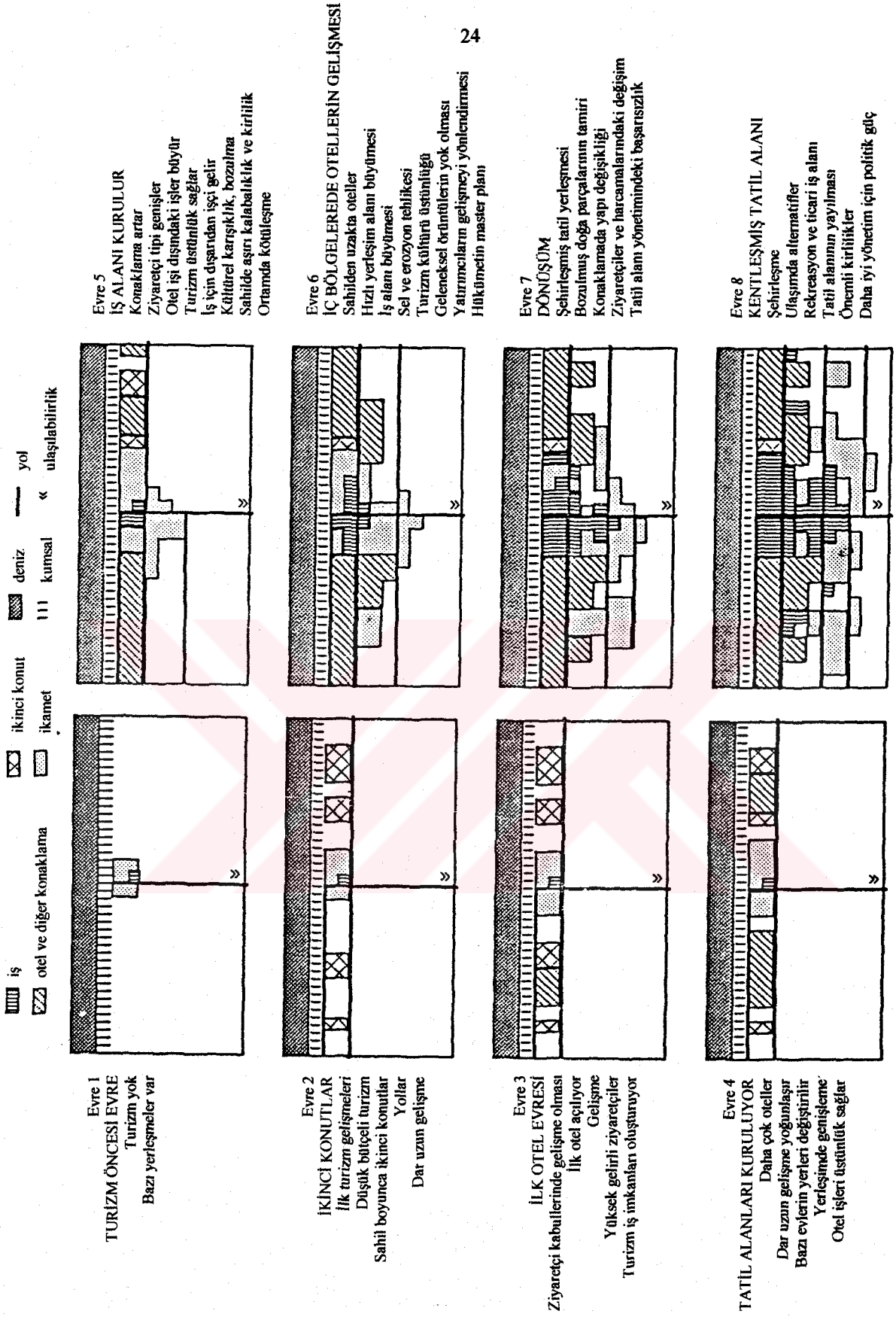
Kaynak: Jarvilooma, J., 1992: 119

Şekil 2.1 : Pattaya'nın Gelişimi

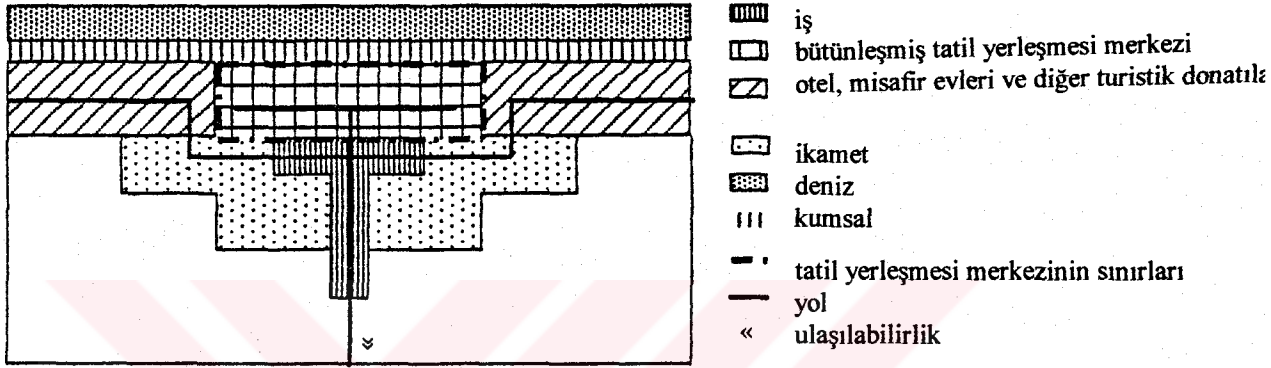
Kaynak : Smith, A. R., 1992 : 1-6

Şekil 2.2 . Kıyı Tatil Yerleşmeleri Gelişim Modeli

Kaynak : Smith, A. R., 1992 : 1-6

2.3. Bütünleşmiş Kıyı Tatil Yerleşmeleri Gelişme Modeli

Kaynak : Smith, A. R., 1992 : 1-6

2.2.3. Türkiye ve Turizm Yerleşmeleri

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana Türk toplumu, toplumsal hareketlilik olayının etkilerine uğramış ve bunun sonucu olarak yapısında oldukça hızlı değişme eğilimleri ortaya çıkmıştır. Değişim eğilimlerini yaratan etmenlerden biri de turizmdir. 1950'li yıllar kitle turizminin kendini hissettirdiği yıllardır. Başlıca karakteristiği ise büyük kentlerden kırsal yörelere insan akımıdır. Ziya Eralp 1974 yılında Erdek'te yaptığı araştırma ile turizmin getirdiği değişiklikleri sıralamıştır. 1950'li yıllarda turizm etmeninin Erdek'e yönelmesi ile büyük kentlerden gelenlerle yerel toplulukların böyle bir ortam içinde

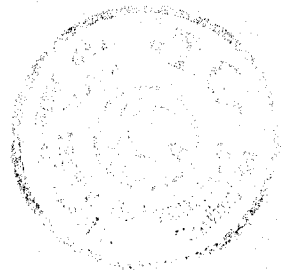
yakınlaşması, ikinciler için toplumsal değişimin hem çok yönlü ve derinden hem de hızlı bir şekilde başlatmasını şartlandırmıştır (Eralp, Z., 1974 : V).

Ayda Eraydın'ın (1989) turizm sektöründeki sermaye sahipliği ve bunun mekansal eğilimler ve planlama sistemi ile olan ilişkisi üzerine yaptığı analiz turizm yerleşmelerinin oluşumunun ve gelişiminin hızları ve büyüklükleri hakkında bilgi vermektedir. Turizm yerleşmelerinin oluşum ve gelişmeleri sermayenin varlığı ve çokluğu ile hızlanmıştır.

Yapısal analizler 1960 - 1989 yılları arasında Türkiye genelinde turizm sermayesinin farklı birikim biçimi, ölçek ve ilişkilerinin olduğu üç dönemi tanımlamaktadır (Eraydın, A., Eraydın, E., 1989 : 157).

1. Dönem, 1960'ların başından 1970'lerin ortalarına kadar olan ilk dönemde turizm sermayesinin çok küçük ölçekli ve yerel kaynaklara dayalı olduğu izlenmektedir.
2. dönem, 1970'lerin ortasından 1982 - 1983 yıllarına kadar yaşanan turizm sermayesi için bir geçiş evresini tanımlamakta ve sermayenin büyüme ve şirketleşme eğiliminin başlangıç yıllarını oluşturmaktadır. Yerel sermaye yanısıra bölge dışı sermayenin de turizm yatırımlarına yönelmesi diğer ortaya çıkan eğilimdir.
3. dönem, 1982 -1983 yıllarından 1989'a kadar uzanan ve küçük yatırımların devreden çıktığı büyük sermaye şirketleri ile yabancı sermayenin giderek daha büyük işletmeler kurmaya yöneldiği yeni bir gelişme ve sermaye oluşum aşamasıdır (Eraydın, A., Eraydın, E., 1989 : 157).

A.Eraydın turizm yerleşmelerinin oluşum ve gelişimini etkileyen çıkarımlar yapmıştır. Yerel ve küçük sermayeli kuruluşların plan içindeki alanlarda yer seçimleri bu tesisler için alt yapı olanaklarının öneminden kaynaklanmaktadır. Ancak kıyı kesiminde büyük ve yerel olmayan sermayeye dayalı tesisler için uygulamada planların yol gösterici olma işlevini büyük ölçüde sürdürmediği de görülmektedir (Eraydın, A., Eraydın, E., 1989 : 163).

İlk iki dönem çoğunlukla kıyı turizminin kendiliğinden plansız olarak geliştiği dönem olarak anılabilir. Arsa kullanım planları sonradan yapılmıştır. Son dönem ise planlı turizm gelişmelerinin de görüldüğü dönemdir. 1990'ların başı ile 1996 arasında sermaye açısından üçüncü dönem ile aynıdır. Ancak dünyada 1980'li yıllarda başlayan turizmin fayda ve maliyeti anlayışı (Jafari,J. ve diğ.,1990 : 470) Türkiye'de 1990'lı yıllarda yatırımcılar tarafından da gündeme getirilmiştir. Örneğin; 15600 yataklı Belek Turizm Merkezi için 1993 yılında çevre etkileşim değerlendirme raporu Belek Turizm Yatırımcıları Derneği (BETUYAB) tarafından hazırlanmıştır. Finansmanı Dünya Bankası'nca karşılanan, koordinasyonu Doğal Hayatı Koruma Derneği'nce yürütülen ve Turizm Bakanlığı'nca desteklenen Belek Kıyı Yönetim Planı çalışmalarında devam etmektedir (Sevgör, A., 1995). Yatırımlara eleştirel bir gözle bakılmaktadır. Bu eleştiri hem ülkenin turizm politikasındaki çeşitlilik hem de turizmin oluşturduğu olumsuz çevresel etkilere çözümler arar yönde gelişmektedir. 1990'lı yılların başında özellikle ülkenin sadece kıyıda ve kıyı turizminden ibaret olmadığı, dağ, yayla, sağlık ve üçüncü yaş turizmi gibi alternatif turizm çeşitlerinin de gündeme alınması devlet politikası tarafından önerilmiştir. Alternatif turizm çeşitleri ve gelişme modelleri tartışılmaktadır. Çünkü, turizm yatırımcısı bilinçlenmiş ve örgütlenmiştir. Belek turizm yerleşmesi için kıyı yönetim planının yaptırılması bunun bir örneğidir. Sektör ve bilimsel ortamlar turizmin çevresel etkilerini tartışarak örnekleri eleştirmektedirler.

Görüldüğü gibi; 20. Yüzyıl ikinci yarısından itibaren özellikle Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarındaki yerleşmeler önemli birer turizm yerleşmesi olma sürecine girmişlerdir. Deniz kenarında bulunmak, denize girmek kıyılara olan isteğin birinci nedeni olabilir. Ancak doğal verileri dışında kıyılarda yer alan yerleşmelerin yerel özellikleri, yapısal ve sosyal çevre özellikleri bu yerleşmeleri turizm endüstrisi içinde birer varılacak yer konumuna getirmiştir. Yerleşmelerin özellikle balıkçı köylerinin ve çevrelerinin değişim süreçleri başlamıştır. 1980'li yıllardan itibaren ise devletin sağladığı teşviklerle özel sektör turizm endüstrisine varılacak yerler açısından bir çok çeşitlilik sunmuştur ve sunmaya devam etmektedir.

Türkiye, ekonomik büyümenin önemli bir bölümünü 1980'li yıllarda turizm sektörüne dayandırmayı hedeflemiştir. Turizmin ekonomideki etkisi sihirli değnek kimliğine bürünmüştür. Türkiye'de kaynakların büyük bir bölümü turizm sektörü için kullanıldı ve turizm planlamasının amacı en kısa zamanda en fazla turistini ağırlanmasını sağlamaktır. Ancak bu süreçte kaynak tüketimi, çevre sistemleri ve yöredeki insanın gelecekteki yaşantısı pek de sorgulanmadı (Öztürk, F., 1992 : 428). Bu dünyada diğer alanlarda yaşanan süreçten farksızdı. İş aramak için göç eden kitleler, yerli ve yabancı turistler kıyı yerleşmelerinde önemli bir nüfus baskısı yaratmaktadır. Hükümet politikası tarafından teşvik edilen turizmin yardımı ile altyapı ve hizmetler üzerinde yerleşik nüfusun talebini aşan mevsimlik bir talep oluşturmaya yol açmıştır. Bu gelişme ile birlikte doğal çevre ve kamu hizmetleri üzerindeki etkiler artmış ve hem doğal çevrede hem de kamu hizmetlerinde bozulma gözlenmiştir.

Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki turizm gelişme modeli incelendiğinde, merkezi yönetim ve 1985'ten sonra yerel yönetimler tarafından üretilen kararlar yöre halkına bildirilmiştir. Sonuç olarak yerel halk planlama sürecinin herhangi bir aşamasına katılamamıştır.

Yerel halk, deneme yanılma yöntemiyle turizm aktivitesinin içine girmiştir. Yöre insanı yöreye gelen işletme modeline ve turistini isteğine göre biçimlenmiştir. İstek ve sunumun biçimlendirdiği yeni çevreler ve yaşam biçimleri yöre insanı tarafından istense de istenmese de var olmuştur. Merkezi ve yerel yönetimler tarafından üretilen plan ve beklenen sonuç, istek ve sunumun biçimlendirdiği serbest rekabetin isteklerine bırakılmıştır (Öztürk, F., 1992 : 427). Bunun doğal sonucu oluşan çevreleri ve yaşam biçimleri problemleriyle birlikte kabul edilmiştir. Çünkü merkezi ve yerel yönetimlerin belirlediği turizm gelişme modeli anlayışından haberi olmayan, planlama sürecinin hiçbir aşamasına katılımı olmamış yöre insanından, var olan kaynakların turizm amaçlı olarak bilinçli kullanımı ve bütün dünyanın ilgi ile baktığı özgün çevrelerimizin korunması beklenmektedir. Bu türden bir planlama süreci, bilgi ve beceri birikimi sağlayamamaktadır. Ege ve Akdeniz kıyılarımızda yaşanan planlama süreci sonucu,

yöreyi cazip hale getiren fiziki mekanın, doğal ve kültürel değerlerin değiştiği gözlenmiştir. Yoğun talep nedeni ile oluşan hızlı değişim, yörenin çekiciliğini düşürmüştür. Halbuki planlamanın kültürel, sosyal değişme içindeki işlevsel görevi, toplumun uzun vadede kendisi ve çevresi hakkında bilinçlenmesini sağlamak olmalıdır (Sancar, F., 1991 : 129). Yöresi hakkında üretilen kararlara üretilme evresinde katılmamış veya üretildikten sonra haberi olmamış yöre insanından çevresi hakkında biliçli davranması beklenmektedir. Bu önerilen planın sağlıklı olarak uygulamaya geçmesini engelleyici bir faktördür.

Bu süreçte Türkiye’de kıyı turizminin kıyı yerleşmelerinde başlattığı hareket Russel (1992) ve Butler (1980) modellendirdiği gelişme - değişme - süreçlerini yaşamıştır ve yaşamaktadır.

Kıyılarımızdaki turizm olgusunun var olan yerleşmelere getirdiği biçimsel değişim öncelikle yerleşmenin bir yağ lekesi gibi büyümesidir (Smith, A.R.,- 1992 - örneğindeki gibi) (Türkiye Ulusal Raporu ve Eylem Planı, Habitat, 1996 : 36).

Turizm endüstrisinin varış noktası olarak seçtiği ve yerel mimari özelliği olan turizm yerleşmelerinde üretilen turizm yapılarının mimari stilleri de sahte veya taklit görüntülerin oluşmasına neden olmaktadır. Yörede var olan yerel mimari öğelere referanslar vererek yeni çevreler üretilmektedir. Yerel mimari karakter ile yeni turizm amaçlı tasarımlar arasında birlik veya zıtlık limitleri de tartışma alanlarını oluşturmuştur (Abalı, Z. and Önder,D.,1989 : 50) (Şener,H.,1989 : 304).

2.2.4. Bir Örnek ve Uygulama : Uzungöl - Alan Çalışması

Uzungöl Trabzon’a bağlı ve 1300 m’de olan 221 haneli bir yerleşim alanıdır. Araştırmanın yapıldığı 1993 yılında fiziksel değerlerini (doğal ve yapı) ve sosyal alışkanlıklarını kaybetmemiş bir turizm yerleşmesi olmaya aday bir yerleşmeydi. 1992’de

Turizm Bakanlığı Uzungöl'e olan ilgiyi belirlemiştir. Uzungöl'ün, Karadeniz Yaylaları'nın turizme açılması kapsamında, turizm amaçlı gelişmeye cevap verecek şekilde planlanmasını istemiştir. Keşfedilme evresinde olan Trabzon - Uzungöl'de, hem fiziksel ve sosyal çevresinin yerel özelliklerini korurken arsa kullanım planlama çalışmaları yapılmıştır. Yöreye iç turizm talebi yüksektir. Bu nedenle yörede yeni yapılaşma olmasa da yöre halkı sahip olduğu mekanların kullanımlarını değiştirerek turizm gelirlerinden pay almak istemektedir. Planlama yörenin ihtiyacıdır (Şekil 2.6.). Turizm Bakanlığı'nın İller Bankası'na yaptırdığı fiziksel plan, Akdeniz'den edinilen tecrübe ile yörede hiçbir özel yapılanma kararına olanak vermemiştir. Önerilen fiziksel plandaki yapı büyüklükleri yörenin geleneksel konut yapılarının büyüklükleri gibidir ve plan notlarında tasarım kılavuzu gibi tasarımcıyı yönlendirici bilgiler zorunluluklar bulunmaktadır. Ayrıca bu yıllar (1993) ülke politikacısının, yatırımcısının ve akademisyeninin 1980'den sonraki deneyimlerle bilinçlendiği yıllardır. Tüm birimlerin telafuz ettiği cümle : 'Uzungöl çok güzel, yerel, geleneksel özelliklere sahip bu yerleşmenin sonu Ege ve Akdeniz'deki balıkçı köyleri gibi olmasın. Tükenmesin'*.

Fiziksel plan son halini almadan Mayıs 1993 tarihinde Turizm Bakanlığı Uzungöl'de yöre insanının katılımının beklendiği bir organizasyon gerçekleştirmek istemiştir. Ancak yöre insanı yerel yönetimin halkı bilgilendirmemesi üzerine katılamamıştır. Merkezi yönetimde bunun için bir çalışma yapmamıştır.

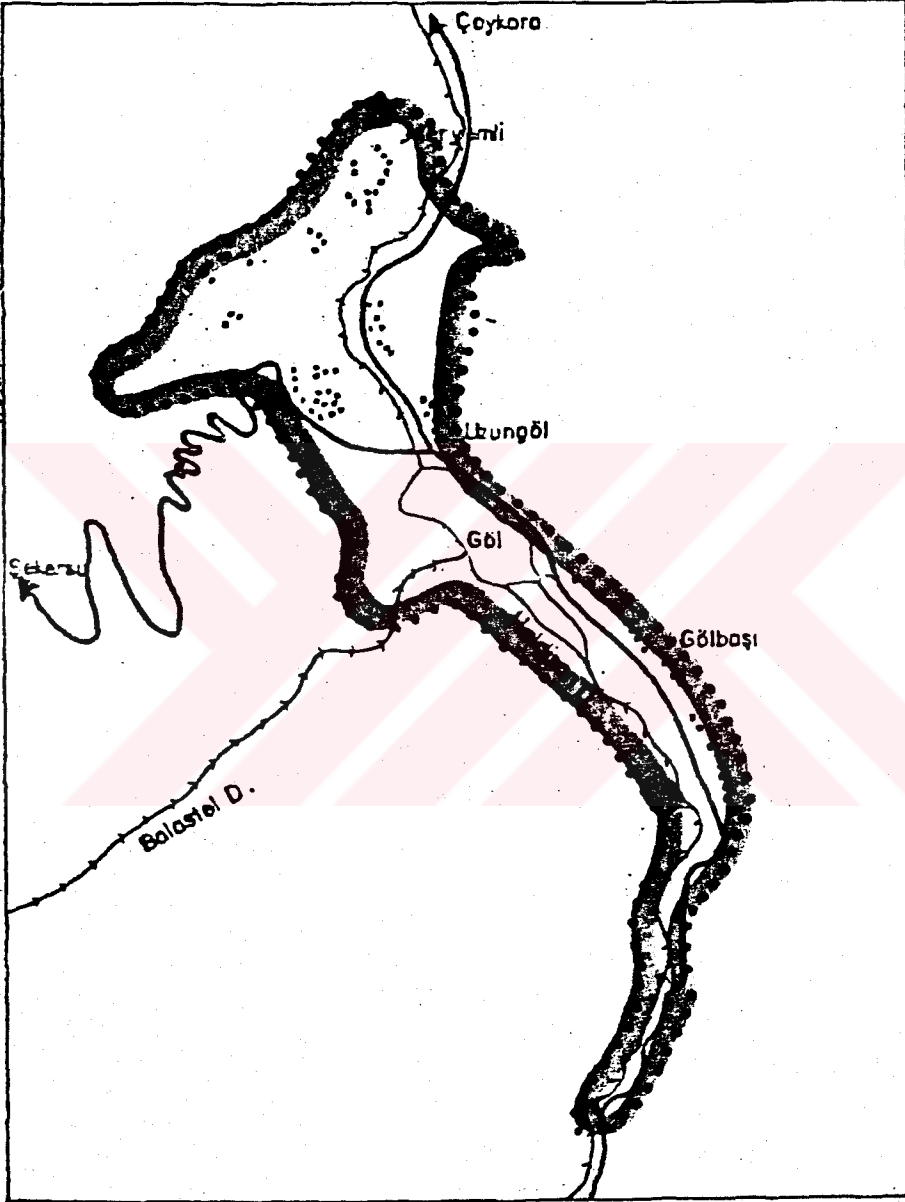
Ege ve Akdeniz kıyılarında yaşanan planlama süreci gibi, Uzungöl insanı da yöresi için üretilen fizik plan kararlarından, hayatlarına girecek turizm aktivitesinin yoğunluğundan, üretilen fizik plan içindeki yaşantılarının nasıl olacağından ve yöreyi cazip hale getiren kültürel değerlerinden habersizdir. Bu nedenle, ellerindeki değerleri koruma adına bir davranış oluşturamamışlardır. Bunun sonucunda, yörede turizm amaçlı bina üretimi

* Turizm Bakanlığı'nın Karadeniz Bölgesi'nin turizme açılması politikası bağlamında organize ettiği "Doğu Karadeniz Turizmi - 1992" ve Yıldız Teknik Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından organize edilen "Architecture of Soft Tourism - 1992" isimli toplantılarda dile getirilmiştir.

**TRABZON-ÇAYKARA-UZUNGÖL
TURİZM MERKEZİ**

Pafta no: G 44 C1-G 44 C4

Ö: 1/25 000

Şekil 2.6. Trabzon - Çaykara - Uzungöl Turizm Merkezi Şeması

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

talepleri, belediye başkanlığı üzerinde baskılar yaratmıştır. Bu baskılar sonucu uygun olmayan bazı inşaat uygulamaları gözlenmiştir.

Uzungöl'de turizm amaçlı oluşturulan imar planının başarılı bir şekilde hayata geçmesine yardımcı olacak bir araştırma, sürdürülebilir turizm gelişmelerinin önemli bir bileşeni olan yöre halkının bu plan kararları hakkındaki görüşlerini öğrenmek ve bu fizik plan içinde turizm aktivitesini de içine alacak şekilde nasıl yaşayacakları hakkındaki fikirlerini öğrenmektir. Böylece oluşturulan yapılanma kararlarının özellikle sosyal çevrede oluşturabileceği çevresel etkiler hakkında bilgi sahibi olunacaktır.

'Trabzon Uzungöl'de Yaşayan Yetişkinlerin Turizm Amaçlı Fiziksel Plan Kararları'na Katılım Konusundaki Düşünceleri ve Bu Fizik Plan Çerçevesinde Turizm Aktivitesinde İçine Alacak Yeni Yaşam Biçimi Hakkındaki Görüşleri Nelerdir?' isimli bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarından, turizm ile ilgili turizm yerleşmelerinde saptanan ve literatüre geçmiş etkilerinin kılavuzluğunda, yeni fiziksel planlama kararlarını oluşturmada ilke düzeyinde yararlanılmıştır.

2.3. Turizm Amaçlı Arsa Kullanım Planlaması

2.3.1. Planlama Tanımları

Planlama 'bir dizi kararın gelecek için önceden verilmesi' olarak açıklanabilir.

'Planlama, önceden saptanmış olan amaçlara erişmek için araçların düzenlenmesi ve eylemlerin yönlendirilmesine ilişkin kararlar bütünü' olarak da tanımlanır.

'McLaughlin (1970) planlamayı çevrenin geliştirilmesi ve kaynakların değerlendirilmesi için değişimlerin önceden sezilmesi, ve bir amaca yönlendirilmesi tekniği olarak

tanımlanmaktadır. Burada amaç insana doğa içinde, doğa ile dengeli bir ilişki kurma olanağı sağlamaktır’

‘Galloway’ın (1941) tanımında ise planlama bir koordinasyon süreci, araçlarla amaçları bağdaştırma tekniğidir. Burada sözü edilen araçlar bir yönden yöntemler, teknikler, planlama ekibinin imkanları, diğer yönden uygulamaya bağlı olarak işgücü, kaynaklar, teknoloji v.b. dir’.

‘Ash (1970) planlamayı bir sosyal olgu olarak ele almaktadır. Planlama amacına erişebilmek için sosyal yapıların incelenmesi gereğine değinir. Kent’in (1964) kapsamlı tanımında ise’ planlar fiziksel gelişme politikaları ile sosyal ve ekonomik amaçlar arasındaki ilişkileri belirleyen, geleceğe yönelik ve beklenen fiziksel gelişmelerle ilgili toplumun temel politikalarını gösterir çalışmalardır’ (İnceoğlu, N.,1982 : 13-14).

2.3.2. Planlama ve Turizm

Planlama sürecinde amaçların ve amaçları gerçekleştirecek araçların belirlenmesi ana eylemlerdir. Birbiri ile bütünleşmiş eylemleri başarı ile gerçekleştirmenin önemli kriterleri çevremizi var eden tüm değişkenleri (ekonomik, sosyal, kültürel, yönetsel, fiziksel) ve değişkenler arası ilişkileri hesaba katmaktır.

Sürdürülebilirlik hedefine ulaşmak çevremizdeki tüm değişkenlerin hesaba katıldığı bir yaklaşımı - planlama sürecini - gerektirmektedir (RIO 1992). Ancak tüm değişkenlerin dikkate alındığı, hedefinde sürdürülebilirliği bulunduran bir yaklaşım - planlama süreci - uygulanabilirlik açısından dünya gibi çok karmaşık bir sistemde zordur. Bu zorluk karşısında bazı değişkenlerin sabit olduğu varsayılır ve sonuca gidilir (Tekeli, İ., 1995 : 2).

Turizm sektörü de oluşturduğu çevresel etkiler ile çevre kaynaklarının kullanımı üzerinde sorunlar yaratmıştır. Turizmin olumsuz çevresel etkilerini oluşturmamak veya kontrol

altında tutmak ve sürdürülebilir turizm gelişmeleri hedefine ulaşmak için turizm de planlanmalıdır (Sola, E. F., 1992 : 48).

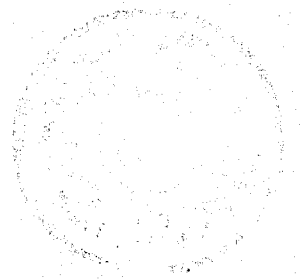
Turizm planlaması kavramı geniş içerikte çok aktörün dikkate alındığı bir çalışmadır. Turizm planlaması;

- ekonomik olarak turizm pazarının oluşturulması, pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi yönü ile ekonomist,
- ülkedeki gelir dengesini ayarlama yönü ile politikacı,
- alınan politik ve ekonomik kararların fizik mekana yansıtılması yönü ile planlama, tasarım ve uygulama ekibini,
- hayata geçmiş katı olmuş kararların yönetilmesi ve işletilmesi yönü ile işletmeci gibi aktörlerin yer aldığı çok kapsamlı bir anlam içerir.

Turizm planlaması yukarıda sözü edilen yönlerden sadece biri dikkate alındığında eksik bir planlama olacaktır. Bu aktivitelerin her biri turizm planlaması diye anılabilir. Daha doğrusu turizmin belirli bir yönünün planlanması denilebilir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 94).

Son günlerde turizm planlamasında, daha geniş sosyo - ekonomik görüş ile arsa kullanım planlama sürecinde turizmin de diğer elemanlar - sektörler - gibi dikkate alındığı yaklaşım söz konusudur (Getz,D. ve Jamal,B.T.,1994 :153).

Planlama, turizm ve diğer sektörler için hangi amaçların nasıl başarılabileceğini belirleyen işlem çatkisıdır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 95) (İnceoğlu, N., 1982 : 14). Turizm planlaması ek olarak özel yaklaşımlar ve teknikler gerektirse de, eğer arsa kullanım planlaması çevreyi dikkate alan bir anlayışta ise, çevresel yönetim araçları ve teknikleri konusunda genel bir çerçeve sunar (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 95).

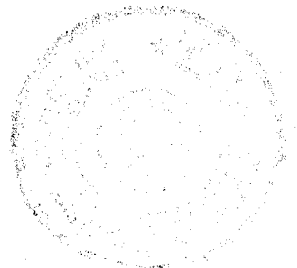

2.3.3. Arsa Kullanım Planlaması Tanımı ve Planlama Süreci

Arsa kullanım planlamasının görevi; gelişmede yer alan farklı ilgi gruplarına karşı fiziksel kapasite ve kaynaklar arasındaki dengeyi kurarak, arsa kullanımındaki kuralların çerçevesini geliştirmektir. Özellikle aktivitelerin ve bunlarla bütünleştirilmiş alt yapının yerleştirilmesinde arsa kullanım planlaması önemli bir rol oynar. Arsa kullanım planlama sistemi üreticilere arsa kullanımının amaçları ve seçenekleri üzerinde düşünme şansı verir. Karar aşamasında verilen kararların, uygulama ve kullanım aşamasındaki çevresel etkilerini dikkate alan test eden planlama yaklaşımları çevresel kaynakların korunarak kullanılması için gereklidir. Çevresel etki değerlendirme çalışmalarının da arsa kullanım planlama sürecinin bir parçası olması gerekir (WTO, 1993 : 46) (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 123) (Sorensen, J. ve West, N., 1992 : X).

Arsa kullanım planlaması; ülkenin, uluslararası yönlendirme çalışmalarını da (Rio Deklerasyonu, ülkeler arası çevre koruma programları, MAP gibi) dikkate alan, politik kararlardan başlamak üzere azalan ölçek ile bireysel gelişme - değişme önerilerinin hayata geçmesine kadar süren bir süreçtir.

Sürdürülebilirlik hedeflerinden birisi olan çevresel kaynakların korunarak kullanılmasını dikkate alan yaklaşımlar politika ve uygulama arasında var olan planlama eylemini, izleme ve değerlendirme adımı, ile uygulama adımının ötesine taşımıştır (Trumbic, I., 1995 : 11). Bu kararların uygulama ve kullanım aşamalarındaki çevresel kaynaklar üzerindeki etkilerini değerlendiren çevresel etki değerlendirme çalışmalarını sürece katmıştır. Ayrıca yönetim planları da planlama sürecinin bir parçası olmuştur (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 112) (Jeftic, L., 1993 : 465). Arsa kullanım planlamasının yapısı için bir model (Tablo 2.1) öneren C. Hunter ve H. Green (1995)'in modeli bu çalışmada doğrultusunda değiştirilerek kullanılmıştır (Tablo 2.2).

Tablo 2.1 : Arsa kullanım planlaması için bir model

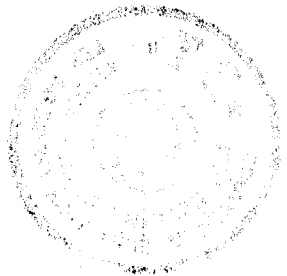
Kaynak : Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 97

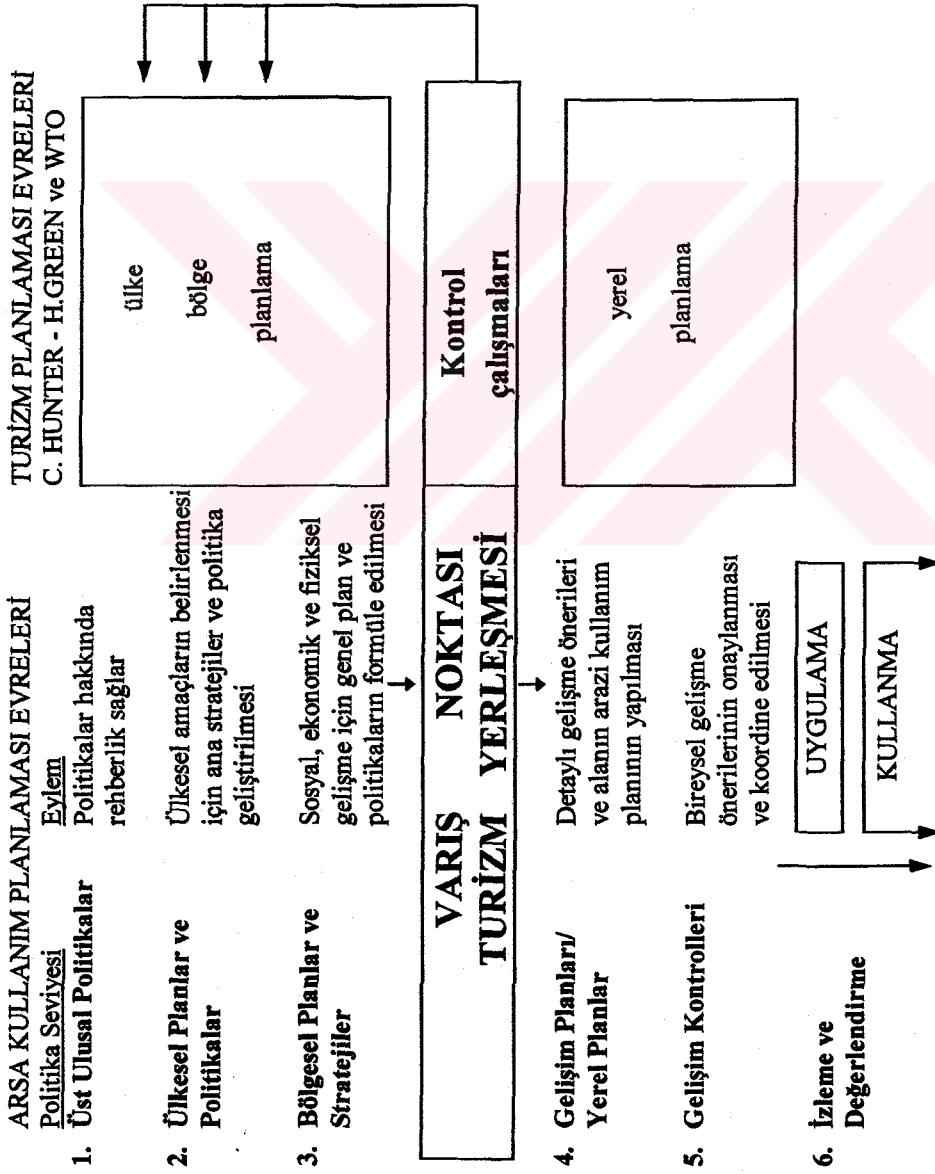
<u>Politika Seviyesi</u>	<u>Eylem</u>
Üst ulusal politikalar	Politikalar hakkında rehberlik sağlar
Ülkesel planlar ve politikalar	Ülkesel amaçların belirlenmesi, yerine getirilmesi için ana stratejiler ve politikaların geliştirilmesi
Bölgesel planlar ve stratejiler	Sosyo - ekonomik ve fiziksel gelişme için genel plan ve politikaların formüle edilmesi
Gelişme planları / yerel planlar	Detaylı gelişme önerilerini ve alanın zonlanmasını kapsayan belirli alanlardaki arsa kullanım planının yapılması
Gelişme kontrolleri	Bireysel gelişme önerilerinin onaylanması ve koordine edilmesi

Ülkesel, bölgesel plan ve politikaların üretildiği bütün ile yerel planların üretildiği bütün, turizm yerleşmesi ölçeğinde birleşmektedir. Turizm yapılaşmalarının çevresel etkilerinden görüldü ki turizm yapılaşmalarının potansiyel etkileri planlama sürecinde de turizm yerleşmesi ölçeğinde sorgulanmalıdır. Ülkesel - bölgesel planlama çalışmalarının ürettiği kararlar doğrultusunda yerel planlamadan önce turizm yerleşmesinin turizmin oluşmuş etkilerini oluşturma eğilimini ölçmek, araştırmak iki açıdan önemlidir. Birincisi; ülkesel ve bölgesel ölçekte verilen planlama kararlarının yerel ölçekte - turizm yerleşmesinde - oluşturacağı potansiyel olumsuz etkilerin belirlenmesidir. İkincisi ise; turizm yerleşmesinin ülke ve bölgesel planlama ölçeğinde gözden kaçmış değerlerinin ortaya çıkması ve bu değerlerin yerel planlama inisiyatifi ile değerlendirilmesidir.

Uygulamaya geçecek projeler hakkındaki kararların turizm yerleşmesine, varış noktasına ve arsa ile çevre arasında kurulmuş ilişkiye bağlı olması yerel planlama çalışmalarını

önemli bir duruma getirmektedir. Turizm yerleşmesi, varış noktası, ölçeğindeki çalışmalar o yer için verilecek kararların son kez detaylı bir şekilde gözden geçirilmesini gerektirir. Bu ihtiyaç doğrultusunda planlama sürecine yerel planlamadan önce yapılması gereken kontrol çalışmaları eklenmiştir ve grafik sunumu tablo 2.2. de verilmiştir.

NOT: Turizm yerleşmelerinde turizm mimarlığı kavramı içinde olumsuz çevresel etkilerin değerlendirilmesini dikkate alan arazi kullanım planlaması yapısı için üretilen model, farklı kavramlar için de ele alınarak zenginleştirilebilir. Araştırmacı turizm mimarlığı kavramı içinde arazi kullanım planlama yapısını amaçları doğrultusunda sorgulamıştır.

Tablo 2.2. Turizm yerleşmelerinde arsa kullanım planlama süreci için bir model. C. Hunter ve H. Green'den sonra (1995).

3. TURİZM YAPILAŞMASININ ÇEVRESEL ETKİLERİ VE ÇEVRESEL ETKİLERİN SINIFLANDIRILMASI

3.1. Çevre

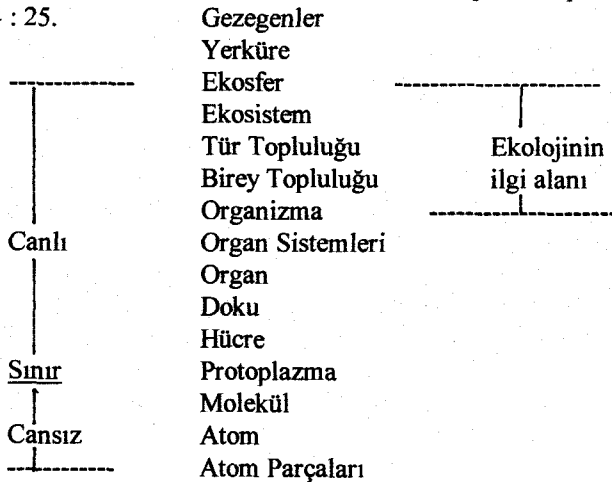
3.1.1. Çevrenin Tanımı

Çevreye bakış açısı ve çevreyi değerlendirme yaklaşımları özellikle son yirmi yılda değişikliklere uğramıştır. Bu değişim çevrenin tanımına da yansımıştır. Çevreye bakışın değişimi ve bunun çevre kelimesinin tanımına yansımaları önceleri ekolojistler tarafından yapılan indirgemeci* (Bartuska, T. J. ve Young, G. L.,1994 : 36) çevre tanımı ile günümüzde çevreye bütüncül yaklaşım sonucu gelişen çevre tanımları arasında görülmektedir. Bartuska ve Young çevreyi organizmaların† çevresi ile olan ilişkileri kapsamında tanımlar (Bartuska, T. J. ve Young, G. L.,1994 : 35). Kışlalıoğlu ve Berkes (1994) çevrenin ekolojik bilginin yapısındaki anahtar kavram olarak algılandığı yıllarda ekolojiiyi, biyolojinin oldukça önemsiz bir branşı olarak; bitki ve hayvanların çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı olarak tanımlamaktadır (Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F.,

* İngilizce'deki 'reductionist' sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

† Organizma, ekolojinin kapsamı içinde kalan en küçük bir sistemdir (Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 26)

Şekil 3.1 : Biyolojik Sistemler Merdiveni ve Ekolojinin Kapsamı, Kaynak : Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 25.

1994 : 13). Bu yıllar henüz çevreyi ele alırken uygulanan bütüncül yaklaşımın getireceği çevre tanımına sahip değildir.

Çevre tanımındaki değişme ile ilgili olarak Mathieso ve Wall (1982) Lerner'in (1977)[†] yılındaki yayınından alıntı yaparak dikkat çekmişlerdir : Çevre artık sadece arsa (Land), hava, su, bitki ve hayvanları kapsamıyor, insanlar ve onların yaşamını etkileyen tasarımlarını, sosyal, ekonomik, ve kültürel durumlarını da kapsamaktadır (Mathieson, A., ve Wall, G., 1982 : 93).

M. Kışlalıoğlu ve F. Berkes (1994 : 34) ekolojik ilkeleri temel alan çevre bilimleri yaklaşımlarında günümüz ekolojisinin iki temel doğrultusunu saptamışlardır. Bu doğrultular çevre tanımına katkıda bulunmaktadır :

Bunlardan biri; ekolojinin 1960'lı yıllardaki biyokimya dalında görülen patlama ile daha analitik bir bilim dalı olmasıdır (Remmert,1984)^{*} ve ekolojinin modelleme yolu ile gitgide daha soyut bir teorik bilim dalı olarak gelişmeye başlamasıdır. Diğeri; Elton'un ilk modern ekolojisindeki yaklaşımının, insan-doğa ilişkilerine dikkat çektiği düşünülürse, insanın baskın tür olarak hesaba katılmasıdır (Forbes,1922)^{*} . İnsan doğa ilişkilerinin incelenmesidir (Kışlalıoğlu, M., ve Berkes, F., 1994 : 34-35).

Çevre sorunları ile ilgilenen ve ekolojik ilkeleri çevre sorunlarını çözmek için temel alan çevre bilimleri, insanı çevre sistemleri içinde baskın tür olarak ele almaktadır. Ekolojik sistemler içindeki insan ürettiği yapılı çevresi, kültürü, sosyal hayatı, ekonomik ve politik yapısı ile ele alınmaktadır.

[†] A Mathieson ve G. Wall'un (1982) kitabında (Lerner,S.C., 1977, Social Impact Assessment : Some Hard Questions and Basic Techniques, Unpublished workshop paper, University of Waterloo, Ontario) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

^{*} M.Kışlalıoğlu ve F.Berkes'in (1994) kitabında (Remmert, H., 1984, Ökologie, Berlin:Spring - Verlag) (Forbes, S.A., 1922, The Humanizing of Ecology : 3 89:92) kaynaklarından alıntı olarak verilmiştir.

Çevre kelimesinin etimolojik* yapısına bakıldığında kelimenin iki önemli özelliği çevrenin tanımının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Birincisi; bütünü kapsamı ve herşey kelimesi ile açıklanan özelliğidir. Herşeyin birbirini kapsamıdır. Kelimenin bu özelliği çevre konusunda seçilen bütüncül (holistic) ve bütünleşmiş (integrated) yaklaşımları destekler. İkinci özelliği; işlemi (process) kapsamıdır. Bu işlem çevrenin içinde bulunan veya içine yerleştirilen elemanların birbiri ile olan alışverişleri sonucu doğan hareketlerdir. Çevre içe dönük veya kendisine etki yapıldığında yanıt vermeyen durağan bir fenomen değildir. Çevreyi oluşturan elemanlar birbirlerinin gelişim ve doğasını etkilerler. Karşılıklı ilişki ve etkileşimler çevreyi etkiler ve değiştirir ve değişiklik sonunda organizmayı etkiler (Bartuska, J. T. ve Young, G. L., ed., 1994 : 36).

Çevre tanımı onu oluşturan hiçbir elemanın ve elemanlar arası ilişkinin tanım dışında bırakılmadığı bir anlatıma gelmiştir. Çevre; insanı veya ekolojinin en küçük çalışma birim sistemi olan organizmayı çevreleyen elemanların, elemanlar arasındaki ilişkilerin ve ilişkilerin yarattığı koşulların tümü olarak tanımlanabilir.

Herşeyi kapsamak bütünün içindeki en uygun yerini -parçayı- aramak olarak anlaşıldı. Var olan sistemle bütünleşmeye çalışıldı. Her yönde bütünleşme arandı. Örneğin kıyı yönetimi çalışmalarında bütünleşmenin çeşitli boyutları gösterilmiştir: Sektörler arası bütünleşme, kıyı alanında kara ile denizin bütünleşmesi, yönetim seviyelerinin bütünleşmesi -yerel, merkezi gibi-, ülkeler arası bütünleşme, disiplinler arası bütünleşme (Cicin-Sain, B., 1993 : 19).

3.1.2. Çevreye Bakış Açısındaki Değişim ve Değişim ile Ortaya Çıkan Kavramlar:

Çevrenin Niteliği - Sürdürülebilir Gelişme - Taşıma Kapasitesi - Çevresel Etki Değerlendirme

* Kelime Fransızca'dan 'environ' veya 'environner' kelimesinden gelmektedir. İngilizce'de 'around, round, about to surround, to encompass kelimelerine karşılık gelmektedir. Eski Fransız kelimesi 'viron' (ön eki olan 'en' ile) İngilizce'de 'a circle, around, the country around, or circuit' anlamına gelmektedir. İngilizce kullanımında 'environment' her şeydir (insanıda kapsar) veya bir organizmanın çevresindeki koşulların tümü olarak kullanılmaktadır (Bartuska, J. T. ve Young, G. L., ed., 1994 : 36).

‘Uzun yıllar insanlar çevrelerine istendiği şekilde değiştirilebilecek bir ham madde, bazen de romantik bir şehir konusu olarak bakmışlardır. Günümüzün insanı kendisini çevresinden ayrı düşünemeyeceğini, geleneksel davranışların sağlıklı bir çevre yaratmak için yeterli olmadığını görüyor; doğal ya da insan yapısı bütün fiziksel çevre ile kendi yaşantısı arasında organik bir bağ olduğunu, kendisinin, daha büyük bir organizmanın bağımlı bir parçası olduğunu görüyor’ (Kuban, D., 1990 : 9). Bu uygarlık yolunda önemli bir adımdır. Ancak bu düşünceye bağlı değişimler henüz çok sınırlıdır.

3.1.2.1. Çevrenin Niteliği

İnsan, onu saran çevresi ile arasındaki yaşamsal bağı keşfettikten sonra çevrenin niteliği önem kazanmıştır. Dünya turizm örgütü (WTO) sürdürülebilir turizm gelişmelerini amaçlayan yayınında çevrenin niteliğini tanımlamıştır. Bu tanım aşağıdaki cümleleri kapsamaktadır: Bir alanın çevresel niteliğinden söz edilebilir ve bir alanın çevresel niteliği kapsamında aşağıdaki elemanlar ve nitelikleri yer alabilir. Bir alanda bulunan temiz hava, su, minimum gürültü düzeyi ve trafik karışıklığı, çekici tasarımlanmış, iyi yerleştirilmiş bina ve peyzaj düzenlemeleri, temiz caddeler, yürüyüş yolları, parklar, rekreasyon ve açık alan düzenlemeleri ve arzu edilen çevresel karakterler çevrenin niteliği kapsamında kalacaktır (WTO, 1993 : 58). Çevrenin niteliğini iyileştirmek turizm için önemlidir. Çevrenin niteliğini belirleyen elemanları E.Inskeep (1987) tarafından aşağıdaki gibi sayılmıştır: havanın niteliği, içme su sisteminin ve rekreasyon kullanımlarındaki suyun niteliği, çevresel temizlik, gürültü seviyesi, su drenaj sistemlerinin nitelikleri, araç ve yaya trafiğindeki rahatlık, yapılı çevrenin estetik verileri, açık alan ve peyzaj elemanlarının verileri, yolların standartları... (Inskeep, E., 1987:130).

Çevre niteliğinin her türlü insan üretimi (plan ve uygulama boyutunda da) ile değişebileceği veya değişebildiği anlaşılmıştır. Bu nedenle insan sağlığını korumak için insanoğlunun yaptığı her türlü üretim, çevrenin niteliğinde yaptığı veya yapacağı değişim açısından sorgulanmaktadır. Çevrenin niteliğini belirleyen değerler soyut değerler

değildir. Bu değerler doğrudan doğruya insanların yaşam kalitesinin (niteliğinin) korunması ile ilgilidir (Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 328). Kuşkusuz yapılı çevreyi oluştururken çevrenin niteliği etkilenmektedir. Yapılı çevreyi oluştururken çevrenin niteliğinde oluşturulan değişikliğin önceden belirlenmesi araştırmaların gündemini oluşturmaktadır. Çevre niteliğini olumsuz yönde bozmayan başarılı bir yapılı çevre oluşturma yollarını bulmak araştırmanın ana amacıdır.

Çevreci ideolojilerin geliştiği 70'li yıllarda (Tekeli, İ., 1995 : 3) uluslararası ölçekte ilk kez Birleşmiş Milletler Çevre Konferansında sonucu yayımlanan Stockholm Bildirgesi'nde (1972) 'çevre hakkı' gündeme gelmiştir. İnsan hakları alanına yeni bir toplumsal değer katılmıştır. 'Burada çevre hakkı, doğal ortam ve yaşam koşullarına olumsuz etki ve zararları önlemek ve cezalandırmak amacıyla devletlerin gerekli önlemleri almalarını öngörmektedir. Daha genel olarak her insanın sağlıklı ve ekolojik olarak dengeli bir çevre hakkına saygı içinde eşya ve maların kullanımını düzenleme yükümlülüğüdür' (Yılmaz, M., 1994 : 91).

Kalkınmacı ideolojinin hakim olduğu 1960'lı yıllarda dünyada, kalkınma amacı ile yapılan her eylem onay görmekteydi. Kalkınma adına yapılan hiçbir eylemde çevrenin yok edilmesi sorgulanmamaktaydı. 1970'li yıllara ise çevreci yaklaşımların dönemi olarak bakılmaktadır. 1980'li yıllarda, 1960'lı yılların kalkınmacı ideolojisi ile 1970 yılların çevreci yaklaşımlarının uzlaşması 1987 yılında Burundlant Raporu'nda gündeme getirildi (Tekeli, İ., 1995 : 2). Uzlaşma çevreye, çevrenin elemanlarına ve elemanları arasındaki ilişkilere yeni bir bakış açısı sunacak bir kavram aracılığı ile sağlanmaya çalışıldı. Kavramın toplumda kaynakların yeniden dağılımında* etkili olacağı düşünülmekteydi. Gelişme eylemi ile çevre arasındaki ilişkiyi tanımlamaya yönelik olan kavram 'sürdürülebilir gelişme' olarak Burundlant Raporu'nda yer almıştır.

* Habitat II (1996) hazırlık çalışmalarında toplumda kaynakların yeniden dağılımında etkili olacak kavramlar arasında 'sürdürülebilir yerleşme' (sustainable settlement). İ. Tekeli tarafından 'Habitat II'nin Gündemini Oluşturan Temel Kavramların İrdelenmesi' adlı metinde ele alınmıştır.

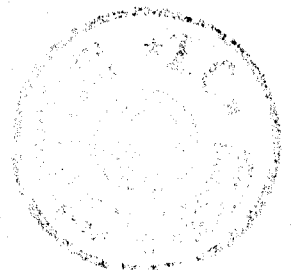
3.1.2.2. Sürdürülebilir Gelişme

Çevre koruma ve değerlendirilmesine yönelik sürdürülebilir gelişme kavramının irdelenmesi:

‘Birleşmiş Milletler’in 1987 yılındaki ‘Burundlant Raporu’ olarak bilinen ‘Ortak Geleceğimiz’ başlıklı Çevre ve Gelişim Raporu, çevre konularına hitap eden ve sürdürülebilir bir gelişmeyi amaçlayan evrensel bir strateji sunar. Komisyonun sürdürülebilir gelişme raporu: ‘günümüz neslinin ihtiyaçlarını doyuma ulaştırırken gelecek nesillerin ihtiyaçlarını doyurma şanslarını tehlikeye atmamak’ sloganı ile açıklanabilir. Komisyon’un görüşüne göre, sürdürülebilir gelişmenin esası; ham madde kaynaklarının kullanımı yatırımların yönü, teknolojik gelişmenin hedefleri ve kurumsal değişiklikler gibi konularda hem bugünün hem de gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran bir değişim süreci olmasıdır’ (D’Amore, L., 1992, çev. TUGEV : 258) (WTO, 1993 : 8) (UNEP,1994:6).

İ. Tekeli (1995) sürdürülebilirlik kavramının ekolojik hareketin başlangıçtaki kirliliği (Akdeniz’deki deniz kirliliğini önlemek için geliştirilen Barcelona Protokolü - 1976 gibi) (Vallega, A., 1993:3) önlemek gibi hedeflerine göre çok daha esnek, toplumsal yansımaları çok daha geniş olabilecek bir hedef olduğundan ve toplumun çok geniş bir alanına eleştiri olanağı verdiğinden söz etmektedir (Tekeli, İ., 1995:3).

Sürdürülebilir gelişme kavramının iki hedefi vardır: Birincisi bugünün gereksinmelerini karşılamaktır. Gereksinmelerin ölçüsü yoksulların temel ihtiyacı olarak açıkça belirtilmiştir. İkincisi çevrenin limitleridir. İ. Tekeli bunu ‘teknolojinin ve sosyal örgütlenmenin sınırları içinde çevreden yararlanmanın hem günün hem de geleceğin gereksinmelerini sağlamayı garanti edecek biçimde sınırlaması’ olarak açıklamaktadır (Tekeli, İ., 1995 : 2) (Hunter, C. ve Green, H., 1995:53) (RIO Declaration on Environment and Development,1992 : 9).

Sürdürülebilir gelişme uygun çözümün bulunduğu sabit durağan bir hal değildir. Bir işlem (process) halidir.

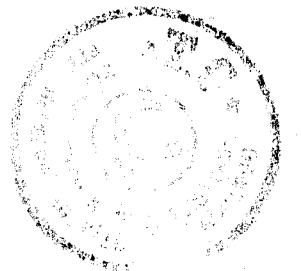
Sürdürülebilir gelişmenin üç ana prensibinden söz edilmektedir (Our Common Future, The World Commission on Environment and Development) (WTO, 1993 : 10):

- Ekolojik sürdürülebilirlik, ana ekolojik sürecin korunması ve bakımı, biyolojik çeşitlilik ve biyolojik kaynaklar ile birlikte var olan gelişmeyi sağlar.
- Sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik; insanların kültürleri ile birlikte yerel kimliğin korunması ve güçlenmesini sağlar.
- Ekonomik sürdürülebilirlik; ekonomik açıdan verimlilik ve kaynakların gelecek nesillerin düşünülerek yönetilmesini sağlar.

Çevrenin ekolojik bilgi ile sınırlı olan tanımı, çevrenin tüm elemanlarını ve elemanları arasındaki ilişkileri kapsayan günümüzdeki tanımına yaklaştıkça, çevre üzerindeki çalışmalarda güçlükler oluşmaktadır. Çünkü dünyanın herhangi bir yerindeki üretim ya da tüketimin dünyanın bir başka yerinde çevresel sorunlara neden olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle bir alandaki çevresel sorunu çözmek; çevreyi tüm değişkenleri ile ele almayı gerektirmektedir. Ancak bu da çok zor ve bazen sonuca ulaşılması imkansız bir çalışmadır. Günümüz uygulamalarında seçilen yol, İ. Tekeli'nin (1995) söz ettiği gibi bir çok değişkeni sabit kabul ederek diğer ilgili değişkenleri denetleme yolu ile sürdürülebilirlik sağlamaya çalışılmaktadır (Tekeli, İ., 1995 : 3-4).

Bu kabul sürdürülebilirliğe ulaşmada belki en etkin yol olmayacaktır, ama siyasal olarak uygulanabilir bir yol olacaktır (Tekeli, İ., 1995 : 10). Bu kabul iki ana soruyu gündeme getirmektedir. Bunlar:

- Bir toplumsal sistemin sektörel ya da mekansal parçalarının ayrı ayrı sürdürülebilirliğinden söz edilmesinin koşulları nelerdir?

- Bir yerleşme sisteminin sürdürülebilirliğini tasarlayabilmek için sadece yerleşme sisteminin iç değişkenleri ile yetinilebilir mi ve eğer soruya evet yanıtı verilemiyorsa o zaman yerleşme sisteminin hangi ek değişkenlerle ele alınmalıdır?

Her sektör kendi gelişme modellerini sürdürebilirlik açısından bilimsel, kültürel ve profesyonel alanlarda sorgulamaktadır. Sürdürülebilir turizm gelişmeleri kavramı da turizm literatüründe oluşmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 53).

Herhangi bir ekonomik gelişme sürdürülebilir gelişme şeklinde olmalıdır. Turizm gibi önemli bir ekonomik gelişme alanında da aşağıdaki sorular sürdürülebilir bir gelişmeyi sağlamak amacı ile sorulmaktadır: Bu aktivite insanların yaşam kalitesini nasıl geliştirecek? Doğal kaynaklarda ve çevrede ne tür bir etki oluşacak? Turizm gelişmesinin yararlarının dağılımında eşitlik olacak mı (Cicin-Sain, B., 1993 : 28)?

Çevrenin, var oluşumuzdaki önemini bilincine erildikten sonra turizm endüstrisinde de alternatif turizm çeşitleri, gelişme modelleri aranmaya başlandı. Eko-turizm, yumuşak turizm, yeşil turizm gibi henüz tanımlamaları çok iyi yapılamayan kavramlar oluşmuştur. Ama bunların genelde birleştiği noktalar B. Cicin-Sain'in eko-turizmi ölçtüğü dört standart ile açıklanabilir: Minimum çevresel etki, yerel kültüre minimum etki maksimum saygı, ev sahibi ülkeye maksimum ekonomik yarar, turistler için maksimum rekreasyonel yarar (Cicin-Sain, B., 1993 : 28).

WTO'nun Kanada'daki (1990) toplantı* sonuçlarından yararlanan sürdürülebilir turizmin yararları başlıklı yazı, olması arzu edilen turizm gelişmelerinin tanımını sunmuştur:

Sürdürülebilir Turizmin Yararları :

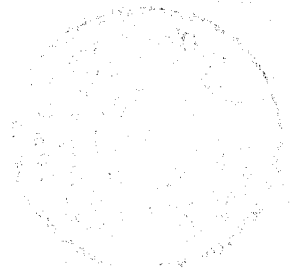
- Sürdürülebilir turizm, turizmin doğal, kültürel ve insan çevresindeki etkisinin anlaşılmasını cesaretlendirir.

* Globe 90 Conference, Tourism Stream Action Strategy adapted at Vancouver, BC, Canada.

- Sürdürülebilir turizm yarar ve maaliyet arasında adeletli bir dağılım sağlar.
- Turizm hem doğrudan hem de dolaylı olarak yerel iş alanı doğurur.
- Turizm karlı yerel endüstriyi teşvik eder. Otel ve diğer konaklama tesisleri, lokantalar ve diğer yiyecek servileri, ulaşım sistemi, el sanatları ve rehberlik sanatları gibi.
- Turizm yerel ekonomiye yeni para getirir. Yabancı para sağlar.
- Özellikle tarım işinin yetersiz olduğu kırsal alanlarda turizm yerel ekonomiyi çeşitlendirir.
- Sürdürülebilir turizm, turizm ve diğer kaynak kullanıcılarının bir arada olabilmeleri için yerel nüfusu da kapsayarak toplumun bütün katmanlarında karar üretimini araştırır. Sürdürülebilir turizm, turizm gelişmelerine uygun ekosistem taşıma kapasitesini sağlayan planlama ve zonning ile beraberdir.
- Turizm yerel ulaşımın, iletişimin ve diğer toplum alt yapılarının iyileştirilmesini teşvik eder.
- Turizm yerel halkın, yerli ve yabancı turistin yararlanacağı rekreasyon tesisleri yaratır. Turizm, tarihi binaların ve alanların, ekolojik alanların korunması için ödemeleri teşvik eder.
- Doğa turizmi tarımda marjinal kalan arazinin üretken kullanımı teşvik eder.
- Kültürel turizm yerel halk değerlerini kıymetlendirir ve farklı geçmişleri anlamak, iletişim kurmak için büyük şans sunar.
- Çevresel olarak sürdürülebilir turizm doğal ve kültürel kaynakların, toplumun ekonomik ve sosyal alanda var olmasındaki önemini gösterir ve korunmasına yardım eder.
- Sürdürülebilir turizm, turizmin etkilerini izler, değerlendirir ve yönetir, çevreyi dikkate alan metodlar geliştirir ve olumsuz turizm etkilerini dikkate alır.

Sürdürülebilir turizm ekonomik gelişme modeli olarak tanımlanabilir ve bu gelişme yerli halkın yaşam kalitesini yükseltmeyi, ziyaretçiler için yüksek kalitede deneyimler sağlamayı ve ziyaretçinin, yerli halkın bağlı olduğu çevrenin niteliğini iyileştirmeyi tasarlar (WTO, 1993 : 11).

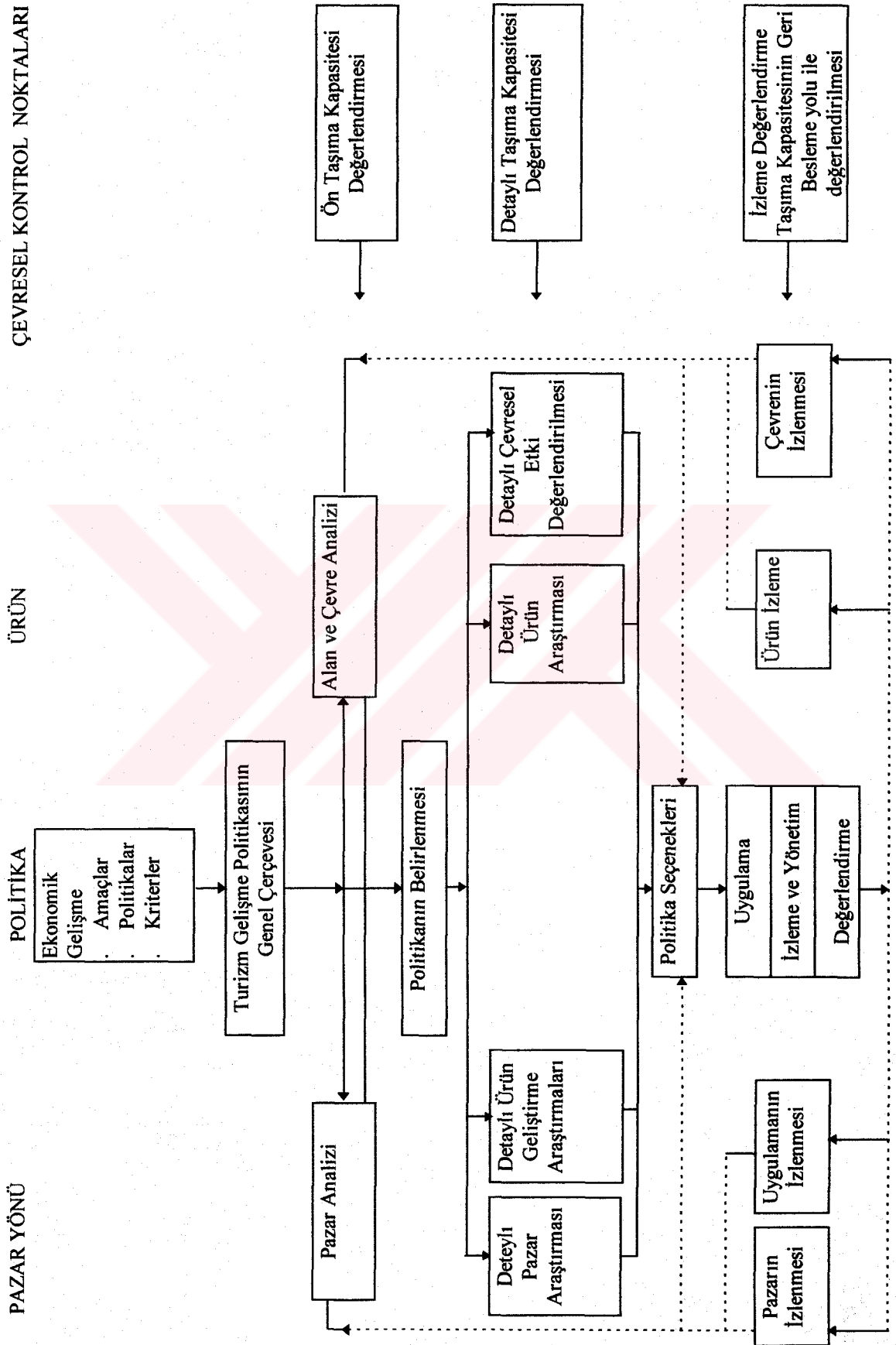
3.1.2.3. Taşıma Kapasitesi

Varolan kaynakların kullanım sınırları olduğu kabulü, bu kaynakları tükenmeden kullanım miktarlarını bulma çalışmalarını gündeme getirmiştir. Kaynak kullanım sınırlarını belirlemek için sihirli sayısallaştırma çalışmalarını kimse beklememektedir. Ancak özellikle fizik mekan tasarımcıları karar ürettikleri yerleşmenin kaynaklarının kullanım sınırlarını araştırmak, tahmin etmek ile kendini yükümlü hissetmektedir ve bu nedenle taşıma kapasitesini kavramsallaştırmaya çalışılmaktadır. Kaynakların kullanım sınırlarını belirleme çalışmaları, kaynakların taşıma kapasitesi kavramında bir araya gelmektedir. Kaynakların taşıma kapasiteleri fizik mekan tasarımcıları tarafından planlama, tasarlama eylemlerine bilgi üretmesi amacı ile ele alınmaktadır (Eraydın, A. ve Postacıoğlu, D., 1991 : 110). Bu konuda çeşitli yaklaşımlar, kavram zenginleştirmeye ve planlama, tasarlama eylemlerinde bir araç olarak kullanılır hale getirmeye çalışılmaktadır. Turizm literatürü de taşıma kapasitesi kavramını turizm planlama eylemlerinde kullanmaktadır (WTO,1993 : 25) (Şekil 3.2.).

Kaynak kullanımlarının sınırlarını belirlemeye yarayan taşıma kapasitesi kavramı çevresel standartlar ile sayısallaştırılabilir. Çevresel standartlar çevresel kaynakların taşıma kapasitelerinin belirlenmesinde önemli bir veridir.

Turizm sektöründe taşıma kapasitesi kavramı turizm yerleşmelerinin taşıma kapasitesi olarak yansımıştır. ‘Turizme yeni açılan her alanın verebileceği hizmetlerin bir sınırı vardır. ...Taşıma kapasitesi doğal ve insan yapısı turizm çekim öğelerinin bir kullanma üst limiti olduğu bunun üzerinde ise kaynakların bozulmaya başlayacağı düşüncesine dayanır (İnceoğlu, N., 1995).

Taşıma kapasitesi kavramı çevrenin turistik amaçlar için feda edilmemesinin planlama amaçları arasına alınması ile turizm literatüründe gündeme gelmiştir. Bu amaca göre

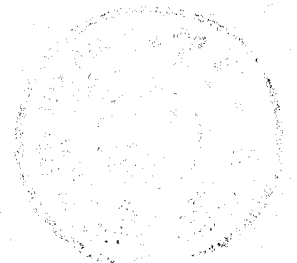
bazı eşikler tartışılmaya başlanmıştır:

- Bölgenin yada kentin kabul edebileceği yapı miktarı
- Konfor eşiği, aşırı kalabalıklaşmaya ve kaynakların niteliğinin azalmasını önlemek için turizm yoğunluğunun arazilere, nüfus yoğunluğuna ve boş alanlara göre sınırları;
- Turizmin yayılmasını durdurmak için fiziki eşikler: Aşılmaması gereken turistik fonksiyon oranları, bir eko-sistemin dayanıklılığına bağlı olarak getirilen kotalar.... (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983 : 39).

Turizm literatüründe Butler'in (1980) turizm yerleşmelerinin gelişim evrelerini gösteren grafiği (Şekil 2.4) turizm yerleşmesinin turizm taşıma kapasitesinin kavramsallaşması için önemli bir yaklaşımdır. Turizm yerleşmelerinin gelişim evrelerini turist sayısı ve zaman faktörüne bağlı olarak göstermiştir. Turizm yerleşmesinin gelişim evrelerinde yerleşmenin turizm açısından kullanım kapasitesini belirleyen öğelerinin kritik sınırlarından söz etmektedir. Bu sınır yerleşmede bulunan doğal veya insan yapısı kaynakların kullanım sınırlarının aşıldığının habercisidir. Kaynakların kullanım sınırları aşıldığında turizmin olumsuz etkileri turizm yerleşmelerinde görülmektedir. Böylece turizmin olumsuz etkilerinin görülmediği en son seviye o yörenin, yerleşmenin sahip olduğu kaynakların, turizm taşıma kapasitesini belirten sayısal değerleri vermektedir. Bu sayısal değerleri her turizm yerleşmesi için turizm gelişmesi olmadan önce tahmin edebilmek, turizmin olumsuz etkilerinin ortaya çıkmaması anlamına gelmektedir. Araştırmalar bu kavramın uygulama alanına taşınması için devam etmektedir.

Taşıma kapasitesi kavramı çevre koruma ve sürdürülebilir gelişme için temel bir kavramdır. Taşıma kapasitesi limitlerini sayısallaştırmak güçtür. Ancak turizm ve rekreasyon için çevresel planlama da bu yaklaşım temeldir (WTO, 1993 : 23).

Turizm yerleşmelerindeki taşıma kapasitesi kavramı çeşitli açılardan ele alınmıştır:

Taşıma kapasitesini belirleyen faktörler genellikle iki büyük başlık altında toplanmıştır. Bu iki başlık turistin karakteri ve turizm alanının ve yerel nüfusun karakteridir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 67) (Mathieson, A., ve Wall, G., 1982 : 22).

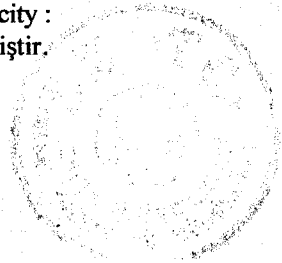
Turistin karakterine bağlı olan faktörler; yaş, cinsiyet, harcama gücü, motivasyon umutlar, etnik köken, davranış kalıpları verilerini kapsar. Turizm alanının ve yerel nüfusun karakterine bağlı olan faktörler; doğal çevrenin özellikleri, ekonomik gelişme seviyesi ve yapısı, sosyal yapı, politik organizasyon ve önceden var olan turizm gelişiminin seviyesi ve yapısı verilerini kapsamaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 67-68).

Mathieson ve Wall (1982) iki faktörü belirleyen verileri aşağıdaki gibi sıralamıştır (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 22). Turist karakterine bağlı olarak taşıma kapasitesini ve turizm etkilerini belirleyen veriler: Turistin sosyo - ekonomik karakteri, kullanım seviyesi, kalış süresinin uzunluğu, turistin yapacağı eylemler ve turistin doyum seviyesidir. Turizm alanının ve yerel nüfusun karakterine bağlı olarak taşıma kapasitesini ve turizm etkilerini belirleyen veriler: Doğal çevrenin işleyişi ve niteliği, ekonomik yapı ve gelişme, sosyal yapı ve organizasyon, politik organizasyon ve turizm gelişmelerinin seviyeleridir.

O'Reilly* (1986) kavramın iki yönünden söz etmektedir. Birincisi negatif turizm gelişmelerinin etkisi görülmeden turizm varış noktalarının, turizm gelişmelerinin etkilerini absorbe etme yetenekleridir. Kavramın ikinci yönü ise turistin çevresel kalitesinin algısı üzerinedir (Hunter, C. ve Green. H., 1995 : 66).

Dünya Turizm Örgütü (1993 : 25) yayınında kavramın dinamik yapısını tanımlamıştır: Taşıma kapasitesi; sezon, zaman ve turistin davranış örüntüleri, tesis tasarımı ve

* C. Hunter ve H. Green'in (1995) kitabında (O'Reilly, A.M., 1986, Tourism Carrying Capacity : Concept and Issues, Tourism Management, Vol.7, N.4 :254-258) kaynağından alıntı verilmiştir.

yönetimi, çevrenin dinamik karakteri ve yerel nüfusun değişen davranışları gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir, çeşitlenebilir. Bu da kaynağın taşıma kapasitesinin değişkenliğinden dolayı izlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Taşıma kapasitesinin sürdürülebilir turizm gelişme modelindeki yeri :

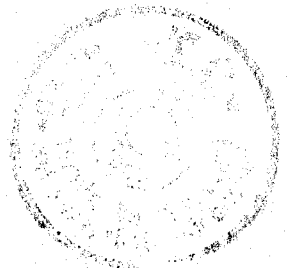
Sürdürülebilir turizm gelişme modelinde taşıma kapasitesi kavramı da ele alınmıştır ve politika evresinden uygulama, izleme ve yönetim, ve değerlendirme evrelerine kadar taşıma kapasitesi kavramı paralel yürütülmüştür (WTO, 1993 : 25) (Şekil 3.2.). Taşıma kapasitesi kavramı, oluşacak olumsuz etkileri önceden sezme, önceden önlemini alma yaklaşımı sonucu, planlama çalışmalarının bir parçası olmuştur (Cicin-Sain, B., 1993 : 15) (Agenda 21, 1992, chapter 17, 17.21).

Turizm yerleşmesi olmaya aday yerleşmelerin turizm taşıma kapasitesi o yerleşmede geliştirilecek olan turizm gelişmelerinin tipine, ölçeğine ve turizm aktivitelerine, karar vermede bilgi üretmelidir (Briassoulis,H.,1991 : 34) (Coccossis,H.ve Parpairis,A.,1991 : 335).

3.1.2.4. Çevresel Etki Değerlendirme

‘Çevre kalitesinin korunması, doğal kaynaklar kullanımının düzenlenmesi konularında 1970’den bu yana çeşitli gelişmeler kaydedilmiştir. En önemli gelişmelerden biri, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) ilkesinin bilimsel gelişimi ve yasal uygulaması olmuştur.

...Çevresel etki değerlendirmesini ilk kez yasallaştıran ülke A.B.D. dir. 1969’da yürürlüğe giren NEPA (Ulusal Çevre Korunması Kanunu) adlı bir yas ile A.B.D. de tüm büyük projeler için ÇED raporu hazırlanması zorunlu olmuştur’ (Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 321).

Çevre etki değerlendirme kavramı için genel kabul görmüş bir tanım yoktur. Bu konuda çeşitli tanımlar ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) uzmanlarından Engelmann'ın 1981 ÇED raporu hazırlama konusundaki önerilerinin özeti sunulacaktır. Çevre etki değerlendirmesi tanımları aşağıda verilmektedir:

'Planlanan bir faaliyetin çevrede yol açabileceği tüm etkilerin önceden tespit edilmesi ve önlemlerin alınabilmesi için gerekli çalışma ve uygulamalar' (Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 334).

'Önerilen gelişme projesinin çevre üzerindeki fiziksel ve sosyo - ekonomik faktörlerini kapsayan etkilerin değerlendirilmesi' (WTO, 1993 : 46).

'Politikaların, programların, kanunların, uygulamaların insan ve insan sağlığı üzerindeki etkilerini belirlemeyi ve tahmin etmeyi tasarlayan bir aktivitedir' (Munn, 1979)* .

'Önerilen gelişmenin zarar ve yararlarını uygun bir dil ile tanımlamak ve tahmin etmektir. Değerlendirmenin yaşayan halk ve karar verme mekanizmaları ile ilişki kurmaya ihtiyacı vardır. Zarar ve yararları belirleme kriterleri toplum ile ilişkilendirilmelidir' (UNEP, 1988)* .

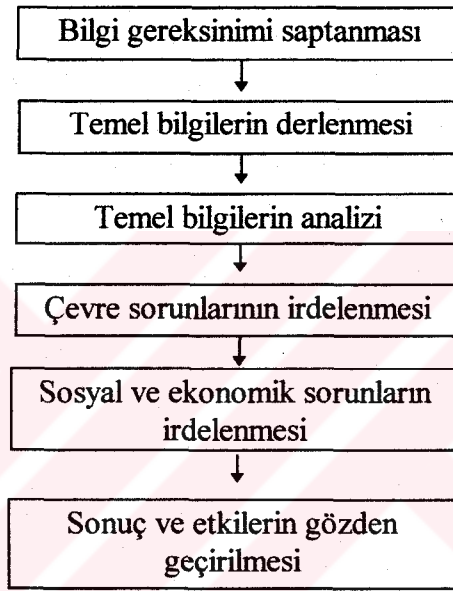
'Proje ile oluşacak çevresel ve sosyal etkilerin değerlendirilmesidir (Battelle, 1978)* ' ' (Sorensen, J. ve West, N., 1992 : 2).

'Engellmann'a göre, başarılı bir ÇED uygulaması altı adımda gerçekleştirilebilir (Şekil 3.3). Şekil 3.3. de özetle sunulan altı adımda önemli iki nokta dikkat çekmektedir. Bunlar:

*J.Sorensen ve N. West'in (1992) yayınında (Munn,R.,ed.,1979, Environmental Impact Assessment : Principles and Procedures, New York : Wiley) (UNEP,1988, Environmental Impact Assessment : Basic Procedures for Developing Countries, Bangkok, Thailand) (Battelle, 1978, The Selection of Projects for Environmental Impact Statement, Brussels, Belgium : Commission of the European Communities, Environmental and Consumer Protection Service) kaynaklarından alıntı olarak verilmiştir.

- ÇED raporu için gerekli çalışmalar doğru hedeflere yönlendirilmelidir. Bu yönlendirme önceden yapılmazsa, ÇED raporları, her türlü bilginin yığıldığı uzun ve anlamsız envanterler şeklinde olmaktadır.
- Projede eşgüdüm (koordinasyon) sağlayacak bir temel ekibin varlığında önemlidir. Çünkü farklı bilim dalları kendi alanlarında araştırmalar yapacaktır (Kışlalıoğlu, M.ve Berkes, F., 1994 : 323).

Şekil 3.3: Çevresel etki değerlendirilmesi konusunda bir model örneği - Engelmann, 1981, Kaynak : Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 323.

Çevresel etki değerlendirmesi sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilmesinde önemli bir yarar sağlar, çünkü sürdürülebilir gelişme kavramını yere, gerçeğe transfer eder. Gelişmenin değerlendirilmesinde gelişmenin önceden kontrolü için önemli bir araçtır (Hunter C. ve Green, H., 1995 : 122).

Gelişmenin çevresel etkilerinin değerlendirilmesi hangi sektörde olursa olsun genellikle bireysel proje bazında yapılmaktadır. Ancak gelişen görüş, çevre etki değerlendirme

yaklaşımlarının konu ile geliştirilecek olan politikalar ile başlamasıdır. Planlama sürecinin bir parçası olmasıdır.

‘Çevresel etki değerlendirmede etkilerin tipleri konusunda Avrupa Topluluğunun yönergesi (1985) açıklayıcı olmuştur. Bu yönerge aşağıdakiler üzerindeki etkilerin değerlendirilmesini önerir:

- İnsan, bitki ve hayvan
- Toprak, su, hava, iklim ve peyzaj (Landscape)
- Yukarıdaki iki grup arasındaki etkileşim
- Maddesel varlık ve yapıli kültürel miras.

Gelişmenin bu elemanlar üzerindeki birincil ve ikincil etkileri dikkate alınmalıdır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 :127).

3.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Etkileri

3.2.1. Çevresel Sorunlar

‘Çevre sorunları dünyanın pek çok yerinde, bu arada Türkiye’de de son yirmi yılda güncel yaşama iyice girmiş konulardır. Ormanların tahribi ve erozyon sorunu, hızlı nüfus artışı, düzensiz şehirleşme ve yeşil alanların eksikliği, kıyıların bozulması, sanayide kullanılan kimyasal maddelerin insan sağlığına etkisi, nükleer enerji ve termik santrallerle ilgili sorunlar sadece Türkiye’de değil dünyanın pek çok ülkesinde çözümleri aranan sorunlar haline gelmiştir (Kışlahoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 13).

Türkiye Çevre Vakfı 1981 yılından beri 1983, 1985, 1989 ve 1991’de olmak üzere Türkiye çevre sorunları envanterini yayınlamaktadır. Türkiye’nin çevre sorunları sekiz ana başlık altında toplanmıştır: Hava kirliliği, su kirliliği, toprak, flora ve fauna, enerji, katı atıklar, pestisidler ve gürültü (Türkiye Çevre sorunları, 1995 : 17-31).

Üretilcek her yeni plan ve proje var olan çevre sorunlarını dikkate almalıdır. Çevre niteliği ile bağımlı bir ilişki içinde olan turizm, öncelikle yer seçerken çevre sorunlarından kaçınmaktadır. Turizm olgusunun varlığının sürdürülebilmesi için çevre niteliğinin sürekli sorgulanması ve kontrol altında tutulması gerekmektedir. Günümüze kadar turizm gelişmelerinin yarattığı çevresel sorunlardan haberdar olmak ya turizmin neden olduğu çevresel sorunların ortaya çıkmamasına ya da var olanların artmamasına neden olacaktır. Bu bölümde turizm olgusunun yarattığı çevresel sorunlar belirlenecektir.

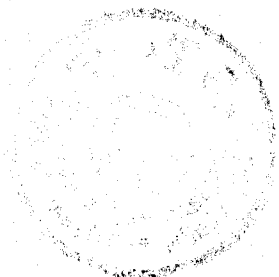
Tanımlanan turizm mimarlığı kapsamında turizm mimarlığının yarattığı çevresel sorunların oluşmaması için geliştirilecek yöntemde yer alması amacı ile etkilerin sınıflandırılması yapılacaktır.

3.2.2. Turizm Yerleşmesinin Niteliğini Belirleyen Ögeler ve Turizm Yapılaşmasının Turizm Yerleşmelerinde Yarattığı Çevresel Etkilerin Sınıflandırılması

Turizm ile çevre niteliği arasında bağımlı bir ilişki vardır. Turizmin başlayabilmesi için çevrenin niteliğinin bozulmamış değerlere sahip olması ve turizmin devam edebilmesi için de çevrenin bozulmamış niteliğini koruması gerekmektedir. Çevrenin niteliği doğal veya insan yapısı turizm çekim ögelerini oluşturan kaynakların bozulmamış değerleri ile ölçülebilir.

Turizm yapılaşmalarının turizm yerleşmelerinde oluşturduğu çevresel etkiler çeşitli kaynaklarda çevrenin niteliğini oluşturan çevresel elemanlara göre sınıflandırılmıştır. Araştırmalar turizmin olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlar arası ilişkileri belirlemiştir. Turizmin kaynak olarak gördüğü çevresel elemanlar yerin niteliğini oluşturan ögelerden bazılarıdır.

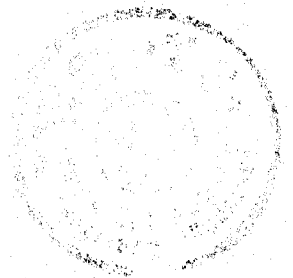
Turizm literatüründe turizm yapılaşmasının olumsuz etkileri incelenirken çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Örneğin:

Hunter ve H. Green (1995) turizmin, turizm yerleşmesindeki ve yakın çevresindeki etkilerini incelemiştir. Turizmin çevresel kaynaklar üzerindeki etkilerini incelerken ortamı tanımlamak için çevre kelimesini kullanmıştır. Çevre doğal, yapılı ve kültürel çevre olarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmayı OECD* 'nin 1981'deki yayınına dayandırılmıştır. Sınıflandırmanın özünde çevrenin üç bileşeni vardır. Bunlar; fiziksel çevre, biyolojik (yaşayan) çevre ve kültürü de kapsayan sosyo-ekonomik çevredir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 14). Sınıflandırmanın ana amacı turizm ile çevre niteliği arasındaki ilişkiyi incelemektir. Turizmin turizm yerleşmelerinde araştırmalara dayanan olumlu ve olumsuz etkileri aşağıdaki tablolara indirgenmiştir (Tablo 3.1-3.2-3.3)..

Mathison ve Wall (1982) turizm etkilerini turizmin ekonomi üzerindeki etkisi, turizmin fiziksel etkisi ve turizmin sosyal etkisi olarak üç başlıkta ele almıştır. Burada turizmin fiziksel etkisini araştırırken çevre sözcüğünü kullanmaktadır. Turizmin kültürel etkisini de turizmin sosyal etkisi altında incelemiştir. Ancak bu ayrımın çok net olmadığı zaman zaman sınırların kaybolduğu belirtilmektedir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 3). Turizmin fiziksel etkilerini doğal ve yapılı çevre üzerinde incelemektedir. Turizmin doğal çevre üzerindeki etkilerini iki yaklaşım ile ele almıştır. Birincisi turizmin bitki örtüsü, su kalitesi, hava kalitesi, vahşi hayat ve jeoloji ile ilişkisini kurmasıdır. İkincisi açık alan rekreasyonunun yaptığı etkileri araştıran Satchell ve Marren'in sınıflandırmasını kullanarak farklı ekosistemler ile turizmin ilişkisini kurmasıdır. Turizmin yapılı çevre üzerindeki etkisini oluşan turizm gelişmelerini sınıflandırarak incelemiştir. Tatil yerlerinin gelişmesi, kentlerdeki otel gelişmeleri ve kırsal alandaki ikinci konut gelişmeleri olarak sınıflandırmıştır. Tatil yerlerinin büyümesini, gelişmesini, sınıflandırılmasını ve şekilsel yapısını incelemiştir. Tatil yerlerinin gelişmesinin çevresel etkilerini aşağıdaki gibi sıralamıştır : mimari kirlilik, kurdele şeklinde gelişim ve yayılım, alt yapının aşırı

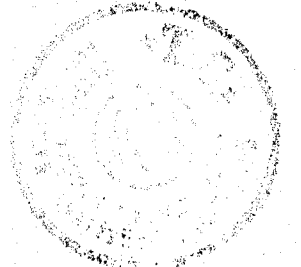
* OECD, 1981, The Impact of Tourism on the Environment, OECD, Paris

Tablo 3.1 : Turizmin Doğal Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel Etkileri

Kaynak : (Hunter, C. ve Green, H., 1995 :14).

Etki Yönleri	Potansiyel sonuçlar
Floral ve Faunal türlerin bileşimi.....	.Canlıların üremesinin kesilmesi .avcılık yolu ile hayvanların öldürülmesi .hediyelik eşya ticaretine mal üretmek için hayvanların öldürülmesi .hayvanların içeriye veya dışarıya göçü .yürüme yolu ve araçlar aracılığı ile bitki örtüsünün zarar görmesi .ağaç veya bitki almak için bitki örtüsünün imhası .turizm tesislerini yerleştirmek için bitkilerin ekilmesi veya temizlenmesi aracılığı ile bitki örtüsünün yapısının (doğasının) ve miktarının değişmesi .vahşi hayatı korumak ve yaşamasına izin vermek için alanların yaratılması
Kirlilik.....	.kanalizasyonların suya atılması ve yağ / petrol'un suya yayılması ile oluşan su kirliliği .araç emisyonlarından ve fosil yakıtların ısınma ve aydınlanma için kullanılmasından oluşan hava kirliliği .turistlerin ulaşımından ve aktivitelerinden kaynaklanan gürültü kirliliği
Erozyon.....	.toprağın sertleşmesi, yüzey suyunun akışının hızlanması ve erozyon oluşması .arazi eğiminin değişme riski .çığ riski .jeolojik özelliklerin zarar görmesi (mağaralar, dış kayalıklar gibi) .nehir kenarlarının zarar görmesi
Doğal kaynaklar.....	.yer üstü ve yer altı su kaynaklarının tükenmesi .turist aktivitelerine enerji üretmek için fosil yakıtların tükenmesi .yangın olma riskindeki değişme .bina materyali olarak mineral kaynakların tükenmesi .biyolojik kaynakları haddinden fazla sömürülmesi (aşırı balık avı) .hidrolojik örüntülerin değişmesi .arazi kullanımının değişmesi
Görsel etki.....	.tesisler (binalar, araba park alanları) .çöpler .kanalizasyon kirliliği

Tablo 3.2 : Turizmin Yapılı Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel Etkileri

Kaynak : Hunter, C. ve Green, H., 1995 :28

Etki Yönleri	Potansiyel sonuçlar
Şehir formu.....	- şerit halinde genişleme - şehrin sınırlarının yapılı çevre karakterinin değişmesi - konut ve endüstri alanlarındaki arazi kullanımlarının değişmesi (konuttan otele gibi) - şehir mobilyalarının değişmesi (yolların, asfaltların, cadde mobilyalarının) - şehrin turistler veya yerli nüfus için gelişmesinde ortaya çıkan karışıklıklar
Alt yapı.....	- alt yapının aşırı yüklenmesi (yolların, tren yollarının, araba park yerlerinin, elektrik sisteminin, iletişim sisteminin, çöplerin, binaların, su kaynaklarının) - önlem olarak yeni alt yapının veya var olan alt yapının güçlendirilmesi, yenilenmesi - turistin kullanımına alanın adepte ettirilmesi için çevresel yönetim (deniz duvarları, arazi ıslahı)
Görsel etki.....	- yapılı alanın çoğalması - yeni mimari stiller - insanlar ve onların eşyaları, çöpler - güzelleşme
Restorasyon, yenileme.....	- kullanılmayan binaların yeniden kullanımı - tarihi bina ve alanların korunması ve yeniden kullanılması - terk edilmiş binaların ikinci konut olarak kullanılması
Erozyon.....	araç trafiğinin ve yayanın bina değerlerine zarar vermesi (vibrasyon etkisini de kapsar)
Kirlilik.....	- turistlerden ve turist trafiğinden hava kirliliği - turizmden kaynaklanmayan, bina değerlerine zarar veren hava kirliliği.

Tablo 3.3 : Turizmin Kültürel Çevre Üzerindeki Bazı Potansiyel etkileri

Kaynak : Hunter, C. ve Green, H., 1995 :35

Etki Yönleri	Potansiyel sonuçlar
Tarih.....	titiz olmayan satıcılar tarafından sanat eserlerinin zarar görmesi .kültürel kaynaklara duyulan ilgi ile müzelerin arttırılması (endüstriyel veya diğer özelleşmiş müzelerin geliştirilmesi) .kültürel arazi yapısının, peyzajının değişmesi geleneksel tarımın zarar görmesi veya geleneksel evden uzaklaşarak daha batı formunda kullanılan evlere dönüşüm
Geleneksel sanatlar.....	yerel el işçilerine ihtiyacı arttıracak, geleneksel heykel, resim pazarının gelişmesi .geleneksel drama, müzik ve dansa olan isteğin artması .geleneksel festivallerin, diğer kültürel ve artistik olayların yeniden canlanması .geleneksel edebiyat formlarına karşı artan bir bilincin oluşması
Dil.....	Dildeki kelimelerdeki değişiklik (batı kelimelerinin yerleşmesi) .azınlıktaki dillerin gündeme gelmesi (kültürel turizmin bir parçası olarak Welsh dili gibi)
Din.....	Dini festivallerin öneminin artması .dini yerlerin artan ziyaretçi sayısı sonucu baskı altında olması ve küçülmesi .dini pratiklerin azalması
Gelenekler.....	geleneksel ekonomik yaşantının değişmesi sonucu oluşanlar (bireyselliğe gidiş) .geleneksel giyim tarzı yerine batı formunda giyime geçiş için baskı .batı formunda programlar sunan televizyonda boş vakit geçirmenin artması .yiyecek çeşitlerinin artması (turistler için yiyeceklerin getirilmesi) .yeme alışkanlıklarının değişmesi .uluslararası içeceklerin ve alkol kullanımının (çeşidinin) artması
Değerler ve formlar.....	aile yapısı ve değerlerindeki değişiklik .faşeliğin artması .suçun artması

yüklenmesi, yerel nüfusun ayrımı, turizme entegre olamaması ve trafik sıkışıklığı.

Fiziki çevre, sosyal çevre ve bunlar arasındaki ilişkiler bir yerleşmenin karakterini belirleyen öğelerdir. Tüm bunlar turizmin var olması ve yaşaması için birer kaynaktır. Turizm olgusunun isteği ile yer turizm yerleşmesi haline dönüşmeye başlamıştır. Turistin gelmesi ile kaynaklar ve servisler üzerinde oluşan istek yerleşmenin öğelerini etkilemektedir. Yapılı ve doğal çevreyi kapsayan fiziki çevre ve insanı merkez alan sosyal çevre yerleşmenin öğelerini oluşturmaktadır :

- Doğal çevre hem doğal çevreyi oluşturan elemanları hem de sistem olma özelliği, ekolojik yanı ile ele alınmalıdır (Kışlalıoğlu, M.,ve Berkes, F.,1994 : 8).
- Yapılı çevre hem turizm için birer cazibe alanıdır hem de yerel halkın toplumsal yaşamına anlam veren elemanlardır.
- Turizm yerleşmelerinde insandan söz edildiğinde yerel halk ve turist akla gelendir (Mathieson, A. ve Wall, G.,1982 : 133). Araştırmaların bir bölümü turizmin yerel halk üzerindeki olumsuz etkilerinin belirlenmesi üzerinedir. Diğer bölümü ise turistin isteklerini belirlemek üzere turisti merkez almıştır.

3.2.3. Turizm Yapılaşmasının Turizm Yerleşmelerinde Yarattığı Çevresel Etkilerin Sınıflandırılması İçin Önerilen Kurgu

Son zamanlardaki çevreye bakış, çevrenin bir sistem olarak varlığının kabul edilmesidir. Çevreye olan etkimiz, çevrenin elemanları ve elemanlararası ilişkilerinde görülen değişiklikler ile ölçülebilir, ifade edilebilir duruma getirilebilir. Çevreyi oluşturan elemanlar çevresel etkileri sınıflandırırken önemli bir veri sağlamaktadır. Fiziksel ve fiziksel olmayan çevre ilk sınıflandırma adımını oluşturmaktadır. Fiziksel çevre Mathieson - Wall (1982) ve Hunter - Green (1995) deki gibi doğal ve yapılı çevre olmak üzere ele alınabilir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982) (Hunter, C. ve Green, H., 1995). Fiziksel olmayan çevre, insan ve eylemlerinin bütünüdür. İnsanın toplum olma özelliğini anlatan sosyolojik yapısı ile ortaya çıkan verilerdir. İnsanın sosyolojik yapısına bağlı

olarak, grup içinde yaşama (sosyal çevre), normlara uyma (toplumsal kurallara uyum) ve sosyalleşme süreci geçirme gereksinimleri olduğu söylenebilir. İnsanların toplumsal gereksinimleri karşılanmadığında yalnızlık, yabancılaşma, anlaşmazlık, benzeşme, dışlanma, kişiliğin gelişmemesi, uyumsuzluk, yozlaşma gibi olumsuz tutum ve davranışlar ortaya çıkar. Bu tür olumsuzluklar psikolojik giderek de biyolojik rahatsızlıklara neden olur (Balanlı, A., ve Öztürk, A., 1994 : 28-29). Toplumsal sistemleri oluşturan insanı ve eylemlerini anlatan turizmin etkileri, literatürde; turizmin sosyal etkileri, turizmin kültürel etkileri, turizmin sosyo-kültürel etkileri, turizmin sosyo-ekonomik etkileri başlıkları altında incelenmektedir. Bu araştırmada fiziksel çevreden sonra insanı, insanın sosyolojik daha açık olarak toplum içindeki yaşamını merkez alan çevresel etkiler sosyal çevre başlığı altında incelenecektir. Sosyal çevredeki etki turizme ev sahipliği yapan ülkenin insanları üzerinde incelenecektir.

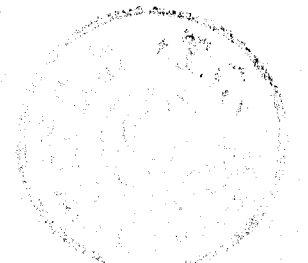
Fiziksel çevre

- Doğal çevre, onu oluşturan elemanlar ve elemanlar arasındaki ilişkilerden oluşmaktadır. Doğal çevreyi oluşturan elemanlar hava, su, bitki, hayvan, toprak, doğal peyzaj* ve iklimdir. Bu araştırmada iklim küresel etkisi nedeni ile araştırmanın sınırlarını aşacağı düşüncesi ile bu bölümde incelenmemiştir. Ancak yapılı çevredeki etkiler incelenirken yapılaşma ile iklimin ilişkisi belirtilmiştir. Bu elemanlar aynı zamanda o yöredeki bir ekosistemin de[†] öğelerini oluşturabilir. Bu elemanlara çevre

* İngilizce'deki 'landscape' kelimesi karşılığı olarak kullanılmıştır.

[†] Ekosistem kavramı tanımlaması: "Ekolojik sistemler, değişik çeşit organizmalarla, onların cansız çevrelerinin oluşturduğu ve bir bütün olarak ele alınabilen bütünlerdir. Ekolojik sistemlere kısaca ekosistem denir. Doğada ekosistem örnekleri son derece çeşitlidir. Örneğin Beyşehir Gölü, İç Anadolu, İzlanda, Karadeniz, Kapı Dağ Yarımadası, Kıbrıs, Borneo Adası gibi geniş alanları kaplayan birimler ekosistem sayılabilecekleri gibi; içinde bitkileri, salyangozu, balığıyla kendi kendine yeterli ufak akvaryum da, bir ekosistem örneği sayılabilir. Bu çeşitliliğe karşın, tüm ekosistemler temelde aynı öğeleri ve işlevleri paylaşırlar, yani aynı temel özellikleri gösterirler. Çünkü büyük küçük tüm ekosistemler aşağıdaki temel öğelerden oluşurlar.

1. Canlı öğeler (biyotik öğeler)
 - . Üreticiler
 - . Tüketiciler
 - . Ayrıştırıcılar
2. Cansız öğeler (abiyotik)
 - . İnorganik maddeler
 - . Organik maddeler
 - . Fiziksel koşullar

sisteminin bir parçası olarak bakmak eğilimi ekosistem yaklaşımından haberdar olmak demektir. Bu elemanların niceliği ve niteliği üzerinde yapılacak çalışmalar ekosistem sağlığı konusunda da ipuçları [†] verecektir. İpuçlarının sonuçlarına göre derinlemesine yapılacak araştırmalar belirlenir.

- Yapılı çevre iki aşamada ele alınacaktır. Birincisi yapılı çevrede yer alan fonksiyonlar değerlendirilecektir. İkincisi yapılı çevreyi oluşturan mimari elemanlar üzerinde çalışılacaktır. Bina, yol, kanalizasyon sistemi gibi.

Sosyal çevre

Bu araştırmada turizmin sosyal etkileri başlığı altında değerlendirilecek veriler arsa kullanım planlamasında yapılan kararlarını etkileyecek yönleri açısından ele alınacaktır. Turizm yerleşmelerindeki sosyal çevreye olan etkilerini turizm mimarlığını etkileyen ve arsa kullanım planlamasında ele alınabilecek formu ile sunulmalıdır. Uzungöl'de yapılan alan çalışması sonucunda çıkan ve Bölüm 4.2.2'te açıklaması yapılan faktörler aşağıdadır:

Bu canlı cansız ögeler üç temel işlev ile birbirlerine bağlanırlar : Enerji akımı, kimyasal madde döngüleri ve popülasyon denetimi (Kışlahoğlu, M. ve Berkes, F., 1994 : 26 - 31).

M. Çepel Peyzaj Ekolojisi kitabında (1994) ekosistem kavramını şöyle tanımlamaktadır. "Peyzaj olarak nitelenen her mekan birimi (orman, dere, çöl, vb.) bir ekosistem veya ekosistem kısmıdır. ... Ekosistem, dünya üzerindeki canlı ve cansız varlıkların, aralarında karşılıklı ilişkiler kurarak oluşturdukları biyolojik sistemlerdir. Ekosistem, doğadaki canlı ve cansız ögelerin kombinasyonundan oluşan yaşam dünyasına veya doğal üniteye verilen isimdir" (Çepel, N., 1994 : 24).

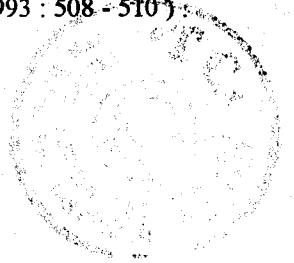
[†] Kıyıların en verimli bir şekilde kullanımına cevap aramayı amaç edinen kıyı yönetimi çalışmalarının önemli bir çalışma alanı da kıyı ekosistemlerinin anlaşılmasıdır. Kıyı ekosistemlerindeki problemlerin ortaya çıkma nedenleri üç ana grupta toplanabilir. Bunlar :

- . çevresel niteliğin kötüleşmesinden ortaya çıkan sorunlar,
- . ekosistemdeki değişikliklerin sosyal sonuçlarından yükselen sorunlar ve
- . kıyı ekosisteminin nasıl yönetileceğinden sorumlu kurumların zayıflığı ile ortaya çıkan sorunlardır.

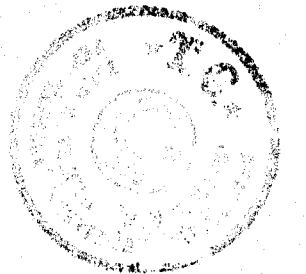
Çevresel kalitenin kötüleşmesi kıyı ekosistemlerinin kötüleşmesi demektir. Kıyı ekosistemlerinin durumlarını ölçmek için çeşitli göstergeler vardır. Bunlar :

- . su kalitesinin kötüleşmesi,
- . önemli habitatın imhası,
- . balık ve deniz ürünü nüfusunda düşüş,
- . insan yoğunluğunun artması,
- . uygun olmayan formda kıyı gelişmeleri ve
- . manzarasal ve kültürel değerlerin kötüleşmesidir.

Başarılı bir kıyı yönetim programı ekosistem yönetimini de kapsamalıdır (Olsen, S., 1993 : 508 - 510).

- yerleşmenin ekonomik yaşantısı
- yöre halkının girişimci olarak turizm modelinde yer alması
- yöre halkının bilmediği yeni aktivitenin, turizmin, toplumsal organizasyonunda kuralları oluşturmak için yardım istemesi.

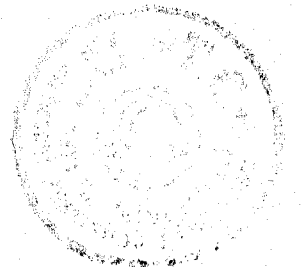
4. TURİZM YAPILAŞMASININ FİZİKSEL VE SOSYAL ÇEVREDE YARATTIĞI ETKİLER

Sürdürülebilir turizm gelişmesi tanımlarının ortak yönlerine bakıldığında turizm yerleşmelerinde fiziksel mekan planlamasını ve tasarımını etkileyen ilkeler bir ana tema üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu tema; turizm tesisinin içinde yer alacağı yerleşme alanının kaynaklarının turizm gelişmesinin yönünü ve sınırlarını belirlemesidir. Turistin vardığı alanın kaynakları önem kazanmaktadır. Bu 'turist sayısı ve turizm donanımını arttırmaya yönelik planlama yaklaşımları yerine turizm kaynaklarının da sınırlı olduğunu kabul eden' (Sonat, A., 1991 : 170) planlama anlayışındaki değişiklik ile de desteklenmiştir.

Sözü edilen ana tema turizm gelişme kararlarının tesisin yapılacağı yerleşme alanı ölçeğinde irdelenmesi savını oluşturmuştur. İrdeleme şimdiye kadar oluşmuş turizm yapılaşmasının yarattığı çevresel etkilerin arsa kullanım planlaması kapsamında değerlendirilmesi ile gerçekleşecektir. Bu değerlendirmenin yerel planlama çalışmaları sırasında olması önerilmektedir. Değerlendirme için turizm yapılaşmasının oluşturduğu çevresel etkiler bölüm 3 de belirlenen sınıflandırma altında bir liste halinde sunulacaktır. Amaç yerel planlama yapılırken turizm yapılaşmasının yaratacağı potansiyel etkilerden planlamacı ve tasarımcıları haberdar etmek ve yapacağı araştırmalar için yönlendirmektir.

Bu sav ile 1993 yılında turizm yerleşmesi olmaya aday Uzungöl'de gelişecek olan turizmin sınırlarını, yönünü ve etkilenecek olan yöreye ait verileri belirlemek üzere yerel halkın görüşlerini temel alan bir araştırma yapılmıştır (EK I).

Bu bölümde turizm yapılaşmasının literatürden toplanan çevresel etkileri, sürdürülebilir turizm gelişmesi tanımlarında yer alan ilkeler ve Uzungöl yerleşmesindeki durum ile ilişkilendirilmiştir.

4. 1. Turizm Yapılaşmasının Fiziksel Çevrede Yarattığı Olumsuz Etkiler

4.1.1. Turizm Yapılaşmasının Doğal Çevrede Yarattığı Olumsuz Etkiler

Sürdürülebilir turizm gelişmesi tanımlarında doğal çevre ile ilgili yer alan ilke düzeyindeki yaklaşımlar aşağıdaki kavramlar ile bir araya getirilebilir.

İLKE: Doğal çevre ile birlikte olabilen turizm gelişmeleri olmalıdır. Bu ekolojik döngüleri bozmayan, kullanım aşamasında ortaya çıkacak atıkların doğal çevre tarafından asimile edilebilme kapasitesini aşmayan fiziksel mekanların ve aktivitelerin planlanmasıdır (World Conference, Sustainable Tourism, 1995 : 13) (WTO, 1993 : 40) (Rio Declaration, 1992 : 9).

4.1.1.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Bitki-Hayvan-Toprak Üzerindeki Olumsuz Etkileri : Hayvanlar, Ormanlar, Bitkiler, Tarım Peyzajı, Toprak Kirliliği

Turizm gelişmelerinin hayvanlar, ormanlar, bitkiler, tarım peyzajı ve toprak kirliliği - erozyon oluşması üzerindeki literatüre geçmiş olumsuz etkileri araştırılmıştır. Turizm yapılaşmasının söz edilen doğal çevre elemanları ile olan olumsuz ilişkileri bitki, hayvan ve toprak kaynaklarının

- yapı yapılmak sureti ile yok edilmesi ya da yaşam bütünlüğünün bozulması,
- turizm eylemi ile zarar görmesi, sonunda yok olması ve
- kirlenmesi, özellikle toprak kirlenmesi şeklinde gözlenmektedir.

Hayvanlar

Turistin varlığı bazı hayvanları rahatsız etmektedir. Turist sayısındaki sınırlama ulusal

park gibi alanlarda mümkün olmaktadır (Hunter, C. ve Green. H., 1995 : 35) (Briassoulis, 1991 : 35) (Mathieson, A. ve Wall,G., 1982 : 107).

- Yoğun kış aylarında dağdaki ormanlarda yaşayan hayvanlar (kuşlar dahil) kayak ve yürüyüş yapanlar tarafından rahatsız edilmektedir. Hayvanlar özellikle yoğun kış aylarında turistlerden kaçmak için çok enerji harcarlar ve açlıktan ölmektedir (Hunter, C. ve Green. H., 1995 :17).*
- Antartika'nın Güney Shetland Adaları'ndan Ardley adasındaki "giant petrel" nüfusundaki %80 azalmasında hayvanların turistlerden rahatsız olması ihtimali de yer almaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 17) † . Bu çalışmada penguen yuvalarının yaban hayatı fotoğrafçıları tarafından izlenmesi sonucu hayvanların rahatsız olduğu belirtilmektedir.
- Tanzania'da Setengeti Ulusal Parkı'ndaki çitaların turistler tarafından rahatsız oldukları tespit edilmiş ve ziyaretçi, turist, sayısına sınırlamalar getirilmiştir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 17).†

Nadir bitki ve hayvanların turistler veya hediyelik eşya ticareti yapanlar tarafından toplanması veya öldürülmesi yerel ortamda değişiklikler yaratmaktadır. Toplanan veya öldürülen bitki ve hayvanlar yok olmaktadır ve bu durum yerel ekolojide değişikliklere neden olmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 16) (Briassoulis, 1991 : 34 - 35) (Mathieson, A., ve Wall, G., 1982 : 101 - 102).

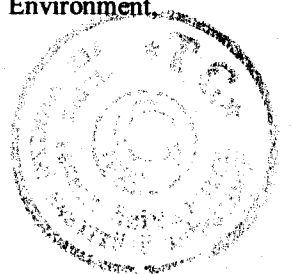
- Yaban hayatı turizminin* bazı Afrika ülkelerinde doğal çevreyi yok ettiği ve Senegal'de vahşi bitki ve hayvanların hediyelik eşya olarak pazarlanması nedeni ile

* C.Hunter ve H.Green'in(1995) kitabında (Hamele,H.,1988,Leisure in Nature,Naturopa 59:30ff) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

† C.Hunter ve H.Green'in kitabında (Harris,C.M.,1991,Environmental Effects of Human Activities on King George Island, South Shetland Islands,Antarctica,Polar Record 27,162:193-204) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

† C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C. ve Jenner,P.,1989, Tourism and the Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

* İngilizce'deki 'wildlife tourism' kelimlerine karşılık kullanılmıştır.

yok olduğu Dupuy (1987) tarafından belirtilmektedir (Hunter, C. ve Green. H., 1995 : 16)[‡].

- Milne (1990) Akdeniz ve Pasifik Adaları'nda kıyıya veya denize ait hayvanların kolleksiyon veya hediyelik eşya ticareti için toplanmasının yerel ekoloji üzerindeki etkilerinden söz etmektedir (Hunter, C. ve green, H., 1995 : 16).[#]
- Galapados adasındaki turistlerin bulunduğu güzergahların zayıf kontrol edilmesi nedeni ile nadir deniz kabukları, kayalar ve bitkiler turistler tarafından toplanmaktadır (Hunter, C. ve green, H., 1995 : 16).^f
- Çiçeklerin ve bitkilerin toplanması tür bileşiminin bozulmasına yol açabilir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 :102).

Turistlerden rahatsız olan bitki ve hayvanlar turistlerin bulunduğu güzergahları terketmettedir. (Hunter, C., ve Green, H., 1995 : 16)^{*} (Briassoulis, 1991 : 35).

Hayvanlar üreme alanları turizm aktiviteleri tarafından rahatsız edilmektedir (Var, T., 1989 : 183) (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 17) (Briassoulis, 1991 : 35) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 107).

- Akdeniz'de Yunanistan ve Türkiye - Dalyan'da turizm yerleşmelerindeki bazı kumsallar deniz kaplumbağalarının üreme alanlarıdır. Kaplumbağalar yılın belirli aylarında yumurtalarını kuma gömmektedir. Yavrular yumurtaları kırarlar ve ışığa doğru yani denize doğru yüzerler. Turistler bu alanları ziyaret etmek ve kumsaldan yararlanmak istemektedirler. Bu kumsallarda çeşitli kullanım sınırlamaları vardır.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Dupuy,A.R.,1987,Natural Resources and African Tourism.Senegal:Souvenirs, Souvenirs....., Escapes 87:22-25) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[#] C.Hunter ve H.Green'in(1995) kitabında (Milne,S.,1990 The Impact of Tourism Development in Small Pacific Island states:an overview, New Zealand Journal of Geograpy 89:16-21) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

^f C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (de Groot,R.S.,1983, Tourism and Conservation in the Galapagos Islands, Biological Conservation 26:291-300) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

^{*} C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Sindiyo,D.M. and Pertet,F.N.,1984, Tourism and Its Impact on Wildlife in Kenya, Industry and Environment 7,1:14-19) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Kumsala havlu serilmemesi, güneş şemsiyesi kullanılmaması ve gece ateş yakılmaması gibi (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 17).[†]

- Erize (1987) Antartika'da seyahat gemilerinden dolayı üreme alanlarının rahatsız edildiğinden söz edilmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 17).[‡]

Aşırı deniz ürünlerinin avı, turizm alanlarında deniz ürünlerinin yok olma sınırına yaklaşması veya azalması ile sonuçlanmaktadır. Turizm olgusu nedeni ile haddinden fazla deniz ürünü avlama durumu caribbean (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 25)[□] ve batı Avusturya'da Shar Körfezi'nde (Dowling, R.,1993:56) belirtilmektedir.

Ormanlar

Ormanlar turizm yerleşmelerini gerçekleştirmek için yok edilmektedir. Ormanların yok edilmesi turizm yerleşmelerinde toprak erozyonuna, sele, çığa ve toprak kaymasına neden olmaktadır.

C. Hunter ve H. Green (1995) ve H. Briassoulis (1991) turizm yerleşmelerinde orman alanlarının yok edilmesi ile açıklanabilecek çevresel sorunları, turizm etkilerinin sınıflandırılmasında belirtmektedirler (Hunter, C. ve Green, H., 1995 :12 - 40) (Briassoulis, H., 1991 : 34 -35) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 101).

[†] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Greth,A.,1989,Mediterranean Tourism and Nature in Turkey, Courier de la Nature,123:32-36) ve (Morrison,P. and Selman,P.,1991,Tourism and Environment : A Case Study from Turkey, The Environmentalist 11,2:113-129) kaynaklarından alıntı olarak verilmiştir.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Erize,F.,1987, The Impact of Tourism on the Antarctic Environment, Environment International 13,1: 133-136) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[□] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Jackson,I.,1984,Enhancing the Positive Impact of Tourism on the Built and Natural Environment, in OAS volume 5 reference Guidelines for Enhancing the Positive Socio-cultural and Environmental Impacts of Tourism, Washington D.C.: Organization of American States, International trade and Tourism Division, Department of Economic Affairs) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

İsviçre, Avusturya, Akdeniz Havzası ve Avrupa Alpleri'ndeki turizm yerleşmelerinde ormanların yok edilmesi sonucu oluşan çevresel sorunlara yayınlarda rastlanmaktadır.

Bunlar :

- İsviçre'de çığ riskine karşı düzenli olarak bazı alanlarda turistlerin boşaltılması (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 15),*
- Avrupa Alpleri'nde kayak turizminin geliştiği alanlarda oluşan toprak kayması, çığ ve sel (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 15),†
- Kuzey ve Güney Tyrol, Avusturya'da 1987 haziranında sel ve çamur kaymaları sonucu 60 dan çok ölü, 7000 evsiz, 50 kasaba, köy ve tatil merkezinin harabe olması (Romeril, M., 1989 : 205) ve
- Akdeniz Havzası'nda yer alan popüler turizm yerlerinde ekolojik sonuçların rapor edilmesi.

Kamp kuran turistlerin ağaçları ısınmak için kullanmaları ve bazen yangın çıkarmaları ormanlara zarar vermektedir.

- Nepal'in Everest bölgesindeki Khumbu Ulusal Parkı'nda ısınmak için odunun kullanılması ormansızlaşma oranını arttırmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 25).‡
- Himalayalar'da kamp kuran turistler ağaçları ısınmak ve yemek pişirmek için yakmaktadırlar. Hem ağaçların bu amaçla kullanılmasındaki yasaklara uymamaktadırlar hem de yangın çıkartarak ormanlara zarar vermektedirler (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 25).‡

* C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C. and Jenner,P.,1989, Tourism and the Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86)kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

† C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Tyler,C.,1989, A Phenomenal Explosion, Geographical Magazine 61,8:18-21)kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

‡ C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Pawson,I.G.,Stanford,D.,D.,Adams,V.,A., and Nurbu,M.,1984, Growth of Tourism in Nepal's Everest Region: Impact on the Physical Environment and Structure of Human Settlements, Mountain Research and Development 4.3:237-246) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

‡ C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Ahmad,A.,Rawat,J.S., and rai,S.C.,1990, An Analysis of the Himalayan Environment and Guidlines for its Management and Ecologically sustainable Development, The Environmentalist 10,4:281-289) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

- Kaliforniya ve Avusturalya parklarının dikkatsizce kullanımı sonucu oluşan yangınlar bu parklara büyük zarar vermiştir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 102).
- Ağaçların dallarının koparılıp çadır çubuğu olarak kullanılması genç ağaçları ormandan uzaklaştırır ve bitki ailesindeki yaş yapısını bozar. Bazı ağaçlar yetişkin olmaları için bırakılmalıdır (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 102).^f

Bitkiler

Bitki örtüsünün* (vegetation) turist araçları veya turistler tarafından yürüyerek ezilmesi sırasıyla, bitki örtüsünün yok olmasına, toprağın sertleşmesine, toprağın yapısının bozulmasına, yüzey suyunun hızla akmasına ve toprak erozyonuna neden olmaktadır. Bu süreç sonunda bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliği azalmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 15) (Briassoulis, 1991 :34) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 102) (Var,T., 1989 : 18). T.Altan ve C.Önsoy Scharpf^Y (1980)'a kaynaklı tablolarında da bu etkiyi belirtmiştir (Altan, T ve Önsoy, C., 1983 : 76-77).

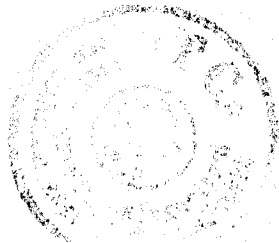
- Kenya Ulusal Parkı'nda ve yaban hayatı koruma bölgelerinde araçların bitki örtüsünü ezmesinin problem olarak belirtilmesi (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 15)* ve
- Almanya Bavarian Ulusal Parkı'nda çevresel bozulmalar arasında turistlerin ve diğer günlük kullanıcıların yürüyüş ile bitki ve hayvan türlerine zarar vermesinin, toprak erozyonunun gerçekleşmesinin ve kullanıcı sayısının sınırlandırılmasının rapor edilmesi bitki, hayvan ve onların yaşadığı fiziksel ortamları arasındaki karışık ve önceden görülmesi zor ilişkileri açıklamaktadır.

^f A.Methieson ve G.Wall'un (1982) kitabında (Wall,G. ve Wright,C.,1977,The Environmental Impact Outdoor Recreation, Publication Series No.11.Department of Geograph, University of Waterloo,Ontario) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

* İngilizce'deki 'vegetation' kelimesine karşılık kullanılmıştır.

^Y T.Altan ve C.Önsoy'un (1983) makalesinde (Scharpf, H.,1980, Die Belastungsproblematik im Rahmen der Freizeitplanung. In : Handbuch für Planung Gestaltung und Schutz der Umwelt. Bd.3,BLV, München, Wien, Zürich.) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

* C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Sindiyo,D., and Pertèt,F.N.,1984, Tourism and its Impact on Wildlife in Kenya, Industry and Environment 7,1:14-19) ve (EIU,1991,Managing Tourism and the Environment: a Kenyan case study, Travel and Tourism Analyst 2:78-87) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

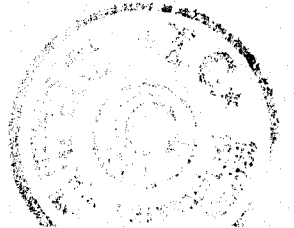
- Yaya ve araç trafiğinin doğrudan bitki örtüsünü etkilemesi düz alanlardaki toprağın sıkışıp sertleşme etkisinin (dune) kumul tepelerindekine göre az olabileceği belirtilmiştir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 :102).
- Mather, Ritchie ve Crafts (1973 :865)[‡] , İngiltere kıyılarında çalışırken kumul tepelerindeki[†] bitki örtüsünün imhasını lineer biçimde gelişen hafta sonu evlerinin sonucu olarak belirtmiştir. Hafta sonu evleri içe doğru gelişmiştir ve sonuç olarak bu alanın otlatma ve rekreasyon kullanımının azaldığı belirtilmektedir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 101 -102).
- Westhoff (1967 : 222)^f yürüyüşlerin kaliforniya ‘sequoia redwood’ ların köklerine zarar verdiğini belirtmiştir (Mathieson. A. ve Wall, G., 1982 : 101 - 102).
- Kamp alanlarında da yürümenin benzer etkisi vardır. kamp alanlarının inşası bitki örtüsünün uzaklaştırılmasını kapsamaktadır ve Noake (1967 : 226)[#] ’nında belirttiği gibi aynı zamanda çevre alanda da yürüyüş ve piknik alanlarının oluşması ile yayılma gösterir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 101-102).
- Wall ve Wright (1977) turizmin bitkisel örtü yüzdesini, tür çeşitliliğini, büyüme oranını, yaş yapısını ve canlı çeşitliliğini değiştirebileceğini bildirmişlerdir. Ancak bu olumsuz etkilerin özellikle turizmden olduğunu gösterir araştırmalar yoktur. Rekreasyonun bitki örtüsü üzerindeki etkileri turizme uygulanırsa bazı sonuçların çıkarılabileceğini belirtmektedirler. Bunlar:
 - Alanın ilk kullanımında bitki örtüsü için tehlike oluşmaktadır. En nazik türler ilk kullanımda kaybolmaktadır ve istenmeyen türlerin alanı kapladığı

[‡] A.Methieson ve G.Wall’un (1982) kitabında (Mather,A.,Ritchie,W. and Crofts,R.,1973, Highland Sand Land, Geographical Magazine,45:863-7) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[†] İngilizce’deki ‘dune’ kelimesine karşılık kullanılmıştır.

^f A.Methieson ve G.Wall’un (1982) kitabında (Westhoff,V.,1967, The Ecological Impact of Pedestrian, Equestrian and Vehicular Traffic on Vegetation,pp,219-23 in International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources, Ecological Impact of Recreation and Tourism and Temperate Environments,IUCN Proceedings and papers, new series No:7,Morges,Switzerland) kaynağından alıntı olarak verilmiştir

[#] A.Methieson ve G.Wall’un (1982) kitabında (Noake,D.W.,1967,Camping as a Factor in the Ecological Impact of Tourism and Recreation, pp.225-9 in International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources, Ecological Impact of Recreation and Tourism Upon Temperature Environments,IUCN Proceeding and Papers Series, New Series no.7,Morges,Switzerland)

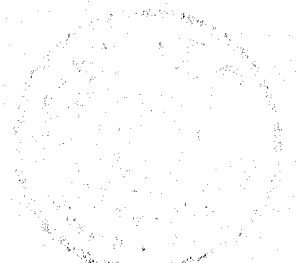

görülür. Devam eden kullanımda türlerin çeşitliliği azalır. Sadece çok toleranslı türler kalır.

- Turizmin ekosistemden ekosisteme etkisi değişebilir.
- Basılan alanlarda bitki örtüsünün yeniden üretilme oranı düşer.
- Toprak ve bitki örtüsü arasında güçlü bir ilişki vardır. toprağın sertleşmesi bitki büyümesini ve yaş yapısını etkiler (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 :102).

Rekreasyonel faaliyetler sonucu zarar gören bitki örtüsü doğanın diğer elemanlarının olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

- ‘Fethiye Belceğiz koyunca turkuvaz renkli suyuyla ünlü ölü deniz lagünü dalgalarla ve rüzgarla taşınan kumdan oluşan bir yarımada ile denizden ayrılmıştır. Yarımada üzerinde zamanla maki florası ve kızılçamlardan oluşan bir bitki örtüsü yerleşmiş ve bu bitki örtüsü lagünün kumla dolmasını yüzyıllardır engellemiştir. Son yıllardaki rekreasyonel kullanım baskısı denizden itibaren yükselerek gelişen bitki örtüsünü tahrip edince rüzgarın sürüklediği kumlar kızılçam gövdelerini törpülemeye ve reçine akıttırmaya başlamıştır. Bodur bitki örtüsü yok oldukça bu tahribat daha da artacak ve lagüne kumların dolmasını engelleyen kızılçamların ortadan kalkmasıyla belki de ölü deniz tarihe karışacaktır’ (Özkan, B., 1987 : 83).
- Yeryüzünde sığla ağaçlarıyla (*Liquidambar orientalis* mill) kaplı ender ekosistemlerden biri olan Marmaris Günlücek Ormanı; taban suyu yüksek, yer yer bataklık olan ve kıyısı su bitkileriyle kaplı bir alandır. Turistlerin denize rahatça girebilmeleri için kıyıda bitki örtüsü temizlenmiş ve taban suyu yer yer drene edilmiştir. Bitki örtüsü engeli kalkınca dalgaların ağaç kök bölgelerindeki toprağı uzaklaştırması ve tuzlu su konsantrasyonunun artması nedeniyle çok değerli ağaçlar kıyıdan itibaren devrilmeye başlamıştır ‘ (Özkan, B., 1987 : 83).

Tarım Peyzajı

Tarım peyzajı yöreyi önce görüntüsü sonra yörede oluşturduğu yerel yaşantı biçimi ile turizm açısından çekici kılmaktadır.

Alanya'nın muz bahçeleri, Antalya'nın narenciye bahçeleri yörenin özelliğini oluşturan tarım peyzajıdır.

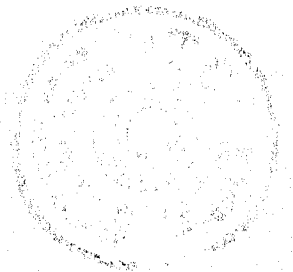
Örneğin... 'bağlar, bahçeler, pamuk, pancar tarlaları, Alanya'nın muz, Güney'in portakal bahçeleri, yetişmesi diğer ağaçlara göre daha uzun yıllar alan zeytinlikler gibi sistemli dikilmiş kültür bitkileri, mevsimlere göre renk ve doku değiştiren buğday, çavdar, özellikle peyzaja özel nitelik kazandıran (empresyonist ressamların Güney Fransa görünümündekiler gibi) özgün türler bunlar arasındadır. ...narenciye ve muz gibi bir yöreye özgü bitki örtüsü bir kere yok edilince bu büyük olasılıkla yerine gelmeyecek veya yerine gelmesi uzun yıllar alacaktır' (İnceoğlu, N., 1995).

Tarım peyzajı yörenin turizm pazarında seçeneği her yerde bulunamayan turizm değerlerinden birisidir. Turizm pazarında en önemli rekabet alanlarından birisini oluşturmaktadır (İnceoğlu, N., 1995). Turizm pazarındaki rekabet şansı düşünülerek tarım peyzajı korunmalıdır.

Toprak Kirliliği

Bir yerleşme sisteminin sürdürülebilirliği bakımından korunması gereken en temel kaynak topraktır (Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı 1996-Habitat II:31).

Çöp dökümleri doğrudan değil fakat topraktaki besin (nutrient) dengesini bozarak ekolojik açıdan bitki örtüsüne zarar vermektedir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982: 102).

Turizmden oluşan çöp kirliliği Avusturalya Shark körfezinde de belirlenmiştir (Dowling,R.,K.,1993:56)

4.1.1.1.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel elemanlardan Bitki, Hayvan ve Toprak ile Olan İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tartışılması

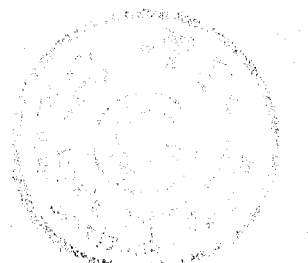
‘Doğal değerler açısından oldukça zengin bir yapıya sahip Doğu Karadeniz Bölgesi’nde ormanların özel bir yeri vardır. Uzungöl’de bu zenginlikten payını almış dört bir yanı zengin orman örtüsüyle çevrili bir yerleşmedir. Uzungöl etrafındaki orman alanı, ağaç türleri, bitki örtüsü, yabani yaşam potansiyeli ile oldukça zengin bir çeşitlilik içerir.

Doğal, jeomorfolojik, estetik ve peyzaj özellikleri dolayısıyla Uzungöl 1989 yılında Orman Bakanlığı tarafından tabiat parkı ilan edilmiştir. Uzungöl Tabiat Parkı 1200 hektar orman, 29 hektarı orman içi açıklık, 677 hektarı mera ve 104 hektarı ziraat alanı olmak üzere toplam 1625 hektar büyüklüğündedir. Bu alanların büyük bir kısmı Devlet (Orman Genel Müdürlüğü) mülkiyetinde olup, yer yer mera ve ziraat arazileri bulunmaktadır.

Başlıca bitki türleri; hakim ağaç türü Doğu Ladinidir. Diğer türler kayın, göknak, porsuk, sakallı kızılgağaç, gürgen, fındık, ıstranca meşesi, dağ karaağacı, akaağaç ve kızılçaktır. Dere içlerinde ise ceviz ve kestane türlerine rastlanmaktadır.

Başlıca yabani hayvan türleri; orman içinde memeli hayvan türlerinden, dağ keçisi, karaca, ayı, kurt, yaban domuzu, sansar, porsuk, vaşak, çakal, tilki, tavşan ve sincaptır.

Kuşlardan; yaban ördekleri ile çeşitli yırtıcı kuşlar, balıklardan; göl ve dere alabalıkları ile çeşitli anfibia ve sürüngenler mevcuttur.

Su ürünleri; alabalıkları ile ünlü bir yerleşme olan Uzungöl'de dere ve göl alabalıklarının yanısıra artan talebi karşılamak için özel teşebbüs tarafından alabalık üretme havuzları işletilmektedir. Bu alanda halen iki teşebbüs bulunmaktadır. Ancak bu balıklar tesislerin kendi tüketimlerinde kullanılmaktadır.

Bu zenginlik ve çeşitlilik içinde Uzungöl Tabiat Parkı ve çevre ormanlar özel bir yaşam çevresi ile bir ekosistem barındırmaktadır' (İller Bankası Arazi Kullanım Planlama Raporu, 1993).

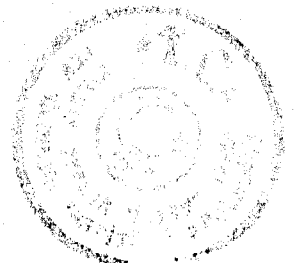
'Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Etüd ve Proje Daire Başkanlığı' nca hazırlanan toprak etüdü ile arazilerin tarımsal potansiyelleri ve halihazır kullanma şekilleri ile arazi kullanma kabiliyeti sınıfları tespit edilmiştir.

Etüd alanının büyük toprak grupları gri kahverengi padzolik ve yüksek dağ, çayır topraklarıdır.

Genelde eğim ve rakım fazla olduğu için bitkisel verim düşüktür. Bu nedenle yaygın ziraat yapılmamaktadır.

Etüd alanı; büyük bir bölümü (yaklaşık 559 dekar) otluk ve çayır alan, 126 dekarlık nadassız kuru tarım arazisinde sadece mısır ziraati yapılmakta, 82 dekarı çok yoğun, 242 dekarı az yoğun olmak üzere toplam 324 dekarlık bölümü meskun saha, 140 dekarlık bölüm göl ve su yüzeyi alanı, 150 dekarlık kısmı çıplak kaya ve çok yamaç çıplak arazi, 102 dekarlık alan ırmak yatağı ve harita alanının üst kotlarında haritada işaretlenen şerit halinde yaklaşık 35 dekarlık bölümü çam ormanı alanı olmak üzere toplam 1436 dekarlık yüzölçüme sahiptir.

Toplam 1436 dekarlık alan II, III, IV, VI ve VIII. Sınıf arazilerle, yerleşim alanlarından meydana gelmiştir' (İller Bankası Arazi Kullanım Planlama Raporu, 1993).

'Yerleşmenin ekolojik yapısının bozulmasına yol açan olaylar, Orman Bakanlığı, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı'nın hazırladığı raporda şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. Son derece eğimli olan bu alanda istihsal ve yol açılması
2. Köy, mezra ve yayla halkının yakacak temin etmek üzere ormandan faydalanması
3. Usulsüz açma ve otlatma
4. Böcek tahribatları
5. Usulsüz avlanmalar' (İller Bankası Arazi Kullanım Planlama Raporu, 1993).

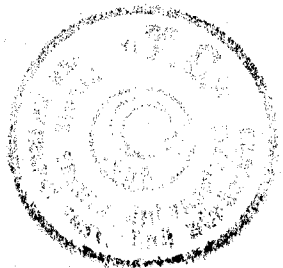
- Yörenin peyzajını oluşturmada etken olan tarım alanları ve otluklar yöre halkı tarafından kullanılmaktadır ve kullanmaya da devam etme arzusundaırlar. Bu veri yörenin tarım peyzajının, ekonomik çeşitliliğinin ve turizm pazarında onu çekici yapan özelliğinin korunması açısından olumludur.

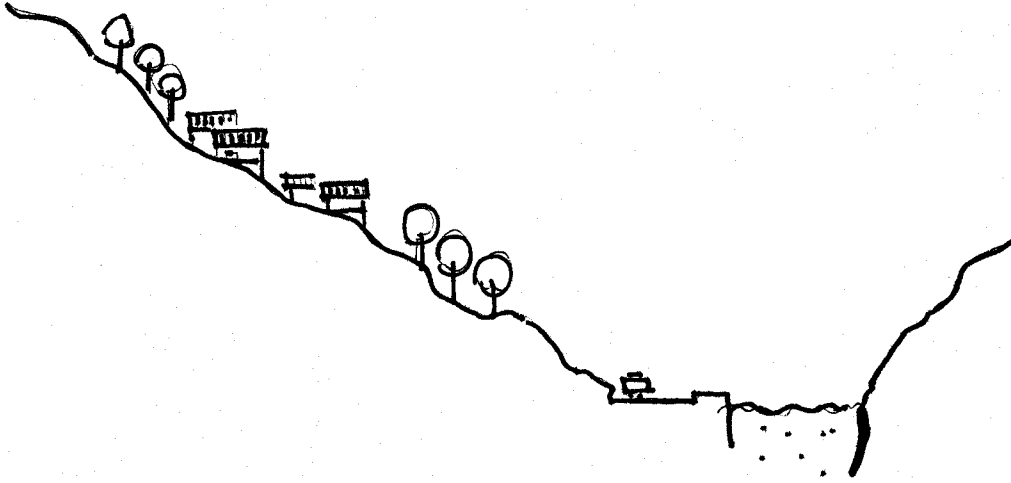
- Örneklemin %90.9'u daha fazla ürün alabileceklerini bildikleri bir ürünü ekmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir (* Tablo E. 44, a+c=90.9).
- Örneklemin %31.6'sı otluk alanını otluk alanı olarak kullanmak istiyor (Tablo E.15). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %28.6'sı (Tablo E.46) evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %40'ı (Tablo E.74) otlukları otluk alanı olarak kullanmak istemektedirler.

Uzungöl fiziksel yerel planlamasında otluk ve tarım alanları inşaa edilemez alanlar olarak gösterilmiştir ve toprağın sahibi olan Uzungöllü istediği sürece bu alanlarda tarım yapabilecek ve otluk olarak kullanabilecektir.

- Filak yöresindeki orman yerel halk tarafından sıkı kontrol altına alınmıştır. Yerleşme çok dik bir yamaçtadır. 1993 yılında araç yolu bulunmamaktaydı. Yerleşmenin var olmasının, üzerindeki ormana bağlı olduğunu bilen yerleşme halkı ormanı sıkı denetim altında tutmaktadır.

* Tablo E..... şeklinde ifade edilen tablolar Ek I'deki sayfa 211 ile 235 arasındaki tabloları belirtmektedir.

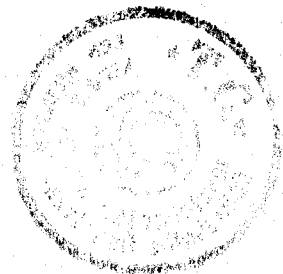
Şekil 4.1. Filah Mahallesinden yerleşim kesiti

- Uzungöl ve çevresinde kampçılar ve yürüyüş yapmak isteyen turistler için düzenlemeler henüz yapılmamıştır.

Yerleşim çevresindeki kampçılar konuksever köylü anlayışı ile kontrol edilebiliyor. Ancak 3000 m'deki krater gölü çevresindeki kampçılar için herhangi bir düzenleme yoktur. Buraya araç yolu ile de çıkılmaktadır.

- Örneklemin %96.2'si ziyaretçiler dağlarda yürümek isterlerse onlara rehberlik yapabileceklerini, %96.2'si ziyaretçileri yaylalara ve mezralara çıkmak isterlerse onları götürebileceklerini, %88.5'ı ava çıkmak isterlerse ziyaretçilere rehberlik yapabileceklerini bildirmişlerdir (Tablo E.128, 129, 130).

Uzungöl'de yürüyüş ve araç ile ulaşılacak alanların, güzergahların haritaları çıkarılmamıştır. Dolayısı ile bu bölümün sonunda belirtilen açılardan güzergah incelenmiştir ve yanlış kullanımlarda söz konusudur (Bkz.4.1.1.1.2.).

Yöre halkının doğa içindeki yürüyüşlere rehberlik etmeleri hem kendilerine gelir elde etme açısından hem de yörenin yöreyi bilen tarafından kullanılması açısından olumludur. Ancak yöre halkı şimdiye kadar kendi nüfusu ile bu yöreyi kullanmaktaydı. Şimdi artan kullanıcı sayısı ve bunun doğuracağı olumsuz çevresel etkiler söz konusudur. Bu konuda rehberin de bilgilendirilmesi gerekmektedir.

- Yöre halkı çöplerin çoğalmasını 7. yöre sorunu olarak belirtmişlerdir. (Tablo E.122). Örneklemin %8.9'u ziyaretçilerin piknik yerlerinde çöplerini bırakmalarından şikayetçidirler (Tablo E.132). Çöpler toprak, su kirlenmesine ve sonuç olarak bitki yapısının etkilenmesine sonuç verecektir. Ancak planlama çalışmalarında da çöp için herhangi bir yaklaşım geliştirilmemiştir.
- Yöre ormanının içindedir. Ormanın yangından korunması için fiziksel planlamanın getirdiği bir düzenleme yoktur. Orman alanında yerleşim gerçekleştirilmemiştir.
- Toprak kaymaları yörede çok sık olmaktadır. Kayan bölgelerin yerleşim alanı olarak seçilmemesi fiziksel planın yaklaşımıdır. Bu alanların ormanlaştırılması, Orman Bakanlığı çalışmaları içindedir. Ayrıca 'jeolojik açıdan yerleşmede kaya ve çığ düşmesi gibi afetlere maruz alanlar vardır' (İller Bankası Arazi Kullanım Planlama Raporu, 1993).
- Gölde alabalık sınırlı sayıda vardır. Bu alabalığın avlanması yasaktır. Yine bunun kontrolünü yöre halkı yapmaktadır. Balık tutana izin vermemektedir. Yörede alabalık havuzları yapılmıştır. Bu, turizm için bir çekicilik oluşturmuştur.
- Yöre halkı çevre değerlerinin korunması ile ilgili görüş sahibidir. Örneklemin %100'ü çevreye ve kendilerine saygılı ziyaretçiyi beklemektedirler (Tablo E.135). Turizm gelişmelerinin yöreye getirecekleri hakkında %8'lik dilim ikinci sıra ile çevre kirliliğini belirtmiştir (Tablo E.155).

Örneklemin %81.1'i ziyaretçilerin Uzungöl'e doğal güzellikler için geldiğini zannetmektedirler (Tablo E.20). Doğal değerlerin turizm cazibesi oluşturduğunun farkındadırlar.

4.1.1.1.2. Turizm Yapılaşmalarının Çevresel Elemanlardan Bitki, Hayvan ve Toprak ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar

- Yörenin bitki, hayvan, toprak ve diğer doğal yapıyı oluşturan özellikleri (Çepel, N., 1994 : 32) peyzajın canlı ve cansız öğelerini oluşturan ve canlı cansız öğeler arasındaki ilişkilerini sağlayan ekolojik faktörler sınıflandırmasına göre incelenebilir (Tablo 4.1). Bu araştırmada tabloda bulunan tüm faktörler incelenmemiştir. Ancak incelenen veriler bütündeki yeri içinde ele alınmıştır. Araştırmacı tablodaki bütünden haberdardır. Bu incelemede yöre, ülke ve bölge ölçeğinde korunması gereken bitki, hayvan, toprak alanları içinde kalabilir. Buradaki koruma politikaları yerel planlamada ele alınmalıdır.
- Ne kadar alanın yapı yapmak yolu ile betona, asfalta çevrileceği belirlenmelidir.
- Bitki, hayvan ve toprağın yaşam bütünlüğü yol, demir yolu güzergahları gibi büyük kesintilere uğratılmamalıdır.
- Orman alanları yapı yapmak sureti ile yok edilmemelidir.
- Tarım alanları ve hayvancılık faaliyetleri yörenin turizm cazibesini ekonomik yaşantısının çeşitliliğini ve yerel peyzajını oluşturduğu için veri olarak yerel planlamada değerlendirilmelidir.
- Rekreatyonel faaliyetler sonucu zarar gören bitki örtüsünün doğanın diğer elemanlarını olumsuz etkileyebileceği değerlendirilmelidir.
- Turistlerin yürüyeceği ve araçlar ile gezeceği ve kullanacağı alan ve güzergahları gösteren haritalar çizilmelidir. Bu güzergahlar;
 - alanın ilk kullanımında bitki örtüsü için tehlike oluşturması; en nazik türlerin ilk kullanımda yok olması ve istenmeyen türlerin alanı kaplaması,
 - bitki örtüsünün turist araçları veya turistler tarafından yürüyerek ezilmesi, sırasıyla bitki örtüsünün yok olmasına, toprağın sertleşmesine, toprağın yapısının bozulmasına, yüzey suyunun hızla akmasına ve toprak erozyonuna neden olması ve bu süreç sonunda bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliğinin azalması,
 - basılan alanlardaki bitki örtüsünün yeniden üretilme oranının düşmesi,

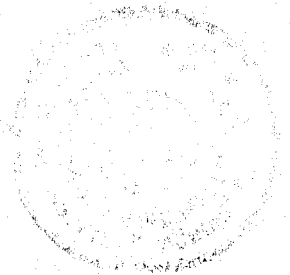
- toprağın sertleşmesinin bitki büyümesini ve yaş yapısını etkilemesi,
 - turistlerin varlığının bazı hayvanları ve bitkileri rahatsız etmesi ve alanı terk etmeleri,
 - bitki ve hayvanların hediyelik eşya amacı ile ya turistler ya da hediyelik eşya ticareti yapan kişiler tarafından toplatılması veya öldürülmesi,
 - hayvanların üreme alanlarının turizm aktiviteleri tarafından rahatsız edilmesi,
 - ormanda yangın çıkma riski,
 - ormandaki genç dalların kırılmasının genç ağaçların ormandan uzaklaştırılması ve bitki ailesindeki yaş yapısının bozulması ile sonuçlanması ve
 - toprağın bırakılan çöpler ile kirlenmesi hem toprak yapısının hem de bitki yapısının bozulması açısından değerlendirilmelidir. Bu güzergahların kullanım yoğunluğu, hangi aktivite için ne kadar süre kullanılacağı ve mimari biçimlenmesi değerlendirmede önemli verilerdir.
- Toprak kirlenmesinde asit yağmurları ve katı, sıvı, gaz atıklar önemli yer tutmaktadır. Asit yağmurları araştırma alanı dışındadır. Turizm varış noktalarındaki katı atıklarda planlama aşamasında ele alınmalıdır. Turistlerin hem programsızca oraya buraya bıraktığı hem de düzenli olarak ürettiği ve bir program dahilinde işleme tabi tutulan çöpler için yörede yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Çöp ya bölge çöp işleme - depolama istasyonlarına taşınır ya da yörede ayrıştırılıp - depolanıp yok edilme veya yararlı hale getirme programları uygulanır.

4.1.1.2. Turizm Yapılaşmasının çevresel Elemanlardan Su Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Su; (deniz, göl, nehir) bir çok turizm yerleşmesini çekici kılan ve korunması gereken önemli öğelerden biridir. Su ve suyun niteliği sürdürülebilir bir gelişme için kontrol edilmesi gereken verilerdendir. Yeraltı suları ve yörenin su dengesi (hidrolojik) de turizm yerleşmelerinde turizm gelişmelerinden etkilenmektedir. Deniz, göl, nehir, yeraltı ve yüzey sularına turizm gelişmelerinin yapacağı etkiler dikkate alınmalıdır. Turizm gelişmelerinin su üzerindeki olumsuz etkileri; kanalizasyonun, petrol ve yağın, çöpün, tarım ilaçlarının veya yeşil alan olarak düzenlenmiş yerlerin korunmasında kullanılan

ilaçların suya karışması sonucu suyun kirlenmesi ve aşırı su tüketimi olarak görülmektedir. Suların kirlenmesi; turizm yerleşmesinin görsel çazibesini, insan sağlığını olumsuz yönde etkileyecektir ve su ortamında yaşayan bitki ve hayvanların ya yok olmasına ya da azalmasına neden olacaktır. Bu da suyun kirlenmesi ile başlayan canlıların yok olması ile devam eden bir dizi ekolojik bağıntıyı olumsuz yönde etkileyecektir.

Dünyanın pek çok yerinde turizm yerleşmeleri ürettiği atıklar ile çevresel kirlilik oluşturmaktadır. Atıkların denize, göle veya nehre boşaltılması sonucu oluşan su kirliliği turizm yerleşmelerinden, kullanımlarından kaynaklanan önemli bir çevresel kirliliği

Tablo 4.1: Peyzajın yapısını (canlı ve cansız öğelerini) oluşturan ve fonksiyonlarını (canlı ve cansız öğeler arasındaki ilişkileri) sağlayan ekolojik faktörler (KNAUER 1981'den değiştirerek).

Kaynak : Çepel, N., 1994 : 32

I. ABİYOTİK FAKTÖRLER			
1. Jeomorfolojik özellikler	2. İklim özellikleri	3. Toprak özellikleri	4. Hidrolojik özellikler
Reliyef şekli Arazi eğimi ve arazi yüzü şekli Reliyef enerjisi Bakı Yükselti Denizden yükseklik Jeomorfolojik arazi sınıfları Ovalar, yaylalar, tepelikler, orta ve yüksek dağlık araziler	Mikroiklim Arazi yüzüne yakın hava halleri Mesoiklim (Reliyefe bağlı iklim). Yağmur gölgesi, rüzgâra açık, don çukuru iklimleri gibi Makroiklim Uzun süreli ölçmelere göre sıcaklık, yağış, hava nemi, hava hareketleri için belirlenen ortalama ve ekstrem değerlerle karakterize edilen iklim.	Anataş Toprak gelişimi toprak tipi toprak derinliği drenaj koşulları toprak suyu tekstür, strüktür kimyasal toprak özellikleri	Taşkınlar (zamanı ve süresi) Tabansuyu su kaynakları su niteliği
II. BİYOTİK FAKTÖRLER			
Bitkiler	Hayvanlar	İnsanlar	
Flora Elemanları Bitki türleri gösterge bitkiler Aktüel Vejetasyon Orman, tarım, çayır ve mera vejetasyonu, çit bitkileri, yolkenarı bitkileri, su kenarı bitkileri, su bitkileri Nadir Bitkiler Potansiyel doğal vejetasyon	Aktüel Fauna Elemanları Avlanabilir hayvanlar Kuş çeşitleri Böcek çeşitliliği Su hayvanları Nadir türler Gösterge türler Potansiyel doğal fauna Nesli tükenmiş veya tükenmekte olanlar Mikroorganizmalar ve Edaphon	Ekolojik baskılar yapan insan toplumları Doğa korumasında aktüel etki yapan kuruluşlara ait insan toplumları	

oluşturmaktadır (Dowling, R.K.,1993 : 56). Eylemlerin kirletici etkileri ve bu etkilerin arıtılma maliyetleri planlama aşamasında bilinir olmalıdır (Özcan, Ü., 1983 : 42).

1982 Yılında turizmin su kalitesi üzerindeki olumsuz etkilerini inceleyen Mathieson ve Wall çok önemli olmasına rağmen su niteliği ve turizm aktiviteleri arasında etki - sonuç ilişkisine dayanan nicel bir araştırma yapılmadığını belirtir. Özellikle şehrsel ve endüstriyel atıklar üzerinde çalışmaların yoğunlaştığını, ancak turizm aktivitelerinin farklı sayıda farklı kirleticiler oluşturduğunu vurgulamıştır. Çalışmasında rekreasyonel aktivitelerin su kirliliği üzerindeki olumsuz etkilerinin turizmde de aynı etkileri oluşturabileceği düşüncesini kabul etmiştir (Mathieson, A., ve Wall, G., 1982 : 103).

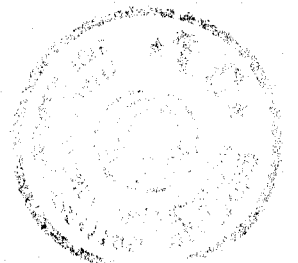
Kanalizasyonun arıtılmadan ya da yeterince arıtılmadan denize, göle veya nehre boşaltılması yolu ile oluşan su kirliliği turizm yerleşmelerinde görülen önemli problemlerden birisini oluşturmaktadır. Bu durum sudaki yaşıntıyı ve su ile yüzerek temas eden, besin kaynağı olarak kullanan turistlerin ve yerel halkın sağlığını etkilemektedir. Kirletilmiş suda tür sayısının ve tür çeşitliliğinin azalması araştırmalar ile belirlenmiştir (Kışlalioğlu, M., ve Berkes, F., 1994 : 274 - 275)[‡] . Ayrıca kanalizasyon atıklarının bulunduğu alanda oksijen azalır, su bulanıklaşır ve besin zenginleşmesi* oluşmaktadır (Var, T., 1989 : 181) (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 19) (Briassoulis, 1991 : 34) (Mathieson, A., ve Wall, G., 1992 : 104). Mathieson ve Wall (1982 : 104) rekreasyonun su kirliliği üzerindeki etkisinin turizmde de aynısı ile gelişebileceği düşüncesi ile yaptığı çıkarımda kanalizasyon atıklarının suda besin zenginleşmesine neden olduğunu belirtir. Aşırı istenmeyen otların büyümesi ise çözülmemiş oksijen seviyesini etkiler ve bu balık sayısını, tür bileşimini ve büyüme oranlarını etkiler:

- Adriyatik kıyısındaki İtalyan tatil yerleşmesi olan Rimini'de yosun çoğalması[†] besin zenginleşmesi sonucudur. Diğer çevresel problemler olmasına rağmen yosun çoğalmasında 1989 rezarvasyonlarının bir önceki yıla göre %25 düşmesine neden

[‡] M.Kışlalioğlu ve F.Berkes'in (1994) kitabında (Cairns,J.,1974,Indicator Species vs. The Concept of Community Structure as an Indicator of Pollution, Water Resources Bulletin 10:338-347) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

* İngilizce'deki 'eutrophication' kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır.

[†] İngilizce'deki 'algal blooms' kelimelerine karşılık kullanılmıştır.

olduğu belirtilmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 19).^f Kanalizasyonun oluşturduğu su kirlenmesi sonucu rezarvasyonlardaki hızlı düşüş diğer Orta ve Kuzey Adriatik'teki kıyılarda da görülmüştür (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 19)[□].

- Jamaika'da kanalizasyonun denize dökülmesi ile büyüyen deniz yosunları kıyıyı erozyondan koruyan mercan kayalıklarının yok olmasına ve sahillerin turizm çekiciliğinin azalmasına neden olduğu gözlenmiştir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 19)*.
- Kıbrıs (Hunter, C. ve Green., H., 1995 : 20)[†], the Norfolk Broads of England (Hunter, , C. ve Green., H., 1995 : 20)[‡], Japonya Honshu adasının Shinshu dağlık bölgesindeki göllerde (Hunter, , C. ve Green., H., 1995 : 20)[□] ve Fransız Pireneleri'ndeki dağ nehirlerindeki (Hunter, , C. ve Green., H., 1995 : 20)^f de Smith ve Jenner, 1989 : 68 - 86) kitle turizminin oluşturduğu en büyük olumsuz etkilerden biri olan kanalizasyon kirlenmesi olarak belirtilmektedir.
- Venedik lagününün kirliliği onu tüm yıl yaşamak için cazip kılmamaktadır.

Arıtılmamış veya kısmi arıtılmış kanalizasyon insan sağlığına zararlı mikro organizmaları bakteri ve virüsleri kapsamaktadır. Kanalizasyonla kirlenmiş suda yüzmek özellikle kabuklu deniz ürünlerini yemek insan sağlığını bozmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 20) (Briasoulis, 1991 : 34) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 104).

^f C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Becheri,E.,1991,Rimini and Co:the end of a legend? Tourism Management 12,3:229-235) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[□] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Bywater,M.,1991,Prospects for Mediterranean Beach resorts: an italian case study,Travel and Tourism Analyst 5:75-89) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

* C.hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Henry,B.,1988, The Environmental Impact of Tourism in jamaica, World Leisure and Recreation 29,1:19-21) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[†] C.hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Andronikou,A.,1987, Cyprus: Management of the Tourist Sector, Tourism Management 7,2:127-129) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Owens,S. and Owens,P.L., 1991, Renewable Resource Management: The Norfolk Broads.Environments, Resources and Conservation, Cambridge : Cambridge University Press) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[□] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Watanabe,Y.,1990,Report of the 54 th,Conference of the Japanese Society of Limnology:Present State of the Lake Environment in Shinshu,Japanese Journal of Limnology 51,1:15-23) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

^f C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C., and Jenner,P.,1989, Tourism and the Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

- Bodrum ve çeşmede yabancı turistler ve çocukları üzerinde, kanalizasyon ile kirlenmiş suda deniz banyosunun alındığı yoğun sezonda, yapılan araştırmada kanalizasyon nedenli hastalıkların varlığı gözlenmiştir (Kocasoy, G., 1989 : 245 - 251).
- Pawson ve diğerleri (1984) Everest Nepal'de içme suyunun kanalizasyon ile kirlenmesi sonucu mide rahatsızlıkları belirlemiştir (Hunter, C. ve Green., H, 1995 : 20).*
- İngiltere'de yüzmeye sezonunda kıyı alanlarında yapılan araştırmada yüzmeyenlere karşı kanalizasyon nedenli hastalıklar belirlenmiştir. Bu tür etkiler alanın turizm cazibesini kaybetmesi ile sonuçlanmaktadır (Hunter, C. ve Green., H, 1995 : 20)*

Pertol ve yağ gibi maddelerin denize yayılması, (Var.T.,1989:182) organik ve inorganik çöplerin turist deniz botlarından denize dökülmesi suyu kirleten diğer etmenler olarak yayınlarda belirtilmektedir. Bunlar Hunter ve Green (1995) yayınında:

- 'Hawii'nin kıyı çevresine (Stark, 1990)[†],
- Galapagos adalarındaki turist deniz botu yöneticilerinin ve turistlerin aktivitelerine (De Groot, 1983)^f ve
- Antartika'da Kuzey Shetland adalarındaki turist gemilerinin yağ atıklarına (Harris, 1991)[□]

referanslar verilerek belirtilmektedir. Ayrıca bu kirlilik Caribbean'de kıyı turizminin genel etkilerinde de yer almaktadır (Holder, J. S., 1988 :125).

*C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Pawson,I.G.,Stanford,D.D.,Adams,V.A.and Nurbu,M.,1984, Growth of tourism in Nepal's Everest Region:Impact on the Physical Environment and Structure of Human Settlement, Mountain Research and development 4,3:237-246) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

*C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C. and Jenner,P.,1989, Tourism and Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[†]C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Stark,J.,1990, Hawaii:Tourism Action Network,Contours 4,5:19-21) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

^f C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (de Groot,R.,S.,1983,Tourism and Conservation in the Galapagos Island, Biological Conservation 26:291-300) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[□] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Harris,C.,M.,1991,Environmental Effects of Human Activities on King George Island,South Shetland Islands, Antarctica, Polar Record 27,162:193-204) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Mathieson ve Wall'un (1982 : 104) rekreasyonun su kirliliği üzerindeki, turizmde de aynıı ile gelişebileceği düşüncesi ile yaptığı çıkarımlardan bazıları :

- Oksijen dağılımının değişimi suda yaşayan bitki ve hayvanların yaşamları üzerinde etki oluşturmaktadır. Rekreasyonel araçlardan çıkan benzin, tankerlerden akan yağlar sahil turizm yerleşmelerinin limanlarında oksijen sağlayıcı kaynaklar üzerinde zararlı etki yapar ve yüzmeye eyleminden alınan doyumuda etkiler.
- Rekreasyon araçlarından çıkan petrol ürünleri toksik etki yapar. Toksik seviyesini göllerde, nehirlerde yükseltir. Bu da sudaki bitki ve vahşi hayatı etkiler. Kurşun bileşikler bazı yaşam formları için zehirli olur.

Golf alanlarında sahaların korunması ve bakımı için kullanılan böcek öldürücüler ve gübreler yer altı suyunu kirletmektedir. Yeraltı sularının bu yolla kirlenmesi Tayland'da Tananone (1991) tarafından belirtilmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 20)* . Ayrıca Japonya'da hükümet kirlilik ile oluşacak sağlık problemlerine karşı golf alanlarının yapılmasını düzenlemektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 21).

Turistlerin tercih ettiği ılık kuru iklimlere sahip alanlarda içme suyu kaynakları sınırlıdır. İçme suyu kaynaklarının kullanım ve korunum kararları turizm alanlarında ele alınması gerekli konulardan birini oluşturmaktadır. İçme suyu kaynaklarının turistler ve yöre insanı tarafından eşit olmayan oranlardaki paylaşımı turizm yerleşmelerinde problem olarak gündeme gelmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 23). Çevreye dost, yeşil turizm adı altında geliştirilen golf turizmi, sulama ihtiyacı nedeni ile özellikle kuru ve sıcak iklimlerde çok miktarda su tüketmektedir. Yörenin su dengesini ve yer altı su dengesini bozmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 23 - 24) (Meulen, F. ve salman, A.H.P.M., 1993 : 181) (Holder, J. S., 1988 : 125).

*C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Tananone,B.,1991,International Tourism in Thailand:Environment and Community Development,Contours 5,2:7-9) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

- Örneğin Akdeniz'deki otellerde kişi başına günde 400 litre su kullanımı söz konusudur. Yüzme havuzu, duş gibi. Yöre insanı ise kişi başına günde 70 litre tüketmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 24)[†].
- Caribbean'de ise turistlerin yöre halkından üç kat daha fazla su kullandığı (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 24)[‡] ve Caribbean sahillerindeki hem turistler hem de yöre insanı için yeterli su kaynağının bulunmadığı belirtilmektedir (Holder, J. S., 1988 : 125). Tyler (1989) Goa sahil turizm alanlarında turistler yerel halkın su kaynaklarını tükettiğini belirtmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 24).[†]
- Tananone (1991) Tayland'da artan golf sahalarının herbirinin her gün 3000 m³ suyu sulamada kullandığını belirtmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 24).[‡]
- Ege denizinde yer alan Mykonos adasının nüfusu 4000 kişidir. Ancak dört turizm ayında 400.000 - 600.000 turist adadan gelip geçmektedir. Mykonos adasındaki Platy Gialo bölgesinde içme suyu kaynakları sınırlıdır. Turizm mevsiminde tankerler ile içme suyu getirilmektedir (Roe, 1991 : 274).
- Golf sahalarındaki çimenleri özellikle Akdeniz gibi kuru iklimlerde sulamak gerekmektedir. Akdeniz kumulları üzerine yerleştirilen golf alanları yöredeki su dengesini bozmaktadır. Su, kumulların yer altı veya yakınındaki sulak alanlardan sağlanmaktadır. Sulama anından sonra iklim nedeni ile çabuk buharlaşan su yer altı suyuna ulaşamamaktadır. Sürekli su kaybı söz konusudur. Yeraltı su dengesi bozulmaktadır (Meulen, F. ve Salman, A.H.P.M., 1993 : 181).

[†] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Hamele,H.,1988,Leisure in Nature,Naturopa 59:30ff) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Jackson,I.,1984,Enhancing the Positive Impact of Tourism on the Built and Natural Environment, in OAS volume 5 Reference Guidelines for Enhancing the Positive Socio-cultural and Environmental Impacts of Tourism, Washington D.C.: Organization of America States, International Trade and Tourism Division, Department of Economic Affairs) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[†]C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Tyler,C.,1989,A Phenomenal Explosion, Geographical Magazine 61,8:18-21) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Tananone,B.,1991,International Tourism in Thailand:Environment and Community Development,Contours 5,2:7-9) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Toprağın rüzgar ve su erozyonu ile denizlere taşındığı Türkiye’de erozyon ürünü olan organik ve inorganik sedimentler deniz kirlenmesinde etkili olmaktadır (Özkan, B., 1987 : 81).

Khumbu Ulusal Parkı’ndaki, Nepal, yürüyüş yollarındaki çöp probleminden söz edilmektedir. Bazı su kaynaklarından çöp nedeni ile su içilmemesi için yürüyüşçülere uyarı yazıları konmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 26).*

4.1.1.2.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Su ile Olan İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tartışılması

Yöredeki göl ve dere turizm açısından önemli bir çekiçi unsurdur. Gölün, derenin getirdiği toprak ile dolması örneklemin % 4.1’i tarafından 8. Sırada, kanalizasyon sisteminin olmaması ve dereye boşaltılması % 1.3’ü tarafından 10. Sırada, çöplerin çoğalması % 5.4’ü tarafından 7. Sırada yörenin problemleri olarak dile getirmiştir. Yöredeki (heyelen gibi) doğal afetlerde örneklemin % 9.5’i tarafından 3. Sırada belirtilmiştir.

Gölün toprak ile dolması yörede hem erozyonla ilgili çalışmaların hem de nehir üzerindeki teknik çözümlerin üretilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

‘Yerleşmenin en önemli çevresel sorunu gölün doğal nedenlerle kirlenmesi, bunun sonucunda suyun niteliğini kaybetmesidir.

* C.Hunter ve H.Green’in (1995) kitabında (Pawson,I.G.,Stanford,D.D.,Adams,V.A.,and Nurbu,M.,1984,Growth of Tourism in Nepal’s Everest Region: Impact on the Physical Environment and Structure of Human Settlements, Mountain Research and Development 4,3:237-240) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Uzungöl'ü besleyen Haldizen deresinin taşıdığı alüvyonlar, sel yarıkları, dağların eteklerinde yol açılması ile oluşan akarlar ve sel yarıklarının giderek büyümesi ile göl dolmakta ve aşırı beslenmeden kaynaklanan kirlenme oluşmaktadır.

Günümüzde giderek dolan göl yüzeyinde sazlık alanlar oluşmuştur. Göl yüzeyindeki sazlıklar zaman zaman yerli halk tarafından temizlense de yeterli olmamaktadır.

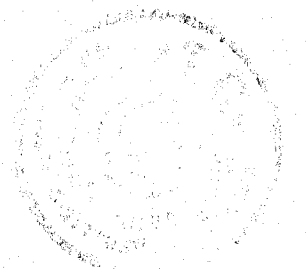
Bu nedenle DSİ teşkilatı ilk aşamada gölün aşırı beslenmesini önlemek amacıyla Haldizen Deresi üzerinde (harita sınırları dışında) bir bent yapmıştır. Böylece derenin taşıdığı alüvyonların bentin öbür tarafında kalması sağlanarak kirlenme engellenmeye çalışılmaktadır.

DSİ gölün dip temizliğini de üstlenmiştir. Temizliği yapacak araçların (vidanjör) Çaykara-Uzungöl arası kara yolunun yetersizliği nedeni ile Uzungöl'e ulaşamaması gölün temizliğini geciktirmektedir. Ulaşım şartlarının iyileştirilmesinden sonra hızla temizleme işlemi yapılmalıdır. Ancak bu temizleme işleminde gölün ekolojik yapısının bozulmamasına dikkat edilmelidir. Bunun yanı sıra yerleşme arazi yapısı, iklim nedeni ile toprak kayması ve çığ gibi afetlerinde etkisi altındadır' (Uzungöl-Trabzon İmar Planı Açıklama Raporu, 1993).

Göldeki suda alabalık tutmak yasaktır. Yöre halkı kendi kontrol mekanizmasını kurmuştur. Balık tutan hemen yöre insanı tarafından engellenmektedir. Yörede alabalık yetiştirme havuzları vardır. Balık tüketimi burdan sağlanmaktadır.

İçme suyu kaynakları açısından çok zengin olan yörede henüz içme suyu problem olarak belirlenmemiştir.

Ziyaretçiler dağlarda yürümek isterlerse, onlara rehberlik yapabileceklerini örneklerin % 96.2 si, ziyaretçiler yaylalara ve mezirelere çıkmak isterlerse onları götürebileceklerini, %

96.2 si, ava çıkmak isterlerse ziyaretçilere rehberlik yapabileceklerini % 88.5'i bildirmiştir (Tablo E.128, 129, 130).

Yöredeki yürüyüş yollarının güzergahları su kaynaklarının korunması açısından ele alınmalıdır.

4.1.1.2.2. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Su ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar

Yeni planlama ile yörede oluşacak katı ve sıvı atık miktarı ne olacaktır ve bu atıkların toplanması, yok edilmesi veya arıtılması yöntemleri ne olacaktır?

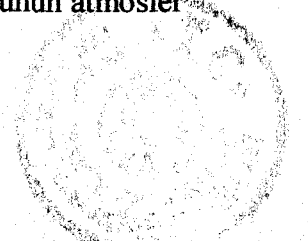
- Kanalizasyon atıkları
- Petrol, yağ sızıntıları
- Katı atıklar, organik ve inorganik çöpler.

Yörenin içme suyu rezervleri yörede tüketilebilecek olan suyun miktarını ve dolayısı ile oluşacak yerleşmenin büyüklüğünü ve seçilecek işlevini belirler. İçme suyu ve kullanma suyu tüketimi ne olacaktır? İçme suyu rezervleri nedir? Seçilen eylemlerin, golf gibi, yöredeki su rezervlerine ve dengesine etkisi ne olacaktır?

Rüzgar ve su erozyonu ile taşınan organik ve inorganik sedimentlerin göl,nehir ve deniz kirliliğindeki durumu nedir?

4.1.1.3. Turizm Yapılaşmasının Çevresel elemanlardan Hava Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Turizm olgusunun atmosfer niteliği üzerindeki etkisi kolayca sınırlandırılıp tanımlanamamaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 21). Turizm olgusunun atmosfer

niteliği üzerindeki etkisi inkar edilmemekle birlikte bu konuda çok araştırma yoktur (Biriassoulis,H,1991 : 35) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 105). Ancak atmosferde küresel etki sonucu oluştuğu varsayılan problemlere katkı söz konusudur (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 21).

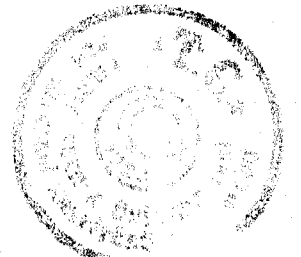
Hava kirliliğinde önemli etkisi olan fosil yakıtların yanması sonucu çıkan ve ser etkisi yapan karbondioksit, asit birikimleri yapan sülfür oksitleri ve nitrojen atmosfer kirleticisi olarak ortaya çıkar. Isı ve güç elde etmek için yakılan fosil yakıtları ve motorlu araç gazları önemli atmosfer kirlilik kaynaklarıdır. Toz ve gürültü de bu bölümde incelemek olan önemli kirlilik kaynaklarıdır.

Isı ve güç sağlamak için fosil yakıtların kullanılması ve turizm yerleşmelerine ulaşımı sağlayan uçak, tren, otobüs ve özel araçların gaz atıkları turizm yerleşmelerinin atmosferde küresel etki sonucu oluşturduğu varsayılan problemlere katkısı olarak açıklanabilir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 21) (Briassoulis, H., 1991 : 34) (Var,T., 1989 : 182) (Wheatcroft, S.,1991 : 120) (Copeland, E., 1992 : 113).

- Hava yolu ulaşımı, özel turist araçları ve ısıtma sisteminden çıkan gaz atıklar turizm yerleşmelerinde asit yağmurları, orman kuruması ve toprak bozulması ile sonuçlanan hava kirliliğini oluşturmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 21).^f
- Ormanların kurumasından etkilenen Avrupa Alpleri'nin değerli peyzajı turizm kaynaklı etkilerden zarar görmektedir (Hunter, C. ve Green, H.,1995 : 21).⁺
- Asit yağmurlarından zarar gören ve çekiciliği azalan Avrupa Kara Ormanları'nda turizm gelirinin ziyaretçi sayısının düşmesi ile azaldığı belirtilmektedir (Hunter, C. ve

^f C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Hamele,H.,1988,Leisure in nature,Naturopa 59:30ff) kaynağından alıntı olarak verilmiştir

⁺ C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Briand,E.,Dubost,M.,Pitt,D. and Rambaud,D.,1989,The Alps:Asistem Under Pressure, Gland,Switzerland:International Union for Conservation on Nature and Natural Resources) kaynağından alıntı olarak verilmiştir

Green, H.,1995 : 21)* . Aynı yazarlar İsviçre the st Gothard Pass'de hafta sonu trafiği yerel atmosferde 30 ton Nitrojen oksit, 75 kg. Kurşun ve 25 ton hidrokarbon biriktirmektedir. Bu birikim ağaçların zarar görmesi ile sonuçlanmaktadır. Asit birikmesi aynı zamanda içme suyunun kalitesinin bozulmasına, su, flora ve faunasına, ve insan sağlığına zarar vermektedir.

Turizm olgusu tarihsel alanların, anıtların ve binaların restorasyonuna ve korumasına önemli ve yararlı girdiler sağlamaktadır. Ancak önemli yapılar aşırı kullanım nedeni ile aşınmakta ve kirlenmektedir. Yürüyüşlerin malzemeleri aşındırması, araç gazlarının oluşturduğu hava kirliliği ve kirliliğin korunan yapının malzemeleri üzerindeki olumsuz etkisi, insan terinin toz ve bakteriler ile karışıp binanın kendisine veya içindeki eşyalara zarar vermesi belirlenen etkileri oluşturmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 32 - 33) :

- Bir günde 5000 turistin 100 litre ter üretmesi ve bunun toz ve bakteri ile birleşip özellikle duvar boyalarına, yapıya zarar vermesi nedeni ile Mısır'da Tutankhamun'un mezarına ziyaretçi kabul edilmemektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 33 de Guardian, 24 th of September, 1992).
- Yunanistan'da Parthenon'un (Romeril, M., 1989 : 205) ve İngiltere Canterbury'deki tarihsel yapıların (Page, 1992)[†] turistlerin yürüyüşleri sonucu aşındığı belirtilmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 33).
- Hava kirliliği oluşturan turist araçlarının Yunanistan'da Acropolis Tepesi'ne çıkmasına izin verilmemektedir.

Asırlar öncesinden kalmış anıtlar, yapıtlar asit serpintileri nedeni ile korozyona uğramaktadır. Dünyadaki binaların son 25 yılda 2400 yılda rastladıklarından daha fazla zarara uğradıkları öne sürülmektedir. Londra St Paul Katedrali'nin taşlarının 2.5 cm

* C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C. and Jenner,P.,1989, Tourism and Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

† C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında(Page,S.,1992,Managing Tourism in a Small Historic City,Town and Country Planning,July/August:208-211) kaynağından alıntı olarak verilmiştir

sinin kötüleşmesi ve Hindistan'daki Taç Mahal'in asit kirlenmesine uğraması gibi örnekler gündemde yer almaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 33).*

Yörede turizm endüstrisi için üretilen yapıların inşaatı sırasında oluşan toz hem turistleri hem de yöre halkını rahatsız etmektedir. Morgan (1991), Majorca'da tozu turizmin oluşturduğu problemler arasında belirtmektedir (Morgan, M., 1991 : 18).

Gürültü

Gürültü insan sağlığını etkileyen çevre kirlenici faktörler arasındadır (Var, T., 1989 : 182). "Gürültü özellikle son on yılda çevre kirliliği içinde incelenen ekolojik bir faktör olarak kabul edilmektedir. O nedenle'de gürültü kirliliği deyimi de kullanılmakta ve hava kirlenmesinin özel bir şekli olarak nitelenmektedir (Çepel, N., 1994 : 170).

'Gürültüye karşı alınabilecek önlemler, teknik önlemler ve biyolojik önlemler olmak üzere başlıca iki grupta toplanabilir. ... Biyolojik önlemlerin esasını ise, bitkilerin gürültüyü azaltma özelliklerinden yararlanma oluşturmaktadır. Böylece gürültü kaynağı ile konutlar veya dinlenme yerleri arasında kurulacak, çalılardan ve orman ağaçlarından oluşan meşcerelerle gürültüye karşı korunulmaktadır. ...Gürültüye karşı alınacak önlemlerden bir grubunu da yasal sınırlamalar oluşturmaktadır. Örneğin kent içinde gürültülü inşaat faaliyetlerinin, uçak iniş kalkışlarının belirli zaman aralıklarında yapılması zorunluluğu konmuştur' (Çepel, N., 1994 : 172).

'Kentte birinci gürültü kaynağı trafiktir. Yerleşim alanlarının bu gürültü kaynağından korunması ağaçlandırma ile yapılabilir. Çepel'in (1994) Erlbeck*, ve diğ.,1974 kaynaklı yaklaşımında gürültü kaynağına ve kullanılan ağaç cinsine göre orman derinliği hesaplanabilmektedir' (Çepel, N., 1994 : 175).

* C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Smith,C. and Jenner,P.,1989, Tourism and Environment, Travel and Tourism Analyst 5:68-86) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Çepel (1994) açık alan peyzajlarında gürültüye ait ekolojik ilişkileri açıklamıştır (Çepel, N., 1994 : 177). ‘Kırsal alanlardan yerleşim alanlarına gürültünün gitmemesi için alınacak koruyucu önlemler, genellikle pasif önlemlerdir. Bunlarda peyzaja ait cansız yapı elemanları ve canlı yapı elemanları olmak üzere ikiye ayrılır. ...Yerleşim alanları ile gürültü kaynağı arasına yapılacak tahta veya beton perdeler veya duvarlar ile, yapay tümsekler cansız yapı elemanları ile alınan önlemlere ait örneklerdir. ...Ağaçlardan oluşan geniş bir bir şeritle, yani peyzajın canlı yapı elemanları ile de gürültü azaltılabilir. Gürültüyü azaltma etkisi, ağaçların sıklığı ile artar. ...Ağaçların cinsi, sıklığı, orman derinliği ile ilgili nicel değer çalışmaları yapılmıştır. Ancak kesin çalışmalar yoktur. Denemeler vardır’.

Hava, kara ve deniz trafiğinin gürültüsü, turizm yapılarının inşaatı sırasında gürültü ve müzik gürültüsü turistleri, yöre halkını ve yaban hayatını olumsuz etkilemektedir:

- Antartika the South shetland Adaları’nda turist uçakları penguen yuvalarını ve diğer türleri rahatsız etmektedir (Hunter, C., ve Green, H., 1995 : 22).[†]
- Batı Avusturalya’nın Shark Körfezi’ndeki “hovercraft”ların sesini turistler önemli bir gürültü kirliliği olarak belirtilmektedir (Dowling,R.K., 1993 : 56).
- New Brunswick, Kanada’da yerel halk gürültü kirliliğini gündeme getirmiştir (Keogh,B.,1990:457).

4.1.1.3.1. Turizm Yapılaşmasının Çevresel Elemanlardan Hava ile Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar

- Turizm yerleşmesinde ısınma ve güç elde etmek için kullanılan maddeler ve yöntemler ne olacaktır?

* N.Çepel (1994) kitabında (Erlbeck,R.,et.al.,1974,Leitfaden zur Karteierung der Schutz und Erholungsfunktionen des Waldes, J.D. Sauerlanders Verlag, Frankfurt am wain,s.80) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[†] C.Hunter ve H.Green’in (1995) kitabında (Harris,C.M.,1991, Environmental Effects of Human Activities on King George Island, south Ahetland Island, Antarctica, Polar Record 27,162:193-204) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

- Hem yöreye ulaşmak için (uçak - tren - otobüs) hem de yörede (bireysel araç) kullanılacak motorlu araçların yoğunluğunun ne olması beklenmektedir?
- İnsan ve bitki sağlığını etkileyen toz turizm yerleşmelerinde çoğunlukla inşaatlar aracılığı ile gündeme gelmektedir. Bu da bir çok yerleşmede (Türkiye) inşaat mevsiminin turizm mevsiminin haricinde yapılması ile çözülmüştür.
- Gürültü kirliliği :

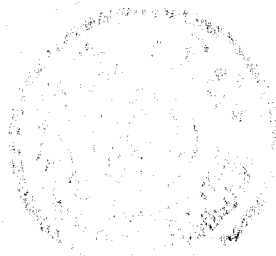
Yerleşmedeki var olan ve olacak gürültü kaynakları belirlenmelidir. Özellikle yerleşmenin merkezi, araç trafiği açısından gürültü üretebilir. Gürültü kaynağı ile dinlenme alanları arasında gürültüyü önlemek için ya fiziksel ya da biyolojik önlemler alınmalıdır. İnşaat gürültüsü inşaat mevsimi ilan edilerek yasal düzenleme ile çözüm bulunabilir. Hava yolu ulaşımında yine yasal düzenlemelerle çözülebilir.

4.1.2. Turizm Yapılaşmasının Yapılı Çevrede Yarattığı Olumsuz etkiler ve Yapılı Çevrenin Analizi

Sürdürülebilir turizm gelişmesi tanımlarında yapılı çevre ile ilgili yer alan ilke düzeyindeki yaklaşımlar aşağıdaki kelimeler ile bir araya getirilebilir.

İLKE : Kültürel mirasın bir parçası olan yapılı çevreye zarar vermeden turizm kapasitesini ve kaliteli turizm ürünlerini geliştirmek turizm endüstrisinin zor görevidir. Kültürel açıdan değerli mekanlara teknik kooperasyon ve mali yardım açısından sürdürülebilir turizm gelişmesi için öncelik verilmelidir (World Conference, Sustainable Tourism, 1995 : 13).

Turizm olgusu öncelikle bir bina tipi oluşturmuştur. Konaklama binaları hafızamız genişlemiştir. Yeni kurulan turizm amaçlı yerleşmeler ve var olan fonksiyonları değiştirilip turizm olgusuna hizmet eder duruma getirilen yerleşmeler turizm olgusunun bir sonucudur. Turizm yapıları ve turizm amaçlı yerleşmeler, turizm yerleşmeleri, günümüz mimarisinin bir inceleme alanını oluşturmuştur.

Türkiye’de bir çok yerleşme, sahip olduğu nitelikler açısından turizm olgusunun hedef varış noktaları olacaktır. Türkiye, şehirleşmemiş yerleşme büyüklükleri ile, koruduğu yerel fiziksel mekanları ile, sürdürdüğü yerel ekonomik aktivitesi ile, yarattığı sosyal aktiviteleri ile, kirlenmemiş doğal verileri ile var olan yerleşmelere sahiptir. Ve bu yerleşmeler turizmi ekonomik faaliyetlere katma aşamalarındadır. Bu yerleşmelerin kültür mirası olarak değerlendirilen yapılı çevreleri turizm olgusu ile yeniden ekonomik ve sosyal yaşantıya katılmaktadır. Bu tür yerleşmelerde turizm olgusunun etkisi şehirleşme olmamalıdır (Smith, A. R., 1992 : 1-2).

Butler’ın (1980) turizm yerleşmesinin gelişim evrelerini incelediği grafikte keşfedilme evresinde ve Smith’in (Smith, A. R., 1992 : 1-6) kıyı sayfiye alanları modeli* ’nde turizm öncesi evrede olan yerleşmelerin turizm taşıma kapasitelerini ortaya çıkaracak çalışma yapılmalıdır. Yerleşmenin turizm taşıma kapasitesini ortaya çıkaracak çalışmalardan birisi de yapılı çevrenin taşıma kapasitesinin belirlenmesidir.

Turizm sektörünün yerleşmek için seçtiği alanların yapılı çevresi turizm koruma planları geliştirilmezse ya yok olup gitmektedir ya da bünyesine katılan yeni binalar ile kötüleşerek günümüzde yaşamaktadır. Bazıları da biçimsel olarak korunmuş, yerel halktan ve yaşantıdan soyutlanmış, ofis ve dükkanların yer aldığı steril alanlar olarak kalmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 29).[†]

Yapılı çevre yerleşmenin çekiçiliğini oluşturan öğelerinden birisidir. Bunun devam etmesi için yapılı çevreyi çekici kılan değerleri ortaya çıkarıp bunların devamını sağlayacak (koruyacak - değiştirecek) yeni yapılı çevre kararlarını üretmek gerekmektedir. Bu karar yerleşmenin belirlenen amaçlar doğrultusunda, yerleşmenin yapılı çevresinin taşıma kapasitesinin belirlenmesi doğrultusunda analiz edilmesi işini ortaya çıkarır.

* İngilizce’deki ‘Beach Resort Model’ kelimelerine karşılık kullanılmıştır.

[†] C.Hunter ve H.Green’in (1995) kitabında (Miller,J.,1989, The European Context : Experience and Lessons, in Architectural Heritage Reports and Studies, number 14, Heritage and Successful Town Regeneration, strasbourg: Council of Europe.) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Analiz etmek için yerleşme iki yönden değerlendirilebilir. Bunlar, yerleşmeyi oluşturan fonksiyonların ve mimari elemanların değerlendirilmesidir.

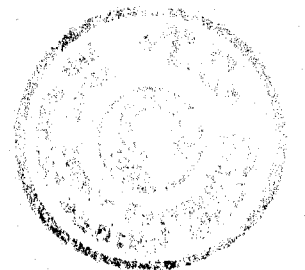
4.1.2.1. Yerleşmeyi Oluşturan Fonksiyonların Değerlendirilmesi

Yerleşmenin var olan arsa kullanım örüntüsü belirlenmelidir. Konut, tarım, ticaret gibi. Yerleşme yeni bir ekonomik ve sosyal faaliyeti, turizmi, bünyesine katacaktır. Bunun sonucunda arazi kullanım örüntüsünde değişiklikler olacaktır. Turizm olgusunun bir yerleşmedeki önemli olumsuz etkilerinden birisi de yerleşmeye özelliğini kaybettirecek derecede arazi kullanım örüntüsünün değişmesidir. Tarım topraklarına otellerin inşaa edilmesi, konut binalarının otel, ofis ve dükkana dönüştürülmesi gibi. Arsa kullanım örüntüsünün değişmesi iki başlıkta gruplanabilir: Bunlar:

- Turizmi bünyesine katmış yerleşmede konut dokusunun fiziksel olarak tamamen yok olması veya kullanım değiştirmesi,
- Tarım topraklarının ve hayvancılık yapılan alanların yapı alanına katılarak yok edilmesi ve

4.1.2.1.1. Konut Dokusunun Fiziksel Olarak Tamamen yok Olması veya Kullanım değiştirmesi:

Yerel halk yerleşmenin önemli bir parçasıdır. Yerel halkın içinde yaşadığı mekanlar ve bu mekanlarda gerçekleştirdiği eylemler bir bütün olarak turizm açısından önemli bir cazibe ögesi olabilir. Turizmi bünyesine katmış veya katmaya hazırlanan yerleşmelerde yerel halkın yerleşme içinde kalması yerleşmenin özgünlüğünü koruyacaktır. Yerel halkın yerleşme içinde kalmasını sağlayacak önemli etkenlerden birisi konut dokusudur. Konut binalarına yeni işlevler kazandırılırken veya yerleşmede yeni yerleşme alanları kararları verilirken konut alanlarının varlığı dikkate alınmalıdır.

Turizm sektörünün arsa kullanım örüntüsünde konut alanları açısından getirdiği olumsuz sonuçlar:

Bu konuya çoğunlukla tarihi kent merkezleri üzerinde yapılan araştırmalarda rastlanmaktadır.

Turizm olgusunu bünyesine katan yerleşmelerde, konut dokusunun turizmin talep ettiği alanları terk etmesi durumunu ortaya koyan araştırmalar :

Kültür mirası olarak değerlendirilen yapı çevreler, tarihi çevreler, turizm olgusu ile yeniden ekonomik ve sosyal yaşantıya katılmaktadırlar. Ancak her bina veya yerleşmenin turizm aktivitesini kabul edebileceği sınırlardan söz edilmektedir. Turizm ile yeniden aktivite kazanan yerleşmeler eğer sınırlarına saygı gösterilmezse yerel insandan ve yaşantıdan soyutlanmış steril bölgeler olma riskini taşımaktadır. Yerleşmeler sadece ofis ve dükkanların bulunduğu canlı, yerel nüfustan yoksun alanlar olmaktadır (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 29).*

Turizm alanlarındaki ev kiralarının ve satış fiyatlarının turizm olgusu nedeni ile artması konut dokusunun bu bölgelerden çekilmesi ile sonuçlanmaktadır (Ross, F.G., 1992 : 15) (Korça, P., 1993 : 26) (Liu, C.J. and Var, T., 1986 : 200) (Keogh, B., 1990 : 457) (Özen, H., 1995 : 13) (Hunter, C., ve Green, H., 1995 : 30).

Turizm gelişmelerinin yer aldığı Akdeniz kıyısındaki Antalya’da yapılan ‘Antalya’daki Turizm Gelişmelerine Karşı Yerli Halkın Tutumu’ isimli araştırmada örneklemin %97.4’ü turizmin Antalya ve yöresinde arazi ve yerleşim maliyetini arttırdığını bildirmiştir (Korça, 1993 : 26) .

* C.Hunter ve H.Green’in (1995) kitabında (Miller,J.,1989, The European Context : Experience and Lessons, in Architectural Heritage Reports and Studies, number 14,Heritage and Successful Town Regeneration, strasbourg:Council of Europe.) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

4.1.2.1.2. Tarım Topraklarının ve Hayvancılık Yapılan Alanların Yapı Alanına Katılarak Yok Edilmesi.

Turizm olgusunun doğal çevredeki etkileri incelenirken tarım topraklarının yok olduğu sayısal değerlerle verilmiştir (Bkz.4.2.2.1.1.).

Tarım toprakları aşağıdaki nedenlerden dolayı korunmalıdır.

- Tarım toprakları verimli topraklardır. İnsan oğlunun var olmasını devam ettirebilmesi için bu topraklarda üretime devam edilmelidir.
- Yörenin tarım bitkileri yöre peyzajının bir elemanıdır. Yöreyi çekici kılar. Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki muz ve mandalina bahçelerinin yok olması gibi.
- Tarım yörenin ekonomik bir faaliyetidir. Yöre insanı çok uzun zamanlardan beri bu faaliyeti yapmaktadır. Çevresindeki tarım ile ilgili mekanları tanır ve bunları kullanır. Çevresi ile bir yabancılaşma problemi yoktur. Ayrıca bu mekanların kullanım kurallarını da, toplumsal kurallarını da oluşturmuştur. Çevresinde ne işe yaradığını bildiği ve nasıl kullanılacağını bildiği mekanlara sahiptir. Yöre insanının bu bilgisi çok kısa bir sürede yok edilmemelidir.
- Turizm tek ekonomik kaynak haline gelmemelidir. Herhangi bir ekonomik ve sosyal olaydan etkilenmeye hazır turizmin yörede tek ekonomik kaynak olması risklidir.

4.1.2.2. Yerleşmeyi Oluşturan Mimari Elemanların Değerlendirilmesi ve Uzungöl'ün Yapılı Çevresi Hakkında Bilgi

Uzungöl'ün yapılı çevresi hakkında bazı bilgiler bu bölümde verilmektedir.

Uzungöl konut mimarisi ile geleneksel, yerel değerlerini korumaktadır. Ancak ticaretin yoğunlaştığı yol üzerindeki (merkez) çok katlı konutlar ve resmi kurum binaları Uzungöl'ün geleneksel, yerel mimarisine aykırı bir görünüm ortaya çıkarmaktadır (Ek-II). Buna benzer bozulma hareketi Gölbaşı Mahallesi'nde de başlamıştır.

‘Konut yerleşme alanları:

Karadeniz Bölgesinin dağınık yerleşme düzeni, tarımda kullanılabilir arazi ve konut yapımına uygun alanların dağınıklığından kaynaklanmaktadır. Çünkü bu bölgede yaşayan insanlar ürettikleri ürüne yakın yaşama arzusu içindedirler.

Dağınık yerleşme biçimi Uzungöl içinde geçerlidir. İller Bankası’nın planlama alanında halihazır harita sınırları içinde birbirinden kopuk 5 (Yenimahalle) mahalle vardır (Ek-III).

Topoğrafyanın hareketliliği bugünkü yerleşik alanların ve çevrelerinin topoğrafyanın el verdiği ölçüde sınırlı kalarak planlanması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü yerleşme, yapılanma için yeterince uygun alanlara sahip değildir.

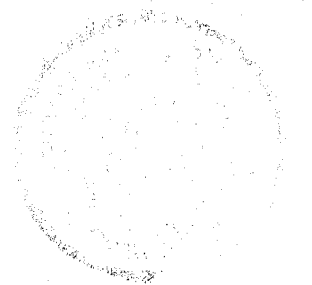
Konutların hemen hepsi ahşaptır ve geleneksel mimariye sahiptir. Son yıllarda ise yeni yapılan konutlar betonarme yapılmakta ancak dış cephesi Uzungöl’ün genel yapısını bozmamak amacı ile ahşap kaplanmaktadır. Bu uygulamanın daha ekonomik olduğu, ancak yeterince sağlıklı olmadığı belirtilmektedir.

Konutlar genelde bir katlıdır. Barınma odalarının altı ahır olarak, çatı arası ise saman depolama amacı ile kullanılır. Genel bir özellik olarak konutların vadiye baktığı görülmektedir (Ek-IV). Konutların çoğunluğunun konfor düzeyi hemen hemen aynıdır.

Birbirinden kopuk yerleşme birimlerinin varlığı, genelde Uzungöl yerleşmesi için (harita sınırları içinde) brüt ve net yoğunluktan söz etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle mahalleler itibarıyla yoğunluk ve TAKS-KAKS değerlerini vermek daha doğru olacaktır.

Beş mahallenin doku analizi yapılmıştır (Şekil 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7).

Geleneksel mimari özellikleri:

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde olduğu gibi yerleşmenin de kendine özgü geleneksel bir mimarisi vardır. Geleneksel malzeme ahşap ve taştır. Orman alanlarının zenginliği ağacın geleneksel yapı biçiminde kullanılmasını beraberinde getirmektedir.

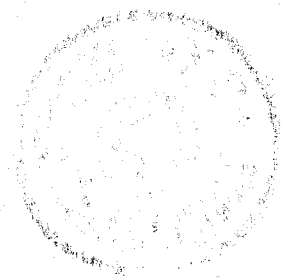
Yine konutların en önemli özelliklerinden biri; evlerin eğime paralel yerleşmesi ve ön cephelerinin vadiye arka cephelerinin ise tepeye dönük olmasıdır.

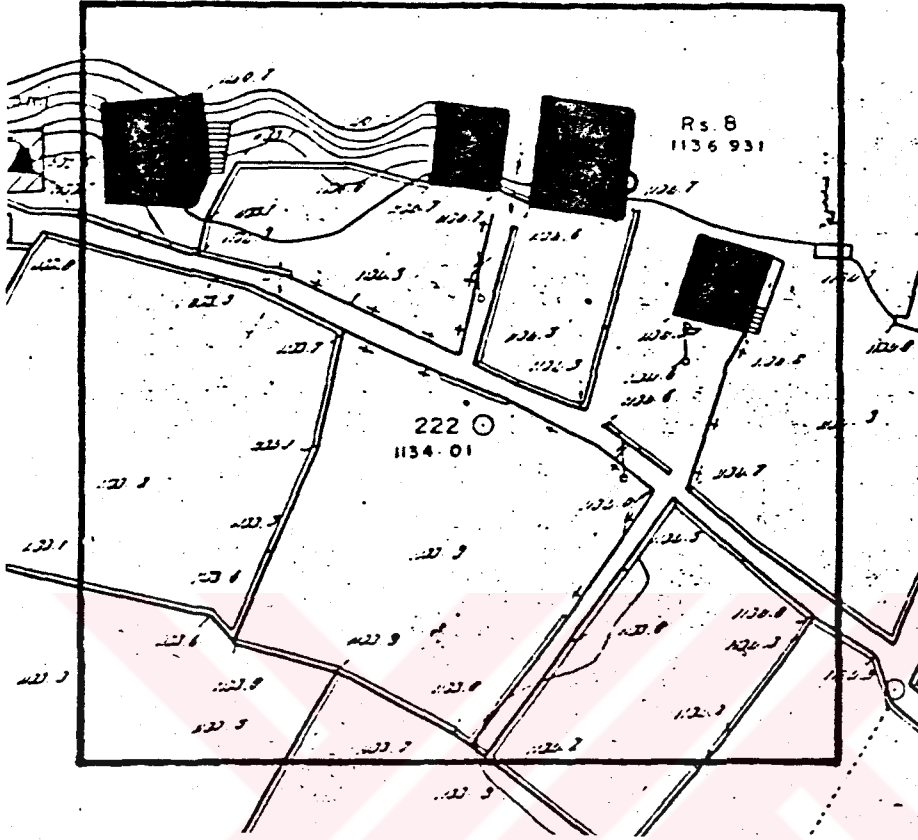
Konutlar eğime otururken kazanılan alt kat (oturma odalarının altı) ahır ve depo olarak, çatı arası ise ot kurutma ve saman depolama amacı ile kullanılır. Alt katın ahır, çatının saman depolama amacı ile kullanılması hayvanların vücut ısısından yararlanma ve ısı kaybını önleme amacını taşımaktadır.

Bu geleneksel konutların diğer bir özelliği ise evlerin her iki tarafından (yan cephelerde) giriş kapısı bulunmasıdır. Bu durum bir taraftan diğer tarafa geçişi kolaylaştırmak amacı ile düşünülmüştür. Ancak, genelde giriş için bir kapı kullanılmaktadır.

Uzungöl içinde bu özelliklere sahip evler çok büyük bir çoğunluğu teşkil etmektedir ve hepsi oldukça eski bir tarihe sahiptir. Maksimum yüz yıllık evler olmasına rağmen sağlam sayılabilirler. Ancak bunlar ufak tefek onarımlarla daha rahat yaşanabilecek, konfor durumu yüksek konutlar haline dönüşebilecektir' (Uzungöl-Trabzon İmar Planı Açıklama Raporu, 1993).

Bu çalışma, yerleşmeyi oluşturan katı elemanları - yapılı çevrenin - bir sistematik içinde tespit edilerek ele alınmasını içerir (Bkz. 4.1.2.2.1.).

GÖLBAŞI MAHALLESİ

Örnek Ada Alanı - 10.000 m²

Toplam Konut Taban Alanı - 559 m²

Ortalama Konut Taban Alanı- 139.75 m²

TAKS - 0.05

KAKS - 0.05

Ortalama Kat Yüksekliği - 1

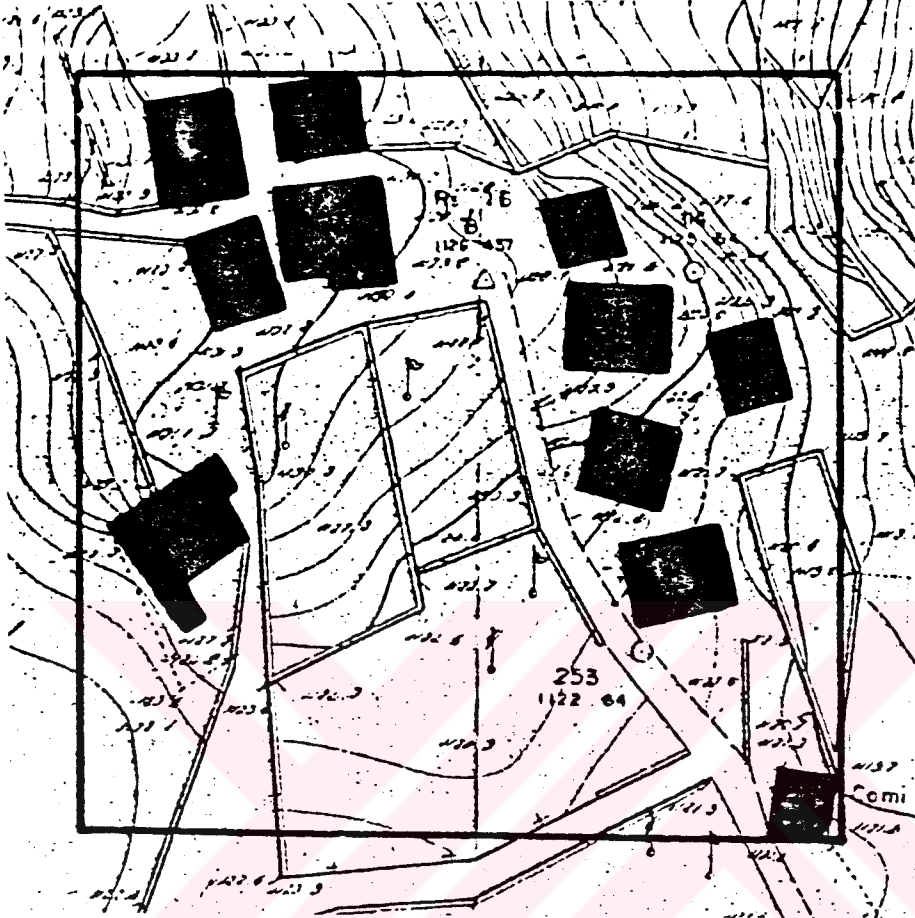
Ortalama Aile Büyüklüğü - 6.31 kişi

Yaklaşık Toplam Nüfus - 25.21 kişi

Brüt Yoğunluk - 25 kişi/ha.

Şekil 4.3. Gölbaşı Mahallesi Doku Analizi

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

İNCELİ MAHALLESİ

Örnek Ada Alanı - 10.000 m²

Toplam Konut Taban Alanı - 1348 m²

Ortalama Konut Taban Alanı - 134.8 m²

TAKS - 0,13

KAKS - 0,13

Ortalama Kat Yüksekliği - 1

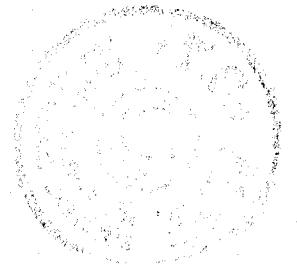
Ortalama Aile Büyüklüğü - 5.17 k.

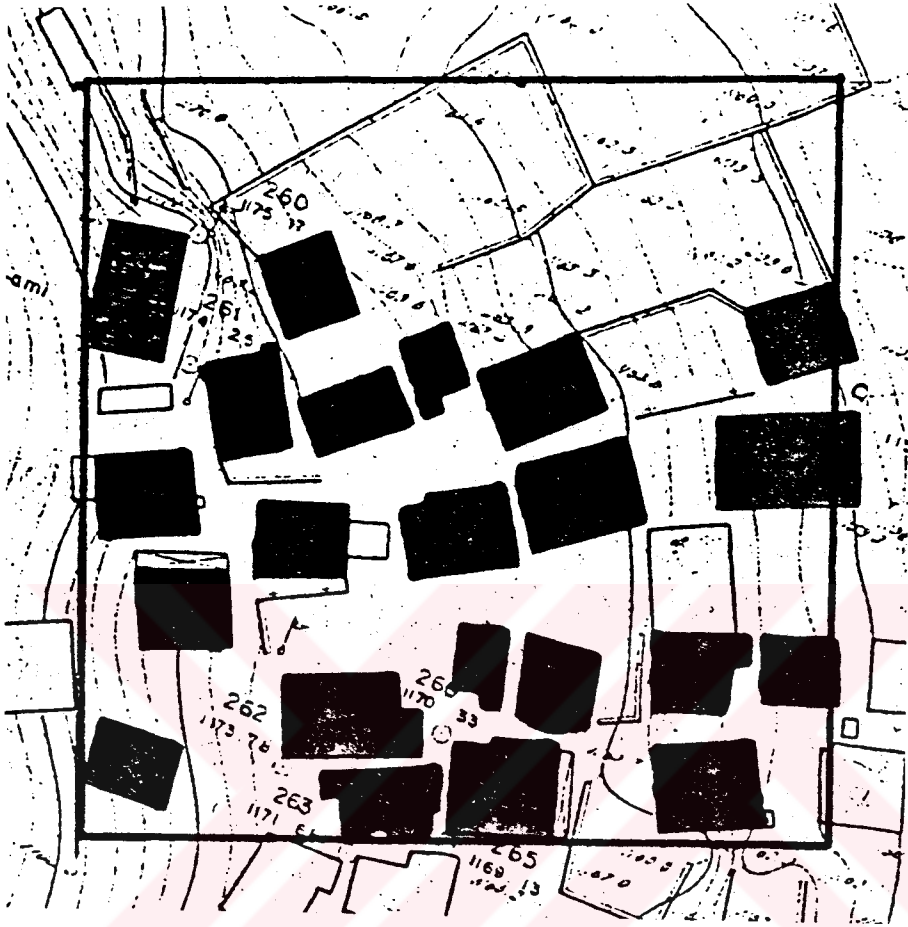
Yaklaşık Toplam Nüfus - 51.70 ki

Brüt Yoğunluk - 52 kişi/ha

Şekil 4.4. Hocalı Mahallesi Doku Analizi

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

BÜYÜKKÖY MAHALLESİ

Örnek Ada Alanı - 10.000 m²

Toplam Konut Taban Alanı - 2786 m2

Ortalama Konut Taban Alanı-126.63 m2

TAKS - 0,27

KAKS - 0,27

Ortalama Kat Yüksekliği - 1

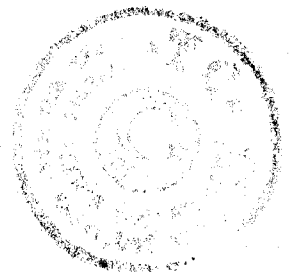
Ortalama Aile Büyüklüğü - 4,40 kişi

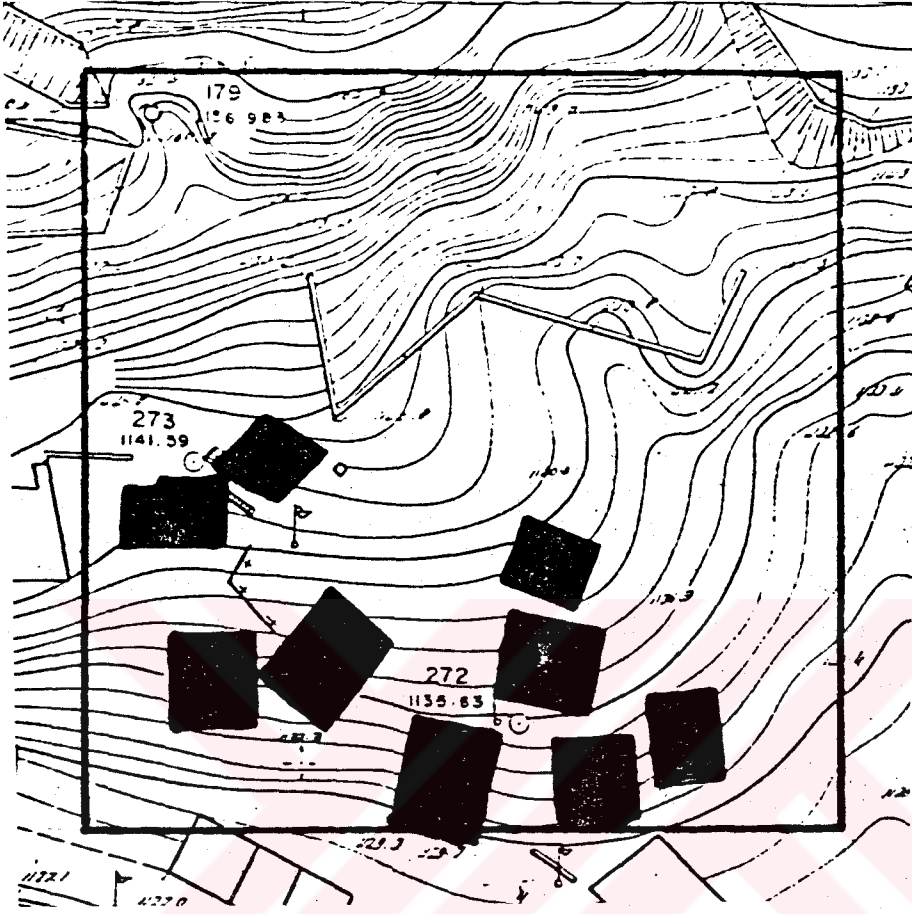
Yaklaşık Toplam Nüfus - 96.8 kişi

Brüt Yoğunluk - 97 kişi/ha

Şekil 4.5. Büyükköy Mahallesi Doku Analizi

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

HOCALI MAHALLESİ

Örnek Ada Alanı - 10.000 m²
 Toplam Konut Taban Alanı - 1116 m²
 Ortalama Konut Taban Alanı - 124 m²

TAKS - 0,11

KAKS - 0,13

Ortalama Kat Yüksekliği - 1.22

Ortalama Aile Büyüklüğü - 4.78

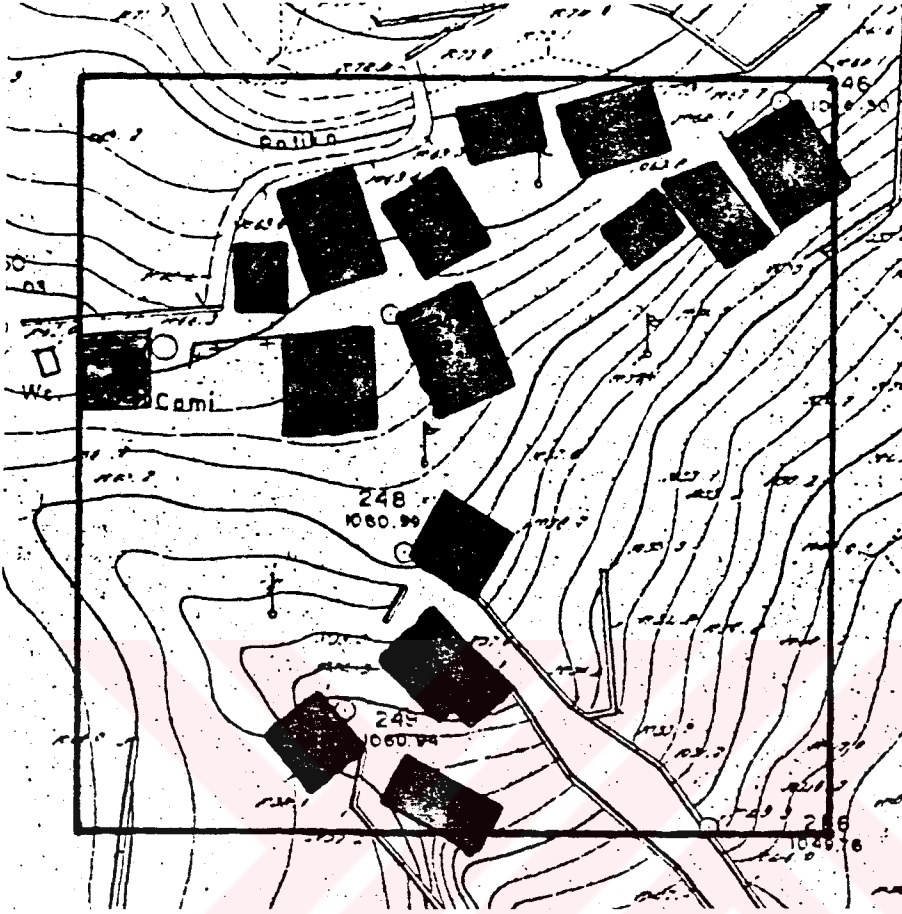
Yaklaşık Toplam Nüfus - 52.58 ki:

Brüt Yoğunluk - 53 kişi/ha.

Şekil 4.6. İnceli Mahallesi Doku Analizi

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

FİLAH MAHALLESİ

Örnek Ada Alanı - 10.000 m²

Toplam Konut Taban Alanı - 1531 m²

Ortalama Konut Taban Alanı- 109.35 m²

TAKS - 0,15

KAKS - 0,15

Ortalama Kat Yüksekliği - 1

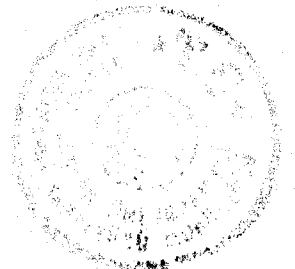
Ortalama Aile Büyüklüğü - 5,97

Yaklaşık Toplam Nüfus - 83,58 ki

Brüt Yoğunluk - 84 kişi/ha.

Şekil 4.7. Filah Mahallesi Doku Analizi

Kaynak: İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993

4.1.2.2.1. Turizm Yapılaşmasının Yapılı Çevre İle Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar

Yerleşmenin fonksiyonel açıdan değerlendirilmesi aşağıdaki yaklaşımları dikkate almak sureti ile yapılabilir.

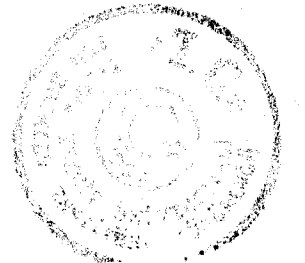
- Yörede var olan ekonomik faaliyetlerin arsa ve bina kullanım kararları analiz edilmelidir. Var olan ekonomik faaliyetlerin yöreyi çekici kılan öğelerden olduğu düşünülerek turizm bütünü içinde yer verilmelidir. Bu turizm tipine yansiyabilir veya turizme katılmaz ama yaşaması için programlar oluşturulur.
- Yerleşmedeki konut dokusu analiz edilmelidir ve konut dokusunun turizm alanlarından uzaklaşmasına izin verilmemelidir.
- Yapılı alanın artması turizm yerleşmeleri için bir tehlikedir. O güne kadar yeşil alan olarak kalan alanların yeni fonksiyonlar kazanması gibi. Var olan yerleşmenin yapılı ve yapılı olmayan alanlarının oranı dikkate alınmalıdır. Yerleşmedeki boş alanlara ve yerleşmenin çevresine yapı yapılırken bu oran düşünülmelidir. Yerleşmenin gelişme sınırlarını büyütme kararı ise Smith'in (1992) örneğinde olduğu gibi eklene eklene büyüyüp giden sonuçlara ulaşmamalıdır. Yapılanma sınırları tartışılmalıdır. Bu sınırlama hem yatay hem dikey için geçerlidir.

Yerleşmeyi oluşturan mimari elemanların değerlendirilmesi:

1. Yerleşmenin yapılı alanını oluşturan elemanlar ve alanlarının oranları belirlenmelidir. Uzungöl örneğinde: Bina, duvar, çit, meydan, tarla, bahçe, parsel
2. Yerleşmedeki mimari elemanların oluşturulma mantığını anlamaya yarayacak ilişkiler üzerinde çalışılmalıdır.

Topoğrafya ile bina biçimi ve kullanımı arasındaki ilişki

Topoğrafya ile arsa - parselin konumu ve boyutları arasındaki ilişki

Topoğrafya ile arsa - parsel konumu ve boyutları arasındaki ilişki

Topoğrafya ile ağ sisteminin (kanalizasyon, yol gibi) güzergahları arasındaki ilişki

İklim ile yapılaşma arasındaki ilişki

3. Binaların mimari özelliklerinin incelenmesi

. Taşıyıcı sistem

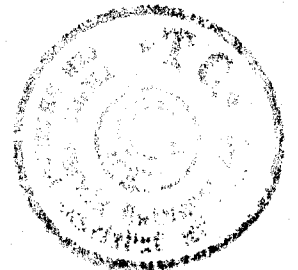
. Malzeme

. Mekansal özellikleri

4.2. Turizm Yapılaşmasının Sosyal Çevrede Yarattığı Olumsuz Etkiler

Turizmin barışçıl sonuçlarının sosyo-kültürel analizini Türkiye Ege ve Akdeniz sahil şeridinde yapılan araştırma bulguları ‘ev sahibi rolünün, ya doğrudan hizmet verme veya ziyaretçilerin davranış, yaşam biçimi ve ilişkilerini gözlemleme yoluyla günlük yaşantının bir bölümü durumuna geldiğini’ desteklemektedir (Himmetoğlu, B., 1987 : 57). Bu turizme ev sahipliği yapan yerel halkın turizmden etkilenmesi ile sonuçlanmaktadır (Doğan, H. Z., 1989 : 216) (Poirier, A.R., 1995 :166). Turizmin yerel halk üzerindeki etkilerini turizmin sosyal etkileri başlığında inceleyen yayınlar çoğalmaktadır (King,B.- Pizam,A.- Milman, A., 1993 : 651)

1950 lerde 1960 larda sadece dostluk, kültürlerarası ilişkiyi başlattığı söylenen kitle turizmi olgusu, kitlelerin hareketi, içinde gidilen yerin ruhunu oluşturan değerlerin kaybı söz konusu değildi. Önceleri fiziksel çevredeki kayıplar görüldü, sonra o yere ruhunu veren öğelerden biri olan yerel halk ve yerel halkın ürettikleri üzerindeki etki fark edildi. Ve bu fark ediş uygulanacak plan ve politikaların istenen hedeflere gitmesinde yerel halkın etkin olacağı düşüncesi ile birleşince yerel halk günümüzde sürdürülebilir bir turizm gelişmesinin ayrılmaz bir parçası olarak varlığını kabul ettirmiştir (WTO,1993).

'Gelişme / değişme her ne amaç için olursa olsun, yerel topluluklar onların gereksinimleri ve var olan değerlerinin korunması ön plana çıkmıştır. Yerel topluluklara, çekiciliğini sağlayan özgünlüklerini koruyabilmeleri için değişme modelleri tarafından şans verilmelidir. Bu şans:

- yöresel toplulukların ölçeğinin bozulmaması,
 - korunan yaşam biçiminin alternatif turizmde özgün bir motif olarak kullanılması,
 - bu özelliğin yöreye gelecek turist türünü belirlemesi,
 - yaratılan turizm olgusunun, bölgeden iş gücü göçünü engellemesi,
- aracılığı ile verilebilir (Yenen, Z., 1993: 85).

Sürdürülebilir bir gelişim / değişim turizme kaynak olan bölgesel / yerel özelliklerin korunup geliştirilerek çekiciliğinin devamını sağlamak olarak düşünülebilir ve turizmin yerel kaynakların ve ürünlerin gelişimine, değişimine katkıda bulunduğu yatsınamaz (Erinsel, D., 1995 : 1).

İLKE: Yerel halk sürdürülebilir turizm gelişmelerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yerel halk bir turizm kaynağıdır (Rızaoğlu, B., 1993 : 147). Yerel halka gelişmenin yönünü etkilemesi ve yerel kontrolü sağlaması için şans verilmesi gerekliliği ortaya konmuştur (WTO, 1993 : 40). Yerel faktörleri tanıma, kimliği kültürü ve yerel insanın ilgilerini destekleme turizm stratejilerini formüle etmede özellikle gelişmekte olan ülkelerde merkezi bir rol oynar (World Conference, Sustainable Tourism, 1995 : 13). Yerel halk ve onların bilgileri, geneksel uygulamaları nedeniyle kalkınma ve çevre yönetiminde önemli role sahiptirler (Earth-Summit, Agenda 21, 1992:10) (Özel çevre koruma, 1992:11).

4.2.1. Turizm Yapılaşmasının Yerel Halk Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Hunter ve Green (1995) turizmin çevresel etkilerini doğal, yapı ve kültürel çevre başlıkları altında incelemiştir. Ekonomiyi yok saymamışlar, ancak bilgi alanının dışı olduğunu vurgulamışlardır. Kültürel çevre ise değerler, inanışlar, davranışlar, ahlak,

sanat, kanunlar, toplumun tarihi kavramları ile açılanmıştır ve turizmin kültürel çevredeki etkileri aşağıdaki başlıklar ile incelenmiştir. Tarih, geleneksel sanat, dil, din, gelenek, değer ve normlar.

Mathieson ve Wall (1982) halkın turistle ilişkileri sonucu oluşan sosyal kültürel ifadelerini incelemiştir. Turizmin sosyal ve kültürel etkisi demek orada değerler sisteminin, bireysel davranışların, aile ilişkilerinin, ortaklaşa yaşam sivilinin, güvenlik seviyesinin, ahlak davranışlarının, yaratıcı dışı çıkımın, geleneksel seramonilerin ve halk organizasyonunun değişmesi demektir. Basit anlamı ile sosyo-kültürel etki turizmin insan üzerindeki etkisidir. Turistle doğrudan ya da dolaylı ilişki sonucu yerel halk etkilenmektedir.

Turizmin sosyal etkilerinde insanlar arası ilişkileri, ahlak davranışlarını (güç, fahişelik, kumar) din, dil, sağlık başlıkları yer almıştır. Mathieson ve Wall'un (1982) turizmin sosyal etkisi başlığında yer alan konuyu, yönlendirici fikirlerinden bazıları aşağıda alınmıştır.

Yerli halk ile turistin ilişkilerine turizm yerleşmesinin gelişim evreleri dikkate alınarak bakılmalıdır. Doxey'in (1976)* indeksinde yerleşmenin gelişim evrelerine göre yerel halkın davranışlarında değişimi söz konusudur: Önceleri yerli halk para kazanmak için turisti koşulsuz kabul eder ve turiste tahammül gücü fazladır. Bir süre sonra yerel halk donatılarını geliştirmeden yüksek sayıda turistin üstesinden gelemeyeceğini anlar ve çevresinin gelişmesine izin verir. Turistler kasabada-köyde bir çok şeyi yok ederler. Yerli halk için kibarlık kine dönüşür. Artık ekosistemlerinin önceki gibi olamayacağı gerçeği ile yaşamayı öğrenirler. Turizmi yine sürdürürler ama ilk zamanlardaki turisti mutluluk ile kabul eden tipte değil (Mathieson,A.,ve Wall,G.,1982:76).

* A.Mathieson ve G.Wall'un (1982) kitabında (Doxey,G.V.,1976,When Enough's Enough : The natives are Restless in Old Niagara,Heritage Canada 2:26-7) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Yerli halkın turiste olan bir toleransı vardır. Bu mekansal ve zamansal olarak çeşitlenebilir. Ancak bu toleransın eşikleri bazı faktörlere bağlıdır. Bunlar:

- Turist ve yerli halk arasındaki sosyal ve kültürel mesafenin çokluğu
- Yerel aktiviteleri sıkıştırmadan, yok etmeden yerleşmenin turizm olgusunu hem fiziksel hem de psikolojik olarak absorbe etme yeteneği
- Turizm gelişmesinin hızı ve yoğunluğu

Yerli halkın turiste içerlediği durumlar vardır. Bunlar

- Turistin fiziksel varlığı - yerli halk donatılarını turist ile paylaşıyor ve sinirleniyor.
- Turist davranışlarda ve harcama modellerinde taklit ediliyor.
- Yerli halk yabancı işçi ve yatırımcıya sinirleniyor (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 141) (Dowling, R.K., 1993 : 55).

Turizmin sosyal etkisinde iki grubun; turist ve yerli halkın ilişkisi üzerinde durulmuştur. Mekan tasarımcısı (mimar ve planlamacı) mekanlar, turizm modeli, yerleşme yoğunluğu ve gelişme hızı ile bu ilişkilere müdahale etmektedir. Bu ilişkileri de planlamaktadır.

Açıklamasını davranışlarda, sosyal ilişkilerde ve sanat eserlerinde (Artefacts) bulan kültür derin antropolojik düşüncede, örüntüleri, normları, kuralları ve standartları kapsar. İki farklı toplumun ilişkisi kültürel bir değişiklik için bir nedendir. İnsanların kültürleri arasındaki ilişki turizm olgusunda üç faktörle ilintilidir:

- Turist tipi (soft - hard)
- Mekansal, zamansal, dil faktörleri ile bir araya gelme
- Rehberler (kültür kırıcıları) (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 160).

Kültürün materyal formu, el işi sanat ürünlerinin üretiliş amacı değişmiştir. Din ve seramonik amaçlar için üretilen materyaller artık turist için üretilmektedir. Bu da yozlaşmayı getirmektedir. Dans, müzik, bina, özel seramoniler, düşler ülkenin imajını sergiler. Bunlarda da turist kalış süresi ne kadar kısa ise gerçeğin bozulması o kadar çok oluyor.

Kültürel kirlilik de kavram olarak dile getirilmiştir (Liu, J.C.and Var, T.,1986:205). Turizmin batı dünyasından izole olarak kültürün gelişmesini önlediğini ve kültürü yok ettiği belirtilmektedir (Mathieson, A. ve Wall, G., 1982 : 171).

Toplumlari birbirinden ayıran ve gözle görülen en önemli özelliklerinden biri kültürleridir. Problem bu farkın yok olmasıdır. Kùltürlerin aynılaşmasıdır. Özellikle gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin turizm yerleşmeleri ziyaretçinin çoğunlukla batı kültürünün isteklerine cevap araken kendi kültürel verilerini kaybetmektedir ve yerleşmeler aynılaşmaktadır.

Örneğin; Hawaii’de turizmin etkilerini araştıran Liu ve Var yerel halkın ‘turistler bizim yaşam stilimizden ve kanunlarımızdan habersizler ve yerel halk turizm tarafından sömürölmektedir’görüşüne sahip olduğunu belirlemişlerdir (Liu, C.J. and Var, T., 1986 : 204).

4.2.2. Turizm Yapılaşmalarının Sosyal Çevredeki Etkilerini Değerlendirmek İçin Belirlenen Üç Faktör

Yöre insanının turizm gelişme modeline katılamaması veya doğal, yapıli ve sosyal çevresine ait değeri dikkate almadan deneme yanılma yolu ile kendiliğinden planli veya plansız olarak hızlı bir şekilde katılması, yöre insanının çevresine yabancılaşması ile sonuçlanmıştır. İnsanları monotonluğa düşürecek olan kültürler arası aynılaşmada - benzeşmede - yine turizm olgusunun bir sonucu olarak görölmektedir. Yöre insanı planlama çalışmalarında önemli bir veri olarak ele alınmalıdır, turizm gelişmesindeki yeri belirlenmelidir ve gelişecek olan turizm modeli hakkındaki görüşleri alınmalıdır. Yöre halkı planlama sürecine de katılabilir, katılımcı bir planlama anlayışı uygulanabilir.

Yöre halkının görüşlerinin değeriendirilmesi; fizik mekan tasarımcısına yörenin turizm cazibesini devam ettirmesi için yöreye ait ip uçları verecektir. Yöreye ait bu ip uçları

yörenin diğer turizm yerleşmelerine benzeşmesini - aynılaşmasını - önleyecektir. Bu, hem yöre halkının çevresine yabancılaşmasını önleyebilir hem de yerleşmenin turizm pazarındaki rekabet şansını artırır.

Yörede gelişen turizm hareketinin içinde yöre halkının yerini arayan uzungöl araştırması yöre halkının turizme katılarak çevresi ile yabancılaşmadan ve diğer yerleşmeler ile aynılaşmadan gelişebilmesi için bazı fikirler geliştirmiştir. Bu fikirler;

- Ekonomik yaşantı
- Yöre halkının girişimci olarak turizm modelinde yer alması
- Yöre halkının bilmediği yeni aktivitenin, turizmin, toplumsal organizasyonunda kuralları oluşturmak için yardım istemesi başlıklarında açıklanacaktır.

4.2.2.1. Ekonomik yaşantı

Yöre insanının çevresindeki mekanlara yabancılaşması, çevresine ilişkin bilgi ve becerisini oluşturamaması yerel yerleşmelerin önemli bir problemidir. Bu süreç yöre insanının çevresi ile oluşan pratiğinin turizm ile önlenmesi durumuyla başlamaktadır. Avusturalya - Shark körfezinde yapılan araştırmada yerel halkın %62,4'ü turizmin alandaki eğlencelerini, pratiğini engellediğini belirtmektedir (Dowling, R.K., 1993 : 55). Çevresine yabancılaşan yerel bir topluluğun sağlıklılığından ve üretkenliğinden söz edilemez. Yöre insanının çevresine yabancılaşmadan turizmi bünyesine alması için ekonomik yapı araç olarak kullanılabilir. Yaşam biçimini belirleyen yerel ekonomik yapı turizm modeli içinde kullanılabilir.

Yerel ekonomi konusunda sürdürülebilir turizm tanımları belirli ilkelere sahiptir:

İLKE: Turizm sektörünün diğer ekonomik sektörler ile ilişkisi planlanmalıdır. Sürdürülebilir turizm gelişmesi turizmin yerel ekonomiye çeşitlilik önerileri vermesi üzerine temellendirilebilir. Turizm olgusu yerel ekonomiye entegre olmalı, yerel

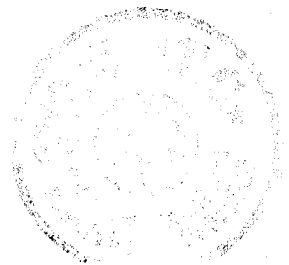
ekonominin gelişmesine yardımcı olmalıdır (WTO, 1993 : 40) (World Conference - Sustainable Tourism, 1995 : 12-15).

Bu ilkenin fizik mekandaki yansıması varış noktasını özgün kılan ve yerin karakterini oluşturan elemanlardan biri olan ekonomik faaliyetlerinin ve onların yer aldığı fizik mekanların analiz edilmesi ve değerlendirilmesi şeklinde gerçekleşir. Bu ilkenin uygulama alanı arazi kullanım kararlarından başlayarak tek yapı ölçeğine kadar inmektedir.

Ekonomik eylemlerin ve onların yer aldığı fizik mekanların analiz edilmesi sonucunda üretilen kullanım kararları, aşağıdaki üç etken düşünülerek üretilmelidir.

- Yörede turizm tek ekonomik kaynak haline gelmemelidir. Var olan ekonomik yapısında turizm gelişim modelinde ele alınması gerekmektedir.
- Yörede üretimin geçtiği mekanlar ve eylemler yöreyi turizm açısından cazip kılan veriler arasında olabilir. Yörenin çekiciliğinin devamı açısından ekonomik yapıyı oluşturan eylemler ve bu eylemlerin geçtiği mekanlar turizm gelişiminin planlanmasında ele alınmalıdır.
- Yöre halkının yeni ekonomik faaliyeti ve bu faaliyetin geçtiği mekanları tanıyıp anlamasına, ve yeni eylemin toplumsal kurallarını oluşturmasına fırsat verilebilir. Bu fırsat sürecinde yeni ekonomik faaliyeti tanıyana ve anlayana kadar var olan ekonomik yapısını da bir müddet sürdürmesi öngörülebilir.

Yörenin var olan ekonomik yapısı, üretimin geçtiği mekanları ve yaşam biçimini (yemek yeme saatlerini, günün ve yılın çalışma zamanlarını, gündelik konuşma konularını, edebi ürünlerin konularını belirlemesi gibi) belirleyen verilerden birisidir. Yöre halkı çevresindeki mekanları tanır ve kullanır. Ne işe yaradığını ve anlamını bildiği mekanlara sahiptir. Bu mekanlar, mekanlarda geçen üretim döngüsü ve bunların da biçimlendirdiği yaşam biçimi yöreyi cazip kılan veriler arasındadır. Bu nedenle analiz edilip kullanım kararları geliştirilmelidir.

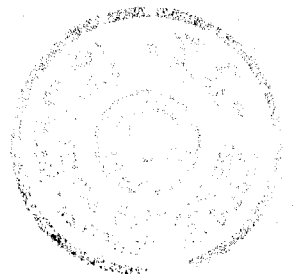
Türkiye'nin Ege Denizi ve Akdeniz kıyılarında turizm alanlarında yer alan yöre insanının çevresindeki mekanlara ve içinde geçen eylemlere hem büyüklük, biçim hem de anlam açısından yabancılaşma sorunu gündemdedir. Yerel mekanların kullanım adabını ve toplumsal kurallarını oluşturan yerel halk hızla kullanım adabını bilmediği toplumsal kurallarını oluşturmadağı mekanlara ve eylemlere sahip olduğunda sonuç; yerel halkın çevresindeki mekanlara ve eylemlere yabancılaşarak onu ve yöreyi cazip kılan özgün verilerden uzaklaşmasıdır. Bu hem yörenin özgünlüğünün ve turizm cazibesinin kaybolmasına hem de yöre insanının çevresine yabancılaşması ile adlandırabileceğimiz olumsuz toplumsal ve bireysel problemlere imkan verecektir. Çünkü 'bir yerin özgünlüğü toplum üyelerinin yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirebildikleri sürece oluşmaya devam edecektir' (Sancar, F., 1991 : 131).

Yöre insanının yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirebilme fırsatı verilmelidir. Çünkü bir değişim söz konusudur. Bu fırsat yöre insanına bünyesine katılan yeni aktivitenin mekansal biçimlerini, kullanım yöntemlerini ve toplumsal kurallarını oluşturmak ve tanımak için zaman verilmesi, çeşitli hizmetlerin - eğitim danışmanlık tanıtım - sunulması ve uygun turizm tipi ve ölçeğini geliştirecek planlama sürecinin geliştirilmesi ile sağlanabilir.

Yöre insanına bu fırsatın verilmesi, yörede arzu edilen koruma ve gelişmenin sağlanması imkanını verecektir. Çünkü 'koruma ve geliştirme, yerel halkın değişen koşullara uygun yaklaşımlar geliştirebilmesi ile sağlanabilir' (Sancar, F., 1991 : 130).

4.2.2.1.1. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşantı Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Turizm, varış noktalarındaki arsa kullanım kararlarını etkilemektedir. Turizm alanlarında tarım topraklarının zamanla kullanım değiştirdiği ve çoğu zaman yapı yapmak sureti ile yok olduğu, tarım yapma özelliğini kaybettiği, bir çok yayında rapor edilmektedir (Hunter ve Green, H., 1995 : 25) (Atabay, S., 1989a : 35).

Tarım sektörünün turizm sektörüne yenik düşmesi, sadece turizm sektörüne bağımlı bir ekonomik yapının oluşmasına neden olmaktadır.

- Turizm varış noktalarındaki tarım topraklarının kaybı Jackson, 1984, Milne, 1990, tarafından belirtilmektedir (Hunter, C. ve Green, H., 1995 : 25)* .
- Tananone (1991) 1987'den beri Tayland'da 50 golf alanının Japonlar için oluşturulduğunu belirtmektedir. Bir golf alanı 1.6 km² kaplamaktadır. Tayland'da tarım alanlarındaki azalmanın birinci nedeni arasında tarım alanlarının golf alanlarına çevrilmesi sayılabilir (C., Hunter ve H., Green, 1995 : 25)[†] .

Turizm gelişmeleri büyük tarım arazilerine kayarak verimli toprakların kaybına neden olmaktadır. Türkiye Akdeniz Bölgesi'nde 1983 yılında yapılan bir araştırmada

%2.9'u tarım arazisi,

%0.25'i çayır

%11.2'si mera,

%0.2'si ırmak yatakları,

%49'u orman - çalılışmış orman,

%9.2'si kayalık alanlar olarak

saptanmıştır. Sayısal değerlere bakıldığında tarım arazisinin oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. 1988 yılı başında yapılan araştırmada, Akdeniz Bölgesi arazi kullanışlarında özellikle tarım arazilerinde %2.5 bir azalma göstermektedir. Aynı zamanda %0.20 çayır, %10.9 mera ve %30.1 orman alanlarının oranlarındaki düşüşler önemli ölçüdeki kayıpları ortaya koymaktadır (Atabay, S.,1989a : 35).

* C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Jackson,I.,1984, Enhancing the Positive Impact of Tourism on the Built and Natural Environment, in OAS volume 5 Reference Guidelines for Enhancing the Positive Socio-cultural and Environmental Impacts of Tourism, Washington D.C.: Organization of America States, International Trade and Tourism Division, Department of Economic Affairs) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

Milne,S.,1990, The Impact of Tourism Development in Small Pacific Island States:an overview, New Zealand Journal of Geography,89:16-21)

[†] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Tananone,B.,1991,International Tourism in Thailand:Environment and Community Development,Contours,2:7-9)

- Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden olan Antalya'da yapılan 'Antalya'da ki Turizm Gelişmelerine Karşı Yerli Hakkın Tutumu' isimli araştırmada örneklemin %56.5'i turizm, çiftçiliğe elverişli alanların uygunsuz kullanımına yol açtığı görüşünü paylaşmaktadır (Korça, 1993 : 29).

'Erdek'te ipek böcekçiliğine elverişli biçimde yapılan evlerin, pansiyonculuğa uygun olmadığı ortaya çıktığı gibi, ikisinin aynı mevsime rastlaması, birlikte yürütülmelerini de olanaksız kılmıştır. Turizm etmeninin zorlayıcılığı, Erdekli'yi ipek böcekçiliğini bıraktırmış ve konutları o dönemin egemen malzemeleri ile yapımlarına yol açmıştır (Eralp, Z., 1973 : 232).

Turizm bina kullanım kararlarını da etkilemektedir, değiştirmektedir. Özellikle turizm alanlarının çevresindeki konut kullanım yerlerini turizm endüstrisine hizmet eden kullanımlara, ofis veya dükkanlara bırakmaktadır (Hunter,C. ve Green, H.,1995 : 27-28) (Jansen - Verbeke, M., 1991 : 267).

- Pasifik Adaları'da konut alanlarının tamamen yerini turizm endüstrisine bıraktığı görülmektedir (Hunter,C. ve Green,H.,1991 : 28)[†]
- Londra'nın bazı bölgelerinde otellerin gelişmesi sonucu konut stoğu azalmaktadır. Bu durum yerel halk ile turist arasında gerilim yaratmaktadır (Hunter,C. ve Green, H., 1991 : 28).[‡]
- Tarihi, turistik küçük bir kent olan Bruges'de - Belçika - yapılan araştırmada kullanım örüntüsünün konuttan dükkan ve ofislere doğru değiştiği ve mülk fiyatlarının arttığı rapor edilmektedir (Jansen - Verbeke, M., 1991 : 267).

[†] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Milne,S.,1990, The Impact of Tourism Development in Small Pacific Island States: an Overwiev, New Zealand Journal of Geography,89:16-21) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

[‡] C.Hunter ve H.Green'in (1995) kitabında (Page,S.,1992,Managing Tourism in a Small Historic City,Town and Country Planning,July/August:208-211) kaynağından alıntı olarak verilmiştir.

4.2.2.1.2. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşantı İle Olan İlişkilerinin Uzungöl Örneğinde Tarışılması

Uzungöl'de yapılan araştırmada yöre insanı turizmin gelir getirici bir aktivite olduğuna inanmıştır ve gelir elde etmek için %86.7'si (Tablo E.30) turizme katılmayı düşünmektedir. Bu düşünce ile beraber yöre halkı yörenin ekonomik yapısını oluşturan tarım ve hayvancılık faaliyetlerini ve ayrıca hayvancılık faaliyetlerinin bir gereği olarak yaşam biçimini etkileyen, yöreyi turizm açısından çekici kılan yaylaya çıkma eylemini de devam ettirmek istenmektedir. Önerilen fiziksel planlamanın (tarım ve hayvancılık faaliyetlerini engelleyen yol güzergahı gibi) ve var olan turizm kapasitesinin hayvancılık faaliyetlerine verdiği zararı (otluklarda piknik yapan ziyaretçiler) dile getirerek bu niyetlerini de belirtmektedirler.

Yöre Halkının Tarım Ve Hayvancılık Faaliyetlerinin Araştırma Anındaki Durumu Ve Devam Ettirme İsteği:

Yaylaya Çıkma İsteği

Hane reislerinin %63.3'ü yaylaya çıkmaktadır (Tablo E.8) ve %96.7'si de yaylaya çıkmak isteklerini bildirmişlerdir (Tablo E.18).

Örneklemin %46'sı ev pansiyonculuğu yapmak istemektedir (Tablo E.32). Ev pansiyonculuğu yapmak isteyenlerin %58.3'ü yaylaya çıkmaktadır (Tablo E.45). Ev pansiyonculuğu yapmak isteyenlerin %75'i yayla faaliyeti ile ayarlayarak çalışmayı düşünmektedirler (Tablo E.54, a+c=75).

Örneklemin %11.5'i evini yazın kiraya vermek istemektedir (Tablo E.62). Evini* yazın kiraya vermek isteyenlerin %66.7'si yaylaya çıkmaktadır (Tablo E.75).

* Evini yazın kiraya vermek isteyen aileler, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini halen sürdürmektedirler (Tablo E.71,72,73,74,75). Akla, yazın evlerini kiraya verdiklerinde kendilerinin oturacağı mekanların

Aile reislerinin %47.3'ü süt ve süt ürünlerini, %47.3'ü fasulye - mısır - karalahana, %8.1'i alabalık ürettiklerini ve %3.5'ı hiçbir şey üretmediğini bildirmişlerdir (Tablo E.11).

Evini yazın kiraya vermeyi düşünen %11.5'lik dilimin (Tablo 62) %50'si süt ve süt ürünlerini ve %50'si fasulye - mısır - kara lahana üretmektedir (Tablo 71) (Ek-1 : 43).

Ev pansiyonculuğu yapmak isteyen %46'lık dilimin (Tablo E.32) %47.6'sı süt ve süt ürünlerini, %47.6'sı fasulye - mısır - karalahana ürettiklerini ve %4.8'ı bu üretimden hiçbirini gerçekleştirmediklerini bildirmişlerdir (Tablo E.42).

Örnekleme girenlerin %96.4'ü kendi ürününü üretmektedir (Tablo E.11). %21.4'ü ürünü satıp gelir elde etmektedir ve %78.6'sı kendi ihtiyacı için üretmektedir (Tablo E.12).

Örnekleme giren otuz hane reisinin %21'i ürettiği ürünü satarak gelir elde ettiklerini bildirmişlerdir (Tablo E.12). Gelir elde edenlerin %100'ü mandıraya süt satmaktadır (Tablo E.13).

Ev pansiyonculuğu yapmak isteyenlerin %81.9'u yetiştirdikleri üründen gelir elde etmediklerini, %18.1'i gelir elde ettiğini bildirmiştir (Tablo E.43).

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %100'ü ürünlerinden gelir elde etmektedir (Tablo E.72).

Topraklarından daha iyi ürün almak için önerilen yeni bir ürünü örneklemin %42.8'i ekebileceğini, %50'si araştırma yapıp görüldükten sonra hemen ekeceğini ve %7.2'si toprak işinin zor olduğunu, başka kazanç bulduğunda bu işten vazgeçeceğini bildirmiştir (Tablo E.16).

neresi olacağı gelmektedir. Sadece yazın Uzungöl'de oturanlar Uzungöl'e ya daha kısa süreler için gelecekler ya da hiç gelmeyeceklerdir. Yaz kış Uzungöl'de yaşayanların ise yayla zamanına rastlayan turizm mevsiminde yayladaki evlerinde oturacakları düşünülmektedir.

Evini yazın kiraya vermeyi düşünenlerin %100'ü daha fazla ürün alabileceklerini bildikleri bir ürünü ekmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir (Tablo E.73).

Otluk

Örneklemin %31.6'sı otluk* alanını otluk alanı olarak kullanmak istemektedirler (Tablo E.15).

Ev pansiyonculuğu yapmayı düşünen %46'lık (Tablo E.32) dilimin %28.6'sı mahalledeki otluk alanlarını otluk alanı olarak kullanmak istediklerini bildirmişlerdir (Tablo E.46).

Evini yazın kiraya vererek turizm olgusuna katılmayı düşünen %11.5'lik (Tablo E.62) dilimin %100'ü mahalledeki otluk alanlarını otluk alanı olarak kullanmak istemektedirler (Tablo E.74).

Örneklemin %17.8'i ikinci sıra ile ziyaretçilerin otluklarda piknik yapmasından şikayetçidir (Tablo E.132) ve yöre halkının ziyaretçilerden beklentileri otluklarda piknik yapılmamasıdır.

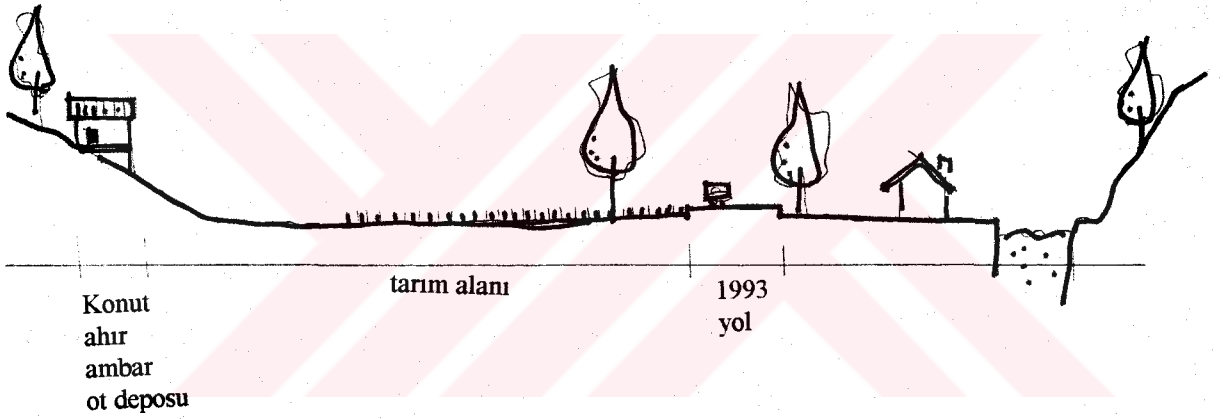
Tarım Ve Hayvancılık Faaliyetlerini Engelleyen Yol Güzergahı:

Hane reislerinin %33.3'ü Turizm Bakanlığı'nın İller Bankası'na yaptırdığı fiziksel planlamadan haberdardır (Tablo E.19). Fiziksel plandan haberi olanların %40'ı plandan memnun değildir (Tablo E.22). Fiziksel plandan memnun olmayanların %80'i Gölbaşı'daki yeni yol güzergahının, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini bozacağını ve sükunetlerini yok edeceğini bildirmişlerdir. Plandan memnuniyetsizliklerinin bu nedenle olduğunu açıklamışlardır (Tablo E.23). Fiziksel plandan memnun olmayanların %100'ü göl başında yaşamaktadır (Tablo E.24).

* Yörede, kışın hayvan yemi olarak yazdan toplanan ve kurutulan otların yetiştirildiği alana otluk denir.

Sürdürülebilir turizm gelişmesini sağlamak amacı ile Uzungöl'de aşağıdaki nedenlerden dolayı ekonomik yapıyı belirleyen tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve faaliyetlerin geçtiği mekanlar korunmalı ve / veya yeni turizm yapısı içinde geliştirilmelidir.

Yöre insanı turizm aktivitesine katılırken, beraberinde çevrelerinde yıllardır yaptıkları işleri (tarım ve hayvancılık) devam ettirmeleri, turizm ile olan gelişmelere yabancılaşmadan katılmalarını sağlayıcı bir araç olabilir. Geliştirilecek olan turizm tipinde ve ölçeğinde bu nokta dikkate alınmalıdır.

Şekil 4.2 : Tarım alanı, konut, ahır, ambar, ot deposu bir yaşantı bütünlüğü oluşturmaktadır. Uzungöl Gölbaşı Mevkiindeki yerel yaşantı bütünlüğünü gösteren kesit.

Yöre insanı toplumsal kurallarını bildikleri ekonomik faaliyetleri (tarım ve hayvancılık) terk etmek istemiyorlar. Yeni ekonomik faaliyet olan turizmin kurallarının oluşması için yöreye şans verilmelidir. Bu şans hayatı düzenleyen eski (yerel) ekonomik faaliyetlerin devamı şeklinde gerçekleşebilir. Yörenin cazibesini oluşturan yıllardır yaptıkları aktiviteler, cazibenin devamlılığının sağlanması, yöre insanının çevresine

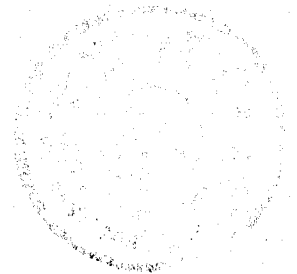
yabancılaşmaması ve turizmin tek ekonomik kaynak haline gelmemesi açısından yörede geliştirilecek olan turizm tipi ve ölçeğinde dikkate alınmalıdır.

Uzungöl'ün Gölbaşı mevkiinde yaşayan halk; ekonomik faaliyetlerinin belirlediği eğilimlerini ve fiziksel planın eğilimlerine uymayan bölümünü dile getirmiştir (Bkz. Ek-I, bilgiyi ortaya çıkaran araştırma sonuçları). Bu dile getiriş fiziksel planın uygulanma evresinde ya planın var olan kararlarının yörenin eğilimleri doğrultusunda değiştirilmesine ya da uygulanan fiziksel plan kararların yörenin eğilimlerini gerçekleştirememesine neden olacaktır. Yöreyi cazip hale getiren eğilimlerin engellenmesi, turizmin tek ekonomik kaynak halini almasına, Turizm Bakanlığı politikası ile de yayla turizmi adı altında geliştirilmeye çalışılan turizm modelinin aslını teşkil eden tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yok olmasına, yöre insanının yıllardır yaptığı aktiviteleri (tarım ve hayvancılık) bırakarak henüz kurallarını ve toplumsal sorumluluklarını oluşturamadığı yeni aktiviteye - turizme - girişini kurlsız bir şekilde hızlandırmasına neden olacaktır.

4.2.2.1.3. Turizm Yapılaşmasının Ekonomik Yaşatı İle Olan İlişkilerinde Dikkat Edilecek Noktalar.

Yerel ekonomik faaliyetlerin (tarım ve hayvancılık) söz edilen nedenlerden dolayı (Bkz. 4.2.2.1.) geliştirilecek olan turizm tipinde ve ölçeğinde etkili olması - dikkate alınması - kararı, yerleşme ve bina ölçeğindeki fiziksel mekan kararlarını etkilemektedir. Yerel ekonomik eylemler ve bu eylemlerin geçtiği mekanlar hem yerleşme hem de bina ölçeğinde belirlenmelidir. Uzungöl örneklemesinden yararlanılarak aşağıdaki işler varış noktasındaki, turizm yerleşmesindeki, yerel planlama sürecinde yapılmalıdır.

- Fiziksel planlamada yerel ekonomik yaşantı ile ilgili karar üretilecek mimari elemanlar belirlenmelidir. Uzungöl örneğinde yerleşme içindeki otluk, tarım alanlarının ve yayla-mezra gerçeğinin geliştirilecek olan turizm tipi ve ölçeğinde dikkate alınması gibi.

- Yerel fiziksel plan kararı üretilecek alanın sınırları yerel ekonomik eylemlerde dikkate alınarak belirlenmelidir. Uzungöl örneğinde mezra ve yayla alanlarında planlama sınırları içine alınması gibi.
- Hayatı düzenleyen yerel ekonomik modelin gerektirdiği yerleşme ölçeğindeki biçimlenme dikkate alınmalıdır. Uzungöl örneğinde, tarım - konut - hayvancılık modelini kurmuş ve yaşantı bütününe oluşturmuş biçimlenme ve bütünü engelleyeceği düşünülen yol güzergahına gösterilen tepki gibi.
- Hayatı düzenleyen yerel ekonomik modelin gerektirdiği bina ölçeğindeki biçimlenme dikkate alınmalıdır. Uzungöl örneğinde ahır, ot deposu, ambar, konut ve önündeki bahçe bütünlüğü gibi.

4.2.2.2. Yöre Halkının Girişimci Olarak Turizm Modelinde Yer Alması

İLKE: Turizm hem yerel nüfusa hem de turizmle uğraşan ticari kişilere veya birliklere yarar getirmeli. Adil bir fayda zarar dağılımı olmalıdır (WTO, 1993 : 40) (Cicin-Sain, B., 1993 : 18). Turizmin fayda ve yüklerinin eşit dağılımı söz konusudur (World Conference, Sustainable Tourism, 1995 : 13). Burada yerel halkında girişimci olarak turizm olgusunda yer alması beklenen sonuçtur. Ekonomik gelişme yaşam kalitesini yükseltmelidir (Rio Deklerasyonunun Prensipleri, Prensip 1, 1992).

Yöre halkı, girişimci olarak kendi görüşleri ile turizm modeli içinde değerlendirilmelidir. Yerel girişimci potansiyeli ve bu potansiyelin turizm gelişme modeline katkıda bulunacak görüşleri Uzungöl örneğinde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme dört grup altında toplanmıştır. Bunlar:

- Yöre halkı turizmden gelir elde etmek amacı ile turizme katılma kararındadır.
- Yöredeki turizm potansiyelinden pay almak üzere kendilerinin geliştirdiği turizme katılım çeşitleri araştırma sonucunda elde edilmiştir.
- Yöredeki geleneksel tarzda yapılmış konutlar önemli bir konaklama potansiyelini oluşturmaktadır. Bu konut stoğunun ev pansiyonu şeklinde değerlendirilmesi

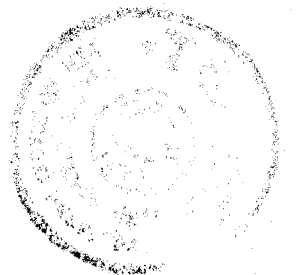
örneklerin %46.1'inin istediği bir katılım çeşididir (Tablo E.32). Ancak, yöre insanının konutu ev pansiyonuna çevirirken fizik mekan düzenlemesinde tercihleri vardır. Bu tercihler yerel yaşantısının mahremiyet sınırları içindedir. Kendilerine göre tercihleri vardır. Mekanlar organize edilirken hem konutta hem yerleşme düzeyinde mekansal kademelenmeye mahremiyet açısından yöreye has girdiler vardır. Tasarımın başarısını etkileyen kriterlerden birisidir (Erinsel, D., 1995 : 3).

- Ev pansiyonculuğu yapmak isteyen hane reislerinin tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve yaylaya çıkma eylemi ile pansiyonculuğu birlikte yürütme niyetleri vardır. Bu niyet yörenin özgünlüğünü korumasına yardımcı olacaktır. Yörede turizm mevsimi üç aydır. Turizm de, gelir elde edilen ekonomik eylemlerden biri olarak ekonomik yaşantının içinde yer alacaktır.

4.2.2.2.1. Yöre Halkının Turizmden Gelir Elde Etmek Amacı İle Turizme Katılma Kararının İncelenmesi

Uzungöl insanının turizme katılma kararı, turizmin gelir getirici yönü ile incelenmiştir.

- Örnekleme giren hane reislerinin %23.3'ü turizmden gelir elde ettiğini, %76.7'si turizmden gelir elde etmediğini bildirmiştir (Tablo E.27).
- Turizmden gelir elde etmeyenlerin %73.9'u turizmden gelir elde etmeyi düşündüklerini bildirmişlerdir (Tablo E.28).
- Turizmden gelir elde etmek için turizme katılmayı düşünenlerin %70.5'inin sermayelerinin olmadığını bildirmesi nedeni ile, yörede son alan çalışmasını yapmadan önce yapılan görüşmeler sonucu, kredi sağlama yöntemi, turizme katılmayı kolaylaştırıcı ve sağlayıcı olarak görüşme formuna alınmıştır.
- Örnekleme giren 30 hane reisinin %86.7'si kredi sağlandığında turizme katılabileceğini bildirmiştir (Tablo E.30).
- Örnekleme giren 30 hane reisinin %13.3'ü gelir elde etmek için turizme katılmayı düşünmektedir (Tablo E.30).

- Turizme katılmayı düşünmeyenlerin %75'i turizme katılma nedeni olarak gelire ihtiyacı olmadığını, %25'i krediyi hayvancılık için kullanmayı düşündüğünü bildirmiştir (Tablo E.31).
- Turizme katılmak istemeyenler, turizme karşı bir tavırları olduğunu açıklamamışlardır. Turizme inanmıyorum ve turizm zor bir iş görüşü hiç kimseden gelmemiştir (Tablo E. 31).
- Toprağını satmayı düşünmeyenlerin %88'i arsasını turizm tesisi yaparak değerlendirmeyi düşünmektedir (Tablo E.159).

4.2.2.2.2. Yöre Halkının turizme katılma çeşitlerinin İncelenmesi.

Yöre halkının turizme katılma çeşitlerinin durumu yörede yapılan ön görüşmeler sonucunda yöre halkının görüşleri olarak ortaya çıkmıştır.

- Örneklemin %46.1'i ev pansiyonu yapmak istemektedir (Tablo E.32).
- Turizme katılmayı düşünenlerin %46.1'i ev pansiyonculuğu yapmak istemektedir (Tablo E.33).
- Örneklemin %11.5'i evini yazın kiraya vermek istemektedir (Tablo E.62).
- Turizme katılmayı düşünenlerin %11.5'i yazın evini kiraya vermeyi düşünmektedir (Tablo E.63).
- Örneklemin %61.5'i pansiyon yapmak istemektedir (Tablo E.7).
- Turizme katılmak isteyenlerin %61.5'i pansiyon yapmak istemektedir (Tablo E.78),
- Örneklemin %7.7'si bungalov* yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmayı düşünmektedir (Tablo E.86).
- Turizme katılmayı düşünenlerin %7.7'si bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmayı düşünmektedir (Tablo E.87).
- Örneklemin %23.1'i alabalık havuzu yapmayı düşünmektedir (Tablo E.94).

* Bu terim yörede tek katlı yatak odasını anlatmaktadır. 4-8 yatak kapasitesi vardır.

- Turizme katılmak isteyenlerin %23'ü alabalık havuzu yapmayı düşünmektedir (Tablo E. 95).
- Örneklemin %26.9'u yeme içme yeri yapmak istemektedir (Tablo E.103).
- Turizme katılmayı düşünenlerin %27'si yeme içme yeri yapmayı düşünmektedir (Tablo E.104).
- Turizme katılmayı düşünenlerin %100'ü kamping alanı yapmayı düşünmemektedir (Tablo E.112).
- Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olma durumu: örneklemin %3.8'i dükkan açmayı, %3.8'i spor sahası yapmayı, %3.8'i içkili danslı bir yer yapmayı, %3.8'i kendin pişir kendin ye yeri ve %3.8'i yayladaki evini söküp Uzungöl'e indirip pansiyon yapmayı düşünmektedir (Tablo E.112).

Turizmin gelir getirici bir aktivite olduğuna yöre insanı inanmıştır ve gelir getirmesi için %86.7'si turizme katılmayı düşünmektedir (Tablo E.30). Gelir getirme ve yarar sağlama ihtiyacının belirlenmesi, önerilen projelere ve sorumluluklara hedef nüfusun katılması için bir motivasyondur (Alkış, N., 1993 : 491). Turizmin gelir getirici yönü yöre insanının turizme katılma kararını belirlemiştir.

4.2.2.2.3. Yöredeki Konut Stoğunu Değerlendirirken Yöre Halkının Fizik Mekan Düzenlemelerindeki Tercihlerinin İncelenmesi

Yerel konutunda ev pansiyonculuğu yapmak isteyenlerin, fiziksel mekan düzenlemelerini etkileyici tercihleri vardır.

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %23.5'i ziyaretçi ile aynı kapıdan işlemek istemediğini, %15.7'si aynı tuvalet - banyoyu* kullanmak istemediğini, %13.7'si ziyaretçinin yemeğini

* Yörede ev pansiyonculuğu konuşulduğunda, yöre insanının aklına tuvalet ve banyonun ortak kullanılmaması, ön görüşmelerde ilk önce gündeme gelen konu olmuştur. Araştırmacı ev pansiyonculuğunda ziyaretçiler için ayrı tuvalet ve banyo mekanının olması gerektiğini bilmekle beraber,

dışarıdaki tesislerde yemesini tercih ettiğini, %13.7'si ziyaretçiler için ayrı mutfak yapmak istediğini ve %7.8'i evin üst katını veya ek binasını ziyaretçiye vererek, tüm olarak ziyaretçiye ailesinden ve konut iç mekanından ayırabileceğini bildirmiştir (Tablo E.47).

4.2.2.2.4. Yöre Halkının Yörede Turizmden Başka Yürütmek İstedığı Ekonomik Eylemlerin İncelenmesi

- Ev pansiyonu işletmeyi, yayla faaliyeti ile ayarlayarak çalıştırmayı düşünenlerin oranı % 75 tir (Tablo E.54, a + c = 75). Yazın evin bazı fertleri hayvanlar ile yaylaya çıkacaktır. Diğer fertleride Uzungöl'de pansiyon işletecektir.
- Ev pansiyonu yapmak isteyen aileler tarım ve hayvancılık faaliyetlerini ev pansiyonculuğu ile yürütme niyetindedirler (Tablo E.42, 43, 44, 45, 46).

Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin mekanlarının ancak kendilerine yetmesi, tarımsal faaliyetlerinin devamı ile açıklanabilir (Tablo E.58,59,60,61). Fiziksel mekanların kullanımına, zamanlama ve fiziksel düzenleme aracılığı ile yeni kullanımlar - ev pansiyonculuğu gibi - önerilebilir. Öneri, bu potansiyelin, ev pansiyonculuğu için harekete geçmesine neden olabilir (Tablo E. 57,58,59,60,61).

- “Fiziksel plan, yapılanma kararlarıyla aile işletmeciliği boyutundaki işletme büyüklüğünü önermektedir. Yörede turizme katılmayı düşünenlerin % 80.8'i (Tablo E.159) işletmelerini ailece çalıştıracaklardır. Yerel girişimcinin varlığı, yöre insanının çevresine yabancılaşmasına bir çözüm olarak görülebilir (Yenen, Z., 1993). Yöre insanın turizme katılım şekillerini hayata geçirmesi, hem fiziksel planın önerdiği büyüklükleri korumak için hem de planın önerdiği büyüklükleri zorlamamak için araç olarak kullanılabilir. Mevcut planlama sisteminin, küçük sermaye sahiplerinin yatırımlarını yönlendirmesinde etkili ve bağlayıcı olduğu söylenebilir (Eraydın, A., 1989:157)” (Öztürk, F., 1993 : 127).

yöre insanının ziyaretçi ile ortak mekanlarını ayırma endişesini ortaya çıkartmak amacı ile bu konuya yer vermiştir.

- Var olan geleneksel konutların, ev pansiyonuna dönüşebilmesi için bir proje çalışmasının yapılması, yöreyi çekici hale getiren geleneksel konut stoğunun cazibesini devam ettirmesi açısından yarar sağlayabilir. Geleneksel konutların ev pansiyonuna dönüştürülebilmesi için, ev sahiplerinin ziyaretçiler ile ortak alan kullanım kararları ve tarım - hayvancılık faaliyetlerini devam ettirme konusundaki tercihleri dikkate alınarak, bu proje çalışması yapılmalıdır.
- Konut ve arsa kullanımına, zamanlama ve fiziksel düzenleme aracılığı ile yeni kullanımlar - ev pansiyonu gibi - getirilmesi, geleneksel konutların ev pansiyonuna dönüşebilmesi için bir proje çalışması ile desteklenerek bir model halinde yöreye sunulması, ev pansiyonu yapmak istemeyenleri de harekete geçirebilir.

4.2.2.2.5. Yöre Halkının Girişimci Olarak Turizm Modelinde Yer Almasında Dikkat Edilecek Noktalar

Yöre halkı girişimci olarak kendi görüşleri ile turizm modeli içinde değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılırken

- yöre halkının turizmden gelir elde etmek amacı ile turizme katılma kararında olması,
- yöredeki turizm potansiyelinden pay almak üzere kendilerinin geliştirdiği turizme katılım çeşitlerinin araştırma sonucunda elde edilmesi,
- yöredeki var olan stokları, özellikle konut, değerlendirirken yöre halkının fizik mekan düzenlemelerindeki tercihlerinin alınması ve
- yöre halkının yörede turizmden başka turizm ile birlikte yürütmek istediği ekonomik eylemler varsa bunların belirlenmesi dikkate alınmalıdır.

4.2.2.3. Turizmin Toplumsal Organizasyonu

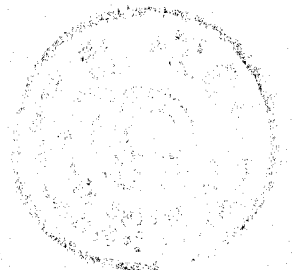
İLKE: Yöre halkının ve turizmin diğer katılımcılarının değişimden yarar sağlayabilmeleri ve sorumlu olabilmeleri için programlar uygulanmalıdır (WTO, 1993 : 40).

Yerel halk değişen veya değişecek şartlara uymak veya şartları kendine uydurmak için çeşitli yardımlara ihtiyacı vardır. Çünkü, yöre insanı yıllardır yaptıkları işlerde bir anlaşılmaya ve sorumluluk taşımaya ulaşmıştır. Örneğin, Uzungöl'de hayvanlar yazın yaylaya gönderilir. Yaylaya gönderilmeyen hayvanlar, diğer hayvanların yayladan dönüş zamanına yakın dönemde herkesin hayvanının ot yiyebileceği alanlara bırakılmazlar. Herkesin hayvanının ot yiyebileceği alanlara yayılmak için, tüm hayvanların yayladan dönüş zamanı beklenir. Böylece yayladan dönen ve yaylaya gitmeyen hayvanlar Uzungöl'deki otları aynı zamanda yerler. Yıllardır yaptıkları bu eylemin, hayvancılığın, kurallarını oluşturmuşlardır.

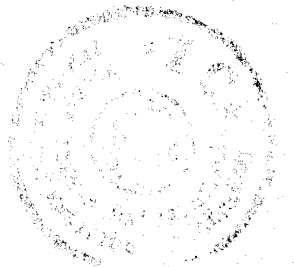
Yıllardır yaptıkları işlerde sorumluluk bilinci gelişmiş ve anlaşma zemini sağlamıştır. Ancak turizm konusunda çevrelerinde olan her şey yenidir. Bu aktivitenin kurallarını geliştirmek için yeterli birikimleri ve bilgileri yoktur. Bundan dolayı turizm aktivitesine dayalı toplumsal sorumlulukların geliştirilmesi beklenemez.

Çevrelerinde yeni oluşmaya başlayan turizm aktivitesi konusunda, toplumsal sorumluluklarını devlete - devlet kavramına - devir etme eğilimleri vardır (Tablo E.140, 141,142,143).

Yöre insanının turizm tesisi işletme bilgisi ve kredi işlemlerinin yürütülmesinde bilgiye gereksinimi vardır. Bir danışmanlık grubu yöre insanının turizm konusunda örgütlenmesini de sağlayabilir. Çevre koruma konusunda kanunlarımız, halk örgütlenme boyutunu eksik bırakmıştır (Kaboğlu, İ., 1992 : 48). Ancak örgütlü bir topluluk toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilir (Kaboğlu, İ., 1992 : 52).

Yöre insanı, kurallarını bilmediği ve yöresel kurallarını oluşturma zamanı bulamadığı bir aktivitenin bünyesine katılması ile karşı karşıyadır. Bu aktiviteyi anlayıp onu kendi yörelerinin standartlarına uygun hale getirmeleri için zamana ve danışmanlara ihtiyacı vardır. Toplumun bu eylem açısından da örgütlenmesi gerekmektedir. Toplum hayvancılık ile yaşayabilmek için oluşturduğu toplumsal kurallarını turizm içinde oluşturmalıdır. Yöre halkının bilmediği yeni aktivitenini, turizmin, toplumsal organizasyonunda kuralları oluşturmak için yardım istemesi göz önüne alınmalıdır.

5. TURİZM OLGUSUNUN TURİZM YERLEŞMELERİNDE YARATTIĞI ÇEVRESEL ETKİLERİN ARSA KULLANIM PLANLAMASI İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ İÇİN BİR YÖNTEM

5.1. Yöntem ve Yöntemin Grafik Sunumu

Bu tez turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için bir yöntem belirlemiştir.

Yöntem; sonuç ürün olan bina veya düzenlemelerin oluşmasına neden olan karar sürecinde, çevresel etki değerlendirme çalışmalarının yapılması ilkesi ile oluşmuştur. Bu bağlamda arsa kullanım planması süreci sonuç ürünün başarısı üzerindeki önemli katkısı nedeni ile ele alınmıştır. Yöntem, kuramsal olarak arsa kullanım planma sürecini evrelere ayıran bir kurgu üzerinde çalışma alanını belirlemiştir. Şüphesiz bu sürecin her aşamasında verilen kararların çevresel etkileri kontrol edilmelidir. Ancak yerel planlamadan önce önerilen kontrol noktası, kararların hayata geçmeden bir önceki adımını oluşturmaktadır. Bu noktadaki çalışma, yerel planlamadan önceki çalışma derinlemesine yapılmıştır. Çünkü ülkesel ve bölgesel ölçekte oluşan planlama kararlarının yerel verilere uygunluğunun araştırılabileceği önemli bir noktadır.

Yöntem arsa kullanım planlama kurgusunda, bina, tesis, yerleşme ölçeğinde yer alan turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini önlemek için çalışma önermektedir. Önerilen çalışma, hazırlanan liste yardımı ile turizm yerleşmesinde turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini önlemek için yapılacak tespit ve araştırmaları belirlemektir. Bu tez araştırma sonucunda alınacak önlemleri, uygulamaları ilke düzeyinde göstermektedir.

Yöntemi uygulamak için oluşturulan listenin önemi büyüktür. Liste turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve bu

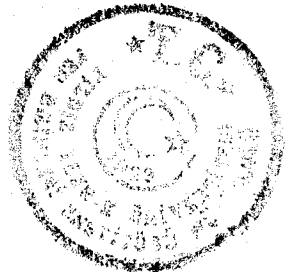

elemanları etkileyen koşulların, olguların bir sınıflandırma altında sunumudur. Sınıflandırma, ulaşılamayan veya yeni belirlenecek olan turizm yapılaşmasının çevresel etkilerini de kapsayabilmesi düşüncesi ile yapılmıştır. Bu nedenle geniş bir şemsiye altında çevresel etkilerin sınıflandırılması sağlanmıştır. Bu da çevreyi oluşturan elemanları ve elemanlar arası ilişkileri belirlemek şeklinde gelişmiştir. Sonuç olarak çevreyi oluşturan elemanlar ve elemanlar arası ilişkiler belirlenmiş ve oluşan çevresel etkiler ile ilişkilendirilmiştir. Yöntemde kullanılacak listenin sistematik bir şekilde ifadesi sağlanmıştır.

Turizm yapılaşmasının turizm yerleşmelerinde oluşturduğu olumsuz etkiler rehberliğinde oluşturulan bu liste yardımı ile, yerel planlama ve tasarlama kararlarının potansiyel olumsuz etkileri konusunda görüş geliştirilebilecektir. Bu görüş sonucunda geliştirilecek olan turizm modeli ve yörenin kaynaklarına göre gerek duyulan araştırmalar belirlenecektir. Bu tez araştırma sonuçlarına göre çevresel elemanlar ve elemanlar arası ilişkilerin, sürdürülebilir gelişme kapsamında olması gereken nitelikleri hakkında da ilke düzeyinde yönlendirme sağlamaktadır.

Yapılacak araştırmalar sonucuna göre ya verilen planlama ve tasarlama kararlarının çevresel sorunlar oluşturmadığı ya da oluşturduğu görülecektir. Turizm yapılanma kararlarının çevresel sorunlar oluşturmadığının görülmesi halinde sorun yoktur. Ancak, turizm yapılaşması ile oluşacağı belirlenen çevresel sorunlar, ya yerel ölçekte yapılacak değişiklikler ile ya da yerel planlamadan önce oluşmuş karaların yeniden elden geçirilmesi çalışmaları ile önlenabilir.

Yöntemin grafik anlatımı şekil 5.1 de verilmiştir.

6. SONUÇ

Turizm yapılaşmasının oluşturduğu çevresel sorunlar önemli problemler arasındadır.

Turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkileri sonucunda, dünyanın bir çok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de bazı alanlar, turizm varış noktaları, çevresel sorunlardan etkilenmiş ve etkilenmektedir. Bu nedenle yapılaşma süreci, olumsuz çevresel etkileri önlemek için önemli çalışma alanlarında birini oluşturmaktadır.

Bu tez turizm yapılaşmasının varış noktalarında oluşturduğu olumsuz çevresel etkileri önlemek için bir yöntem belirlemiştir. Yöntem;

- mevcut turizm yerleşmelerini turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkileri açısından analiz edebilecek,
- turizm yerleşmesinin başarısını değerlendirebilmek için gerekli çalışmaları tanımlayabilecek ve
- bundan sonra hazırlanacak yerel arsa kullanım planlamasında turizm yapılaşmasının çevresel etkilerinin oluşmaması için gerekli çalışmaları tanımlamaya veri oluşturabilecektir.

Yöntem, arsa kullanım planlaması sürecinin yerel planlama aşamasında turizm yapılaşmasının çevresel etkilerini önlemek için bir çalışma önermiştir.

Önerilen alışma, yöntemde belirlenilen bir liste yardımı ile varış noktasında turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini önlemek için yapılacak araştırmaların, incelemelerin belirlenmesi, gerekli önlemlerin alınması ve uygulama adımıını içerir. Liste turizm yapılaşmasının varış noktasında olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve bu elemanları etkileyen durumların bir sınıflandırma altında sunumudur.

Yöntemde oluşturulan liste yardımı ile yerel planlama ve tasarlama çalışmalarında turizm yapılaşmasının varış noktasında oluşturabileceği potansiyel etkiler konusunda görüş

geliştirebilir.

Listede çevresel elemanların olumsuz etkilenme düzeylerini gösteren değerleri hakkında bilgi verilmemiştir. çünkü bu değerler her varış noktasının sahip olduğu çevresel elemanların niteliklerine ve geliştirilecek olan turizm modeline göre farklılıklar gösterecektir. Yerel planlama ve tasarım ekibi var olan fiziksel ve sosyal çevre elemanlarının ve elemanlararası ilişkilerin hangisinin ne kadar zarar göreceğine - değişeceğine- kendisi karar verecektir.

Bu kararın sınırları yasal düzenlemeler ile kontrol altına alınabilir. Ancak bu kuşkusuz her varış noktası için geçerli olabilecek tek bir yasal düzenleme değildir. Her varış noktasının turizm gerçeğini arayan yöntem, sistem, yasallaşabilir. Bu sistem çevresel veri tabanına bağlıdır. Çünkü sürdürülebilirlik farklı yerlerde farklı çözümü ima eder (Ryn,V.d.s. ve Calthorpe,P.,1991 : IX). Her varış noktası için yapılacak araştırma sonucunda çevresel elemanların olumsuz etkilendiği değer noktaları belirlenecek ve yapılanma kararı yönlendirilecektir.

Liste yardımı ile varış noktasında olumsuz etkilenecek çevresel elemanlar hakkında görüş geliştirilerek yapılmasına gerek duyulan araştırmalar belirlenecektir. Yöntem yardımı ile belirlenen araştırmaların sonuçlarına göre üretilen yapılanma kararlarının çevresel sorunlar geliştirip geliştirmeyeceği konusunda bilgi sahibi olunacaktır. Varış noktasının çevresel kaynaklarının turizm taşıma kapasitesi belirleneceği anlaşılmıştır.

Turizm mimarlığı tipolojik bir ayrımın sonucudur. Ancak mimarlığın sadece bina yapımı ile değil geniş anlamda fiziksel ve sosyal çevrenin tümü ile ilgili olduğu kabulü, müşteri olarak 'boş vakit toplumunun'tek bina ile değil kırsal alan, köy, kasaba, şehir ve çevresi ile bütünleşmiş yaklaşımlar ile ilgilenmesi ve politika, plan ve tasarım üretenlerin çevre koruma bilinçli yaklaşımı turizm mimarlığı kavramını tipolojik ayrımın dışında daha geniş tartışmalara, tanımlamalara götürmüştür. Sözü edilen belirlemeler turizm mimarlığı kavramının iki ölçekte ele alınmasını gerekli kılmıştır. Bunlar; bir tür varış noktası olan

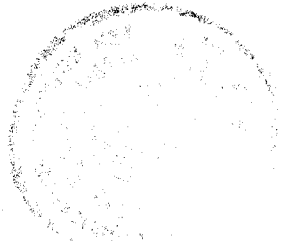
turizm yerleşmesi ve tesis -bina- ölçeğidir. Turizm yapılaşmasının olumsuz çevresel etkilerini önlemek için hem varış noktasının hem de turizm binalarının niteliklerini etkileyen arsa kullanım planlaması sorgulanmıştır.

Son otuz yılda turizm yapılaşmasındaki önemli büyüme ve bununla ilgili gelişmeler turizm yapılaşmasının çevresel etkileri üzerindeki ilginin çoğalmasına neden olmuştur. Turizm yapılaşmasına ev sahipliği yapan alan ile turizmin bütünleşmesi ve ev sahibi alanın sahip olduğu donatıların korunması ve kontrolü ana problemler arasındadır.

Turizm yapılaşması nedeni ile varılan noktanın çevresel elemanlarındaki değişim dikkatleri, turizm yerleşmesinin gelişim sürecine çekmiştir. Turizm literatüründe 20. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren oluşan yerleşmeler izlenmiştir. Gelişim süreçleri evrelere ayrılarak tanımlamalar getirilmiştir. Bu yaklaşım varış noktasının turizm kapasitesini belirleyen öğelerin - çevresel elemanların - tanımları ve sınırları hakkındaki çalışmaları turizm araştırmalarının içeriğini oluşturmuştur. Böylece turizm yerleşmesi olacak yerin değerleri sağlıklı turizm politikalarının, planlarının, programlarının ve işletme kararlarının oluşturulmasında anahtar ölçek olarak kendini kabul ettirmiştir.

Turizmin doğası gereği varılan yerleşmenin bozulmamış çevresel değerleri turizmin varlığını sürdürmesi için gerklidir. Turizm yerleşmesi olacak yerlerin büyük ölçekli planlama yaklaşımlarından başlayarak dikkate alınması ve bu değerlerin en küçük tesis tasarımıyla yönlendirmesi turizm yerleşmesinin sahip olduğu değerlerin varlığını sürdürmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda arsa kullanım planlama sürecinde varış noktasının değerlerinin önemi ortaya çıkmıştır.

Uygulamaya geçecek projeler hakkındaki kararlar arsa ile çevresi arasında kurulmuş ilişkiye bağlı olması ülke ve bölge ölçeğinde verilen kararların uygulama, kullanma evrelerine kadar inen bir yaklaşımla test edilmesini gerektirmektedir. Yerel planlama, kararların varış noktasına uygunluğunu test etmek için önemli bir çalışma noktasıdır. Bu

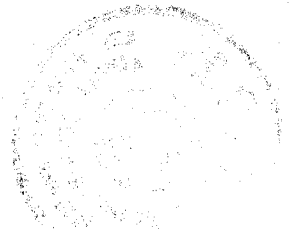
nedenle arsa kullanım planlama sürecine bir evre eklenmiştir: Yerel planlamadan önce yapılması gereken çalışma tanımlanmıştır.

Türkiye'deki varış noktalarında 1950'li yıllardaki kitle turizminin gelişmelerinden etkilenmiştir. Bu tarihten itibaren turizm yapılaşması nedeni ile özellikle Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri kıyılarında nitelikleri değişen yerleşmeler gözlenmiştir. 1980'li yıllardan sonra ise devlet politikasının teşvik kararları ile Türkiye'de turizm yapılaşmaları artmıştır. Bunun sonucunda sözü edilen kıyılardaki yerleşmelerin fiziksel ve sosyal çevrelerindeki değişim izlenmiştir. 1990'lı yılların başında ise Karadeniz Bölgesi devlet politikası ile turizm için gelişecek alan olarak seçilmiştir.

Uzungöl'de Karadeniz Bölgesi'ndeki turizm varış noktası adaylarından birisidir. Keşfedilme evresinde olan Uzungöl yerleşmesi için turizm amaçlı yerel planlama üretilmiştir. Yerel planlama kararlarının sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda yerleşmeye uygunluğunu yerel halk faktörü aracılığı ile araştırılması için alanda çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçları göstermiştir ki planlama kararlarının yere uygunluğu o yerleşmedeki çevresel verilerin değerlendirilmesi ile oluşacaktır. Bu arsa kullanım planlamasında önerilen, yerel planlama evresindeki yapılacak çalışmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Uzungöl'de yapılan araştırma; çevresel elemanların özellikle sosyal çevre elemanlarının belirlenmesinde anahtar olarak yer almıştır.

Tezin üçüncü bölümünde; turizm yapılaşmasının çevresel etkileri bir sınıflandırma altında toplanmıştır. Bu sınıflandırma yapılırken çevreye bakış açısının değişmesi ile ortaya çıkan kavramlar tartışılmıştır. Bunlar: çevrenin niteliği, sürdürülebilir gelişme, taşıma kapasitesi ve çevre etki değerlendirme. Bu kavramlar çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkilerin olması gereken niteliklerini ilke düzeyinde belirlemesine yardımcı olması açısından incelenmiştir. Bu inceleme ile çevresel elemanların olması gereken niteliklerine ilke düzeyinde ulaşılması sonuçlarına varılmıştır.

Turizm yapılaşmasının çevresel etkilerinin literatürdeki sınıflandırmaları incelenmiştir. Bu

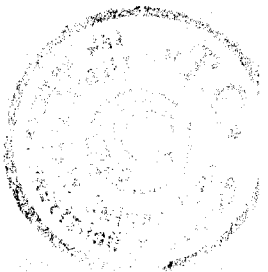
tezde turizm yapılaşmasının olumsuz etkilediği çevresel elemanları ve elemanlararası ilişkileri belirleyen bir sınıflandırma yapılmıştır. Çevre; yapılı ve doğal çevrenin incelendiği fiziksel ve sosyal çevre olarak ele alınmıştır. Doğal çevre bitki-hayvan-toprak, su, hava elemanları ile ele alınmıştır. Yapılı çevre ise yapılı çevreyi oluşturan fonksiyonlar ve fiziksel yapı boyutunda incelenmiştir. Sosyal çevre Uzungöl'de elde edilen araştırma bulguları sonucu önerilen üç çevresel eleman -kriter- ile ifade edilmiştir. Sosyal çevre turizm yapılaşmasının yerel halk üzerindeki etkisini incelemiştir. Yörede gelişen turizm hareketinin içinde yerel halkın yerini arayan Uzungöl'deki araştırma yöre halkının turizme katılarak çevresi ile yabancılaşmadan ve diğer yerleşmeler ile aynılaşmadan gelişebilmesi için bazı fikirler geliştirmiştir. Bunlar; ekonomik yaşantı, yerel halkın girişimci olarak turizm modelinde yer alması ve yerel halkın bilmediği yeni aktivitenin -turizmin- toplumsal organizasyonunda kuralları oluşturmak için yardım istemesidir.

Tezin dördüncü bölümünde; yöntemin önerdiği çalışmayı yapmak için gerekli olan liste üretilmiştir. Liste aşağıdaki yöntem ile oluşturulmuştur:

- Fiziksel ve sosyal çevre sürdürülebilir turizm gelişmeleri tanımları ile ilişkilendirilerek ilke düzeyinde olması gereken nitelikleri tanımlanmıştır.
- Üçüncü bölümde belirlenen çevresel elemanların turizm yapılaşması ile olan ilişkileri incelenmiştir. Bu incelemede turizm yapılaşmasının çevresel elemanları olumsuz etkilediği durumlar ortaya konmuştur. Turizm yapılaşmasının olumsuz etkilediği çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkiler yayınlar aracılığı ile toplanmıştır.
- Turizm yapılaşmasının olumsuz etkilediği çevresel elemanların durumu Uzungöl örneğinde tartişılmıştır. Bu tartişma araştırma bulgularının yardımı ile gerçekteşmiştir.
- Yukardaki bilgiler ışığında varış noktasındaki turizm yapılaşmasında çevresel elemanları olumsuz etkilerden korumak için yapılması önerilen araştırmalar belirlenmiştir.

Varış noktalarında turizm yapılaşması sonucu olumsuz etkilenen çevresel elemanlar ve elemanlararası ilişkiler izlenmelidir. kayıtlar bir veri tabanı altında tasarımcıların ve planlamacıların kullanımına sunulmalıdır. Bu çevresel kaynakların çevresel etki değerlendirme çalışmalarında koruma - kullanma dengesini tahmin debilmek için gereklidir. Araştırmacı gelecek araştırmalarını bu veri tabanının oluşturulması yönünde geliştirecektir.

KAYNAKÇA

Abalı, Z., and Önder, D., 1989, The Local Image in Tourism, Annals of Tourism Research, Vol.17, N.2 : 280-284.

AGENDA 21 - A Blueprint for Action for Global Sustainable Development into the 21st Century, 1992, United Nations, Brazil.

Alkış, N., 1993, Gecekondu Yaşayan Yetişkinlerin Mesleki Eğitim İhtiyaçları ve Katılım Engelleri, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası.

Altan, T. ve Önsoy, C., 1983, Fiziksel Planlama Çalışmalarında Kıyı Rekreasyonunda Uygun Alan Seçimi Yönteminin Araştırılması, Türkiye 7. Dünya Şehirçilik Günü Kıyıları Kollokyumu, ed. Ş. Aydemir, S. Erkonak, Trabzon : 66 - 82.

Architecture of Soft Tourism, 1992, ed. D. Önder, F. Öztürk, Yıldız University, İstanbul.

Atabay, S., 1989, The Planning Process Adapted To Environment with Recreational Purposes, Proceedings of International Congress on Health and Recreation Management, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul : 18 - 24.

Atabay, S., 1989a, Turizm Planlamasında Doğal Kaynakların Kullanımı Üzerine, Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, ed. Z. Yenen, F. Öztürk, Yıldız Üniversitesi, Net - Yapı, İstanbul : 32 - 36.

Balanlı, A. ve Öztürk, A., 1994, Yapı Biyolojisi Lisans Üstü ders Notu, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bartuska, T. J. and Young, G. L., (ed.), 1994, The Built Environment - A Creative Inquire into Design & Planning, Crisp Publications, Inc. California.

Briassoulis, H., 1991, Tourism and the Environment : Planning Issues and Approaches, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z. Yenen, Tech. ed. F. Öztürk, Vol.2, Erdini basımevi : İstanbul : 31 - 42.

Butler, R. W., 1980, The Concept of a Tourist Area Cycle of Evaluation : Implications for Management of Resources, The Canadian Geographer, 24 (1) : 5-16.

Butler, R. W., 1991, Environmental Conservation, Tourism, Environment and Sustainable Development, Vol.18, No.3, printed in Switzerland : 201-209).

Choy, J. L. D., 1992, çev. TUGEV, Turizmde Seçme Makaleler : 15.; 22, Pasifik Adalarındaki Turistik Yörelere İçin Yaşam Döngüsü Modelleri, TUGEV yayını.

Cicin - Sain, B., 1993, Sustainable Development and Integrated Coastal Management : Applications to the Mediterranean, Proceedings of the First International Conference

on the Mediterranean Coastal Environment - MEDCOAST 93, ed. E.Özhan, Vol.1, Ankara : 13 -12

Coccossis, H., and Parpairis, A., 1991, the Relationship Between Historical / Cultural Environment and Tourist Development : Some Lessons of the Impact of Saturation in two Greek Case Studies, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z. Yenen, Tech. ed. F. Öztürk, Vol.2, Erdini basımevi : İstanbul : 331 - 352.

Colvin, B., 1973, Land & Landscape, London.

Copeland, E., 1992, The Role of Airlines in the Tourism and Environment Debate, Tourism Management, Vol. 13, N.1 : 112 -114.

Çepel, N., 994, Peyzaj Ekolojisi Ders Kitabı, İstanbul Üniversitesi Yayını : 3868, İstanbul.

D'Amore, L., 1995, çev. TUGEV, Sürdürülebilir Turizmin Desteklenmesi : Kanada'nın Yaklaşımı (1982), Turizmden Seçme Makaleler : 22, İstanbul : 20 -29.

Doğan, H. Z., 1989, Forms of Adjustment, Sociocultural Impact of Tourism, Annals of Tourism Research, Vol.16, N.2, Pergamon Press, New York : 216 - 336.

Turizmi - Doğu Karadeniz Konferans ve Workshop, Turizm Bakanlığı, Dizgi Baskı, Ankara.

Dowling, R. K., 1993, Tourism Planning People and the Environment in Western Australia, Journal of Travel Research, Vol.31, N.4.

Eralp, Z., 1974, Turizmin Toplumsal Değişme Sosyal - Ekonomik Etkisi - Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları : 334, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Eraydın, A. and Postacioğlu, D., 1991, Physical, Social and Economic Carrying Capacity Concepts in Tourism Planning for Environmentally Sustained Development, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z. Yenen, Tech. ed. F. Öztürk, Vol.2, Erdini basımevi : İstanbul : 109 - 126.

Eraydın, A. ve Eraydın, H., 1989, Turizm Sermayesinin Oluşumu ve Mekansal Arayışları, Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, ed. Z. Yenen, F.Öztürk, Yıldız Üniversitesi, Net Yapı - İstanbul : 156 - 164.

Erinsel, D., 1995, Kent Otellerinde Mekansal Kademelenmenin Değerlendirilmesi İçin Bir Yöntem, yayınlanmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

European Union for Coastal Conservation (EUCC), 1992, The Coast - a European Challenge, Holland.

Getz, D., and Jamal, B.T., 1994, The Environment - Community Symbiosis : A Case for Collaborative Tourism Planning, Journal of Sustainable Tourism, Vol.2, N.3, Short Run Press, Uk., 152-173.

Güneybatı Türkiye Turistik Yatırım Alanları, 1987, T.C. Turizm Bankası A.Ş., Ankara.

Harrison, D., 1995, Development of Tourism in Swaziland, Annals of Tourism Research, Vol.22, No.1, Pergamon Press, New York : 135 - 156.

Himmetoğlu, B., 1987, Turizmin Barışçıl Sonuçlarının Sosyo - Kültürel Analizi, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara : 50 - 58.

Holder, J. S., 1988, Pattern and Impact of Tourism on the Environment of the Caribbean, Tourism Management, Vol.19, N.2 : 119 - 127.

Holdsworth, B., 1993, Sustainable Tourism, Proceedings of the First International Conference on the Mediterranean Coastal Environment - MEDCOAST 93, ed. E.Özhan, Vol.1, Ankara : 229-242.

Hunter,C. and Green,H., 1995, Tourism and the Environment - A Sustainable Relationship?, Routledge, London

Inskeep, E., 1987, Environmental planning for Tourism , Annals of Tourism Research, Vol.14, N.1, Pergamon Press, New York : 118 - 135.

International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, 1991, ed. Z. Yenen, Tech. ed. F. Öztürk, Erdini Basımevi, İstanbul

İller Bankası Arazi Kullanım Planlaması Raporu, 1993, Uzungöl, İller Bankası.

İnceoğlu, N., 1982, Mimarlıkta Bina Programlama Olgusu, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

İnceoğlu, N., 1995a, Çağdaş Bir Turizm Anlayışı ve Dalyan, Türkiye’de 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu’nda Alanya’da sunuldu.

İnceoğlu, N., 1995, Cumhuriyet Gazetesi, 13 Ocak.

Jafari, J., Pizam, A. and Przeclawski, K., 1990, A Sociocultural Study of Tourism as a Factor of Change, Annals of Tourism Research, Vol.17, N.3, Pergamon Press, New York.

Jansen - Verbeke, M., 1991, Ecotourism : Planning Issues in the Urban Environment, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z. Yenen. Tech. ed. F. Öztürk, Erdini Basım, İstanbul : 261 - 270.

Jarvilooma, J., 1992, Alternativi Tourism and the Evaluation of Tourist Areas, Tourism Management, Vol.13, N.1, Lyndon Driscoll, Oxford.

Jeftic, L., 1993, Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean Action Plan, Proceedings of the First International Conference on the Mediterranean Coastal Environment, ed. E.Özhan, Antalya : 465 - 483.

Kaboğlu, İ., 1992, Çevre Hakkı, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

Keogh, B., 1990, Public Participation on Community Tourism Planning, Annals of Tourism Research, Vol.17, Pergamon Press, New York : 449 - 465.

Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 1994, Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Remzi Kitapevi, İstanbul.

King, B., Pizam, A. and Milman, A., 1993, Social Impacts of Tourism Host Perception, Annals of Tourism Research, Vol.20, N.4, Pergamon Press, New York : 650 - 665.

Kocasoy, G., 1989, Research A Method for Prediction of Extent of Microbial Pollution of seawater and Carrying Capacity of Beaches, Environmental Management, Vol.13, N.4 : 469 - 475.

Korça, P., 1993, Antalya'daki Turizm gelişmelerine karşı Yerli Halkın Tutumu, 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Paneli, ed. M.Korzay, P. Akan, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul : 15 - 34.

Korça, P., 1994, Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirmesi, TUGEY Yayını : 31, İstanbul.

Kuban, D., 1990, Mimarlık Kavramları - Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, YEM Yayınları, İstanbul.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, Turistik Düzenleme, Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları : 49, Şafak Matbaası, Ankara.

Liu, J. C. and Var, T., 1986, Resident Attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii, Annals of Tourism Research, Vol.3, Pergamon Press, New York : 193 - 214.

Mathieson, A. and Wall, G., 1982, Tourism : Economic, Physical and Social Impacts, Singapore.

Meulen, F. and Salman, A. H. P. M., 1993, Management of Mediterranean Coastal Dunes, Proceedings of the First International Conference on the Mediterranean Coastal Environment - MEDCOAST 93, ed. E. özhan, Vol.1, Ankara : 167 - 184.

Meyer-Arendt, J. K., 1985, The Grand Isle, Louisiana Resort Cycle, Annals of Tourism Research, Vol.12, No.3, Pergamon Press, New York : 449 - 465.

Morgan, M., 1991, Dressing up to Survive : Marketing Majorca a New, Tourism Management, Vol. 12, N.1 : 15 -20.

Newsweek, 1992, 20 July, The Vacation Industry is a Growing Threat to the Environment, Can Ecotourism Save the Planet?

Norberg-Schultz, C., 1971, Existence, Space & Architecture, Studio Vista, London.

OECD, 1993, Coastal Zone Management - Integrated Policies, Paris.

Olsen, S., 1993, Learning to Manage Coastal Ecosystems : The Nature of Challenge, Proceedings of the First International Conference on the Mediterranean Coastal Environment, Vol.1, Antalya : 507 - 516.

Özcan, H., 1995, A Study of the Impact of Growth of Tourism on Historic Sites : Santa Fe, New Mexico and San Antonio, Texas, K.T. Ü. Yayınlanmamış metin.

Özcan, Ü., 1983, Kıyılarda Yanlış Kullanımların Çevresel Etkileri ve Sosyal Maliyetleri, Türkiye 7. Dünya Şehirçilik Günü Kıyılar Kollokyumu, ed. Ş.Aydemir, S. Erkonak, Trabzon.

Özdemir, M., 1990, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri, Turizm Yıllığı, Turizm Kalkınma Bankası Yayını, Ankara : 83 - 103.

Özel çevre Koruma, 1992, sayı 4, RIO : 7

Özkan, B., 1987, Türk Turizminin Önemli Kaynağı Deniz ve Kıyılarına İlişkin Sorunlar, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara : 76 - 85.

Öztürk, F., 1992, Turizm Bilincini Geliştirme Araçlarından Biri : Planlama Sürecine Katılım, Turizm Eğitimi, Turizm Bakanlığı, Ankara : 427 -430.

Poirier, A. R., 1995, Tourism and Development in Tunisia, Annals of Tourism Research, Vol.22, N.1 : 157 - 171.

Postacıoğlu, D., 1991, Physical, Social and Economic Carrying Capacity Concepts in Tourism Planning for Environmentally Sustained Development, Unpublished Master Thesis, in Department of Regional Planning, METU, Ankara.

RIO Declaration on Environment and Development, 1992, United Nations, Brazil.

Rıfki, F., 1991, Towards a New Architectural Manifesto : Environmentally Conscious Architectural Design, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z.Yenen, Tec.ed. F. Öztürk, Vol.3, Erdini Basım, İstanbul : 67 - 72.

Rızaoğlu, B., 1993, Yerel Açından Turizm Planlaması ve Geliştirilmesi, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası : 142 - 158.

Roe, B., 1991, How to Solve Conflicts Between Private Tourist Industry Development and Cultural and Landscape Area of Mykonos, Greece, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z.Yenen, Tec.ed. F. Öztürk, Vol.2, Erdini Basım, İstanbul : 271 - 282.

Romeril, M., 1989, Tourism and the Environment : Accord or Discord? Tourism Management, Vol.10, N.3 : 204 - 208.

Ross, G. F., 1993, Resident Perception of the Impact of Tourism on an Australian City, Journal of Travel Research, Vol.30, N.3.

Ryn, V.d.s. and Calthorpe, P., 1991, A New Design Synthesis for Cities, Suburbs, and Towns - Sustainable Communities, Sierra club Books - San Fransisco.

Sancar, F., 1993, A Behavioral Definition of the Vernacular and the Implications for Autenticity in Regionalist Architecture, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean - Policies - Planning - Design, ed. Z. Yenen, Tech. ed. F. Öztürk, Vol.2, Erdini Basım, İstanbul : 191 - 204.

Sencer, M. ve Sencer, Y., 1978, Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları : 172, Ankara.

Sevgör, A., 1995, Belek Turizm Merkezi Tanıtımı, Med - Campus No 471, Urban, Rural and Cultural Tourism isimli seminerde sunuldu, Boğaziçi Üniversitesi.

Smith, A. R., 1992, Tourism Development - Cultural Heritage and Natural Environment, Tourism Heritage Environment, UIA, Egypt : 1-1, 1-10.

Sola, E.F., 1992, A Strategic outlook for regional tourism policy, The White paper on Valencian Tourism, Tourism Management Vol.13, Pergamon Press, New York: 45-49.

Sonat, A., 1991, Çevrenin Turizm Planlaması İçindeki Yeri, II. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası, Belediye Yayınları : 4 : 171 - 178.

Sorenson, J., 1995, The Med - Campus Certificate Program on Coastal Zone Management in the Mediterranean, Metu, Ankara.

Sorenson, J. and West, N., 1992, A Guide to Impact Assessment in Coastal Environments, Coastal Resources Center, the University of Rhode Island.

Şener, H., 1989, Turizm için Tasarlanmış Mimari Çevrelerde Yöresel Referanslar, Türkiye'de Son on Yılda Turizm yapıları Uygulamaları Sempozyumu, ed. Z.Yenen ve F. Öztürk, Yıldız Üniversitesi, Net - Yapı, İstanbul : 304 - 313.

Tekeli, İ., 1995, Habitat II'nin (1996) Gündemini Oluşturan Temel Kavramların İrdelenmesi, yayınlanmamış metin.

The Report of the National Commission on the Environment - Choosing a Sustainable Future - U.S.A., 1993, Island Press, Washington D.C.

Topuzlu, F. K., 1989, Turistik Alanlarda Kontrolsüz Gelişme ve Alanların Taşıma Kapasitesi, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma bankası, Ankara : 8- 19.

Trumbic, I., 1995, Integrated Coastal Areas Management Component of The Med Action Plan, Med-Campus, Certificate Program on Coastal Zone Management in The Meditteranian, Med-Coast Institute, ODTU, basılmamış ders notu.

Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı, 1996, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı, Habitat II.

Türkiye Çevre Sorunları, 1995, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

Türkiye’de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, 1989, ed. Z. Yenen, F. Öztürk, Yıldız Üniversitesi, Net - Yapı, İstanbul.

UNEP, 1994, Ethics & Agenda 21, ed. N.J. Brown, P. Quiblier, United Nations Publication, New York.

Vallega, A., 1993, From the Action Plan to the Mediterranean Agenda 21, Proceedings of the First International Conference on the Mediterranean Coastal Environment - MEDCOAST 93, ed. E. Özhan, Vol.1, Ankara : 1 - 13.

Van,D. and Josep, W. M., 1995, Some Critical Notes on Socio-Cultural Impact Studies in Developing Countries, Vienne Centre Newsletter, International Social Science Council, Vienne.

Var, T., 1989, Relationship, Conflict, Ecosytem, Man - Made Environment, Proceedings of International Congress on Health and Recreation Management, Boğaziçi Üniversitesi Yayını: 480, Antalya : 177 - 185.

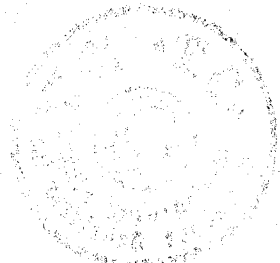
Weatcroft, Stephen, 1991, airlines Tourism and the Environment, Tourism Management, Vol.12, N. 2 : 119 - 124

Wiesner, K., 1991, Tourism Environment, UICB (International Union of Building Centres) Bulletin 2 - 91.

World Conference Sustainable Tourism, 1995, The World Charter on Sustainable Tourism, Spain.

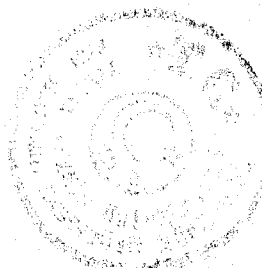
World Tourism Organization (WTO), 1993, Sustainable Tourism Development : Guide for Local Planners, World Tourism Organization, Madrid.

Yenen, Z., 1993, Kalıcı Turizm Gelişmeleri İçin Uygun Bir Kriter, 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Paneli, ed. M. Korzay, P. Akan, Boğaziçi Üniversitesi Yayını : 480, Antalya : 83 - 97.

Yenen, Z. and Öztürk, F., 1989, Relations Among Recreation Development and Management, Proceedings of International Congress on Health and Recreation Management, Boğaziçi University, İstanbul.

2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Paneli, 1993, ed. M. Korzay, P. Akan, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

EK I

TRABZON UZUNGÖL'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN
TURİZM AMAÇLI FİZİKSEL PLAN KARARLARINA
KATILIM KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİ

VE

BU FİZİK PLAN ÇERÇEVESİNDE TURİZM AKTİVİTESİNİ DE
İÇİNE ALACAK YENİ YAŞAM BİÇİMİ HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ NELERDİR

Funda Öztürk

Araştırmayı Destekleyen Kurum
Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü

Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
1993

EK I İÇİNDEKİLER

E. I. BÖLÜM	GİRİŞ	152
	Problem.....	152
	Amaç.....	155
	Önem.....	161
	Sayıtlılar.....	161
	Sınırlılıklar.....	161
E. II. BÖLÜM	İLGİLİ LİTERATÜR	163
	1. Sürdürülebilir Turizm Gelişme Modeli Ve ‘Soft Tourism’.....	163
	2. Kıyı Turizminden Planlama Sürecine Ait Çıkarımlar.....	168
	3. Katılım.....	169
	4. Kırsal Kalkınma Projeleri ve Gelir Getirici Projeler.....	171
	a. Kırsal Kalkınma Projeleri - Yerel Yönetimler - Halk Katılımı.....	171
	b. Gelir Getirici Projeler.....	172
	5. Grup.....	177
	a. Katılımın Kullanıldığı Örnekler ve Çıkarımlar.....	177
	b. Grup Oluşum Evreleri.....	178
E. III. BÖLÜM	YÖNTEM	180
	Araştırma Modeli.....	180
	Evrem ve Örneklem.....	180
	Bilgi Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	181
	Bilgi Toplama Aracının Uygulanması.....	182
	Verilerin İşlenmesi ve Yorumlanması.....	183
	Süre ve Maliyet.....	183
E. IV. BÖLÜM	BULGULAR ve YORUM	186
	1. Hane Reislerinin Demografik Özellikleri.....	186
	2. Turizm Bakanlığı Tarafından Üretilen Fiziksel Plan Hakkındaki Hane Reislerinin Görüşleri.....	188
	3. Hane Reislerinin Turizm Aktivitesinin Katılma Kararları.....	190
	4. Hane Reislerinin Turizm Aktivitesini Katılma Çeşitleri.....	191
	5. Var Olan ve Yöreyi Cazip Hale Getiren Sosyal Alışkanlıkların ve Fiziksel Değerlerin Farkında Olma Durumları.....	198
	6. Turizm Aktivitesine Katılırken Devam Etmesini İstedikleri, Çevreye Ait Fiziksel Değerleri ve Sosyal Alışkanlıkları.....	199
	7. Turizm Planlama Kararlarının Yaygın Bir Biçimde Benimsenerek Uygulanmasını Kolaylaştıracak Yöreye Ait Mekanizmalar.....	201

E. V. BÖLÜM ÖNERİLER.....	236
E. KAYNAKÇA.....	243
E. VI. GÖRÜŞME FORMU.....	246

TRANZON UZUNGÖL'DE YAŞAYAN YETİŞKİMLERİN
TURİZM AMAÇLI FİZİKSEL PLAN KARARLARINA
KATILIM KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİ
VE

BU FİZİK PLAN ÇERÇEVESİNDE TURİZM AKTİVİTESİNİ DE
İÇİNE ALACAK YENİ YAŞAM BİÇİMİ HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ NELERDİR

E. I. BÖLÜM GİRİŞ

PROBLEM

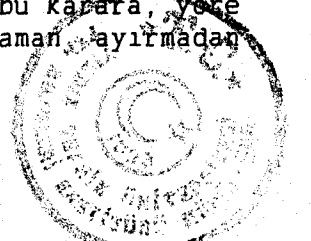
Kalkınma düzeyi ve politik sistem ne olursa olsun, çeşitli ülke yöneticileri, olumlu sonuç verecek ekonomik programları bulmakta artık güçlük çekmektedir. Bunun başlıca sebebi, ekonomik politikaların değişen şartlar içinde düzenlenmesi gereğinin ortaya çıkmasıdır. Bu değişikliğin başında 1987'de 5 milyara ulaşan dünya nüfusu ile çevre sistemleri ve kaynakları arasındaki ilişki gelmektedir (Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, 1990, s.13). Bu ilişki, sürdürülebilir kalkınma başlığı altında çağımızda sorgulanmaktadır. Turizm sektöründe konuya bakıldığında sürdürülebilir turizm; her aşamasında toplumsal sorumluluk, ekonomik verimlilik ve çevre bilinci temelleri üzerine inşaa edilen "soft tourism" (Özhan, L., 1991, s.17) kavramını gündeme getirmiştir.

Ekonomik kalkınma araçlarından biri olarak görülen turizm; 1950 li yıllarda kitle turizmi ile başlayarak, var olan doğal ve kültürel değerleri tehdit etmektedir. Günümüze kadar olan turizm gelişmelerinin sonuçları ve bu sonuçlara karşı geliştirilecek yeni stratejiler "soft tourism" başlığında tartışılmaktadır.

Ülkemiz, ekonomik büyümeyi 1980 li yıllarda turizm sektörüne dayandırmayı hedeflemiştir. Hatta turizmin ekonomideki etkisi sihirli değnek kimliğine bürünmüştür. Ülkemizde, kaynakların büyük bir bölümü turizm sektörü için kullanıldı ve turizm planlamasının amacı en kısa zamanda en fazla turistini ağırlanmasını sağlamaktı. Ancak bu süreçte kaynak tüketimi, çevre sistemleri ve yöredeki insanın gelecekteki yaşantısı pek de sorgulanmadı (Öztürk, F., 1992a, 428). Daha çok makro düzeyde, soyut göstergelere dayanan plan ve programların yerel ölçekte, fiziki çevre ve günlük hayata somut olarak nasıl yansıtacağı, yeterince anlaşılmadan uygulamaya geçildi (Sancar, F., 1991, 130).

Turizmin var olan değerleri tehdit eden gelişimi, 1980'li yıllardan sonra, ülkemizde artan bir hızla görülmektedir.

Örneğin, Ege ve Akdeniz bölgelerimizdeki turizm yörelerinde aile işletmesi olarak pansiyonculuk önerilmiş olabilir. Ancak bu kararın fizik mekanda oluşturacağı değişiklikler ve bunun sonucunda oluşacak yaşantı değişiklikleri hakkında bilgi edinilmemiştir. Sonuç olarak bu karara, yöre insanının nasıl katılacağı hakkında çalışmalar yapmaya zaman ayırmadan uygulamaya geçilmiştir.

Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki turizm gelişme modeli incelendiğinde, merkezi yönetim ve 1985'den sonra yerel yönetimler tarafından üretilen kararları yöre halkının miras aldığı görülmektedir. Sonuç olarak yerel halk planlama sürecinin herhangi bir aşamasına katılamamıştır.

Yerel halk, deneme yanılma yöntemiyle turizm aktivitesinin içine girmiştir. Yöreye gelen işletme modeline ve turistlerin isteğine göre yöre insanı biçimlenmiştir. İstek ve sunumun biçimlendirdiği yeni çevreler ve yaşam biçimleri yöre insanı tarafından istense de istenmese de var olmuştur. Merkezi ve yerel yönetimler tarafından üretilen plan ve beklenen sonuç, istek ve sunumun biçimlendirdiği serbest rekabetin isteklerine bırakılmıştır (Öztürk, F., 1992a, 427). Bunun doğal sonucu oluşan çevreleri ve yaşam biçimlerini problemleriyle birlikte kabul etmek zorunda kalıyoruz. Çünkü merkezi ve yerel yönetimlerin belirlediği turizm gelişme modeli anlayışından haberi olmayan, planlama sürecinin hiçbir aşamasına katılımı olmamış yöre insanından, var olan kaynakların turizm amaçlı olarak, bilinçli kullanımı ve bütün dünyanın ilgi ile baktığı özgün çevrelerimizin korunması beklenmektedir. Bu türden bir planlama süreci, bilgi ve beceri birikimi sağlayamamaktadır. Ege ve Akdeniz kıyılarımızda yaşanan planlama süreci sonucu, yöreyi cazip hale getiren fiziki mekanın, doğal ve kültürel değerlerin değiştiği gözlenmiştir. Yoğun talep nedeniyle oluşan hızlı değişim, yörenin çekiciliğini düşürmüştür. Halbuki planlamanın kültürel, sosyal değişim içindeki işlevsel görevi, toplumun uzun vadede kendisi ve çevresi hakkında bilinçlenmesini sağlamak olmalıdır (Sancar, F., 1991, 129).

Yöresi hakkında üretilen kararlara, üretilme safhasında katılmamış veya üretildikten sonra haberi olmamış yöre insanından çevresi hakkında bilinçli davranması beklenmektedir. Bu önerilen planın sağlıklı olarak uygulamaya geçmesini engelleyici bir faktördür.

Sürdürülebilirlik kavramı turizme kaynak olan bölgesel/yerel özelliklerin korunup geliştirilerek, çekiciliğinin devamını sağlamak olarak düşünülür. "Koruma ve geliştirme, yerel halkın değişen koşullara uygun yaklaşımlar geliştirebilmesiyle sağlanabilir" (Sancar, F., 1991, 130). Bu ise kaynakların tüketilmesine değil, kaynakların yönetilmesine bağlı bir olgudur.

Yerel halkın yöresini, üretilen plan kararlarını koruması ve uygun yaklaşımlar geliştirmesi için hakkında üretilen kararlara, ya üretilme sürecinde katılmalı ya da haberi olmalıdır. Ancak, Ege ve Akdeniz böyle bir süreç yaşamamıştır. Bu, halkın değişen koşullara karşı uygun yaklaşımlar geliştirmesine engel teşkil etmektedir. Aynı zamanda çevrenin kontrol altından çıkmasına neden olmaktadır.

Sürdürülebilir bir turizm gelişme modeli, var olan değerlerin gelecek kuşaklar için korunması ve yöreye olan cazibeyi sürekli kılmak için, yörenin kendine has değerlerinin devamı başlığını kapsar (Öztürk, F., 1992a, 428). "Bir yerin özgünlüğü, toplum üyelerinin yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirebildikleri sürece oluşmaya devam edecektir" (Sancar, F., 1991, 131).

Ancak Ege ve Akdeniz'de yöre insanı çevresinde oluşan büyüklüklere ve yaşam biçimlerine karşı sağlıklı bir katılım gösterememiştir. Yöre insanının günlük yaşantısına yabancı çevreler oluşmuştur. Ve yöre insanı çevresine yabancılaşmıştır.

Ülke turizm politikamızda Karadeniz Bölgesi, özellikle yayla kuşağı turizm amaçlı gelişim sürecine başlamıştır. Trabzon Uzungöl'deki fiziki planlama Turizm Bakanlığı tarafından bu bağlamda ele alınmıştır.

1992 de Turizm Bakanlığı Uzungöl'e olan ilgiyi belirleyip, Uzungöl'ün Karadeniz yaylalarının turizme açılması kapsamında, turizm amaçlı gelişmeye cevap verecek şekilde planlanmasını istemiştir. Yöre, özgün fiziksel değerlerini ve sosyal alışkanlıklarını korumaktadır. Yöreye iç turizm talebi yüksektir.

İller Bankası planlama ekibi, Uzungöl'ün İmar Planı'nı yapmıştır. Plan son halini almadan 6-7 Mayıs 1993 tarihinde Turizm Bakanlığı, Uzungöl'de yöre insanının da katılımının beklendiği bir organizasyon gerçekleştirmek istemiştir.

Bu toplantıya, yörede plan kararlarına bilgi üretecek kamu kurumları (Orman Genel Müdürlüğü, Kara Yolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) planlama ekibi ve üniversite yetkilileri katılmıştır. Toplantıya, belediye başkanı önderliğinde, yöre insanının da katılımı istenmiştir. Ancak, belediye başkanlığı, yöre insanının yöre insanının katılımını gerçekleştirememiştir. Yöre insanı olarak sadece Belediye Başkanı'nın katılımı olmuştur. Turizm Bakanlığı yörede plan kararlarını üretirken halk katılımı istemiştir. Ancak gerçekleşmemiştir.

Yörenin korunması ve geliştirilmesi, halkın değişen koşullara uygun yaklaşımlar geliştirmesi ile sağlanabilir.

Ege ve Akdeniz kıyılarımızda yaşanan planlama süreci gibi, Uzungöl insanı da yöresi için üretilen fizik plan kararlarından, hayatlarına girecek turizm aktivitesinin yoğunluğundan, üretilen fizik plan içindeki yaşantılarının nasıl olacağından ve yöreyi cazip hale getiren doğal ve kültürel değerlerinden habersizdir. Bu nedenle, ellerindeki değerleri koruma adına bir davranış oluşmamıştır. Bunun sonucunda, yörede turizm amaçlı bina üretimi talepleri belediye başkanlığı üzerinde baskılar yaratmıştır. Bu baskılar sonucu uygun olmayan bazı inşaat uygulamaları gözlenmiştir.

Uzungöl'de turizm amaçlı oluşturulan imar planının başarılı bir şekilde hayata geçmesine yardımcı olacak bir araştırma, yöre halkının bu plan kararları hakkındaki görüşlerini öğrenmek ve bu fizik plan içinde turizm aktivitesini de içine alacak şekilde nasıl yaşayacakları hakkındaki fikirlerini öğrenmektir.

PROBLEM CÜMLESİ

Trabzon - Uzungöl'de yaşayan hane reislerinin turizm amaçlı fizik plan kararlarına katılım konusundaki düşünceleri ve bu fizik plan çerçevesinde turizm aktivitesini de içine alacak yeni yaşam biçimi hakkındaki görüşleri nelerdir.

AMAÇ

Uzungöl'de yaşayan hane reislerinin, turizm amaçlı fizik plan kararlarına katılımı konusundaki düşünceleri ve bu fizik plan çerçevesinde turizm aktivitesini de içine alacak yeni yaşam biçimi hakkındaki görüşlerine ilişkin bilgi toplamayı amaçlayan bu araştırmada, aşağıdaki ana sorulara cevap aranmıştır.

- 1.Hane reislerinin demografik özellikleri nelerdir?
- 2.Turizm Bakanlığı tarafından üretilen, turizm fiziksel planı hakkında hane reislerinin görüşleri nelerdir?
- 3.Yörede yaşayan hane reislerinin, turizm aktivitesine katılma kararları nelerdir?
- 4.Yörede yaşayan hane reislerinin, turizm aktivitesine katılma çeşitleri neler olabilir?
- 5.Hane reisleri, var olan ve yöreyi cazip hale getiren fiziksel değerlerin ve sosyal alışkanlıkların farkındalar mı?
- 6.Turizm aktivitesine katılırken, çevreye ait hangi fiziksel değerlerin ve sosyal alışkanlıklarının devamını istemektedirler?
- 7.Turizm planlama kararlarının yaygın bir biçimde önemsenerek uygulanmasını kolaylaştıracak yöreye ait mekanizmalar nelerdir?

Bu araştırmada aşağıdaki alt sorulara da cevap aranmıştır.

- 1.Hane reislerinin demografik özellikleri nelerdir?
 - A.Hane reislerinin demografik değişkenleri nelerdir?
 - a.Hane reislerinin yaş, eğitim, iş, medeni durum, maddi durum, gelirinin giderine göre durumu ve yerleşim bölgeleri nelerdir?
 - B.Ailenin ekonomik yaşantısının belirlediği durumlar nelerdir?
 - a.Ailenin yaylaya çıkma durumu nedir?
 - b.Aile reislerinin çayda mevsimlik işçi olarak çalışma durumu nedir?
 - c.Aile reisinin gurbette olma durumu nedir?
 - d.Ailenin ürettikleri ürünler nelerdir?
 - e.Ailenin ürettiği ürünlerden gelir elde etme durumu nedir?
 - f.Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devam ettirilme durumları nedir?
 - g.Uzungöl'de yaşama dönemleri nelerdir?
- 2.Turizm Bakanlığı tarafından üretilen turizm amaçlı fiziksel plan hakkında, hane reislerinin görüşleri nelerdir?
 - A.Hane reislerinin fiziksel plandan haberi olma durumları nelerdir ve plan ile ilgili hangi bilgilere sahiptirler?
 - a.Hane reisinin fiziksel plandan haberi olma durumu nedir?
 - b.Haberi olan hane reisi, fiziksel plan hakkında hangi bilgilere sahiptir?

- c.Yerleşme alanlarına göre fiziksel plandan haberdar olma duru nedir?
 B.Fiziksel plandan memnuniyetlikleri ve fiziksel plan askı süresine katılım niyetleri nedir?
 a.Fiziksel plandan haberi olanların fiziksel plandan memnuniyetlik durumları nedir?
 b.Fiziksel plandan memnun olmayanların nedenleri nelerdir?
 c.Fiziksel plandan memnun olmayanların yerleşim alanlarına göre dağılımları nedir?
 d.Fiziksel planın belediyede askı süresi başladığında, yöre insanının haklarını öğrenmek için belediyeye gitme durumları nedir?
 c.İstemedikleri bir fiziksel plan kararı için belediyeye dilekçe verme durumları nedir?

- 3.Hane reislerinin turizm aktivitesine katılma kararları nelerdir?
 a.Hane reislerinin turizmden gelir elde etme durumu nedir?
 b.Hane reislerinin turizmden gelir elde etmeyi düşünme durumları nedir?
 c.Gelir elde etmeyi düşünmelerine rağmen, bunu gerçekleştirememeye nedenleri nelerdir?
 d.Turizme katılmayı düşünenlerin sermaye sahipliği durumu nedir?
 e.Kredi sağlandığında, hane reislerinin turizme katılma kararları nelerdir?
 f.Turizme katılmak istemeyenlerin katılmama nedenleri nelerdir?
 g.Örnekleme giren hane reislerinin, aile bireylerinin turizm tesislerinde çalışma durumu nedir?
 h.Örnekleme giren hane reislerinin, aile bireylerinden birisinin turizm tesisinde çalışmasını istemesi durumu nedir?
 1.Toprağını satmayan aile reislerinin, arsalarını kullanma kararları nelerdir?

- 4.Uzungöl'de yaşayan hane reislerinin turizm aktivitesine katılma çeşitleri nelerdir?

- A.Hane reislerinin ev pansiyonculuğu yapma durumları nelerdir?
 a.Turizme katılmayı düşünenlerin ev pansiyonculuğu yapma durumları nelerdir?
 b.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı nedir?
 c.Ev pansiyonu yapmak isteyen hane reislerinin sermaye sahipliği durumları nedir?
 d.Ev pansiyonu yapmak isteyen hane reislerinin işletme bilgisine sahip olma durumları nelerdir?
 e.Ev pansiyonu yapmak isteyenler, işletme bilgisini nasıl ve nereden öğrenmişlerdir?
 f.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yaz-kış Uzungöl'de yaşama durumları nedir?
 g.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin ürettikleri ürünler nelerdir?
 h.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yetiştirdikleri ürünlerden gelir elde etme durumları nedir?
 1.Hane reislerinin önerilen yeni bir ürünü ekme durumları nedir?
 i.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yayalaya çıkma durumları nedir?
 j.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin otluk alanlarını otluk alanı olarak kullanma isteklerinin durumu nedir?

- k.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin evlerini ev pansiyonuna dönüştürürken tercih ettikleri mekansal düzenlemeler nelerdir?
- l.Ev pansiyonu yapmak ve evini yazın kiraya vermek isteyenlerin evinin ziyaretçi kabul edebilme durumu nedir?
- m.Ev pansiyonu yapmak ve evini yazın kiraya vermek isteyenlerin durumu nedir?
- n.Ev pansiyonu yapmak ve evini yazın kiraya vermek isteyenlerin evlerinin eksiklerini tamamlama niyetleri nedir?
- o.Ev pansiyonu işletmeciliğinin, yayla faaliyeti ile koordine edilerek yürütülme durumu nedir?
- ö.Turizme katılmayı düşünenlerin, proje ve inşaat işlerini yürütmek için düşündükleri modeller nedir?
- p.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin nedenleri nelerdir?
- r.Ev pansiyonculuğu yapmak istemediklerini nedenleri ile bildiren aile reislerinin yetistirdikleri ürünler nelerdir?
- s.Ev pansiyonculuğu yapmak istemediklerini nedenleri ile bildiren aile reislerinin yetistirdikleri ürünlerinden gelir elde etme durumları nelerdir?
- ş.Ev pansiyonculuğu yapmak istemediklerini nedenleri ile bildiren aile reislerinin, önerilen bir ürünü ekme durumları nedir?
- t.Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin yaylaya çıkma durumları nedir?
- B.Hane reislerinin evini yazın kiraya verme durumları nelerdir?
- a.Hane reislerinin evini yazın kiraya verme durumları nelerdir?
- b.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, yerleşim alanlarına göre dağılımı nedir?
- c.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, sermaye sahipliği durumları nedir?
- d.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, işletme bilgisine sahip olma durumu nedir?
- e.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, yaz-kış Uzungöl'de yaşama durumları nedir?
- f.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin evlerinin ziyaretçi kabul edebilme durumları nedir?
- g.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin evlerinin eksikleri nelerdir?
- h.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin evlerinin eksiklerini tamalamayı düşünme durumları nelerdir?
- ı.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin ürettikleri ürünler nelerdir?
- i.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, ürettikleri ürünlerden gelir elde etme durumları nelerdir?
- j.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, önerilen yeni bir ürünü ekme durumları nelerdir?
- k.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, mahalledeki otluk alanlarını, otluk alanı olarak kullanma isteklerinin durumu nedir?
- l.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, yaylaya çıkma durumları nedir?
- m.Evini yazın kiraya vermeyi düşünen hane reislerinin, proje ve inşaat işlerini yürütmek için düşündükleri model nedir?

- C.Hane reislerinin pansiyon yapma durumları nedir?
- a.Hane reislerinin pansiyon yapma durumları nedir?
 - b.Pansiyon yapmak isteyenlerin yerleşme alanlarına göre dağılımı nedir?
 - c.Pansiyon yapmak isteyenlerin sermaye sahipliği durumları nedir?
 - d.Pansiyon yapmak isteyenlerin arsa sahipliği durumları nedir?
 - e.Pansiyon yapmak isteyenlerin işletme bilgisine sahip olma durumları nedir?
 - f.Pansiyon yapmak isteyenler işletme bilgisini nasıl ve nerden öğrenmişlerdir?
 - g.Pansiyon yapmak isteyenlerin yaz-kış Uzungöl'de yaşama durumları nedir?
 - h.Pansiyon yapmak isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yürütmek için modelleri varmı?
- D.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakma durumu nedir?
- a.Örneklemin, bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakma durumu nedir?
 - b.Turizme katılmayı düşünenlerin bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakma durumu nedir?
 - c.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin yerleşim bölgelerine göre dağılımı nedir?
 - d.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin arsa sahipliği olma durumu nedir?
 - e.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin sermaye sahipliği durumları nedir?
 - f.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin işletme bilgisine sahip olma durumu nedir?
 - g.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin işletme bilgilerini öğrendikleri kaynak ve yöntem nedir?
 - h.Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmak isteyenlerin yaz-kış Uzungöl'de oturma durumları nedir?
- E.Alabalık havuzu yapma durumu nedir?
- a.örneklemin alabalık havuzu yapma durumu nedir?
 - b.Turizme katılmak isteyenlerin alabalık havuzu yapma durumu nedir?
 - c.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin yerleşim bölgelerine göre dağılımı nedir?
 - d.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin arsa sahipliği durumu nedir?
 - e.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin sermaye sahipliği durumları nedir?
 - f.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin işletme bilgilerinin durumu nedir?
 - g.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin işletme bilgilerini öğrendikleri kaynak ve yöntem nedir?
 - h.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin yaz-kış Uzungöl'de oturma durumu nedir?
 - ı.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin inşaat ve proje işlerini yürütmek için modellerinin olma durumu nedir?

F.Yeme içme yeri yapma durumu nedir?

- a.örneklemin yeme içme yeri yapma durumu nedir?
- b.Turizme katılmak isteyenlerin yeme içme yeri yapma durumu nedir?
- c.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin yerleşim bölgelerine göre dağılımı nedir?
- d.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin arsa sahipliği durumu nedir?
- e.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin sermaye sahipliği durumları nedir?
- f.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin işletme bilgilerinin durumu nedir?
- g.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin işletme bilgilerini öğrendikleri kaynak ve yöntem nedir?
- h.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin yaz-kış Uzungöl'de oturma durumu nedir?
- ı.Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin inşaat ve proje işlerini yürütmek için modellerinin olma durumu nedir?

G.Kamping alanı yapma durumu nedir?

- a.Turizme katılmayı düşünenlerin kamping alanı yapmayı düşünme durumları nedir?

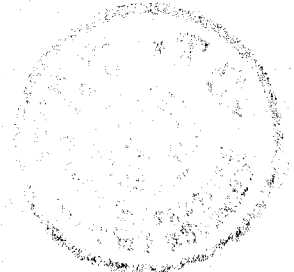
H.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olma durumu nedir?

- a.örneklemin turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olma durumu nedir?
- b.Turizme değişik fikirler ile katılmayı düşünenlerin, katılım çeşitleri nelerdir?
- c.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların yerleşim alanlarına göre dağılımı nedir?
- d.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların arsa sahipliği durumu nedir?
- e.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların sermaye sahipliği durumları nedir?
- f.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların işletme bilgilerine sahip olma durumu nedir?
- g.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların işletme bilgilerini öğrendikleri kaynak ve yöntem nedir?
- h.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların yaz-kış Uzungöl'de oturma durumu nedir?
- ı.Turizme katılmak için değişik fikirlere sahip olanların inşaat ve proje işlerini yürütmek için modellerinin olma durumu nedir?

5.Var olan ve yöreyi cazip hale getiren fiziksel değerler ve sosyal alışkanlıkların farkında olma durumları nedir?

- a.Örneklemin, ziyaretçilerin yöreye niçin geldiklerini bilme durumları nedir?
- b.Örneklemin, Gölbaşı'nda yapılan yasa dışı inşaatlar hakkındaki düşüncelerinin durumu nedir?
- c.Örnekleme girenlerin, yöre sorunlarını bilme durumları nedir?
- d.Örneklemin, yörede yeni yapılacak binaların olmasını istedikleri nitelikleri nelerdir?
- e.Örneklemin yöredeki turizm tesislerinden memnun olma durumu nedir?
- f.Yöredeki tesislerden memnun olmayan örneklem üyelerinin, tesislerden duydukları rahatsızlıklar nelerdir?

- g.Örneklemin, yaylaya çıkma isteği durumu nedir?
 - h.Örnekleme girenlerin el sanatına sahip olma durumu nedir?
 - ı.Örnekleme girenlerin el sanatları nelerdir?
 - i.Örneklemin ziyaretçilere dağ yürüyüşlerinde, yaylaya-mezireye , ava götürmede rehberlik yapma durumları nedir?
 - j.Ziyaretçilerin Uzungöl'ü koruyarak kullanması için bilgi verilmesine inanma durumu nedir?
- 6.Turizm aktivitesine katılırken devam etmesi istenilen çevreye ait fiziksel değerler ve sosyal alışkanlıklar nelerdir?
- a.Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devam etme durumu nedir?
 - b.Örneklemin yeni çevrelerinde görmek istedikleri fiziksel mekan tanımlamaları nelerdir?
 - c.Uzungöl'de yaşamaya devam etme niyetlerinin durumu nedir?
 - d.Örneklemin ziyaretçiler hakkındaki tercihlerinin nedenlerinin durumu nedir?
 - e.Turizme katılmayı düşünenlerin müşteri seçme eğilimlerinin durumu nedir?
 - f.Turizme katılmayı düşünenlerin müşteri seçme kriterleri nelerdir?
- 7.Fiziksel planlama kararlarının yaygın bir biçimde benimsenerek uygulanmasını kolaylaştıracak yöreye ait mekenizmalar nelerdir?
- a.Fiziksel plan askıya çıktığında haklarını öğrenmek için belediyeye gelme durumları nedir?
 - b.Örnekleme girenlerin plansız, yasa dışı yapılaşmayı engellemek için düşündükleri çözümler nelerdir?
 - c.Örneklemin yasa dışı inşaatları engellemek için bir şey yapma durumları nedir?
 - d.Örneklemin Uzungöl'de çevreyi korumak amaçlı bir dernek kurmayı kimin başlatacağı hakkındaki görüşleri nedir?
 - e.Örneklemin göl ve çevresini korumak için düşündüğü çareler nelerdir?
 - f.Turizmin gelir getirici yönünün yörede bilinme durumu nedir?
 - g.Örneklemin gördüğünü uygulama durumu nedir?
 - h.Örneklemin tarımsal faaliyetlerine devam etme durumu nedir?
 - ı.Örneklemin işletme bilgisine sahip olma durumu nedir?
 - i.Örneklemin işletme bilgisine sahip olduğu kaynak ve yöntemin durumu nedir?
 - j.Örneklemin turizme tavır alıcı ön yargıları var mıdır?
 - k.Örneklemin girişimcilik durumu nedir?
 - l.Örneklemin ailece turizme katılım durumu nedir?
 - m.Kredi konusunda örneklemin durumu nedir?
 - n.Turizme katılanların proje ve inşaat işlerini yapma modelleri nedir?
 - o.İşletme anlayışına veri teşkil edebilecek niyetlerin durumu nedir?
 - ö.Örneklemin toplumsal sorumluluklarını yerine getirme durumu nedir?
 - p.Kırsal kalkınma projesi olarak turizmin yörede kabul durumu nedir?

ÖNEM

Yöre halkının, fiziksel plan kararlarına katılım konusundaki düşüncelerini ve bu fizik plan çerçevesinde turizm aktivitesini de içine alacak yeni yaşam biçimi hakkındaki görüşlerini ve beklentilerini öğrenmek;

.henüz uygulamaya geçmemiş turizm amaçlı fiziksel plan kararlarına girdi oluşturması,

.plan kararlarının uygulanmasını kolaylaştıracak yöreye ait mekanizmaların bulunması,

.yörede gelişecek olan turizm aktivitesine, yöre insanının katılım biçimlerinin belirlenmesi,

.yöre insanının, çevresine yabancılaşmadan turizm aktivitesine katılımı, var olan değerlerini koruması ve sürdürülebilir bir gelişmenin olması,

.fizik plan içinde yaşayacak olan yöre insanının turizm konusunda eğilimlerinin tespit edilmesi

açısından önem kazanmaktadır.

SAYILTILAR

.Uzungöl'de yaşayan hane reisleri, Turizm Bakanlığı tarafından üretilen turizm kararlarına katılım ve katılım biçimleri konusunda görüş sahibidirler.

.Yaşantılarında hangi sosyal alışkanlıklarının devam edeceği konusunda görüş sahibidirler.

.Uzungöl'de,halkın turizme katılım biçimleri hakkındaki görüşleri, gelişme biçimine bilgi üretebilir.

.Fiziksel planlama ekibi, yörenin fiziksel özelliklerini büyük bir oranda doğru değerlendirmiştir.

.Araştırmanın yöntemi, araştırmanın amaçlarına uygundur.

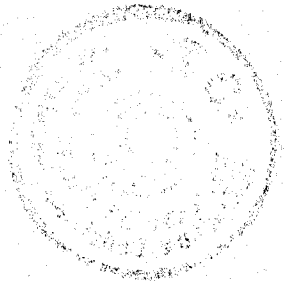
.Bilgi toplama aracı geçerli ve güvenilirirdir.

.Bilgi toplama aracı yansız uygulanmıştır.

SINIRLILIKLAR

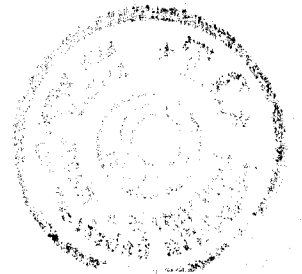
1.Araştırma, Trabzon ili belediye teşkilatı kurmuş bucak merkezi Uzungöl Yenimahalle hane reisleri ile sınırlıdır. Yenimahalle beş yerleşimden oluşmaktadır. Bunlar: Gölbaşı, Hocalı, Büyükköy, İnceli, Filak.

2.Araştırma sonuçları Uzungöl evrenine genellenebilir.

3.Araştırma, Uzungöl'de yaşayan hane reislerinin, turizm amaçlı fizik plan kararlarına katılımı ve bu fizik plan içinde turizm aktivitesinde içine alacak şekilde oluşacak yaşantıları hakkındaki görüşleri ile sınırlıdır.

4.Araştırma bilgi toplama aracı ile toplanan veriler ile sınırlıdır.

E. II. BÖLÜM İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölüm beş alt bölümden oluşmuştur. Birinci alt bölümde; sürdürülebilir turizm gelişme modeli ve "soft tourism" ile ilgili kavramsal çalışmalara, ikinci alt bölümde; kıyı turizminden planlama sürecine dair çıkarımlara, üçüncü alt bölümde; katılım kavramına, dördüncü alt bölümde; kırsal kalkınma projeleri ve gelir getirici projelere, beşinci alt bölümde; katılımın gerektirdiği grup kavramına yer verilmiştir.

1.Sürdürülebilir Turizm gelişme Modeli ve "Soft Tourism"*

Stockholm 1972 Çevre-ekonomi ve kalkınma arasındaki ilişki 1972 de Birleşmiş Milletler'in Stockholm Kongresi'nde incelenmeye başlamıştır.

Ortak geleceğimiz 1987 Birleşmiş Milletler'in Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 de yayınladığı "Ortak Geleceğimiz" adlı raporu, sürdürülebilir kalkınma kavramına geniş açılımlar getirmiştir (Kent ve Yaşam, 1993, 55). Bu rapor değişimin zorunlu olduğunu kabul edip, kaynakları gelecek nesillere tüketmeden aktarmayı amaç edinen, çevre ile ekonomi arasındaki ilişkiyi tartışan bir büyüme modelini gündeme getirmiştir.

Rio 1992 Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve kalkınma Komisyonu tarafından, çevre konusunda bir dünya zirvesi oluşturuldu.Bu buluşmada çevre ve kalkınma arasındaki ilişkiye kriter üretebileceği var sayılan bir eylem planı olan GÜNDEM 21 kabul gördü (Özel Çevre Koruma, 1992, 4).

Yükümlülük ve sorumluluk GÜNDEM 21 hükümetlere, hükümet dışı kuruluşlara ve halka hitap etmektedir. Her kesime yükümlülük ve sorumluluk getirmektedir. GÜNDEM 21 aşağıda sıralanan temel bölümlerden oluşmaktadır (Özel Çevre Koruma, 1992, 11).

1.Sosyal ve ekonomik boyutlar

2.Kalkınma için kaynakların korunması ve yönetimi

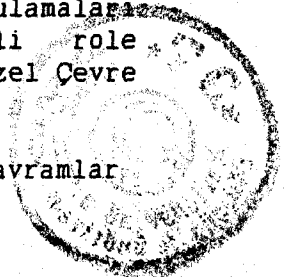
3.Majör grupların rolünün güçlendirilmesi
(kadınlar, gençler,yerel halk)

4.Uygulama mekanizmaları

Çevrenin kalitesini korumak ve tüm ülkelerde sürekli ve dengeli kalkınmayı sağlama çabası içerisindeki konferansda, GÜNDEM 21'de 27 ilke benimsenmiştir. Bunlardan ikisi:

Yerel halk .Yerel halk ve onların bilgileri, geleneksel uygulamaları nedeni ile kalkınma ve çevre yönetiminde önemli role sahiptirler (Earth Summit - Agenda 21, 1992, 10) (Özel Çevre Koruma, 1992, 11).

*Araştırmada, dilimizde karşılığı henüz yerleşmemiş kavramlar yabancı dilde yazılmıştır.

Çevre
koruma

.Sürekli ve dengeli kalkınmanın gerçekleşmesi için çevre koruma , kalkınma sürecinin bir parçasıdır, ayrı olarak düşünülemez (Earth Summit - Agenda 21, 1992, 10) (Özel Çevre Koruma, 1992, 11).

Kalkınma modellerinde, çevrenin korunması için yerel halk vazgeçilmez bir unsurdur.

Çevre

Çevre kelimesi sadece çevrenin fiziksel karakterini değil aynı zamanda yörenin kültürel örüntüsünü ve o yerin davet eden yönlerini, ruhunu anlatmaktadır (Rıfkı,F.,1991,68).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının teorik temellerini belirleme çabaları kavramı, sık sık çevre kavramı ile birlikte anılmaya yönlendirmektedir (Fisunoğlu, M.,1989.124).

Turizm

Turizm olgusu, özellikle gelişmekte olan ülkeler için kalkınmayı sağlayıcı bir sektör olarak varlığını sürdürmektedir. Turizm alanındaki son 30 yıldaki büyüme (Buttler, R.W., 1991,201) kirletici bir öge olarak karşımıza çıkmıştır. Turizm literatüründe, turizmin imha edici gelişimi sonucu, imha etmez formdaki gelişme modelleri, çeşitli başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıkların ortak özellikleri imha etmemeye, korumaya yönelik olmasıdır. Bunlar "eco tourism", "soft tourism", "alternative tourism", "green tourism"* gibi sıralanabilir. Bu başlıklar için (Buttler,1990), (Cox,1985), (Zimmer,1991), (Lillwhit,1991), (Pigram,1990), (Rauhe,1992) yeni gelişme modellerine bilgi üretici tanımlar geliştirmişlerdir. Bu tanımlar çevre-ekonomi ve insan arasındaki ilişkiyi, çevresindekileri imha etmez bir tavırla çözmeyi tanımlamaya çalışmışlardır. Araştırmacı, var olanları imha etmeyerek ve gelecek kuşakların kaynaklarını koruyarak oluşacak turizm gelişme modeli için "soft tourism" kavramını kullanacaktır. Bu kavram, 1992 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinin düzenlediği "Architecture of Soft Tourism" konulu toplantıda bildirilerin değerlendirilmesi sonucunda oluşturulan ve 2000 Yıllarına Doğru Turizm Mimarlığı konulu panelinde sunulan bir metinde aşağıdaki temaları içermektedir.

imha
etmez

*Bu başlıkların Türkçe karşılığı henüz görüş birliği ile oluşmamıştır.

Tanım;

.bölgeleme(zoning) yöntemi ile sürekli turizm alanları yerine, belirli ölçülerle seçilmiş yoğun ancak denetimli turizm gelişme alanları planlanmasını,

.belirlenmiş alanlarda turizm yapılarının gelişmenin, yörenin doğal ve kültürel değerlerinin belirlendiği fiziksel ve sosyal kapasite ile sınırlı olarak özendirilmesini,

.turistlerin ve yerel nüfusun eğitimini,

.toplumun gereksinmesi ve turizmin kaynağı olan çevresel ve kültürel birikimin korunmasını ve sürdürülmesini,

.tanımlanmış turizm alanlarının, yörenin mimari özelliklerine duyarlı biçimde gerekli alt yapı ve tesislerle donatılmasını,

içermektedir (Yenen,Z.,1993).

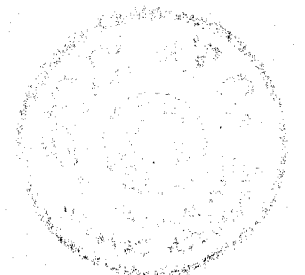
Bu tanımlama çalışmasında; turizme ev sahipliği yapan yöre insanının gereksinimleri ve kültürel birikiminin devamı önem kazanmaktadır.İstenen bir turizm gelişme modeli, bu özelliklere sahip olmalıdır.

"soft turizm" kavramı tanımlanmaya çalışılırken bazı sorular sorulmaktadır.Bunlar:

Rauhe; üretilen turizm kararları ile halk nasıl yaşayacaktır (Rauhe, W.,1992,27).

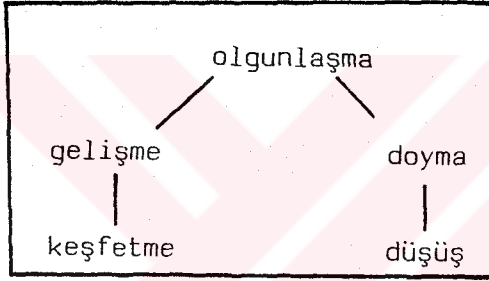
Ev sahibi yöre insanı Buttlar; turizme ev sahipliği yapan alanın ve ev sahibi halkın sosyal donatılarının korunmasından kim sorumludur? Bu sorumluluk hangi araçlar ile yerine getirilecektir? (Buttler, R.W., 1991,201).

aynılık tehlikesi Bu soruları sormaya, turizm olgusuyla geçirdiğimiz sürecin sonunda, elimizde kalanlar neden olmuştur.Elimizde kalanlar: Çevreye duyarsız bir gelişme ve kültürel kimliğin yitirilmesi (aynılık tehlikesi) (Yenen, Z., 1993). Turizm problemlerinden birinin yaratıcısı olarak, mono kültürün çeşitliliğin yerini alması, Krippendarf tarafından da dile getirilir (Buttler, R.W., 1991,201).

Görüldü ki turizm alanları, kendisini cazip hale getiren fiziksel, kültürel ve doğal değerlerini kaybetti ve düşüşe geçti * (Smith, A.R., 1992,1-1) (Verbeke,1991,262).

Turizm alanları turizmin getirdiği etkilerden dolayı düşüşü yaşarken, çözüm önerileri literatüre geçmeye başladı. Buttler, turizmin etkilerini azaltmak, her kaynağın mutlu olduğu gelişmeyi sağlamak için öneriler sıralamaktadır. Bunlar:

Jansen . Verbeke,1991,262

Buttler,1991,201

* Russel Artur Smith'in Pattaya örneği hepimizin yakından tanıdığı bir süreci yaşadı. Kıyılardaki turizm ,hazırlıksız olarak başladı. Kıyılarda ve bir çok kırsal yerleşmede, turizmin kendiliğinden gelişmesine izin verildi. Fiziksel planlar sonradan yapıldı. Pattaya'ya turist gelince, insanlar iş bulmak için buraya göç ettiler. Nüfus %500 arttı. Şehirleşme sorunları ile Pattaya karşı karşıya kaldı. Turizm tesislerinin gelişimini doğal değerlerdeki düşüş izledi. Pattaya'daki turizm gelirleri 1990 da düşmeye başladı. Turizm amaçlı gelişmekte olan yörelere bakıldığında üstteki şemanın işlerliliği görülebilir. Keşfedilen, belirli bir hızla gelişen, olgunlaşan ve doyma noktasına ulaşan alanlar cazibelerini yitirdi. Bu süreci yaşamış olmamız, turizm gelişme modellerini sorgulama platformuna çıkarmaktadır.

- .turist sayısını azaltmak,
- .turist tipini değiştirmek,
- .kaynakları turizm gelişmesinin baskısına dayanacak hale getirmek ve
- .eğitim (Buttler, R.W., 1991,203)

Turizm literatüründeki araştırmalar, turizm alanlarında yaşanan tecrübelerle, Brundland Raporu ve Rio Deklerasyonu'nun paralelinde, turizm olgusunun yaşadığı yöreye ve onun elemanlarına yönelmiştir. Yöre insanı bu elemanlardan biridir. Turizm alanları yerel alt yapıdan ve yöre insanından oluşan karmaşık yerel bir sistemdir (Mansfeld, Y., 1991, 543). Araştırmalara, turizm alanlarında turizm olgusunun yaptığı etkiler konu alınmaktadır. (Korça, P.,1993), (Liu, Var, 1986), (Liu, Sheldon, Var, 1987), (Long, Perdue, Allen,1990), (Milman, Pizam, 1988), (Pizam 1978), (Thomason, Crompton, Kamp, 1979), (Var, Kendall, Tarakçıoğlu, 1985), (Eralp, 1974), (Van-Broeck, 1991), (Kremesis ve diğ., 1992), (Ku Hassan, 1992).

Yöre
insanı

Bunun nedeni yöre insanının turizm etkilerine karşı tutumu, bu olguyu algılaması; mevcut ve gelecek program, projelerin başarılı bir şekilde geliştirilmesi, pazarlanması ve yönetimi için önemli bir planlama ve politik girdi oluşmasından kaynaklanmaktadır (Korça, P., 1993).

Turizm alanlarında var olan kaynaklar yöreyi cazip hale getirmiştir. Bu kaynakların gelecek kuşaklara aktarılması kabul göreindir (Brundland Raporu). Yöreyi cazip hale getiren ve önerilen turizm modelinin başarılı bir şekilde yürümesini sağlayan etmenlerden biri, yerel halk ve onun fiziksel, doğal, kültürel çevresi ile kurduğu ilişkidir.

Surduru-
lebilir

Surdurülebilir bir turizm gelişme modeli, var olan değerlerin gelecek kuşaklar için korunması ve yöreye olan cazibeyi sürekli kılmak için yörenin kendine has değerlerinin devamı başlığını kapsar. Bir yerin özgünlüğü, toplum üyelerinin yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirebildikleri sürece oluşmaya devam edecektir (Sancar,F.,1991, 99).

Yerel halk, çevresine ilişkin bilgi ve becerisini geliştirebildiği ölçüde özgünlüğünü koruyacaktır. Bu nedenle, yerel ölçekte turizm planlamasının, yöre halkının genel amaçlarına ve önceliklerine dayandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır (Korça, P., 1993).

Temel
gereksin-
meler

Temel gereksinmelerin giderilmesine yönelik planlama anlayışıda, çözümünü planlanacak alan üzerinde yapmıştır. Temel gereksinmelerin giderilmesine yönelik planlama, ne katı bir yukarıdan aşağıya, ne de katı bir aşağıdan yukarıya tarzda olmalıdır. Bu iki yaklaşımın buluşma noktası bölge düzeyinde olmalıdır ki, ulusal kararlar ile yerel gereksinimler ve kitle çıkarları kaynaşabilsin (Dericioğlu, T., 1988,11).

Gelişme her ne amaç için olursa olsun, yerel topluluklar, onların gereksinimleri ve var olan değerlerinin korunması ön plana çıkmıştır. Ancak yerel topluluklara, cazibesini sağlayan özgünlüğünü koruyabilmesi için gelişme modelleri tarafından sans verilmelidir. Bu sans:

.yöresel toplulukların ölçeğinin bozulmaması,

.korunan yaşam biçiminin alternatif turizmde özgün bir motif olarak kullanılması,

.bu özelliğin yöreye gelecek turist türünü belirlemesi,

.yaratılan turizm olgusunun, bölgeden iş gücü göçünü engellemesi, aracılığı ile verilebilir. (Yenen, Z.,1993).Yerel halkın turizm aktivitesine katılımı, yatırımların halk tarafından ve küçük ölçekli tutulması ile sağlanabilir (Yenen, Z.,1993).

Sürdürülebilirlik kavramı, turizme kaynak olan bölgesel/yerel özelliklerin korunup geliştirilerek çekiciliğinin devamını sağlamak olarak düşünülebilir. Koruma ve geliştirme, turizm olgusuna ev sahipliği yapan yöre insanının değişen koşullara uygun yaklaşımlar geliştirebilmesi ile sağlanabilir (Sancar, F., 1991, 99). Bu ise kaynakların tüketilmesine değil, yönetilmesine bağlı bir olgudur (Öztürk, F., 1992, 429). Yönetim kararları oluşturmak ve hayata geçirmek için katılım boyutu, oluşturulmaya çalışılan çevre hukuku ve oluşturulmuş "Ortak Geleceğimiz" konulu Brundland Raporu ile incelenmiştir.

2.Kıyı Turizminden Planlama Sürecine ait Çıkarımlar

Ekonomik büyüme

Ülkemiz, ekonomik büyümeyi hedeflemiştir. 1980'li yıllarda bu büyümeyi sağlayacak sektörlerden biri de turizmdi. Turizmin ekonomideki etkisi sihirli değnek kimliğine bürünmüştü. Kaynakların büyük bir bölümü turizm sektörü için kullanıldı. Turizm planlamasının amacı, en kısa zamanda en fazla turistini ağırlanmasını sağlamaktı. Bu süreçte kaynak tüketimi, çevre sistemleri, yöredeki insanın gelecekteki yaşantısı pek de sorgulanmadı. Daha çok makro düzeyde, soyut göstergelere dayanan plan ve programların, yerel ölçekte fiziki çevre ve günlük hayata somut olarak nasıl yansıtacağı yeterince anlaşılmadan uygulamaya geçildi (Sancar, F., 1991, 99).

Türkiye'nin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki turizm gelişme modeli incelendiğinde, merkezi yönetim ve 1985'den sonra yerel yönetimler tarafından üretilen kararları, yöre halkının miras aldığı görülmektedir. Sonuç olarak yerel halk, planlama sürecinin herhangi bir aşamasına katılamamıştır. Yerel halk, deneme yanılma yöntemi ile turizm aktivitesinin içine girmiştir. İşletme modeline ve turistlerin isteğine göre yöre insanı biçimlenmiştir. İstek ve sunumun biçimlendirdiği yeni

sebest
rekabet

çevreler ve yaşam biçimleri, yöre insanı tarafından istense de istenmese de var olmuştur. Merkezi ve yerel yönetimler tarafından üretilen plan, beklenen sonuç, istek ve sunumun biçimlendirdiği serbest rekabet dünyasının isteklerine bırakılmıştır (Öztürk, F., 1992, 427).

planlama

Bunun doğal sonucu oluşan çevreler ve yaşam biçimleri, problemleri ile birlikte gündemde yerini almaktadır. Çünkü merkezi ve yerel yönetimlerin belirlediği turizm gelişme modeli anlayışından haberi olmayan, planlama sürecine katılımı olmamış yöre insanından, var olan kaynakların bilinçli kullanımı ve bütün dünyanın ilgi ile baktığı özgün çevrelerimizin korunması beklenmektedir. Bu tür planlama süreci, bilgi ve beceri birikimi sağlayamamaktadır. Halbuki planlamanın kültürel ve sosyal değişme içindeki işlevsel görevi, toplumun uzun vadede kendisi ve çevresi hakkında bilinçlenmesini sağlamak olmalıdır. Bu yaklaşımda politika, plan ve proje çözümlerinden ziyade, planlama sürecinin kendisi ve bu süreci yönlendirecek kriterler üzerinde durulur (Sancar, F., 1991, 99).

Araştırma, planlama, tasarım ve uygulama aşamaları örgütsel bir yapı içermektedir. Örgütte sorumlu otoritelerin, hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için stratejilerini belirlemeleri gerekmektedir.

3.Katılım

Katılım, bu araştırmada yöre halkının aktivitelere ve sorumluluklara katılımını anlatmaktadır. Planlama, araştırma ve tasarım aşamalarında karar organlarının, özel ilgi gruplarının, yöre halkı temsilcilerinin, ilgili uzman grupların katılımı, plan kararlarını hayata geçirmek ve ilerisi için en ideal ve korunmuş çevreyi yaratmak için bir araç olarak kullanılabilir.

Toplum
bilinci

Sürdürülebilir kalkınma anlayışı, çevrenin korunmasında temel güvenceyi, toplumun bilinci desteğinde görür (Kent ve Yaşam, 1993, 55). Ortak geleceğimiz Raporu, karar almada vatandaşların etkin katılımını sağlayacak bir siyasal sistemi, sürdürülebilir kalkınmayı hayata geçirmek için gerekli ve zorunlu bir ön koşul olarak tanımlıyor (Kent ve Yaşam, 1993, 55). Sürdürülebilir kalkınma anlayışında, toplumun bilinci ve desteği çevrenin korunmasında önemli bir etkidir. Toplumun bilinci ve desteği, bireylerin karara katılımı ile oluşturulabilir. Kararın üretilmesine katılan veya inceleme ve onayından geçiren toplumun, kararın gereklerini yerine getirme yüzdesinin çok olacağı anlayışı hakimdir.

karara
katılım

Çevre
hukuku

Günümüzde, sürdürülebilir kalkınma başlığı, çevre ve gelişme arasında hem çevre hem de gelişme için olumlu sonuçlar verecek ilişkileri aramaktadır. Çevre hukuku kavramı da bu bağlamda

çevredeki tüm elemanları gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarmak için oluşma yönündedir.

.....Uyumlu ve dengeli bir çevreden yararlanabilme hakkı, bunun korunmasına katılma hak ve yükümlülüğü ile ikili bir görünüm sunar. Sadece uygulayıcılara değil, yönetici ve karar verici durumunda olan yurttaşlara da işlev tanıyan çevre hakkı; hak-ödev, yükümlülük-sorumluluk ikili görünümünde, yurttaşı edilgen konumundan çıkararak, sorumlulukların paylaşılmasını katılım yolu ile sağlar; bu aynı zamanda hakkın uygulamaya konmasına hizmet eder. Çevre hakkının muhatabının belirlenmesinde, hak-ödev diyalektiğinin ödev sorumluluk ilişkisine dönüşmekte olduğu görülür (Kaboğlu, İ., 1992, 63).

Sorumlulukların paylaşılması katılım yolu ile sağlanabilir.

....Dünya Doğa şartı'nda çevreyi koruma yükümlülüğü devlet, birey ve gruplara verilmiştir. Kısacası, çevre hakkını tanıyan ve düzenleyen metinler, çevrenin korunması ve muhafazası yönünde daha çok devleti muhatap alarak borçlu ve yükümlü kılmakta; ancak bireye verilen hak karşılıksız kalmayıp onada ödevler getirmektedir. Devlet yada kamu kurumları, çevreyi korur, muhafaza eder, iyileştirir, eski haline getirir. Birey sadece kendi alanını koruma, kollama ve iyileştirmek ile değil başkalarının kirletmesi konusunda da duyarlı olmalı (Kaboğlu, İ., 1992, 65).

....Tahran Bildirgesi (1986) birey eksenine dayanan anlayıştan grup ve topluluk eksenine dayanan insan hakları anlayışına geçişi dile getirecekti.

....Çevreyi daha çok ekonomik güçler veya kamu kuruluşlarının kirlettiği olgusu göz önüne alındığında bireysel ölçekte çözüm bulmanın güçlüğü açıkça görülür. Bu yönde ancak birey, grup ve toplulukları, etkililikleri ve sahip oldukları araçlarla mücadele verebilir (Kaboğlu, İ., 1992, 26).

DernekGenel olarak derneksel örgütlenme, ekolojist akımı sürükleyici güç ve parlamento dışı muhalafet olarak nitelenebilir (Kaboğlu, İ., 1992, 27).

Hak ve özgürlükler arasında uzlaşma ilkesi geçerlidir. Çevre hakkında, ilişkilerde çatışma değil uzlaşma ağırlık taşır.

Soft Tourism Sürdürülebilir turizm, her aşamasında toplumsal sorumluluk, ekonomik verimlilik ve çevre bilinci temelleri üzerine inşaa edilen "soft tourism" (Özhan, L., 1991, 163) kavramını gündeme getirmiştir.

sorumluluk Görülmektedir ki gelecekte sahip olacağımız çevrenin sorumluluğunu şimdiden paylaşmak, ortak olarak tüm dünyanın anlaştığı bir karardır.

4.Kırsal Kalkınma Projeleri ve Gelir getirici Projeler

Kırsal alanlarda katılımı sağlayacak turizm amaçlı kararların yöreye sunulması, kırsal kalkınma projeleri ve gelir getirici projeler şeklinde olabilir.

a.Kırsal kalkınma Projeleri - Yerel Yönetimler - Halk katılımı

Yerel ölçekte istihdamı ve üretimi arttırıcı ya da yerel toplulukta sosyal değerleri ve yetenekleri geliştirici ya da pekiştirici etkiler yapan nitelikteki projeler, yerel nitelikli kalkınma ve kalkınma projeleri olarak adlandırılabilir (Yalçındağ, S.,1993,12).

....Yerel nitelikli bir kalkınma projesinin başarı ile gerçekleşmesini etkileyen ögeler şöyle sıralanabilir: Proje konusu ile ilgili olarak;

- .yerel topluluğun gereksinimlerinin belirlenmesi,
- .planlama ve programlama,
- .kaynak yaratılması (insan gücü - araç - para - taşınmazlar),
- .örgütlenme,
- .liderlik,
- .öteki projeler ve kuruluşlarla işbirliği, eşgüdüm,
- .halk katılımı (Yalçındağ, S., 1993, 12).

....Yerel kalkınma projeleri konusu yerel yönetimleri doğrudan ilgilendirmektedir. Ancak kırsal nitelikli küçük belediyelerin sorunlarından birisi, bunlara çok sayıda görev verilmiş olmasıdır. İkinci sorun, bu belediyelerin üstlenmiş göründükleri görevleri etkililik ve verimlilik ile yürütememeleridir (yalçındağ, S., 1993, 35).

....Küçük belediyelerin yürütemediği hizmet açığını kapatacak bir düzen, bu günkü yönetim sistemimizde yoktur. Küçük belediyelere sahip yerel topluluklar salma ve özellikle imece gibi köy yasasının yüklediği sorumluluklardan kurtulmuş olmaktadır. Ne var ki bu durum, kırsal niteliklerini sürdürmekte olan bu topluluklarda, kırsal alan kamu hizmetlerine halkın paraca ve çalışma ile katılma geleneğinin yıkılması ve herşeyin devletten beklenmesi gibi yeni bir toplumsal tavır alış sonucunda doğurmaktadır (Yalçındağ, S., 1993,42).

....Halkın katılımının az olmasının bir başka nedeni de planların ve programların yerel toplulukların katkısı olmadan

bürokratlar eli ile hazırlanmasının yarattığı öteki önemli sorun, bunların yerel topluluklar tarafından benimsenmemesi ile ilgilidir. Halkla birlikte hazırlanmayan, onun sorunlarına çözüm getiremeyen, duyduğu gerçek gereksinimleri ve beklentileri yanıtlamayan plan ve programların, halk tarafından benimsenme şansı, kuşkusuz azalmaktadır. Araştırmalar, kırsal alanlara yönelik hizmetlerin yükünü halkın istekle katılması bakımından önemli bir potansiyelin varlığını ortaya koymaktadır (Bak: Geray: 1974, 1976, DPT:1970, 91, 89).

Tokat Valisi Recep Yazıcıoğlu'nun Tokat örneğinde, toplumsal kalkınma projelerinde halk katılımının payı büyüktür. Örneğin, sadece eğitim yatırımlarında devlet ödeneğinin üç katı, yerel toplumun katkısı ile sağlanmıştır (Yalçındağ, S., 1993, 73).

İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi'nde katılımsal tasarım yöntemini seçen proje yürütücüleri Birleşmiş Mimarlar, İzmit'te gerçekleşen yüksek katılım oranı ve katılımcıların projeye gösterdiği yakın ilgi, yaygın görüşün tersine katılımsal planlamada en büyük engelin katılımcıların isteksizliğinden gelmediğini ortaya koymuştur (Çavdar, T., 1978, 60).

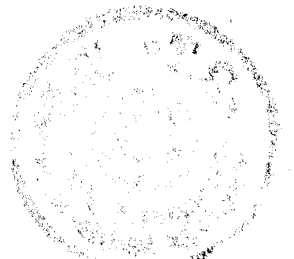
....Ancak halkın istekle katılması potansiyelinden olabilecek en üstün düzeyde yararlanabilmek için, yerel toplulukların, ele alınan hizmetin onların yararına olduğuna, işin ciddiyle ele alınıp, paranın çarçur edilmeden başarı ile bitirileceğine inanması gerekmektedir. Bunun için de yerel toplulukların bu hizmetlere ilişkin kararların oluşmasına, plan ve programların yapılmasına katılımı sağlanmalıdır. Aşırı bürokratik niteliği ile bugünkü taşra yönetim sistemimizin böyle bir amacı gerçekleştirmesi ise olanak dışıdır (Yalçındağ, S., 1993, 59).

b. Gelir Getirici Projeler

Gelir getirme ve yarar sağlama ihtiyacı, var olan ve önerilen projelere katılmak için bir motivasyondur.

Ek gelir karşılama yollarından biri olan gelir getirici projeler, özellikle asgari geçim düzeyinin altında yaşayan insanlara yönelik ve onları katılıma çekmek amacı ile hazırlanmış projeler olması nedeni ile önemlidir (Alkış, N., 1993, 49).

....Proje amaçları; projeye katılan, öğrenen ve uygulayacak olan yöre halkı, kurum ve ulusal düzeyde olmak üzere üç çeşittir.

.Projeye katılan, öğrenen ve uygulayacak olan düzeyinde amacı: Gelir arttırmak ve yaşam düzeyini yükseltmek, kendine güven duygusunu, sosyal ilişkileri, iş yönetimini ve aile ilişkilerini geliştirmek .

.Kurum düzeyinde proje amacı: Yeni ve küçük girişimciler düzenlemek ve geliştirmek için bireyleri gerekli teknik ve yönetsel beceri kazanmaya güdülemek, girişimcilik ve sosyal sorumluluğu geliştirecek tutumları geliştirmek.

.Ulusal/makro düzeyde proje amacı: Tarımda açıkta kalmış iş gücüne, artan istihdam fırsatları yaratacak bir endüstri öncesi ekonomi sağlamak üzere, özellikle kırsal alanlarda girişimciliğin gelişmesini sağlamak, doğal kaynakların kullanımını ve değerlendirilmesini kolaylaştırmaktır (Alkış, N.,1993, 49).

Gelir Getirici Proje Modelleri

....Gelir getirici projelerde iki modelden yararlanılabilir.

1.model seçildiğinde, projenin uygulanacağı bölge, hedef nüfus, üretim alanı saptanır; üretime yönelik becerilerin aktarılmasına geçilir. Bir yandan hedef nüfusa mesleki organizasyon ve girişimcilik becerileri kazandırılırken mal ve / veya hizmetler proje başlangıcında proje uygulama ekibinin önderliğinde pazarlanır ve gelir getirme süreci başlatılır. Hedef nüfusun, üretebilir ve pazarlayabilir hale gelmesinden sonra, proje uygulama ekibi danışmanlık ve denetim görevine çekilir.

2. model seçildiğinde ise hali hazırda var olan girişimci grup, bir çekirdek öğrenme grubu olarak kullanılır. Bu gruplar yönetim biçimlerini geliştirmeye, üretimlerini arttırmaya ve daha fazla işçi çalıştırmaya güdülenir (Alkış, 1993, 50)

Hedef nüfusun becerilerinin olmaması veya üretime dönük olmaması 1. modelin seçim kriterlerinden biridir (Alkış, N.,1993, 50)

Her iki modelinde sermaye ve yetiştirilmiş kaynak kişiler problemi vardır (Alkış, N., 1993, 50).

....Her iki modelde de bir halk eğitimi süreci vardır. Halk eğitiminde, temel ilke öğrenilenlerin tartışılması ve analiz edilmesidir. Tutum değişimleri ve beceri kazandırmada, iyi yetiştirilmiş kaynak kişiler, bu süreci kolaylaştırıcı kişiler olarak kullanılır. Kuşkusuz bu işlevinin yanı sıra yönetim, işletme, pazarlama ve problem çözme becerilerini, bütün grup üyelerine kazandırma gibi bir başka işlevleri daha vardır. Sorun, kaynak kişileri alanda yetiştiren halk eğitimcileri iyi yetiştirmek ve onlara zamanında teknik yardım ulaştırabilmektir (Alkış, N.,1993, 50)

Gelir Getirici Projelerde Ölçütler

....1.Eğitim ile ilgili ölçütler: Proje eğitim düzeyi düşük bireyler için bir fırsat olabilmelidir.

....2.Ekonomik ölçütler: Amaçlara uygunluk açısından, gelir getirici projeler özellikle kişi başına düşen ulusal geliri düşük olan nüfus kesimine hitap etmelidir. Uygulamalar, özellikle fakirinde fakiri diye nitelendirilebilecek kesimin, projeyi vazgeçilmez gördüğü bu bakış açısının proje başarısını arttırdığını göstermiştir. Seçilen bölgede, hangi etkinliğe kaynaklar elverişli ise, projenin kapsayacağı sektör o alanda olmalıdır.

....Sanayileşmiş bölgelerde gelir getirici projeler, sanayileşmemiş bölgelere oranla daha başarısız olacaktır. Bu nedenle, öncelik sanayileşmemiş bölgelere tanınmalıdır.

....Gelir getirici proje uygulanan proje, en fazla işsizliğin bulunduğu bölge olmalıdır.

....Projeler, belirli bir organizasyon içinde yapılan üretim sonunda gelir getirmeyi amaçladığında, kooperatifleşmenin yaygın olduğu bölgelerde projenin başarısı artacaktır.

....Belirli geleneksel etkinlikleri bulunan bir bölgede, projeler bu etkinliklerden başlatılırsa, gelir yaratan becerilerin kazandırılması fazla çaba gerektirmeyeceğinden üretim sürecine daha çabuk geçilebilecektir(Alkış,N.,1993,51).

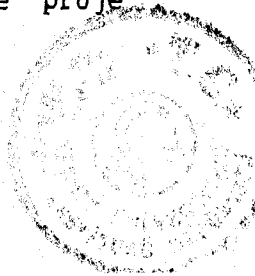
....3.Demografik ölçütler:Hedef nüfus tanımı projenin demografik ölçütlerinde ilk sırayı alır.

....Gelir getirici projelerin hedef nüfusuna yaş sınırı getirilmemelidir. Toplumda sorumluluk almaya potansiyel olarak hazır olan, kısaca yetişkin olan ve hedef nüfus kesimine giren her yaşta birey proje kapsamına alınmalıdır.

....4.İstek ölçütü: Gelir getirici projeler, hedef nüfusa yaş sınırı getirmeyip, çocuk nüfusuda kapsamına almakla beraber, esas olarak yetişkin eğitimi alanındadır. Dolayısıyla, yetişkin eğitimi alanında gönüllülük ilkesi, bu projelerde de devam eder. Bölge halkı tarafından istekle karşılanmayan projelerin uygulama şansı yoktur (Alkış, N., 1993, 52).

....Coğrafyasal ölçüt: Bölgenin fiziksel özellikleri, doğal kaynakları, iklim koşulları ve stratejik önemi, seçilecek üretim alanı için belirleyicidir.

....Hedef nüfusun belirlenmesi, üretim alanının seçilmesi, verilen becerilerin saptanması, üretilenlerin gelir getireceği pazarın tanınması, bunun için gerekli organizasyon ve proje

modelinin seçilmesi gibi bir dizi karar, gelir getirici projeyi yürütecek kurum tarafından proje başlatılmadan verilmesi gereken kararlardır. Bu kararlar verilirken, hedef nüfusa bilgi vermek proje katılımını arttırır. Ancak kesinleşmemiş kararlar, hedef nüfusa aktarılmalıdır; kararların aktarılmasında zamanlamaya dikkat edilmelidir. Çünkü bu projenin amaçlarından olan hedef nüfusa girişimciliğin, karar verme ve güven duygusunun kazandırılması, proje sürecinde gerçekleştirilebilecek amaçlardandır. Hedef nüfusun, karar verme, girişimcilik gibi özellikleri edinmeden karara katılması, projeye güven duygusunu azaltır (Alkış, N., 1993, 53).

Gelir Getirici Projelerde Süreçler

.... Gelir getirici projelerin uygulanmasında belli başlı dört süreç vardır.

....1. İletme süreci: Hedef nüfusun gelir ihtiyacını, yetkili ve kendisine yardımcı olacak organlara iletmesine denir. Hedef nüfusun gelir ihtiyacını iletmesinde, halk eğitim kurumları, bölgedeki idari yapı, kooperatifler, araştırmacılar, iş sahipleri aracılık edebilir. Aracının, özel yada tüzel kişiliği; projenin başlatılmasında, projenin işleyişi sırasında katkısının sağlanmasında ya da proje uygulama modellerinin seçiminde önemli olabilir.

....2. Aktarma süreci: Seçilen üretim alanında belirlenmiş becerilerin, hedef nüfusa öğretilerek aktarılmasıdır.

....3. Uygulama ve üretim süreci: İhtiyaç ve isteklerin iletilmesi, gerekli becerilerin aktarılmasından sonra öğrenilen becerinin ve pazarın gelir getirme amacı ile kullanılması ve uygulanması bu süreçte, yer alır.

....4. Gelir getirme süreci: Gelirin kazanılması, biriktirilmesi ve hedef nüfusa iletilmesi etkinliklerinin tümü gelir getirme sürecidir. Bu süreç, kendinden önce gelen süreçlerin bir sonucu olduğundan, bağımlı bir süreçtir. Örneğin haberleşme ağındaki kısıtlılıklar, iyi programlanmamış beceri eğitimi ya da üretim kalitesindeki düşüklük gibi nedenler gelir getirmeyi engeller. Bunu engellemek için her sürecin amaçlarına uygun şekilde üretilmesi zorunludur.

....5. Dönüşüm süreci: Amaçlarına uygun olarak yürütülen gelir getirici bir proje, amaçlarına uygun olarak gelir getirmesi yanında, yeni bazı dönüşümler ortaya çıkaracaktır.

Dönüşüm sürecinin gerçekleşebilmesi, diğer süreçlerin başarılı tamamlanmasına, bir başka deyişle, elde sürekli ve harcanabilir (nakit) bir gelir bulunmasına bağlıdır. Belirgin temel gereksinimler karşılandıktan, projeye katılanlara sürekli gelir sağlandıktan sonra kalan bölümün harcanmasında; projenin

ilk yıllarında proje uygulama ekibinin yardımına, hedef nüfus kendi kendine yetebilir hale geldiğinde ise bu ekibin danışmanlık ve denetimine ihtiyacı vardır. Kuşkusuz her bir süreçte, değişimler gözlenebilir, ancak dönüşüm sürecinde değişimler diğer süreçlerden daha belirgindir. Bireylerde, tutuculuktan açık fikirliliğe, güvensizlikten güven duymaya, kadercilikten çalışma tutkusuna; düşünme yosulluğundan düşünme zenginliğine, bağımlı hareket etmeden bağımsız hareket etmeye varan bu değişimler bu süreçte belirgin hale gelebilecektir (Alkış, N., 1993, 54)

Gelir Getirici Projelerde Beceri ve Üretim Öğeleri

....Gelir getirici projelerin yapısını oluşturan iki temel öge; beceri ve üretim öğeleridir. Beceri ve üretim, eğitim ve ekonominin somutlaşmasıdır.

....Zorluk, kırsal alanlarda; yönetim, pazarlama,ve işletme alanlarında becerileri olmayan nüfusa, bu sayılan özellikleri kazandırmaktır. Kuşkusuz, hedef nüfusun sayılan nitelikteki davranışları kazanması bir eğitim sürecini gerektirir; bu nedenle gelir getirici projeler sadece aktarma sürecinde değil fakat bütün süreçlerinde eğitim ağırlıklıdır, eğitim ağırlıklı olmalıdır (Alkış, N.,1993, 55).

5.GRUP

Planlama, araştırma, tasarım ve uygulama aşamalarındaki katılım boyutu; yönetim literatüründen kaynaklanan grup yönetimi - grup kararları - bilgilerini baz alır (Robbins,S.P., 1988, 71) (Rauhe, W., 1992, 27).

a.katılımın Kullanıldığı Örnekler ve Çıkarımlar

Araştırma, planlama, tasarım ve uygulama süreçlerinde yöre halkının sürece katılım boyutu çeşitli örneklerde yer almaktadır. Örnekler:

.Rauhe,W., Menominee (U.S.A.) de yöre halkının planlama sürecine katıldığı bir uygulama gerçekleştirmiştir. (Rauhe, W.,1991).

.Sancar,F., The Kickapoo (U.S.A.) da yöre halkının planlama sürecine katıldığı bir uygulama gerçekleştirmiştir (Sancar, F.,1991, 104).

.Toplum bilinçlenmesinde araç olarak katılımsal tasarımın İzmit'te Yenilikçi Yerleşmeler Projesi'nde Birleşmiş Mimarlar Şirket'i uygulamıştır (Çavdar,T., 1978,55).

.Tokat Valisi Recep Yazıcıoğlu 1984 yılında Tokata atanmış, görev süresince çoğu köylere ve kırsal nitelikli beldelelere yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan ve hepside ya doğrudan ya da dolaylı olarak toplumsal kalkınma projesi niteliğinde olan çalışmaları gerçekleştirmiştir (712 spor alanı, 60 köye içme suyu..) (Yalçındağ, S., 1993, 73).

Uygulama aşamasında halk katılımının sağlandığı önemli bir örnektir. Tokat örneği bir değişim önderi aracılığı ile tüm bürokratların ve halkın katılımının sağlandığı bir toplum kalkınmasına örnektir. Ancak bu modelin var olan yönetim sistemi içinde geçerli bir örnek oluşturamayacağı üzerinde hem uygulamayı gerçekleştiren hem de akademisyenler fikir birliğindedir.

Yukarıdaki dört örnekten yapılan çıkarımlar aracılığı ile, katılımsal bir hareketi gerçekleştirmek için elde edilen bilgiler aşağıda sıralanmaktadır.

.Katılımın gerçekleşmesi için bir başlatıcı unsur olmalıdır (Rauhe,W.,1992,28). Başlatıcı unsur bir amaç için insanları bir araya toplar. Bu var olan kaynakları koruyarak kullanmak için topluluk eksenine kayan anlayışın gerçekleşmesini sağlar (Tahran Bildirgesi,1986). Bu başlatıcı unsur değişim önderi olan bir lider, ihtiyaçlar, ekonomik değişimler ve fırsatlar olabilir. Rauhe,W. ve Sancar,F. planlama ve tasarım ekibi olarak yörede var olan ihtiyacı katılımcı bir yaklaşımla çözmek için alana gitmişlerdir. Birleşmiş Mimarlar şirketi,yerel yönetimin politik bir ilke olarak benimsediği kararlar sonucunda, katılımsal bir tasarım sürecini izlemişlerdir. Projede mimar sorumsuz bir teknik uzman olmaktan ziyade, süreci ortak eyleme dönüştürmek yolunda kıvılcımlayan aydın görevini yüklenmiştir (Çavdar, T., 1978, 60). Tokat Vali'si Recep Yazıcıoğlu toplum kalkınması için halk katılıma inanmıştır. Valinin halkı ve bürokratları harekete katmak için üstün lider kişiliği, başlatıcı unsur olarak kabul edilmektedir (Yalçındağ, S., 1993, 72). O ve O'nun etkilediği yerel bürokratlar birer değişim önderidir.

.Sentez ve birleştirmeye, uzlaşmaya ağırlık verileceği için grup içindeki temsilci sayılarından ziyade grubun genişliği ve çeşitliliği önemlidir (Sancar, F., 1991,99).

.Grubun çalışma amaçları, farklı iki lider kimliğini ortaya çıkarmaktadır. Birincisi, grubun sonuç amacına yönelik grubun çalışmasını yönlendirir. Diğeri ise grup davranışlarını yönlendirir ve insan ilişkilerine yöneliktir. Bazen bu iki görev üst üste çıkarılır.

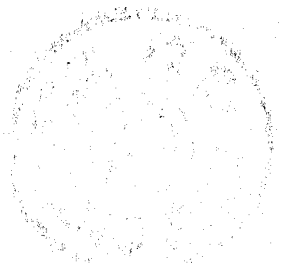
.Grup olmaya çalışan topluluğun ilk yapacağı; katılanların özelliklerini, grubun ortak görevini, hangi kaynak ve kısıtlarla çalışacağını ve bu çalışma ile hangi kesimlere etki yapma ihtimali olduğunu belirleyen bir tanım geliştirmektir (Sancar, F., 1991, 103). Ölçülebilir hedeflerin konması gereklidir. Sınırlandırılmış zaman ve her amacın ölçülebilir olmasına çalışmak, grubu başarıya götürür.

.Grubun çalışması,üyelerin karşılıklı eğitimini ve bilgilenmesini sağlayıcı bir süreçtir. Uzmanlar ve karar organlarının temsilcileri, dünyada üretilen evrensel kararları aktarırlar. Yöre haricinden grup üyeleri, yörenin değerleri hakkında bilgilenir. Bu bilgilerin birbirinden bağımsız, karmaşık, ölçek ve özellikleri bakımından farklılık gösteren konu ve değişkenlerin sistematik olarak incelenerek bir bütün haline getirilmesi amaçlanmalıdır (Sancar, F., 1991, 103).Elde edilen konu listesinde, konular arasındaki ilişkiler nitelik ve nicelik bakımından tartışılır. Bu sayede, konuların yaşantının bütününe olan etkileri görülür. Uzlaşarak bir ilişki matrisi çıkarılır.

.İdeal çevreler için var olan imajların tartışılması ve yeni imajlar yaratılması gereklidir. Gelecek yaşantılarında topluluğun amaçları nedir? Paylaşılan değerler nedir? Teknik terimlerden kaçınarak sadece imajlardan bahsedilir. İmajların görsel malzeme haline gelmesi, konuşulanların somut gösterisi olarak grubun bir şey yaptık duygusunu tatmin eder. Bu beklenen bir sonuçtur. Burada amaç, verilecek kararların yakın çevre ve günlük yaşantıyı nasıl etkilemesi gerektiğini görsel olarak belgelemektir.

Grup Oluşum Evreleri

Katılım kavramı bir grup çalışmasını gerektirir. Grubun oluşması, üyelerin verimli sonuçlar verecek birlikte çalışma çabaları ve üretime geçme aşaması dinamik bir yapıyı içerir. Grup sürekli değişikliğin içindir. Bir grubun oluşumu ve üretime geçişi dört safhada incelenebilir.

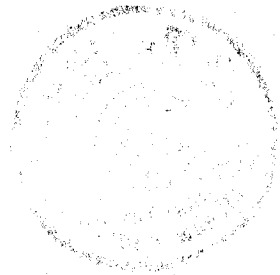
I.Grup çeşitli seçim kriterlerine göre bir araya gelmiştir. Ancak henüz amaçlarda, grubun yapısında, grubun lideri ve yöneticileri hakkında bir kesinlik yoktur. Grup üyeleri hangi davranışların grup tarafından kabul edildiğini test ederler. Bu safha, üyeleri kendilerini grubun bir parçası olarak hissetmeye başladıklarında sona erer.

II.Üyeler grubun varlığını kabul etmişlerdir. Ancak kontrol konusunda direnç halen vardır. Bu aşamanın sonunda, grubun lideri ve yönetim şekli belirmiştir.

III.Grup üyeleri arasında yakın ilişkiler gelişmiştir ve grup üyeleri arasında uyusma vardır. Grup kimliği güçlü bir şekilde oluşmuştur.

IV.Grup artık üretim safhasına geçmiştir. Grup fonksiyonel olarak birlikte olmanın kurallarını geliştirmiş ve enerjisini tarif edilen iş üzerinde harcamaya hazırdır.

Grup üyelerinin gruptan farklı davranmak istemeyişi bir tehlikedir.Grup, üyelerinin davranışları üzerinde baskı oluşturabilir. Bu, kararların üretiminin sağlıklılığını etkiler.

E. III. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın evren ve örnekleme, bilgi toplama aracının geliştirilmesi ve uygulanması ile beraber verilerin analizi ve yorumlanması konu edilmektedir.

Araştırma Modeli

Araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Trabzon ili'nin Belediye Teşkilatı kurmuş bucak merkezi Uzungöl-Yenimahalle hane reisleridir.

Uzungöl-Yenimahalle'nin çalışma evreni olarak seçilmesinin nedenleri şunlardır:

1.Doğal ve kültürel özelliğini koruyan yöre, turizm için cazip bir yerdir.

2.Turizm Bakanlığı bu potansiyeli belirleyip, ülke turizm politikası doğrultusunda, yörenin özelliğini koruması amacı ile imar planı üretmiş ve planın hayata geçmesini istemektedir.

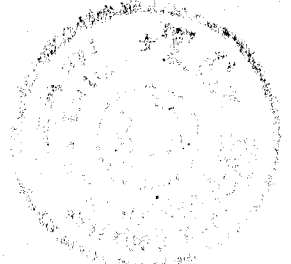
Uzungöl-Yenimahalle beş yerleşim bölgesinden oluşmaktadır. Bunlar: Gölbaşı, Hocalı, Büyükköy, İnceli ve Filak'tır.

Evrenin hane sayısı, Yenimahalle muhtarı Salih Manav ile araştırmacının bir günlük masa başı çalışması sonucunda elde edilmiştir. Salih Manav hane sayısını ve özelliklerini bilmektedir.

Çalışma evreni 238 hanedir.Ancak, onyediy hane ya tamamen şehre göç etmiş ve evini kapalı tutmaktadır, ya da çok nadir olarak evine gelmektedir. Bu haneler çalışma evreninden çıkarılmıştır.Evrenin toplam hane sayısı 221 olarak belirlenmiştir (tablo 162).

Örneklem Belirleme Kriterleri ve Örneklem

Çalışma evreni olan Uzungöl-Yenimahalle'de hane sayısı 221'dir.Örneklem %10 olarak amaçlanmıştır. Örneklem belirleme kriterleri, ailelerin ekonomik faaliyetlerinin belirlediği eylemlere ve ailelerin yaşadıkları yerleşim alanlarına göre iki yönden yürütülmüştür.

Ailelerin, Ekonomik faaliyetlerinin Belirlediği Eylemlere Göre Örneklem Kriterleri

Yayla turizmi kavramının gelişmesine neden olan ailelerin, yaylalara çıkmaları önemli bir ekonomik faaliyettir. Bu, hayvancılığın ve yaşam biçiminin sonucudur. Yöreyi cazip hale getiren özgün mekanlar, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gerçekleştiği mekanlardır. Bu mekanların korunması, yörenin cazibesinin korunmasına neden olacaktır.

Hanelerin %54.75 i yaylalara çıkmakta, %45.25 i yaylaya çıkmamaktadır (tablo 163). Aileler geçimlerini sağlamak için, yaz aylarında çay fabrikalarında mevsimlik işçi olarak çalışmaktadır. Yaz aylarında hane reisleri Of'a çay fabrikasına çalışmaya gitmektedir. Bazı ailelerin reisleri büyük şehire çalışmaya gitmiştir. Bu durum aile reisinin gurbette olma durumu olarak değerlendirilmiştir. Bazı aileler tamamen büyük şehre göç etmişlerdir. Fakat yaz aylarında Uzungöl-Yenimahalle'deki evlerini kullanmakta ve Uzungöl-yenimahalle'de yaşamaktadırlar. Aile reisinin çayda mevsimlik işçi olarak çalışma durumu, aile reisinin gurbette olma durumu, ailenin yaz-kış Uzungöl'de yaşama durumları, ailenin sadece yazı Uzungöl'de yaşama durumları, yayla faaliyetlerini gerçekleştirip gerçekleştirmediklerine göre gruplanmış ve tablo 164 elde edilmiştir.

Ailelerin ekonomik faaliyetlerine göre 8 grup oluşmuştur. Bu grupların tüm evren içindeki oranları sırası ile: 2.26, 1.80, 2.26, 17.64, 49.32, 24.88, 0.45, 1.35 dir. Tüm evren içindeki oranı 1.80 ve 1.35 olan iki gruba ulaşılammıştır. Ancak bazı gruplarda %10 luk örneklem gerçekleştirildiği aile sayısından daha fazla aileye ulaşılmıştır. Bu grupların, örneklem içindeki temsil edilme oranları artmıştır. Bu durum araştırmacı, tarafından kabul edilmiştir. Çünkü evren çok küçüktür.

Yerleşim alanlarına Göre Örneklem Kriteri

Örneklem belirleme kriterlerinden bir diğeri de yerleşim alanlarına göre aile seçimidir. Beş yerleşim alanı vardır. Bunlar: Gölbaşı, Hocalı, Büyükköy, İnceli ve Filak'tır. Beş yerleşim alanının temsil edilme oranları %10 olarak amaçlanmıştır. Bu amaca yaklaşılmıştır. Ancak Gölbaşı yerleşimi %22.2 lik temsil gücü ile ön sırayı almaktadır. Turizm tesisi yapımı konusunda bu bölge çok baskı altındadır.

Bilgi Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bilgi toplama aracı olarak, derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin seçilme nedeni, turizme katılmak için yöreden gelebilecek her fikrin gelişmesine ve tartışılmasına izin vermesi kabulüdür.

Bilgi toplama aracının geliştirilmesinde şöyle bir yol izlendi:

1. Araştırma konusu ile ilgili literatür araştırmacı tarafından tarandı.
2. Yöreye gitmeden önce bir görüşme kılavuzu hazırlandı.

3.28-31 Ağustos 1993 tarihinde, bu kılavuz eşliğinde görüşmeler yapılmıştır. Uzungöl'de görüşmeler üç değişik türde yapılmıştır. Bunlar:

.Hane halkı ile görüşülmüştür. Aile reisi, eşi ve çocuklarının bulunduğu, herkesin rahatlıkla sohbe katıldığı bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Dört aileye uygulanmıştır.

.Grup görüşmeler yapılmıştır. Bunlardan birisinde, yörede çeşitli görevlerde bulunan şahıslar biraraya gelmiştir. Belediye zabıtası, ilk okul müdürü, orta okul müdürü ve aynı zamanda öğretmen evinin yazın işletme müdürü, Tarım ve Kredi Kooperatifi yöneticisi ile toplu görüşme yapılmıştır. Diğerinde ise, araştırmacının kaldığı tesiste çalışan 26 adet 18-28 yaş arasında yörenin insanı ile görüşülmüştür.

.7 adet birey ile bağımsız görüşülmüştür.

4.Araştırmacı, yöreden döndükten sonra, görüşmeler sonunda elde edilen bilgileri, görüşme kılavuzuna eklemiştir.

5.10-18 Eylül 1993 tarihinde, görüşme kılavuzunu görüşme formuna dönüştürmek üzere yörede görüşmeler yapılmıştır. 18 Eylül 1993 tarihinde kesinleşen görüşme formunun, Uzman Doç. Dr. Nur Alkış eşliğinde 18-20 Eylül 1993 tarihleri arasında, araştırmacı tarafından pilot uygulaması yapılmıştır. Görüşme formunun uygulanabilirliğine karar verilmiştir.

6.Görüşme formu araştırmacı tarafından çoğaltılmıştır.

Bilgi Toplama Aracının Uygulanması

Görüşmenin uygulanması için Trabzon Valiliğinden gerekli izin alınmıştır. Araştırmanın alan çalışması 22-31 Ekim 1993 tarihleri arasında Uzungöl-Yenimahalle'de seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ailelerin konutlarında, kendi mekanlarında, evdeki tüm aile bireylerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı aşağıdaki belirtilen endişeleri nedeni ile görüşmeleri kendisi yapmıştır. Bunlar:

.Sohbet formu içinde gelişen görüşmeler her an yeni fikirlerin doğmasına neden olabilir ve görüşme o yönde ilerleyebilir.

.Yeni doğan fikirlerin yakalanıp görüşülmesi sağlanmalıdır.

Araştırmacı bu konuda, araştırmanın son görüşmesine kadar yeni fikirlerin doğabileceği inancını taşımış ve bu nedenle tüm görüşmeleri kendi yapmıştır. Yöre insanının aile kavramına verdiği önem hissedilmiştir. Araştırmacı, yörede kabulünü kolaylaştırmak düşüncesi ile görüşmelere annesini de götürmüştür ve yararı, araştırmacı tarafından görüşmeler esnasında hissedilmiştir.

Bilgi toplama aracını oluşturma ve uygulama safhasında, yöre halkı araştırmaya ve araştırmacıya büyük ilgi göstermiştir. Bu ilgi hem yöre halkının misafirperver niteliğinden hem de turizmin yörede çok popüler

olmasından kaynaklanmaktadır. Görüşmeler esnasında sohbet oluşturulduktan sonra, araştırmacı, görüşme formunu sohbeti kesmeden doldurmuştur.

Verilerin İşlenmesi ve Yorumlanması

Bilgi toplama aracı ile elde edilen veriler "veri toplama" kağıtlarına geçirilmiş ve kontrolleri yapılmıştır. Görüşme formunda yer alan cevapların analizi; yüzde, frekans ve çapraz tablolar aracılığı ile yapılmıştır. Soru maddelerinin işleyiş mantığı gereği, her bir soruya cevap veren yetişkin sayısı değişiklik göstermiştir. Bu sayılar ekteki görüşme formunda soru numaralarının yanına yazılmıştır.

Süre ve Maliyet:

Araştırma 28 Ağustos 1993-10 Aralık 1993 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş, 3.5 ay sürmüştür. Araştırma masrafları Turizm Bakanlığı Turizm Yatırımlar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanmıştır.

Yerleşim alanı	Hane sayısı	Kapalı hane sayısı	Hane sayısı-Kapalı hane sayısı = Evrenin hane sayısı
Gölbaşı	36		36
Hocalı	48		48
Büyükköy	80	6	74
İnceli	35	11	24
Filak	39		39
Toplam	238	17	221

Tablo 162 Uzungöl Yenimahalle yerleşim alanlarına göre hane sayısı

	Toplam	%10 Görüşülmesi gereken	Görüşü- len
Çayda çalışır, yaylaya gider	5	0,5 = 1	2
Çayda çalışır, yaylaya gitmez	4	0,4 = 1	
Yazın Uzungöl'de yaşayan ve yaylaya çıkan	5	0,5 = 1	1
Yazın Uzungöl'de yaşayan veyaylaya çıkmayan	39	3,9 = 4	4
Yaz kış Uzungöl'de yaşayan ve yaylaya çıkan	109	10,9 = 11	15
Yazkış Uzungöl'de yaşayan ve yaylaya çıkmayan	55	5,5 = 6	7
Aile reisi gurbette olan ve yaylaya çıkan	1	0,1 = 1	1
Aile gurbette olan ve yaylaya çıkmayan	3	0,3 = 1	
Toplam	321	22.1	26
			30

Tablo 164 Örneklem belirleme kriterleri, hane sayısı, örnekleme giren hane sayısı

	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	Top.
Yaylaya çıkan hane sayısı	18	26	36	9	32	121
Yayalaya çıkmayan hane sayısı	18	22	38	15	7	100
Toplam	36	48	74	24	39	121

Tablo 163 Yaylaya çıkan ve çıkmayan hanelerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

Yerleşim	Toplam Hane sayısı	%10 oranında görüşülmesi gereken aile sayısı	Görüşülen	Yerleşim alanlarının örneklerde temsil edilme oranları
Gölbaşı	36	3.6 = 4	8	% 22.22
Hocalı	48	4.8 = 5	8	% 16.66
Büyükköy	74	7.4 = 8	6	% 8.1
İnceli	24	2,4 = 3	2	% 8.33
Filak	39	3.9 = 4	6	% 15.38
Toplam	221	22.1 24	30	% 13.57

Tablo 165 Yerleşim alanlarının örneklemde temsil edilme yüzdeleri

E. IV. BÖLÜM BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın yedi amacı,yedi ayrı grup halinde bulgu ve yorum açısından ele alınmıştır.

1.Hane reislerinin demografik özellikleri

Birinci ana grup olan demografik özellikler;iki alt gruptan oluşmuştur: Demografik değişkenler ve ekonomik yaşantının belirlediği eylemlerin durumları.

A. Demografik Değişkenler

a.Bu alt grupta yetişkinlere ilişkin değişkenlerden;yaş, eğitim, iş, medeni durum, maddi durum, gelirlerinin gidere göre durumu ve yerleşim bölgelerine göre dağılımı ele alınmıştır.

Örnekleme giren 30 hane reisinin yaş grupları arasında 18-24 yaş grubu %3.3, 25-34 yaş grubu %20, 35-44 yaş grubu %16.7, 45-54 yaş grubu %20 ve 55 ve üstü yaş grubu %40 oranındadır (tablo 1).

Hane reislerinin %23.3'ü okur yazar, %36.7'si ilk okul ,%16.7'si orta okul, %3.3'ü lise, %13.3'ü meslek lisesi ve %6.7'si üniversite mezunudur (tablo 2).

Örnekleme giren hane reislerinin %23.3'ü memur, %13.3'ü emekli, %10'u turizm tesislerinde, %13.3'ü işçi ve %16.7'si ticaret ile uğraşmaktadır. %23.3 lük bir bölüm düzenli işlerinin olmadığını söylemişlerdir (tablo 3).

Hane reislerinin %93.3 ü evli, %6.7 si bekardır (tablo 4)..

Örnekleme giren hane reislerinin gelir düzeyini ortaya çıkarmak üzere iki soru sorulmuştur. Örnekleme giren hane reisleri, maddi durumlarını, %10 u iyi halli, %5.3 ü orta halli, %36.7 si yoksul-kıtkanaat geçinen olarak algılamaktadır (tablo 5).

Örnekleme giren hane reislerinin %10 unun geliri giderinden fazladır, %70 inin geliri giderine eşittir ve %20 sinin geliri giderinden azdır (tablo 6).

Fiziksel plan, Uzungöl Yenimahalle için yapılmıştır. Bu mahalle beş yerleşim alanından oluşmaktadır. Bunlar: Gölbaşı, Hocalı, Büyükköy, İnceli, Filak. Hane reislerinin %26.7 si Gölbaşı'nda, %26.7 Hocalı'da, %20 si Büyükköy'de, %6.7 si İnceli' de ve %20 si Filak 'ta yaşamaktadır (tablo 7).

B.Ekonomik Yaşantının Belirlediği Eylemlerin Durumum

Bu alt grupta hane reislerinin yaylaya çıkma durumları, çayda mevsimlik işçi olarak çalışma durumları, aile reisinin gurbette olma durumu, üretim faaliyetleri, bu faaliyetlerden gelir elde etme durumları, faaliyetlerinin

devamı konusundaki durumları ve Uzungöl'de yaşama dönemleri ele alınmıştır.

a.Hane reislerinin %63.3 ü yaylaya çıkmaktadır (tablo 8).

b.Örnekleme giren hane reislerinin %6.7 si çayda mevsimlik işçi olarak çalışmaktadır. Bu mevsim, yaz aylarıdır (tablo 9).

c.Aile reislerinin %4 ü Uzungöl dışında çalışmaktadır. Gurbettedir (tablo 10).

d.Aile reislerinin %47.3 ü süt ve süt ürünlerini, %47.3 ü fasulye - mısır - karalahanayı, %1.8 i alabalığı ürettiğini, %3.5 i hiçbirsey üretmediklerini belirtmiştir (tablo 11).

e.Örnekleme giren 30 hane reisinin %21 i ürettikleri ürünü satarak gelir elde ettiklerini bildirmişlerdir (tablo 12). Gelir elde edenlerin %100 ü mandıraya süt satmaktadır (tablo 13).

f.Örneklemin tarım ve hayvancılık faaliyetlerini devam ettirme durumları: Örnekleme giren hanelerin %36.7 si mahalledeki otluklarını piknik alanı olarak işletmeyi düşünmemektedir (tablo 14). Otluk * alanını, piknik alanı olarak işletmeyi düşünmeyenlerin %31.6 si otluk alanı olarak kullanmak istemektedir (tablo 15).

Topraklarından daha iyi ürün almak için önerilen yeni bir ürünü %42.8 i ekebileceğini, %50 si araştırma yapıp gördükten sonra hemen ekeceğini ve %7.2 si toprak işinin zor olduğunu başka kazanç bulduğunda bu işten vazgeçeceğini bildirmiştir (tablo 16).

g.Hane reislerinin %96.7 si, yaylaya çıkmak istediklerini, %3.3 ü çıkmayı düşünmediklerini bildirmişlerdir (tablo 18). Hane lerin %83.3 ü yaz-kış Uzungöl'de yaşamaktadır, %16.7 si sadece yazın Uzungöl'de yaşamaktadır (tablo 17).

Yayla yaşantısı, yörede arzu edilen ve sürdürülmek istenen bir yaşantı biçimidir. Ailelerin %63.3 ü yaylaya çıkarken, %96.7 si çıkmak istediklerini bildirmiştir (tablo 8,18).

Ailelerin %94.6 si süt ve süt ürünlerini, mısır, fasulye, karalahanayı üretmektedir. Sadece %21 bu ürünlerinden gelir elde etmektedir (tablo 12). Geri kalanlar, kendi tüketimleri için ürettiklerini kullanmaktadır. Verimi yüksek bir ürün önerildiğinde bu ürünün ekeceklerini %92.8 i bildirmiştir (tablo 16 - a+c=92.8).

Ailelerin, tarımsal faaliyetlerini devam ettirmeye niyetleri vardır.

Hayvanları ile çıktıkları yayla yaşantısı ve toplumsal aktiviteleri, yörenin bir özelliğidir. Bu özelliğin yarattığı mekansal organizasyon, yöreyi turizm için cazip kılmaktadır. Yıllardır yaptıkları aktivitelere, turizm de katılmış veya katılmak üzeredir. Ekonomik yaşantının biçimine kaynak sağlayan hayvancılık ve tarım faaliyetlerine turizmde eklenmek üzeredir. Bu ekleniş, mekan kullanımına ve eski faaliyetlere - tarım ve hayvancılık - etki yapacaktır.

*Yörede, kışın hayvan yemi olarak yazdan toplanan ve kurutulan otları yetişi tiği alana otluk denir.

Turizm, yörenin tek ekonomik kaynağı haline kuşkusuz gelmemelidir. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerini aniden bırakış ve turizme yöneliş, özgünlüklerini kaybettirebilir. Çünkü bir yerin özgünlüğü, toplum üyelerinin yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirebildikleri sürece oluşmaya devam edecektir (Sancar, F., 1991,99). Yörede, yeni başlayan bir aktivite olan turizmde, toplum üyelerinin turizm aktivitesinin oluşturacağı yakın çevrelerine ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri henüz beklenemez. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerini terk ederek turizme yöneliş, yörenin cazibesini kaybetmesine ve turizmin ekonomik kaynak olarak tek hale gelmesine neden olabilir. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerine devam etme niyeti desteklenmelidir.

2.Turizm Bakanlığı Tarafından Üretilen Fiziksel Plan Hakkında hane Reislerinin Görüşlerinin Durumu

İkinci ana grup olan hane reislerinin plan hakkındaki görüşleri, iki alt gruptan oluşmuştur:Hane reislerinin fiziksel plandan haberlerinin olması ve bilgi durumları, fiziksel plandan memnuniyetlikleri ve plan askı süresine katılım niyetleri.

A.Yetişkinlerin Fiziksel Plandan Haberlerinin Olması ve bilgi Durumları

a.Hane reislerinin %33.3 ünün fiziksel plandan haberi vardır (tablo 19).

b.Haberi olanlarda aşağıdaki bilgilere sahip olanların oranları: %33.3ü iki kat verildiğini, %40 ı Gölbaşı'ndaki yolun yeni güzergahını, %6.7 si arazi eğiminden çok kat kazanılamayacağını, %20 si binaların ya ahşap kaplama ya da ahşap olacağını bilmektedir (tablo 20).

c.Plandan haberi olanların %60 ı Gölbaşı'nda, %30 u Büyükköy'de, %10 u inceli'de oturmaktadır. Hocalı ve Filak'ta oturanların plandan haberi yoktur (tablo 21).

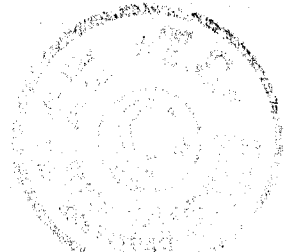
B.Fiziksel Plandan Memnuniyetlikleri ve Plan askı Süresine Katılım Niyetlerinin Durumu

a.Fiziksel plandan haberi olanları %40 ı plandan memnun değildir (tablo 22).

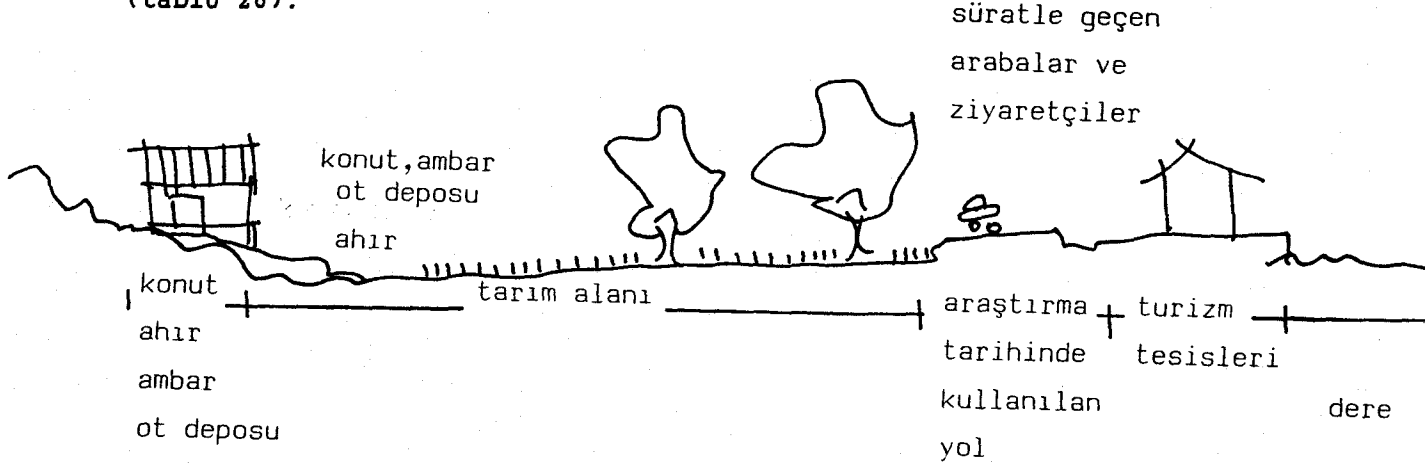
b.Fiziksel plandan memnun olmayanların %80 i Gölbaşı'ndaki yeni yol güzergahının, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini bozacağını ve sükunetlerini yok edeceğini bildirmişler ve plandan memnuniyetsizliklerinin bu nedenle olduğunu açıklamışlardır (tablo 23).

c.Fiziksel plandan memnun olmayanların %100 ü Gölbaşı'nda yaşamaktadır (tablo 24).

d.Fiziksel planın, henüz belediyede halkın görüşüne sunulmak üzere askı süresi başlamamıştır. Bu süre başladığında, araştırmacının sorusu ile haklarından haberdar olan örneklemin -fiziksel plandan haberi olan ve olmayanların- %100 ü, plana bakmak için belediyeye gideceklerini bildirmiştir (tablo 25).

e.Turizme katılmayı ve katılmamayı düşünen hane reislerinin % 93.3 ü istemedikleri bir plan kararı için dilekçe vereceklerini belirtmişlerdir (tablo 26).

Sekil 2 .Gölbaşı Yerleşimi Yaşantı Kesiti

Uzungöl fiziksel planı oluşturulurken, yöre insanının eğilimlerini tespit edecek bir araştırma yapılmamıştır. Gölbaşı'nda, yöre insanının tercih ettiği ve yörenin turizm açısından cazibesini oluşturduğu bir yaşantı bütünü vardır. Bu bütün Gölbaşı yerleşiminde yaşayanların tarım alanı, ahır ve konut bütünlüğüdür. Eğilimleri bu bütünün devam etmesidir. Fiziksel planlamada bu eğilim değerlendirilmeye alınmalıdır.

Fiziksel plandan haberi olanların %60 ı Gölbaşı'nda, %30 u Büyükköy'de ve %10 u İnceli'de oturmaktadır. Filak' ve Hocalı'da oturanların fiziksel plandan hiç haberleri yoktur. Fiziksel plan kararlarının uygulayıcısı yöre insanıdır. Fiziksel planın başarılı bir şekilde uygulanması için yöre insanının eğilimleri ile ülke çıkarlarının ortak bir noktada buluşması gerekmektedir (Dericioğlu, T., 1988.11).

GÜNDEM 21, yerel halkı bilgisi ve geleneksel uygulamaları nedeni ile kalkınma ve çevre yönetiminin önemli bir parçası olarak görmektedir (Earth Summit - Agenda 21, 1992, 10). Sürekli ve dengeli bir kalkınmanın ve değişimin gerçekleşmesi için, çevre koruma çevre yönetimi, ve kalkınma - değişim sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Earth Summit - Agenda 21, 1992, 10). Bu eğilimler ışığında; yöre insanı, planlama, tasarım, uygulama sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sürdürülebilir bir turizm gelişme modeli olarak tanımlanmaya çalışılan "soft tourism"de, gelişme modelinin gereklerinden olan; yöre insanının planlama ekibine, tasarım ekibine katılımını uygulayan çalışmalar vardır (Rauhe, W., 1992,36) (Sancar,F., 1991, 99).

Toplumsal kalkınma projesi olarak nitelenebilen; Tokat örneğinde Vali Yazıcıoğlu'nun liderliği ile uygulama ekibine halk katılımı, projeyi başarıya götürmüştür (Yalçındağ, S.,1993, 72).

Yöre insanının karar sürecinden başlayan katılımı; planı fiziksel biçimlere dökerek olan uzmanların, yöre insanının eğilimlerini anlamaya, yöre insanında uzmanların bilgilendirmeleri ile oluşacak evrensel değerlere göre yeni yaşamlarını yeniden gözden geçirmelerine yardımcı olacaktır. Yöre

insanı ile, uzmanlardan ve karar organlarının yetkililerinden oluşan planlama ekibi üyeleri, karşılıklı bilgileşim ve eğitim sürecini yaşarlar (Öztürk, F., 1992, 428).

Uzungöl planlama çalışmasında, planlama ekibine yöre insanı katılmamıştır ve planlama ekibi, yöre insanının eğilimlerini araştırıcı bir çalışma yapmamıştır.

Bu araştırma, hanelerin %67 sinin fiziksel plandan haberi olmadığını, olan %33 ününde plan kararlarının bazılarını katılmadıklarını göstermiştir (tablo 19,21). Plan kararlarına yöre halkının katılımını öğrenmek için %66.7 lik bir dilimin plan kararlarından haberdar edilmesi gerekmektedir. Plan askı süresinde örneklemin %100 ü plan kararlarını öğrenmek için belediyeye geleceklerini ve istemedikleri kararlar için Uzungöl belediyesine dilekçe vereceklerini bildirmişlerdir (tablo 25,26). Bu niyetleri, aşağıdaki önerinin gerçekleştirilmesi için bir neden oluşturmıştır.

Fiziksel planın askı süresi fiziksel planlama sürecine katılmamış %33.3 lük dilimin ve fiziksel planlamadan haberi olmayan %66.7 lik dilimin plan kararlarını tanıma, değerlendirme ve onayından geçirme süreci olarak kullanılabilir (tablo 19). Fiziksel planın askı süresi, aynı zamanda planlamayı yapan uzmanların, fiziksel plan kararlarını yöre insanının eğilimlerine göre yeniden gözden geçirmelerine fırsat verebilir.

3.Yörede Yaşayan Hane Reislerinin Turizm Aktivitesine Katılma Kararlarının Durumu

Uzungöl insanının turizme katılma kararı, turizmin gelir getirici yönü ile incelenmiştir.

a.örnekleme giren hane reislerinin %23.3 ü turizmden gelir elde ettiğini, %76.7 si turizmden gelir elde etmediğini bildirmiştir (tablo 27).

b.Turizmden gelir elde etmeyenlerin %73.9 u ,turizmden gelir elde etmeyi düşündüklerini bildirmişlerdir (tablo 28).

c.Ancak, bu düşüncelerini aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı gerçekleştirememişlerdir. Bunlar: %70.5 i sermayesi olmadığı için, %11.8 i Gölbaşı'nda arsası olmadığı için, %11.8 i yaz kış Uzungöl'de yaşamadığı için, %5.9 u arsasının ve evinin Gölbaşı yerleşimine uzak olması ve ziyaretçinin gelmeyi düşünmeyeceğini farzettiklerinden (tablo 29).

d.Turizmden gelir elde etmek için turizme katılmayı düşünenlerin %70.5 inin sermayelerinin olmadığını bildirmesi nedeniyle, yörede son alan çalışmasını yapmadan önce yapılan görüşmeler sonucu, kredi sağlama yöntemi, turizme katılmayı kolaylaştırıcı ve sağlayıcı olarak görüşme formuna alınmıştır.

e.Örnekleme giren 30 hane reisinin %86.7 si kredi sağlandığında turizme katılabileceğini bildirmiştir (tablo 30). Örnekleme giren 30 hane reisinin % 13.3 ü, gelir elde etmek için turizme katılmayı düşünmemektedir (tablo 30).

f.Turizme katılmayı düşünmeyenlerin %75 i, turizme katılmama nedeni olarak gelire ihtiyacı olmadığını, %25 i krediyi hayvancılık için kullanmayı düşündüğünü bildirmiştir (tablo 31).

Turizme katılmak istemeyenler, turizme karşı bir tavırları olduğunu açıklamamışlardır. Turizme inanmıyorum ve turizm zor bir iş görüşü hiç kimseden gelmemiştir (tablo 31).

g.Örnekleme giren hane reislerinin %33.3 ünün, turizm tesislerinde çalışan aile bireyi vardır (tablo 157).

h.örneklemin %55 i, tesislerde aile bireylerinden birisinin çalışmasını istemişti (tablo 158). Gelir getirici bir aktivite olarak turizm, yörede varlığını sürdürmektedir.

ı.Topragını satmayı düşünmeyenlerin %88 i, arsasını turizm tesisi yaparak değerlendirmeyi düşünmektedir (tablo 159).

Turizmin gelir getirici bir aktivite olduğuna yöre insanı inanmıştır ve gelir getirmesi için %86.7 si turizme katılmayı düşünmektedir (tablo 30). Gelir getirme ve yarar sağlama ihtiyacının belirlenmesi, önerilen projelere ve sorumluluklara hedef nüfusun katılması için bir motivasyondur (Alkış, N., 1993, 49). Turizmin gelir getirici yönü, yöre insanının turizme katılma kararını belirlemiştir. Turizm; yörede "soft tourism" gelişme modeli tanımlamalarında bahsedilen; yöre insanının eğitimi (Buttler, R.w., 1991, 201) yaratılan turizm olgusunda da yörenin iş gücünün kullanılması (Yenen, Z., 1993) kriterlerine uygun olarak gelişmesi için gelir getirici bir proje bağlamında ele alınabilir.

4.Uzungöl Hane Reislerinin Turizm Aktivitesine Katılma Çeşitlerinin Durumu

Turizme katılma çeşitlerinin neler olabileceği, 20 - 31 Ekim 1993 tarihinde yapılan alan çalışmasından önce, yörede 28 - 31 Ağustos ve 10 - 20 Eylül tarihleri arasında yapılan ön görüşmeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Katılım çeşitlerinden sadece birini seçmeleri önerilmemiştir. Kendilerine uygun gelenler üzerinde görüşme yapılmıştır.

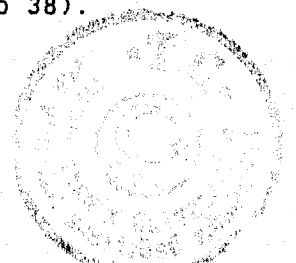
A.Ev pansiyonculuğu yapma durumları

a.Örneklemin %46.1 i ev pansiyonu yapmak istemektedir (tablo 32). Turizme katılmayı düşünenlerin %46.1 i ev pansiyonculuğu yapmak istemektedir (tablo 33).

b.Ev pansiyonculuğu yapmak isteyenlerin %33.3 ü Gölbaşı'da, %33.3 Hocalı'da, %8.3 Büyükköy'de, %8.3 İnceli'de ve %16.7 si Filak'ta oturmaktadır (tablo 34).

c.Örneklemin %96.2 sinin sermayesi yoktur (tablo 35) . Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %100ünün sermayesi yoktur (tablo 36).

d.Örneklemin %61.5 inin işletme bilgisi vardır (tablo 37). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %66.7 sinin işletme bilgisi vardır (tablo 38).

e.Örneklemin %25 i, bilgisini Uzungöl'deki tesislerde çalışarak, %12.5 i tesislerde çalışan çocuğundan, %12.5 i otelde kalıp görerek, %43.8 i Uzungöl'deki tesislere bakarak, %6.2 si Uzungöl dışındaki tesislerde çalışarak (tablo 39) edinmiştir.

f.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %83.3 ü yaz - kış Uzungöl'de oturmaktadır, %16.7 si sadece yazın Uzungöl'de oturmaktadır . (tablo 41)

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini araştırma döneminde gerçekleştirme durumları ve gerçekleştirmeye devam ettirme niyetleri üzerindeki bilgiler aşağıda sunulmuştur. Bunlar:

g.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %47.6 sı süt ve süt ürünlerini, %47.6 sı fasulye - mısır -karalahanayı ürettiklerini, %4.8 i bu üretimlerden hiç birini gerçekleştirmediklerini bildirmişlerdir (tablo 42).

h.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %81.9 u yetiştirdikleri ürünlerden gelir elde etmediklerini, %18.1 i gelir elde ettiğini bildirmiştir (tablo 43).

ı.Daha fazla ürün alabileceklerini bildikleri bir ürünü ekmeye hazır olduğunu örneklemin %90.9 u bildirmiştir (tablo 44, a+c=90.9).

i.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %58.3 ü yaylaya çıkmaktadır (tablo45).

j.Ev pansiyonu yapmak isteyen ailelerin %28.6 sı, mahalledeki otluk alanlarının otluk alanı olarak kullanmak istediklerini bildirmişlerdir (tablo 46).

k.Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin, fiziksel mekanı etkileyici tercihleri vardır. Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %23.5 i ziyaretçi ile aynı kapıdan işlemek istemediğini, %15.7 si aynı tuvalet - banyoyu * kullanmak istemediğini, %13.7 si ziyaretçinin yemeğini dışardaki tesislerde yemesini tercih ettiğini, %13.7 si ziyaretçiler için ayrı mutfak yapmak istediğini ve %7.8 i evin üst katını veya ek binasını ziyaretçiye vererek, tüm olarak ziyaretçiyi ailesinden ve konut iç mekanından ayırabileceğini bildirmiştir (tablo 47).

l.Ev pansiyonu yapmak ve evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %92.9 unun evi ziyaretçi kabul edemez durumdadır (tablo 489). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %91.7 sinin evi ziyaretçi kabul edemez durumdadır (tablo 49).

m.Ev pansiyonu yapmak ve evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %61.5 inin tuvalet-banyo-mutfak gibi ıslak hacimleri yoktur.%38.5inin üst katın veya ek binanın ince inşaatı yapılacaktır (tablo 50). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin evlerinde aşağıdaki eksikleri vardır: Evleri ziyaretçi kabul edemeyenlerin %54.5 inin tuvalet-banyo-mutfak bölümlerinin yok olduğu ve %45.5 inin üst katın veya ek yapının ince inşaatının (kaba inşaatı bitmiştir) yapılacağı bildirilmiştir (tablo 51).

n.Ev pansiyonu yapmayı düşünenlerin ve evini yazın kiraya vermeyi düşünenlerin %92.3ü,evinin eksiklerini tamamlamayı düşünmektedir (tablo 52). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %100 ü bu eksiklerini tamamlamayı düşünmektedir (tablo 53).

*Yöre ev pansiyonu konuşulduğunda, yöre insanının aklına tuvalet ve banyo - nun ortak kullanılmaması, ön görüşmelerde ilk önce gündeme gelen konu ol - muştur. Ev pansiyonculuğunda ziyaretçiler için ayrı tuvalet ve banyo

o.Ev pansiyonu işletmeyi, yayla faaliyeti ile ayarlayarak çalıştırmayı düşünenlerin oranı %75 tir (tablo 54, a+c=75).

ö.Turizme katılmak için proje ve inşaat işi gerekirse,bu işleri yürütmek için herkesin düşüncelerinde bir model vardır.Bunlar: %30.8 i yöredeki müteahhitleri, %19.2 si proje çizilince kendisinin yapacağını, %26.9 u herşeyi kendisinin yapacağını, %23.1 i devletten proje beklediğini bildirmişlerdir (tablo 55).

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yapma konusunda düşüncelerinde bir model vardır. %16.7 si yöredeki müteahhitlerin proje ve inşaatı da yapabileceğini bildirmiştir. %16.7 si proje bulsan kendim yaparım düşüncesindedir. %41.6 si herşeyi kendim yaparım ve %25 i ise devletin vereceği projeye göre yaparım düşüncesindedir (tablo 56).

p.Turizmden gelir elde etmeyi düşünenlerin %53.8 i,ev pansiyonculuğu yapmak istemektedir. Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin %85. 8 i evinin ancak kendilerine yettiğini, %14.2 si bir yabancı ile aynı çatı altında yaşamak istemediğini neden olarak göstermiştir (tablo 57). Ev pansiyonu işletmek istemeyenlerin , "evim ancak bana yetiyor" nedeni, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini devam ettirmelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkabilir düşüncesi ile ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin, tarım ve hayvancılık faaliyetleri incelenmiştir. Ev pansiyonu yapmak istemediklerini nedenleri ile bildiren hane reislerinin,tarım ve hayvancılık faaliyetleri ve bu faaliyetlere devam etme niyetleri aşağıda sunulmuştur. Bunlar:

r.Evinin ancak kendine yettiğini bildiren dilimin %45.8 i süt ve süt ürünlerini, %50 si fasulye - mısır -karalahanayı ve %4.2 si alabalığı kendi ürettiğini bildirmiştir (tablo %58)

s.Evinin ancak kendine yettiğini bildiren dilimin %83.3 ü, ürettiği üründen gelir elde etmediğini bildirmiştir (tablo 59).

ş.Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin %66.7 si daha fazla ürün alabileceklerini bildikleri bir ürünü ekmeye hazır olduklarını bildirmişlerdir (tablo 60).

t.Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin %66.7 si yaylaya çıkmaktadır (tablo 61).

Ev pansiyonu yapmak isteyen aileler tarım ve hayvancılık faaliyetlerini ev pansiyonculuğu ile yürütme niyetindedirler (tablo 42, 43, 44, 45, 46). Bu niyet, araştırmanın birinci grubunun ikinci alt grubunda anlatılan nedenlerden dolayı desteklenmelidir.

Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin mekanlarının ancak kendilerine yetmesi, tarımsal faaliyetlerinin devamı ile açıklanabilir. Fiziksel mekanların kullanımına, zamanlama ve fiziksel düzenleme aracılığı ile yeni kullanımlar - ev pansiyonculuğu gibi - önerilebilir. Öneri, bu potansiyelin, ev pansiyonculuğu için harekete geçmesine neden olabilir (tablo 57, 58, 59, 60, 61).

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin ziyaretçiler ile ev halkının ortak kullanım alanlarını aza indirmeye tercihleri vardır (tablo 47).

mekanının olması gerektiği bilinmekle beraber, yöre insanının ziyaretçi ile ortak mekenlerini ayırma endişesine ortaya çıkarmak amacı ile bu konuya yer vermiştir.

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerinin %66.7 sinin işletme bilgisi vardır (tablo 38). Ancak bunlardan %75 i öğrenme yöntemlerinin görerek olduğunu açıklamışlardır (tablo 40, b+c+d=75). %75 inin uygulama konusunda hiç bir pratiği yoktur.

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin konutlarında eksik olarak ıslak hacimleri olmadığı bildirilmiştir (tablo 53). Konutlara ıslak hacimlerin eklenmesi söz konusudur.

Proje ve inşaat işlerinde, örneklemin %58.3 ü yöredeki mekanizmaları çalıştırarak sonuca gidebileceğini bildirmiştir (tablo 56, a+d= 58.3). Bu mekanizmalar; %16.7 si yöredeki müteahhitler, %41.6 herseyi kendim yaparım, %25 i devletten proje beklerim, %16.7 si proje çizilince kendim yaparım şeklindedir (tablo 56).

B. Hane reislerinin Evini Yazın Kiraya Vermek İsteme Durumları

a.Örneklemin %11.5 i evini yazın kiraya vermeyi düşünmektedir (tablo 62). Turizme katılmayı düşünenlerin %11.5i yazın evini kiraya vermeyi düşünmektedir (tablo 63).

b.Yazın evini kiraya vermeyi düşünenlerin %33.3 ü Gölbaşı'nda, %33.3 ü İnceli'de, %33.3 ü Filak'ta oturmaktadır (tablo 64).

c.Yazın evini kiraya vermeyi düşünenlerin %100 ünün,evinin eksiklerini tamamlamak için sermayesi yoktur (tablo 65).

d.Yazın evini kiraya vermeyi düşünenlerin %100 ünün işletme bilgisi yoktur (tablo 66).

e.Yazın evini kiraya vermeyi düşünenlerin %66.7 si yaz kış Uzungöl'de yaşamaktadır. %33.3 ü yazın Uzungöl'de yaşamaktadır (tablo 67).

f.Yazın evini kiraya vermeyi düşünenlerin %100 ünün evi,ziyaretçi kabul edemez durumdadır (tablo 68).

g.%66.7 sinin ıslak hacimleri yoktur. %33.3 ünün evinin üst katının veya ekinin kaba inşaatı bitmiş, ince inşaatı yapılacaktır (tablo 69).

h.%66.7 si bu eksikleri tamamlamayı düşünmektedir (tablo 70).

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini alan çalışması anında gerçekleştirme durumları ve gerçekleştirmeyi devam ettirme niyetleri üzerindeki bilgiler aşağıda sunulmuştur. Bunlar:

1.Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %50 si süt ve süt ürünlerini, %50 si fasulye - mısır - karalahanayı üretmektedir (tablo 71).

i.Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %100 ü bu ürünlerden gelir elde etmektedir (tablo 72).

j.Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %100 ü, daha fazla ürün alabileceklerini bildikleri bir ürünü ekmeye hazır olduklarını bildirmiştir (tablo 73).

k.Evini yazın kiraya vermek isteyen ailelerin %100 ü mahalledeki otluklarını otluk olarak kullanmayı tercih etmişlerdir (tablo 74).

l.Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin %66.7 si yaylaya çıkmaktadır. %33.3 ü yaylaya çıkmamaktadır (tablo 75).

m.Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yapma konusunda düşüncelerinde bir modelleri vardır. %33.3 Uzungöl'deki müteahhitlere yaptırmayı, %33.3 ü proje çizilince kendisinin yapacağını, %33.3 ü devletten örnek bir proje verilirse ona göre yapacağını bildirmiştir (tablo 76).

Evini yazın kiraya vermek isteyen aileler, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini halen sürdürmektedirler (tablo 71, 72, 73, 74, 75). Ancak turizmden de gelir elde etmek niyetindedirler. Akla, yazın evlerini kiraya verdiklerinde kendilerinin oturacakları, mekanların neresi olacağı gelmektedir. Yazın Uzungöl'de oturanlar Uzungöl'e ya daha kısa süreler için gelecekler ya da hiç gelmeyecekler. Yaz kış Uzungöl'de oturanların ise yayladaki evlerinde oturacakları düşünülmektedir.

C.Hane reislerinin Pansiyon Yapma Durumları

a.Örneklemin %61.5 i pansiyon yapmak istemektedir (tablo 7). Turizme katılmak isteyenlerin %61.5 i pansiyon yapmak istemektedir (tablo 78).

b.Pansiyon yapmak isteyenlerin %18.7 si Gölbaşı'nda, %31.2 si Hocalı'da, %18.7 si Büyükköy'de, %31.2 si Filak'ta yaşamaktadır (tablo 79).

c.Pansiyon yapmak isteyenlerin %6.3 ünün sermayesi var, %93.7 sinin sermayesi yoktur (tablo 80).

d.Arsa gerektiren yatırımları yapmak için, örneklemin %92 sinin arsası vardır (tablo 156). Pansiyon yapmak isteyenlerin %93.7 sinin arsası var, %6.3 ünün arsası yoktur (tablo 81).

e.Pansiyon yapmak isteyenlerin %62.5 inin işletme bilgisi var, %37.5 inin işletme bilgisi yoktur (tablo 82).

f.İşletme bilgisini, %30 u Uzungöl'de tesislerde çalışarak, %10 u tesislerde çalışan çocuğundan, %20 si otelde kalıp görerek, %30 u Uzungöl'deki tesislere bakarak, %10 u Uzungöl dışında turizm tesislerinde çalışarak edinmiştir (tablo 83).

g.Pansiyon yapmak isteyenlerin %87.5 i yaz kış Uzungöl'de oturmakta, %12.5 i sadece yazın Uzungöl'de oturmaktadır (tablo 84).

h.Pansiyon yapmak isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yapma konusunda düşüncelerinde bir modelleri vardır. %43.7 si Uzungöl'deki müteahhitlere, %18.7 si proje çizilince kendisinin yapacağını, %25 i devletten proje gelirse ona göre yapacağını bildirmişlerdir (tablo 85).

D.Bungalov * Yapıp Müşteri Bulmasını Diğer Tesislere Bırakma Durumu

a.Örneklemin %7.7 si bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmayı düşünmektedir (tablo 86).

b.Turizme katılmayı düşünenlerin %7.7 si bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmayı düşünmektedir (tablo 87).

c.Bungalov yapmak isteyenlerin %100 ü Gölbaşı'nda oturmaktadır (tablo 88).

d.Bungalov yapmak isteyenlerin %100 ünün arsası vardır (tablo 89).

e.Bungalov yapmak isteyenlerin %100 ünün sermayesi yoktur (tablo 90).

f.Bungalov yapmak isteyenlerin %100 ünün işletme bilgisi vardır (tablo 91).

g.Bungalov yapmak isteyenler işletme bilgilerine; %50 si Uzungöl'deki tesislerde çalışarak, %50 si Uzungöl'deki tesislere bakarak sahip olduklarını bildirmişlerdir (tablo 92).

h.Bungalov yapmak isteyenlerin %100 ü yaz kış Uzungöl'de oturmaktadır (tablo 93).

E.Alabalık Havuzu Yapma Durumu

a.Örneklemin %23.1 i alabalık havuzu yapmayı düşünmektedir (tablo 94).

b.Turizme katılmak isteyenlerin %23 ü alabalık havuzu yapmayı düşünmektedir (tablo 95).

c.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin %16.7 si Gölbaşı'nda, %33.3 ü Hocalı'da, %16.7 si İnceli'de, %33.3 ü Filak'ta oturmaktadır (tablo 96).

d.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin %100 ünün arsası vardır (tablo 97).

e.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin %100 ünün sermayesi yoktur (tablo 98).

f.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin %66.7 si nin işletme bilgisi vardır. %33.3 ünün işletme bilgisi yoktur (tablo 99).

g.işletme bilgisine %75 i tesislerde çalışarak, %25 i Uzungöl'deki tesislere bakarak öğrendiklerini bildirmişlerdir (tablo 100).

h.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin %66.7 si yaz kış Uzungöl'de, %33.3 ü sadece yazın Uzungöl'de yaşamaktadır (tablo 101).

ı.Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin proje ve inşaat işlerini yapma konusundaki düşüncelerinde bir modelleri vardır. %16.6 si Uzungöl'deki müteahhlere, %16.7 si proje çizilince kendisinin yapacağını, %50 si herşeyi kendisinin yapacağını, %16.7 si devlet proje verirse ona göre yapacağını bildirmiştir (tablo 102).

*Bu terim yörede tek katlı yatak odasını anlatmaktadır. Dört-sekiz yatak kapasitesi vardır.

F.Yeme içme Yeri Yapma Durumu

a.Örneklemin %26.9 u yeme içme yeri yapmak istemektedir (tablo 103).

b.Turizme katılmayı düşünenlerin %27 sı yeme içme yeri yapmayı düşünmektedir (tablo 104).

c.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin %14.3 ü Gölbaşı'nda, %57.1 i Hocalı'da, %28.6 sı Filak'ta oturmaktadır (tablo 105).

d.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin %100 ünün arsası vardır (tablo 106).

e.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin %100 ünün sermayesi yoktur (tablo 107).

f.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin %85.7 sinin işletme bilgisi var, %14.3 ünün işletme bilgisi yoktur (tablo 108).

g.İşletme bilgilerini; %28.6 sı tesislerde çalışarak, %14.3 ü tesislerde çalışan çocuğundan, %42.8 i Uzungöl'deki tesislere bakarak, %14.3 Uzungöl dışındaki tesislerde çalışarak öğrendiklerini bildirmişlerdir (tablo 109).

h.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin %71.4 ü yaz kış Uzungöl'de oturmaktadır. %28.6 sı sadece yazın Uzungöl'de oturmaktadır (tablo 110).

ı.Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin, proje ve inşaat işlerini yapma konusunda düşüncelerinde bir modelleri vardır. %28.6 sı Uzungöl'deki müteahhitlere, %28.6 sı proje çizilince kendisinin yapacağına, %28.5 i herşeyi kendisinin yapabileceğine, %14.3 ü devlet proje verirse ona göre yapacağını bildirmiştir (tablo 111).

G.Örneklemin Kamping Alanı Yapma Durumu

a.Turizme katılmayı düşünenlerin %100 ü kamping alanı yapmayı düşünmemektedir (tablo 112).

H.Turizme Katılmak İçin Değişik Fikirlerle Sahip Olma Durumu

a.Örneklemin %3.8 i dükkan açmayı, %3.8 i spor sahası yapmayı, %3.8 i içkili danslı bir yer açmayı, %3.8 i kendin pişir kendin ye yeri, %3.8 i yayladaki evini söküp Uzungöl'e indirip pansiyon yapmayı düşünmektedir (tablo 112).

b.Turizme katılmayı düşünenlerin %3.8 i dükkan açmayı, %3.8 i spor sahası yapmayı, %3.8 i içkili danslı bir yer açmayı, %3.8 i kendin pişir kendin ye yeri, %3.8 i yayladaki evini söküp Uzungöl'e indirip pansiyon yapmayı düşünmektedir (tablo 112).

c.Dükkan açmayı düşünenlerin %100 ü Filak'ta oturmaktadır. Spor sahası açmayı düşünenlerin %100 ü İnceli'de, içkili danslı bir yer açmak isteyenlerin %100 ü Büyükköy'de, kendin pişir kendin ye yeri açmayı düşünenlerin %100 ü Gölbaşı'nda, yayladaki evini söküp Uzungöl'e indirip pansiyon açmayı düşünenlerin %100 ü Gölbaşı'da oturmaktadır (tablo 114).

d.Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin %100 ünün arsası vardır (tablo 115).

e.Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin %100 ünün sermayesi yoktur (tablo 116).

f.Dükkan ve spor sahası açmayı, yayladaki evini söküp Uzungöl'de pansiyon yapmayı düşünenlerin %100 ünün işletme bilgisi yoktur. İçkili danslı bir yer ve kendin pişir kendin ye yeri yapacakların %100 ünün işletme bilgisi vardır (tablo 117).

g.İçkili danslı bir yer yapmayı düşünenlerin %100 ü bu bilgisini Uzungöl'deki tesislere bakarak elde etmiştir. Kendin pişir kendin ye yeri açmayı düşünenlerin %100 ü bu bilgisini Uzungöl'deki tesislerde çalışarak elde etmiştir (tablo 118).

h.Turizme değişik katılma biçimleri ile katılmayı düşünenlerin %100 ü yaz kış Uzungöl'de yaşamaktadır (tablo 119).

Turizm için yöreden gelen değişik katılım biçimleri, değerlendirilmeye alınmıştır. Çünkü, yörede tek bir davranış örnek teşkil etmektedir. Yörede 1974 yılında açılan ilk tesisin yapı biçimleri taklit edilmektedir. Yayladaki evini söküp Uzungöl'de kurarak pansiyon işleten bir aile yöre halkı için örnek teşkil etmektedir. Bu farklı fikir sahipleri de, ilk olabilecekleri endişesi ile değerlendirmeye alınmıştır.

5.Var Olan ve Yöreyle Cazip Hale Getiren Fiziksel Değerlerin ve Sosyal Alışkanlıkların Farkında Olma Durumu

a.Örnekleme girenlerin %81.1 i ziyaretçilerin Uzungöl'e doğal güzellikler için , %18.9 u balık yemek için geldiğini bildirmişlerdir. Geleneksel tarzda yapılan konutlarının ve geleneksel yaşantılarının cazibe kaynağı oluşturduğunu hiçkimse belirtmemiştir (tablo 20).

b.Gölbaşı'nda fiziksel plan haricinde yapılmış inşaatlar vardır *. Bu inşaatlar hakkında yöre insanının düşünceleri: %70 i betonlaşma olduğunu, bunun yöre ve turizm için kötü olduğunu, %3.3 ü denetimin olmadığını, %10 u herkesin para kazanmak istediğini ve kendisinin de Gölbaşı'nda arsası olsa aynısını yapacağını bildirmiştir (tablo 121).

c.Örnekleme girenlerin %4.4 ü yöredeki betonlaşmayı, %4.8 i gölün dolmasını, %9.5 i doğal afetleri yöre sorunu olarak gündeme getirmiştir. Sorunlar arasında bir sıralama yapıldığında, betonlaşma dokuzuncu, gölün dolması sekizinci, doğal afetler üçüncü sırayı almaktadır.

d.Yörede yeni yapılacak binalar nasıl olmalı sorusuna %49.8 i beton görünümlü olmamalı - ahşap olmalı, %38.8 i iki katlı olmalı, %4.1 i arazimiz az eğimden kat kazanmalıyız, %8.2 si evim gibi olmalı olarak cevap vermiştir (tablo 123).

e.Örnekleme girenlerin %33.3 ü yöredeki tesislerden, aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı memnun değildirler (tablo 124).

*Araştırmacı 20-31 Ekim 1993 tarihinde 12 adet yeni yapılan inşaat saymıştır. Bunlardan bir tanesi dört katlı, üç tanesi üç katlı, diğerleri henüz birinci kat seviyesindedir.

f.%54.5 i tesislerin plansız yerleştirildiklerini, %27.3 u tesis sahiplerinin müşterileri kaçırmamak için herhangi bir konuda uyarmadıklarını, %18.2 si tesislerin açık alanlarını düzenlemediklerini bildirmişlerdir (tablo 125).

g.Örnekleme girenleri %63.3 ü yaylaya çıkmaktadır (tablo 89). Ancak %90 ı yaylaya çıkmayı istemektedir (tablo 18).

Yörede ürettikleri üründen %21.4 ü gelir elde etmektedir (tablo 12). Bunların %100 ü de mandıraya süt satarak gelir elde etmektedir (tablo 13). Üretilen diğer ürünler ticari meta olarak görülmemektedir.

h.Örnekleme girenlerin %90 ı el sanatlarının olmadığını bildirmiştir (tablo 126).

ı.Bu sanatların %66.7 si marangozluk, %33.3 ü mandıracılıktır (tablo 127). Görüşmeler, aile reisinin eşinin de bulunduğu ev ortamında yapılmıştır. Hanımlar el işi olarak yaptıkları dantelleri ve el işlemelerini el sanatı olarak görmemektedirler.

i.Ziyaretçiler dağlarda yürümek isterlerse, onlara rehberlik yapabileceklerini %96.2 si, ziyaretçiler yaylalara ve mezirelere çıkmak isterlerse onları götürebileceklerini %96.2 si, ava çıkmak isterlerse ziyaretçilere rehberlik yapabileceklerini %88.5 i bildirmişlerdir (tablo 128, 129, 130).

j.Örneklemin %100 ü ziyaretçilerin Uzungöl'ü koruyarak kullanmaları için bilgilendirilmeleri gerektiğine inanmaktadır (tablo 131).

Geleneksel yaşantılarının ve bu yaşantının ürettiği fiziksel mekanların yöreyi cazip hale getirdiğinin bilincinde değillerdir (tablo 120).

Gölbaşı'ndaki yeni yasa dışı yapılan inşaatların bir betonlaşma olduğunu %70 i dile getirmektedir (tablo 121). Ancak, yöre sorunu olarak betonlaşma dokuzuncu sırayı almaktadır (tablo 122). Betonlaşmanın sonuçları hakkında bilgi sahibi değillerdir. Yeni binalar nasıl olmalı sorusuna herkes kendi yaşadığı geleneksel mekanları tarif etmiştir (tablo 123). %10 luk bir dilim Gölbaşı'nda arsası olsa, kendisinin de para kazanmak için yüksek katlı bina yapacağını bildirmiştir (tablo 121). %10 unun dile getirdiği para kazanma tutkusu, yöre için tehditkar bir bakış açısını oluşturmaktadır.

Yeni yapılan tesislerde plansız bir yerleşmenin varlığı, yöre insanı tarafından hissedilmektedir (tablo 125).

Yöreyi cazip hale getiren ve turizm çeşidine adını veren yayla yaşantısı, yöre insanı için de halen cazip bir yaşantıdır ve gidilmek istenen bir yerdir (tablo 8. 18).

6.Turizm aktivitesine Katılırken Devam Etmesi İstenilen Çevreye Ait Fiziksel Değerlerin ve Sosyal alışkanlıkların Durumu

a.Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devam etme durumu

Örnekleme girenlerin; %96.4 ü kendi ürününü üretmektedir (tablo 11). %21.4

ü ürününü satıp gelir elde etmektedir. %78.6 sı kendi ihtiyacını karşılamak için üretim yapmaktadır (tablo 12). Örneklemenin %31.6 sı otluk alanlarını otluk alanı olarak kullanmak istemektedir (tablo 15). %92.8 i verim alacakları yeni bir ürün önerildiğinde bu ürünü yatıştıracaklardır (tablo 16). %63.3 ü yaylaya çıkmaktadır (tablo 8). %93 3 ü yaylaya çıkmak istemektedir (tablo 18). %30 luk bir dilim çıkmayı arzulamaktadır (93.3-63.3=30). Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin %75 i, işletme zamanını yayla faaliyeti ile ayarlayarak sürdürmeyi düşünmektedir (tablo 54). Plandan memnun olmayanların %80 i, Gölbaşı'daki yeni yol güzergahının tarım ve hayvancılık faaliyetlerini bozacağını ve sükunetlerini yok edeceğini bildirmişlerdir (tablo 23). Örneklemenin %17.8 i ikinci sıra ile ziyaretçilerin otluklarda* piknik yapmasından şikayetçidir (tablo 132).

Yöre insanı tarım ve hayvancılık yapmaktadır. Bu faaliyetlerinden %21.4 ü gelir elde etmektedir. Diğerleri kendi ihtiyaçları için bu faaliyetleri yapmaktadır. Ev pansiyonu yapmak isteyenler, pansiyon işletme zamanını, yaylaya çıkma faaliyetleri ile ayarlamışlardır. Yayla yaşantısı, yörenin devamını istediği bir yaşam biçimidir. Tarım ve hayvancılık faaliyetlerini engelleyen fiziksel plan kararına, Gölbaşı hane reisleri tepkilerini dile getirmişlerdir. Yöre insanı tarım ve hayvancılık faaliyetlerine devam etmek istemektedir.

b.Yöre halkının yeni çevrelerinde görmek istedikleri mekan tanımlamaları nelerdir?

Uzungöl'de yeni yapılacak inşaatlar hakkında yöre halkının %48.9 u beton görümlü olmamasını, ahşap olmasını, %38.8 i iki katlı olmasını, %8.2 si evi gibi olmasını arzu ederek yıllardır kendi geliştirdikleri mekan biçimlerini ve niteliklerini tanımlamaktadırlar (tablo 123). İnşaat yapmak için %9 u ahşap kullanabildiğini bildirmiştir (tablo 160). Ahşap kullanmak istediklerini ancak orman köylüsü statüsünden çıktıkları için ahşabı pahalı satın aldıklarını bildirmişlerdir (tablo 161).

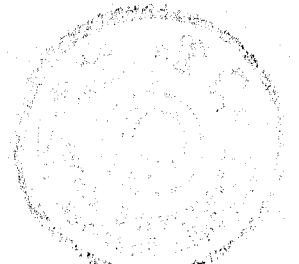
Örneklem kendi yaşadıkları geleneksel konut ve yerleşim mekanlarının devamını arzu etmektedirler.

c.Uzungöl'de yaşamaya devam etme niyetlerinin durumu

Örneklem girenlerin %83.3 ü arsasını satmayı düşünmemektedir (tablo 133). Uzungöl'de yaşamaya veya arzu ettikleri zaman Uzungöl'e gelmeyi devam ettirmek istemektedirler.

d.Örneklemenin ziyaretçiler hakkındaki tercihlerinin durumu

Çevreye ve kendi yaşantılarına karşı saygılı ziyaretçi beklemektedirler. 1974'den beri izlenimleri sonucu çevreye ve kendilerine saygılı olan veya olmayan ziyaretçilerin geldikleri yöreler hakkında fikirler geliştirmişlerdir. Yörelere gelmesini veya gelmemesini istedikleri ziyaretçileri çevreye ve kendilerine saygılı olup olmamaları ile ayırdıklarını iletmışlerdir (tablo 134, 135, 136, 137). Yöre halkı, ziyaretçilerin çevreye ve kendilerine saygılı olmasını beklemektedir. Yöre halkının bu başlık altındaki problemleri aşağıdadır.

Ziyaretçilerden beklentileri;otluklarda piknik yapmamaları %17.85, pikniğe gelenlerin çöp bırakmamaları %8.9, içkili araba kullanmamaları %30.3, mahallede hızlı araba kullanmamaları %8.9, kişisel arazilerine girmemeleri %5.3, yüksek sesle arabada müzik çalmamaları %3.6, kadınlara laf atmamaları %8.9 ve islama ters düşmemeleri %1.8 olarak sıralanabilir (tablo 132).

Bu beklentilerin gerçekleşmesi için yöre halkı, gelen ziyaretçilere Uzungöl'ü koruyarak ve saygılı bir şekilde kullanmaları için bilgi verilmesi düşüncesindedir (tablo 131).

e.Ziyaretçiler için yapılacak işletmelerde müşteri seçme eğilimi %46.2 dir (tablo 138). Bu seçimdeki kriterler girişimcilerin dünya görüşlerinden kaynaklanmaktadır.

f.Girişimcilerin %57.8 i evli olmayanlara (a+b), %36.8 i içki içene, %5.3 ü islamın icaplarını yerine getirmeyene hizmet vermeyeceğini bildirmiştir (tablo 139).

Turizme katılmak isteyenler, dünya görüşlerini işletme modellerinde de sürdürmeyi düşünmektedirler.

7.Turizm Fiziksel Planlama Kararlarının Yaygın Bir Biçimde Benimsenerek Uygulanmasını Kolaylaştıracak Yöreye Ait Mekanizmaların Durumu

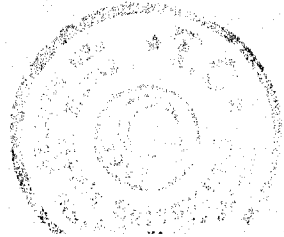
Turizm, Uzungöl'de hızla gelişmeye aday bir aktivitedir. Turizm konusunda bilincin oluşması gerekmektedir. Planlamanın kültürel ve sosyal değişme içindeki işlevsel görevi, toplumun uzun vadede kendisi ve çevresi hakkında bilinçlenmesini sağlamak olmalıdır (Sancar, F., 1991, 99). Uzungöl'de planlama sürecinin bir parçası olan fiziksel plan oluşturma safhasına yöre insanı, planı üreten turizm bakanlığı yetkililerinin arzu etmesine rağmen katılamamıştır. Fiziksel mekân ve sonucunda yaşantıyı belirleyen kararların araştırma, planlama, tasarım ve uygulama aşamalarında yöre halkının sürece katılımı, hem plan kararlarının uygulanması açısından hem de toplum bilinçlenmesi açısından bir yarar sağlayabilir (Çavdar, T., 1978, 55) (Sancar, F., 1991, 103) (Öztürk, F., 1991, 427).

Fiziksel planın henüz gerçekleşmemiş olan askı süresi, yöre insanının fiziksel plan kararları ile ilgili sürece katılması için bir araç olarak kullanılabilir. Planlamanın kültürel ve sosyal değişme içindeki işlevsel görevlerinden biri olan toplumun uzun vadede kendisi ve çevresi hakkında bilinçlenmesi konusu bu yöntem ile sağlanabilir.

Yöre halkının; kendi yaşayacakları fiziksel mekanları için üretilen kararların sürecine katılımları, yörede geliştirilmeye çalışılan sürdürülebilir turizm gelişme modelinin oluşmasına yardımcı olabilir. Çünkü yerel halk sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamak için gerekli rollerden en önemlilerinden birini oynamaktadır (Earth Summit - Agenda 21, 1992, 10).

Askı süresi, sadece fiziksel plan kararlarının halkın onayına sunulması olarak görülmemelidir. Buluşmada yöre insanı ve planlama ekibi bir araya gelir. Fiziksel planlama kararlarının, hem yöre insanı hem de planlama ekibi tarafından gözden geçirilme şansı bulabilir. Araştırma teslim edildiğinde, Uzungöl fiziksel planı henüz Uzungöl Belediyesi'nde askı sürecine başlamamıştır.

1. C. YATIRIM GÖRÜŞÜM KURULU
DOKÜMANLARI VE KARARLAR

a.Fiziksel plan askıya çıktığında, turizme katılmayı düşünen ve düşünmeyenlerin %100 ü yapılanma haklarını öğrenmek için belediyeye gelmeye niyetlidir (tablo 25). Bu niyet, plan kararlarını üretici kesim ile planı uygulayacak olan kesimin karşılaşması için bir platform oluşturabilir.

Katılımsal bir yaklaşım ile fiziksel planın uygulanabilir değerlerinin üzerinde, hem yöre halkı hem de planlama ekibi ve karar organı yetkilileri anlaşmaya varabilir. Katılımcıların isteksiz olacağı ön yargısı taşınmamalıdır. İzmit Yenilikçi Yerleşim Projesi'nde katılımsal tasarım sürecinde, katılımsal planlamada en büyük engelin, katılımcıların isteksizliğinden gelmediğini ortaya koymuştur (Çavdar, T., 1978.60).

Bu buluşma fiziksel planın günlük hayata yansımalarının nasıl olacağı konusunda karşılıklı bilgi alış verişi sağlayabilir (Sancar, F., 1991, 99). Fiziksel planın uygulama şartları tartışılabilir. Bu buluşma, bir grup çalışması kimliğinde olmalıdır.

Grubun oluşma ve çalışmasına ait bilgiler ve öneriler

Fiziksel planlama kararlarının alınmasından başlayan katılım süreçlerinde, aşağıdaki unsurlar ortak nokta olarak bulunmuştur.

.Katılımı gerçekleştirmek için başlatıcı unsur, planı üreten kesimin yöreye gidişidir (Rauhe, W., 1991).

.Sentez ve birleştirmeye ağırlık verileceği için grubun üyelerinin çeşitliliği önemlidir (Sancar, F., 1991).

.İki lider kimliği, buluşmayı başarılı sonuçlandırmak için çalışır. Bu iki kimlik bazen tek kişi de olabilir. Bir kimlik, grubun sonuc amaçına yönelik çalışmasını, diğeri ise insan ilişkilerini yönlendirir (Robbins, S.P., 1988. 71).

.Grubun ilk amacı; katılanların özelliklerini, grubun ortak görevini, hangi kaynak ve kısıtlılıklarla çalışacağını ve bu çalışma ile hangi kesimlere etki yapma ihtimali olduğunu belirleyen bir tanım geliştirmektir (Sancar, F., 1991, 101). Ölçülebilir hedefler konmalıdır.

.Grubun çalışması, üyelerin karşılıklı konu ile ilgili eğitimi ve bilgileneşini sağlayıcı bir süreçtir. Planı üretenler, yöre ve yörenin şartları hakkında, yöre insanı da plan kararlarını etkileyecek evrensel değerler ve ülke çıkarları hakkında bilgilenebilirler. Ancak bu karşılıklı bilgileneş sürecinde yöre halkının planı kavramasına zaman verilmelidir. Planın tanıtımı sağlanmalıdır. Bu tanıtımda sorun merkezli yaklaşım - kendi toprağındaki yapılanma kararı - katılım için motivasyonu güçlendirebilir (Alkıs, N., 1993, 283).

Bir grubun oluşum evreleri göz önüne alındığında buluşmanın bir seanslık bir toplantı veya çalışma olmadığı anlaşılabılır. Bir grubun üretime geçmesi için dört evreninde gerçekleşmesi gerekmektedir. Birinci evre, biraraya gelen grup üyelerinin kendilerini grubun bir parçası hissetmeye başladıklarında sona erer. İkinci evrenin sonunda, grubun lideri ve yönetim şekli belirlenmiştir. Üçüncü evrede grup üyeleri arasında uyuşma vardır ve grup kimliği güçlü bir şekilde oluşmuştur. Dördüncü evrede grup üretime geçebilir (Robbins, S., P., 1988.72).

Fiziksel planın askı süresinde gerçekleştirilecek olan ve her iki kesiminde katıldığı grup çalışması, plan kararlarını üreten merkezi yönetim tarafından sağlanmalıdır. Bu önerinin iki nedeni vardır:

.6-7 Mayıs 1993 tarihinde plan kararlarının yöre halkı ile görüşülmesi için planlama ekibi yöreye gitmiştir. Ancak yöre insanının görüşmeye katılması çalışmaları, yerel yönetimin organizasyon gücüne bırakılmıştır. Yöre insanı toplantıya katılamamıştır.

.Yöre insanının herşeyi devletten beklemesi gibi gelişen toplumsal tavrın paralelinde, toplumsal sorumluluklarını merkezi veya yerel yönetime devretme eğilimi vardır (Yalçındağ, S., 1993, 42). Toplumsal sorumluluklarını merkezi ve yerel yönetime devretme eğilimlerini aşağıdaki bulgular desteklemektedir. Bunlar:

b.Örnekleme giren yöre halkının %85 i plansız yapılanmayı engileyici olarak merkezi ve yerel yönetimi görmektedir (tablo 140, a+b+c+f+g+h=%85).

c.Yasa dışı yapılan inşaatları engellemek için Gölbaşı'nda örneklemin %80 i hiçbir şey yapmamıştır (tablo 141).

d.Uzungöl'de çevreyi koruma amaçlı bir dernek kurma görevini örneklemin %50 si merkezi veya yerel yönetime devretmiştir (tablo 142, c+d+e= %49).

e.Göl ve göl çevresini koruma çarelerine ise %45.9 luk bir dilim göl ve çevresinde yapılan her şeyin yetkililer tarafından denetlenmesini önermektedir (tablo 143).

Fiziksel planın askı süresinde oluşmuş veya değişmesi düşünülen fiziksel plan kararlarının uygulanabilirliğini arttırmak amacı ile, yöre halkının, planlama ekibinin ve karar organları yetkililerinin katılacağı 6-7 Mayıs 1993 tarihindeki toplantı gerçekleştirildi. Ancak yöre halkının katılımı sağlanamadı. Araştırmacının önerdiği buluşma, bu deneyim ve araştırma bulgularının, yöre insanının toplumsal sorumluluklarını devlet kavramına bırakması nedeni ile merkezi yönetim tarafından organize edilmelidir.

f.Turizmin gelir getirici yönünün örneklemede bilinme durumu

Uzungöl'de fiziksel plan kapsamında yer alan Yenimahalle'nin beş yerleşim alanı vardır. Bunlar: Gölbaşı, Hocalı, Büyükköy, İnceli ve Filak.

Gölbaşı yerleşimi beş yerleşim içinde turizm amaçlı olarak topoğrafyasının elverişliliği ve turizm tesislerinin (11 tanesinin 7 tanesi)* çokluğu nedeni ile en yoğun kullanılan yerleşimdir.

Gölbaşı sakinleri ziyaretçiler ile yoğun temastadırlar (tablo 145). Örneklemin %46.7 si ziyaretçiler ile bazen, %43.3 ü sık sık, %10 u hiç ilişkide bulunmadığını belirtmiştir (tablo 144). Gölbaşı sakinleri, ziyaretçilerle ilişkisinin sık sık olduğunu söyleyen grubun birinci sıra ile %30 unu, ziyaretçilerle bazen ilişkisi olduğunu söyleyen grubun %21 ini, hiç ilişkisi olmadığını söyleyen grubun %33 ünü oluşturmaktadır (tablo 144). Topoğrafyasının elverişliliği, turizm tesislerinin çoğunun Gölbaşı'da olması ve ziyaretçilerle yakın temasta olmaları nedeni ile arazilerinin turizm amaçlı kullanımlar için bir değer olduğunun bilincindedirler. Bu

*Araştırmacı tesisleri saymıştır.

nedenle turizm ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmektedirler. Fiziksel plandan haberi olanların %60 ı Gölbaşı'nda oturmaktadır (tablo 21). Turizm ile ilgili bilgilerden haberdar olma oranı Gölbaşı yerleşiminde fazladır.

Örnekleme %100 lük bir katılımla, ziyaretçilerin doğayı yaşamak ve balık yemek için yöreye geldikleri görüşü hakimdir. Geleneksel evlerin ve yerleşim dokularının ziyaretçiler için bir çekicilik ve önem oluşturduğunun farkında değillerdir (tablo 120).

Yörede %61 lik bir katılım ile pansiyonculuk birinci sırayı almaktadır (tablo 78). Ev pansiyonculuğu %46 lık bir dilim ile ikinci sırayı almaktadır (tablo 33). Genel tercih turizm için yeni bina yapmaktır. Evlerin özellikle ıslak hacimlerinin yeterli konfor düzeyinde olmayışı, yerleşim alanı içindeki yolların patika yollar olarak kullanılması nedeni ile bu doku ve konutların içinde ziyaretçilerin yaşayabileceği fikri hiç akıllara düşmemektedir. Evlerini ve yerleşim dokularını cazibe oluşturunca ve gelir getirebilecek bir varlık olarak görmemektedirler. Özellikle Gölbaşı yerleşiminin haricindeki yerleşimlerde oturan konut sahipleri, geleneksel evlerinin ve yerleşim dokularının turizm için değerlendirilebilir bir varlık olabileceğinin bilgisine sahip olurlarsa, turizm konusundaki haberler ile ilgilenirler.

Gelir getirme ve yarar sağlama ihtiyacının belirlenmesi, önerilen proje ve sorumluluklara katılmak için bir motivasyondur (Alkış, N., 1993, 49).

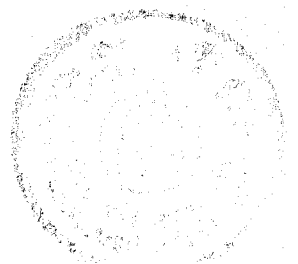
g.Yöre insanının gördüğünü uygulama durumu

Yöre insanının gördüğünü uygulama cesareti vardır. Görsel örnek önemlidir. Yörede %73 lük bir dilim araştırma anına kadar turizmden gelir elde etmeyi planladığını bildirmiştir (tablo 28). Bunların %70 i sermaye olmamasından dolayı projelerini gerçekleştirememişlerdir (tablo 29). Örnekleme kredi sağlandığında %86 sı turizmden gelir elde etmeyi planlamaktadır (tablo 30). Kendilerine araştırma anına kadar turizme katılmama nedenleri sorulduğunda, hiç kimse bilgim yoktu cevabını vermemiştir (tablo 29).

Turizme katılmayı düşünenlerin %61 i yapmayı düşündükleri tesislerin işletilmesini bildiklerini söylemişlerdir (tablo 37). %56 sı bu bilgilerini ya çevresindeki tesislere bakarak ya da otelde kalarak öğrendiklerini bildirmişlerdir (tablo 39, c+d=56).

Yörede bulunan toplam 11 hizmet satan tesis sahiplerinin %6 sı ile görüşülmüştür. Bunların %50 sı yörede 1974 yılında yapılan İnan Kardeşler Motel ve alabalık tesislerini kendi projelerini yaparken örnek aldıklarını söylemişlerdir. Yörede, 1974 yılında yapılan tesisin çatı formunu ve yatak odası mekan organizasyonunu taklit eden bir yapı süreci başlamıştır.

Yöre insanı için, gözlerinin önündeki örneklerin turizme katılım kararlarında etken olduğu söylenebilir. Geliştirilmek istenen turizm katılım biçimi için yörede oluşturulacak örnek, Uzungöl insanı için taklit edilecek bir model olacaktır. Görsel malzeme ile sunulan yapı formu, yörede 1974 yılında turizm amaçlı yapılan tesisten taklit edilen formdur (resim 1)

(Resim 1)

1974 yılında turizm amaçlı yapılan tesisten taklit edilen form

h.Örneklemin tarımsal faaliyetlerini devam ettirme niyetinin durumu

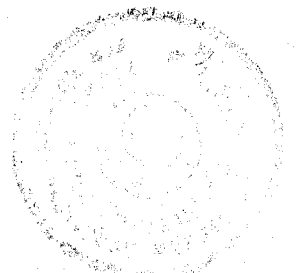
Yörede tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır ve yöre insanının bu faaliyetleri devam ettirmeye niyetleri vardır (tablo 8, 11, 12, 13, 15).

Ege ve Akdeniz kıyılarımızda yaşanan turizm gelişme sürecinde, tarım sektörü, turizm sektörüne yenilmiştir. çevreleri ile ilgi bilgi ve becerileri, tarım ve hayvancılık aracılığı ile yürüten yöre insanı bu bilgi ve becerilerini turizm aktivitesi nedeni ile bir kenara bırakmıştır.

Erdek'te, ipek böcekçiliğine elverişli biçimde yapılan evlerin, pansiyonculuğa uygun olmadığı ortaya çıktığı gibi, ikisinin aynı mevsime rastlaması, birlikte yürütölmelerini de olanaksız kılmıştı. Turizm etmeninin zorlayıcılığı, Erdekli'ye ipek böcekçiliğini bıraktırmış ve konutlarını o dönemin egemen malzemeleri ile yapmalarına yol açmıştır (Eralp, Z., 1973, 232).

Yörenin cazibesini oluşturan yıllardır yaptıkları aktiviteler, cazibenin devamlılığının sağlanması ve turizmin tek ekonomik kaynak haline gelmemesi açısından korunmalıdır.

Tarım, hayvancılık ve onun ürettiği yaşantı biçimi yayla turizmi olarak bir turizm çeşidini bile oluşturmıştır. Tarım ve hayvancılık faaliyetleri, yörenin cazibesini oluşturan elemanlardır.

Yöre insanı turizm aktivitesine katılırken, beraberinde çevrelerinde yıllardır yaptıkları işleri - tarım ve hayvancılık faaliyetlerini - devam ettirmeleri, turizm ile olan gelişmelere yabancılaşmadan katılmalarını sağlayıcı bir araç olabilir. Tarım ve hayvancılık faaliyetleri desteklenmelidir.

1.Örneklemin işletme bilgisine sahip olma durumu

Turizme katılmayı düşünenlerin %61 i işletme bilgisine sahip olduklarını, %38 i işletme bilgisine sahip olmadıklarını bildirmişlerdir (tablo 37).

1.Örneklemin işletme bilgisini edindiği kaynak ve yöntemin durumu

İşletme bilgilerini; %43 ü çevreye bakarak, %25 i tesiste çalışarak, %12.5 i otelde kalarak, %12.5 i turizm tesislerinde çalışan çocuğundan ve %6 i Uzungöl dışındaki turizm tesislerinde çalışarak edinmiştir (tablo 39). İşletme bilgisine sahip olmayan %38 lik dilimin %100 ü nasıl bu bilgileri edineceklerini bilmemektedir. (tablo 152).

İşletme bilgisine sahip olanlar ile olmadıklarını söyleyenlerin % 96 sı işletme konusunda bir kursa katılmak istediklerini bildirmişlerdir (tablo 153).

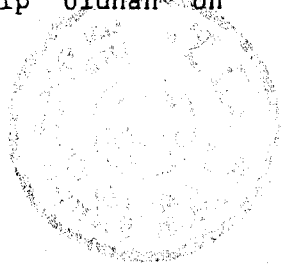
Bu kursun için düşünülen süre; %58.i ne kadar gerekiyorsa o kadar, %16 sı birkaç ay, %16 sı bir sezon, %4 ü bir ay, %4 ü bir kaç haftadır (tablo 154).

İşletme bilgisine sahip olanların %55 i, bu bilgilerini (tablo 39, c+d=%55) görerek, %31 i tesiste çalışarak öğrenmişlerdir. İşletme bilgisi olduğunu bildirenlerin %55 nin uygulama konusunda hiç pratiği yoktur. Görerek öğrenenlerin örnekleri, Uzungöl'deki tesislerdir. Yörede bulunan il hizmet satan tesisin 6 sı ile görüşülmüş ve sadece biri il Turizm Müdürlüğü tarafından denetlendiğini bildirmiştir. Yöre halkının işletme bilgilerine sahip oldukları kaynak ve yöntem nedeni ile, yörede oluşacak turizmin hizmet kalitesi endişe vericidir. Hizmet konusunda eğitimin gerçekleştirilmesi, yörenin "soft tourism" gelişme modeli anlayışını destekler bir biçimde turizme katılmasını sağlayabilir. Eğitim, "soft turizm" kavramının tanımlanmasında önemli bir yer tutmaktadır (Yenen, Z., 1993) (Buttler, 1991, 201).

1.Örneklemin turizme tavrı alıcı ön yargılarının durumu

Turizmden gelir elde etmek için katılmak isteyenlerin, %75 i gelire ihtiyacı olmadığını, %25 i krediyi hayvancılık alanında kullanmak istediğini bildirmiştir (tablo 31). Turizme karşı bir tavırları yoktur. Örneklemin %13 ü turizmden gelir elde etmek istemediğini bildirmiştir (tablo 30)

Araştırmacı tarafından çıkarılan bu bilgi, yöre halkı ile plan kararlarını üretici karar organlarının geliştirmeye çalışacakları turizm kararlarını ve uygulamalarına karşı bir tavır oluşması için şimdiden sahip olunan ön yargıların olmadığını gösterebilir.

k.Örneklemin girişimcilik durumu

Turizme katılmak için en önemli engelleyici nedenin para olduğu ortaya çıkmıştır (tablo 29). Para sağlandığında, turizme katılmak isteyenlerin hepsi birer girişimcidir.

1.Örneklemin ailece turizme katılma durumu - Yerel katılımcının gerekliliği

Uzungöl Yenimahalle için yapılan fiziksel plan, yörede var olan konut büyüklükleri kadar büyüklükler önermektedir. Yörede bilinçli olarak korunmaya çalışılan büyüklükler aile işletmesini sunmaktadır. Fiziksel plan kararları yerel girişimciye fırsat tanımıştır. "Soft tourism" anlayışında yerel girişimcinin varlığı, yöre insanının çevresine yabancılaşmasına bir çözüm olarak görülmektedir (Yenen, Z., 1993). Fiziksel planın uygulayıcısı yöre insanıdır. Yöre insanının turizme katılımını hem fiziksel planın büyüklükleri hem de "soft tourism" gelişme modeli önermektedir (Yenen, Z., 1993). Yöre insanının turizme katılım şekillerini hayata geçirmesi, hem fiziksel planın önerdiği büyüklükleri korumak hem de fiziksel planın önerdiği büyüklükleri zorlamamak için araç olarak kullanılabilir. Mevcut planlama sisteminin, küçük sermaye sahiplerinin yatırımlarını yönlendirmesinde etkili ve bağlayıcı olduğu söylenebilir (Eraydın, A., 1989, 157). Turizme katılmayı düşünenlerin %80.8 i yapacağı işletmeleri ailece çalıştıracağını bildirmiştir (tablo 159).

m.Kredi konusunda örneklemin durumu

Turizme katılmayı düşünenlerin %70 i sermaye eksikliği nedeni ile turizme katılmadıklarını bildirmişlerdir (tablo 29).

Kredilendirme yöntemi ile sermaye sağlandığında yörenin davranma durumu:

Turizme katılmayı düşünenlerin toplam %96 sının sermayesi yoktur (tablo 35). Kredi almak için gidebilecekleri en uzak yer olarak; %48 i Çaykara'yı (19 km toprak yol), %24 Trabzon'u, %8 i Ankara'yı ve %20 si gerektiği yere gidebileceğini bildirmiştir (tablo 146).

Kredi almak için %44 işlemleri kendisi yürütmeyi düşünmektedir (tablo 147). İşlemleri kendilerinin yürütemeyeceğini bildirenlerin %100 u bilgi eksikliğinden bahsetmektedir (tablo 148). Bu eksikliklerini aşağıdaki yöntemler ile giderebileceklerine inanmaktadırlar: %28 kredi almak isteyenlerin bir bilik kurarak temsilci seçmelerini, %21 biraraya gelmenin zor olduğunu ve bundan dolayı herkese tek tek bilgi verilmesini, %50 katılımcı Uzungöl'de bir danışma bürosunun kurulmasını önermektedir. %71 kendilerine bilgi verilmesini beklemektedir (tablo 149, b+d=%71).

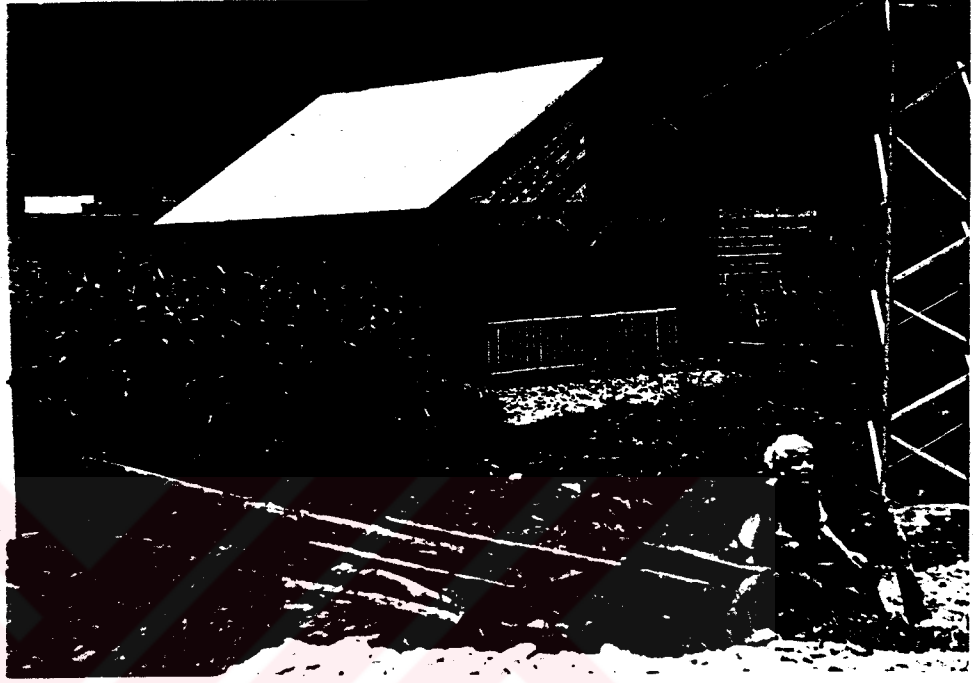
Ön görüşmelerde, sermaye yokluğuna tek çözüm olarak, kredilendirme yöntemi gelmiştir. Katılımcılar krediyi aldıklarında tüm sorunların bitip birer girişimci olacaklarına inanmaktadırlar.

n.Turizme katılanların proje ve inşaat işlerini yürütme modelleri

Proje ve inşaat işlerini gerçekleştirmek için %76.9 unun bir modeli vardır. %23.1 i ise devletten proje beklemektedir (tablo 55, $a+b+d=76.9$). Yörede turizm amaçlı bir inşaat yapmak için mekanizmalar oluşmuştur. Yatak odası ve ıslak hacim mekanları yapmak için aşağıdaki plan kullanılmaktadır.

wc	Banyo
yatak	yatak
teraz	teraz

(Sekil 3) Yatak odası ve ıslak hacim mekanları için yörede uygulanan planlama şekli

malzeme seçimi dış görüntüde tamamen ahşaptır. Islak hacimler betonarme, diğer yerler ahşap olarak yapılmaktadır. Müteahhitler sürece girmişlerdir. Kredi verildiğinde yeni bir tesis yapmak isteyenlerin proje ve inşaat modelleri hazırdır. Malzeme ve biçim olarak taklit edilen modelin ziyaretçiler tarafından tercih edildiği işletme sahipleri ve yöre yaşayanları tarafından kabul edilmiştir.*

Proje ve inşaat işlerinde devletin bir danışman vermesi halinde %96.1 i danışacağını bildirmiştir (tablo 150). %88 i Uzungöl'de , %4 ü Çaykara'da, %8 i Trabzon'da bir danışman olmasını önermektedir (tablo 151).

Yörede var olan proje ve inşaat işleri için bir model oluşmuştur. Bu model ya devam edebilir ya da çeşitli açılardan incelemeye alınabilir.

o.İşletme anlayışına veri teşkil eden niyetlerin durumu

Turizme katılmayı düşünenlerin %46 sı müşteri seçeceklerini bildirmişlerdir (tablo 138).

Müşteri seçenlerinde %57 sı (tablo 139, $a+b=57$) müşterilerin evli olmasını, %36 sı ıçkı ıçmemesini, %5 ıslamın ıcaplarını yerine getirmesini kriter olarak sunmuştur (tablo 139).

Kendi dünya görüşlerinden kaynaklanan müşteri seçim kriterleri girişimcilerin kendilerine uygun bir işletme kültürü geliştirmek istediklerinin habercisidir.

ö.Örneklemin toplumsal sorumluluklarını yerine getirme durumu

Çevrelerinde yeni oluşmaya başlayan turizm aktivitesi konusunda, toplumsal sorumluluklarını devlet kavramına devretme eğilim vardır (tablo 140, 142, 142, 143).

Yöre insanı yıllardır yaptıkları işlerde bir anlaşılmaya ve sorumluluk taşımaya ulaşmıştır. Hayvanlar yazın yaylaya gönderilir. Yaylaya gönderilmeyen hayvanlar, herkesin hayvanının ot yiyebileceği alanlara yayılmaz. Herkesin hayvanının ot yiyebileceği alanlara yayılmak için, tüm hayvanların yayladan dönüş zamanı beklenir. Uzungöl'de herkesin hayvanının yiyebileceği otları, yayladan dönen hayvanlar ile Uzungöl'de kalan hayvanlar aynı zamanda yerler. Yörede, turizm tesislerinin içki satmaması konusunda uygulamada anlaşma içindedirler. Hiçbir tesisi içki satmamaktadır.

Yıllardır yaptıkları işlerde sorumluluk bilinci gelişmiş ve anlaşma zemini sağlanmıştır. Ancak turizm konusunda çevrelerinde olan her şey yenidir. Bu aktivitenin kurallarını geliştirmek için yeterli birikimleri ve bilgileri yoktur. Bundan dolayı turizm aktivitesine dayalı toplumsal sorumluluklarının gelişmesi beklenemez.

Çevre koruma konusunda kanunlarımız, halk örgütlenme boyutunu eksik bırakmıştır (Kaboğlu, İ., 1992, 48). Ancak örgütlü bir topluluk toplumsal sorumluluklarını yerine getirebilir (Kaboğlu, İ., 1992, 52).

Yöre halkının turizm aktivitesi adına beklenen toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konusunda yardıma ihtiyacı vardır.

Yöre, işletme konusunda bilgi ve kredi işlemlerini yürütme konusunda bilgi verilmesini, kredi konusunda da bir danışma bürosu bulunmasını arzu etmektedir. Yörede bu eksiklikleri tamamlamak için bir eğitim ve bilgilendirme grubu bulunabilir. Yörede bilgi vererek eğitimi sağlayacak olan kadronun önemi büyüktür. Bu kadro yöre insanının turizm konusunda örgütlenmesini de sağlayabilir.

Gelir getirici bir proje olan turizm için, yöreye giden ekibin halk eğitimci kimliği önemlidir (Alkış, N., 1993).

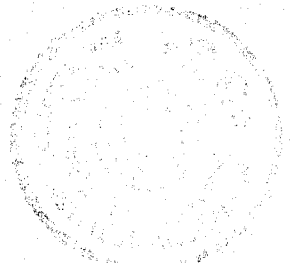
p.Kırsal kalkınma projesi olarak turizmin yörede kabul durumu

Yöre problemlerinde %12 lik bir dilim ile geçim problemi yol sorunundan sonra ikinci sırayı almaktadır (tablo 122). Yöre problemleri aşağıdaki gibi bildirilmiştir:

yol yok %28

geçim problemi %12

doğal afetler %9

öğretmen yok %9

hastahane yok %8

kredi yok %8

çöp sorunu %5

göl doluyor %8

betolaşma %4

kötü turizmcilik %2

halk eğitimi için kurs yok %2

ayı tarlalara girerek ürünü yiyor %1

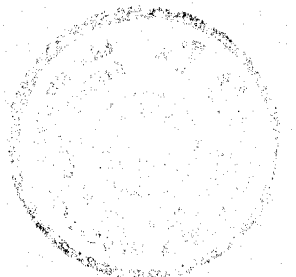
spor sahası yok %1

kanalizasyon yok %1

orman köylüsü olunmadığı için çeşitli kredilerden

yararlanılamıyor %1

Görüldüğü gibi fiziksel standartlar iyileştirilmeye muhtaçtır. Turizm yöre için bir kırsal kalkınma projesi olarak ele alınabilir (Yalçındağ, S., 1993, 9). Örneklemin %68 i turizmin yöreye kalkınmayı sağlayıcı değerler getireceğini bildirmiştir (tablo 155). Araştırmalar kırsal alanlara yönelik hizmetlerin yükünü, halkın istekle katılması bakımından önemli bir potansiyelin varlığını ortaya koymaktadır (Bak:Geray:1974, 1976: DPT, 1970, 91 ,89) (Yalçındağ, S., 1993, 59) Ancak yöre insanının işin ciddiyetle ele alınıp, başarı ile bitirileceğine inanması gerekmektedir (Yalçındağ, S., 1993, 59). Tokat Vali'si Recep Yazıcıoğlu Tokat uygulamasında güçlü ve inandırıcı kişiliği ile bu inancın sağlanmasına neden olmuştur.

Tablo 1

Yaş

Yaş	f	%
61		
18-24	1	3,3
25-34	6	20
35-44	5	16,7
45-54	6	20
55-	12	40
Toplam f %	30	100

Tablo 2

Eğitim

Eğitim	f	%
59		
İlk	11	36,7
Orta	5	16,7
Lise	1	3,3
Meslek Lisesi	4	13,3
Üniversite	2	6,7
Okur Yazar	7	23,3
Toplam f %	30	100

Tablo 3

İş

İş	f	%
60		
Memur	7	23,3
Emekli	4	13,3
Turizm Tesislerinde	3	10
İşçi	4	13,3
Ticaret	5	17
Düzenli İşim Yok	7	23,3
Toplam f %	30	100

Tablo 4

Medeni durum

Medeni durum	f	%
56		
Evli	28	93,3
Bekar	2	6,7
Dul, Boşanmış, Ayrı Yaşıyor		
Toplam f %	30	100

Tablo 5

Maddi Durum

Maddi Durum	f	%
58		
İyi Halli	3	10
Orta Halli	16	53,3
Yoksul, Kıt kanaat	11	36,6
Toplam	30	100

Tablo 6

Gelirin Gidere Göre Durumu

Gelirin Gidere Göre Durumu	f	%
57		
Fazla	3	10
Eşit	21	70
Az	6	20
Toplam	30	100

Tablo 7

Yetişkinlerin yerleşim bölgeleri

Yetişkinlerin yerleşim bölgeleri	f	%
55		
Gölbaşı	8	26,7
Hocalı	8	26,7
Büyükköy	6	20
İnceli	2	6,7
Filak	6	20
Toplam f %	30	100

Tablo 8

Yaylaya çıkma durumu

Yaylaya çıkma durumu	f	%
62		
Evet	19	63,3
Hayır	11	36,7
Toplam f %	30	100

Tablo 9

Çayda mevsimlik işçi olma durumu

Çayda mevsimlik işçi olma durumu	f	%
63		
Evet	2	6,7
Hayır	28	93,3
Toplam f %	30	100

Tablo 10

Aile reisinin gurbette olma durumu

Aile reisinin gurbette olma durumu	f	%
66		
Evet	1	4
Hayır	24	96
Toplam f %	25	100

Tablo 11

Üretilen ürünler

Üretilen ürünler	f	%
22		
Süt ve Süt Ürünleri	27	47,3
Fasulye, Mısır, Karalahana	27	47,3
Alabalık	1	1,8
Hiçbiri	2	3,6
Toplam f %	57	100

Tablo 12

Ürünleri satıp gelir elde etme durumu

Ürünleri satıp gelir elde etme durumu	f	%
23		
Evet	6	21,4
Hayır	22	78,6
Toplam f %	28	100

Tablo 13

Gelir elde edilen ürün

23 a	f	%
Mandıraya Süt Satma	6	100
Toplam f %	6	100

Tablo 14

Otluk alanının piknik alanı olarak işletilme durumu

25	f	%
Evet	11	36,7
Hayır	19	63,3
Toplam f %	30	100

Tablo 15

Otluklarını piknik alanı olarak işletmeyi düşünmeyenlerin durumu

25 a	f	%
Nasıl İşletildiğini Bilmem	7	36,8
Arazi Sahiplerinin Biraraya Gelmesi Zor		
Otluk Olarak Kullanmak İstiyorum	6	31,6
Para Kazanmaz	4	21,1
Otluğum Yok	2	10,5
Toplam f %	19	100

Tablo 16

Önerilen yeni ürünü ekme durumları

24	f	%
Evet	12	42,8
Toprak işi zor, başka kazanç bulsam ekmem	2	7,2
Araştırma yapılırsa görsem hemen ekerim	14	50
Toplam f %	28	100

Tablo 17

Yaz kış Uzungöl'de yaşama durumu

64	f	%
Evet	25	83,3
Hayır	5	16
Toplam f %	30	100

Tablo 18

Yaylayı çıkmayı isteme durumu

39	f	%
Evet	27	90
Yeterli para kazanırsam çıkmasamda olur		
Yeterli para kazanırsam çıkmak isterim	2	6,7
Hayır	1	3,3
Toplam f %	30	100

Tablo 19

Fiziksel planlamadan haberi olma durumu

1	f	%
Evet	10	33,3
Hayır	20	66,7
Toplam f %	30	100

Tablo 20

Fiziksel planın bilinen kararları

1a	f	%
İki Kat Verildiğini	5	33,3
Gölbaşı'ndaki Yolun Güzergahını	6	40
Arazi Eğiminden Çok Kat Kazanılmadığını	1	6,7
Kendi Arsamın Kararını		
Binaların Ahşap veya Ahşap Kaplama Olacağını	3	20
Toplam f %	15	100

Tablo 21

Fiziksel plandan haberi olanların yerleşim bölgelerine göre dağılımı

1x55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f	%
Evet	6 60		3 30	1 10		10	100
	75		50	50			
Hayır	2 10	8 40	3 15	1 5	6 30	20	100
	25	100	50	50	100		
f	8	8	6	2	6	30	
Sütun %	100	100	100	100	100		

Tablo 22

Fiziksel planlamadan memnun olma durumu

1 b	f	%
Evet	6	60
Hayır	4	40
Toplam	10	100

Tablo 23

Fiziksel planlamadan memnun olmamanın nedenleri

1 c	f	%
Gölbaşı'ndaki Yol Eski Yerde Kalmalı. Yeni Yol Tarım ve Hayvancılık Faaliyetlerimizi Etkilemektedir.	4	80
Arazi Eğiminden Kat Kazanılmaz, Bu Karar Gözden Geçirilmeli.	1	20
Toplam	5	100

Tablo 24

Plandan memnun olmama nedenlerini bildirenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

1 c x 55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f sıra	%
Gölbaşı'ndaki Yol Eski Yerde Kalmalı.	3	100				3	
Yeni Yol Tarım ve Hayvancılık Faaliyetlerimizi Etkilememektedir.		75					100
Arazi Eğiminden Kat Kullanılmaz, Bu Karar Gözden Geçirilmeli.	1	100				1	
		25					100
f sütun %	4	100				4	

Tablo 25

Fiziksel plan askıya çıktığında kendi haklarını öğrenmek için belediye'ye gitme durumu.

	f	%
Evet	30	100
Hayır		
Toplam	30	100

Tablo 26

İstenmeyen bir kararın değiştirilmesi için belediye'ye dilekçe verme durumu

	f	%
Veririm	28	93,9
Versem Belediye Dinlemezki		
Vermem	2	6,7
Bu İş Önderler Düşünmeli		
Toplam : f %	30	100

Tablo 27

Ziyaretçilerden şimdiye kadar gelir elde etme durumu

	f	%
Evet	7	23,3
Hayır	23	76,7
Toplam	30	100

Tablo 28

Ziyaretçilerden şimdiye kadar gelir elde etmeyi düşünme durumu

	f	%
Evet	17	73,9
Hayır	6	26,1
Toplam	23	100

Tablo 29

Ziyaretçilerden gelir elde etmeyi engelleyici nedenler

	f	%
Param Yoktu	12	70,5
Bilgim Yoktu		
Gölbaşı'nda Arsam Yoktu	2	11,8
Evde Bir Girişimci Yoktu		
Yaz-Kış Uzungöl'de Yaşamıyorum	2	11,8
Gölbaşı'na Uzağım, Müşteri gelmez diye Düşündüm	1	5,9
Toplam f %	17	100

Tablo 30

Kredi verildiğinde turizmden gelir elde etme düşünme durumu

	f	%
Evet	26	86,7
Hayır	4	13,3
Toplam	30	100

Tablo 31

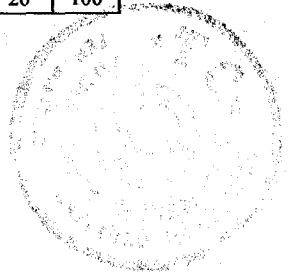
Turizme katılmak istemeyenlerin nedenleri

Sa	f	%
Turizme İnanmıyorum		
Turizm Zor İş		
Gelire İhtiyacım Yok	3	75
Krediyi Hayvancılık İçin Kullanmak İsterim	1	25
Toplam f %	4	100

Tablo 32

Ev pansiyonculuğu yapmayı isteme durumu

	f	%
Evet	12	46,1
Hayır	14	53,9
Toplam f %	26	100

Tablo 33

Turizmden gelir elde etmeyi düşünenlerin ev pansiyonu yapma durumları

5 x 6	Evet	Hayır	f
			sıra %
Evet	12 46,2 100	14 53,8 100	
Hayır			
f	12	14	
Sütun %	100	100	

Tablo 34

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

6 x 5	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f
						sıra %
Evet	4 33,3 57,1	4 33,3 57,1	1 8,4 25	1 8,4 50	2 16,6 33,3	12 100
Hayır	3 21,4 42,9	3 21,4 42,9	3 21,4 75	1 7,2 50	4 28,6 66,6	14 100
f	7	7	4	2	6	26
Sütun %	100	100	100	100	100	

Tablo 35

Sermaye sahibi olma durumu

	f	%
Evet	1	3,8
Hayır	25	96,2
Toplam	26	100

Tablo 36

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin sermaye durumu

6 x 5	Evet	Hayır	f
			sıra %
Evet		12 100 48	12 100
Hayır	1 7,1 100	13 92,9 52	14 100
f	1	13	14
Sütun %	100	100	100

Tablo 37

İşletme bilgisine sahip olma durumu

	f	%
Evet	16	61,5
Hayır	10	38,5
Toplam f %	26	100

Tablo 38

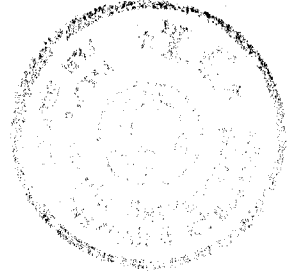
Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin işletme bilgisine sahip olma durumu

6 x 16	Evet	Hayır	f
			sıra %
Evet	8 66,7 50	4 33,3 40	12 100
Hayır	8 57,1 50	6 42,9 60	14 100
f	16	10	26
sütun %	100	100	

Tablo 39

İşletme bilgisini öğrenme yöntemleri

	f	%
Uzungöl'de Tesiste Çalıştım	4	25
Tesiste Çalışan Çocuğum Var	2	12,5
Otelde Kaldım, Gördüm	2	12,5
Uzungöl'deki Tesislere Bakarak	7	43,8
Dışarıda Tesiste Çalıştım	1	6,2
Toplam f %	16	100

Tablo 40

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin işletme bilgisini öğrendikleri yöntem

6 x 16 a	Tesiste Çalıştım		Tesiste Çalışan Çocuğum var		Otelde Kaldım Gördüm		Uzungöl'deki Tesislere Bakarak		Dışarıda Tesiste Kaldım		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%
Evet	2	25	1	12,5	1	12,5	4	50			8	100
	50		50		50		57,1					
Hayır	2	25	1	12,5	1	12,5	3	37,5	1	12,5	8	100
	50		50		50		42,9		100			
f	4		2		2		7		1		16	
Sütun %	100		100		100		100		100			

Tablo 41

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yaz-kış Uzungöl'de oturma durumları

6 x 64	Evet		Hayır		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%
Evet	10	83,3	2	16,7	12	100
	45,5		50			
Hayır	12	85,7	2	14,3	14	100
	54,5		50			
f	22		4		26	
Sütun %	100		100			

Tablo 42

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin ürettikleri ürünler

6 x 22	Süt ve Süt Ürünleri		Fasülye Mısır Karalahana		Alabalık		Hiçbiri		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%
Evet	10	47,6	10	47,6			1	7,8	21	100
	47,6		41,7				100			
Hayır	11	42,3	14	53,8	1	3,9			26	100
	52,4		58,3		100					
f	21		24		1		1		47	
Sütun %	100		100		100		100			

Tablo 43

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin ürettikleri üründen gelir elde etme durumu

6 x 23	Evet		Hayır		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%
Evet	2	18,1	9	81,9	11	100
	40		42,9			
Hayır	3	20	12	80	15	100
	60		57,1			
f	5		21		26	
Sütun %	100		100			

Tablo 44

Daha fazla ürün alacaklarını bildikleri bir ürünü ekme durumları

6 x 24	Evet		Toprak İşi Zor Başka Kazanç Bulsam Ekmem		Araştırma Yapılsa, Bir Ekilse Görsem Hemen Yaparım		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%
Evet	4	36,3	1	9,1	6	54,6	11	100
	33,4		50		54,5			
Hayır	8	57,1	1	7,1	5	35,8	14	100
	66,7		50		45,5			
f	12		2		11		25	
Sütun %	100		100		100			

Tablo 45

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yaylaya çıkma durumları

6 x 62	Evet		Hayır		f	
	sıra	%	sıra	%		
Evet	7	58,3	5	41,7	12	
		43,7		50		100
Hayır	9	64,3	5	35,7	14	
		56,3		50		100
f						
Sütun %	16	100	10	100	26	

Tablo 46

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin otluklarını kullanım kararları

6 x 25 a	Nasıl İşletileceğini Bilmem		Arazi Sahiplerinin Biraraya Gelmesi Çok Zor		Otluk Olarak Kullanmak İstiyorum		Para Kazanmaz		Otlugum Yok		f	
	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%	sıra	%		
Evet	3	43			2	28,6	1	14,2	1	14,2	7	
		60				40		25		25		100
Hayır	2	25			3	37,5	3	37,5			8	
		40				60		75				100
f												
Sütun %	5	100			5	100	4	100	1	100	15	

Tablo 47

Ev pansiyonu için ev bölündüğü zaman aşağıdakilerin ev sahiplerine uygun gelme durumu

	f	%
Ziyaretçi ile Aynı Kapıdan İşlemek İstemem	12	23,5
Ses İzolasyonu Olsun İsterim	1	2
Aynı Banyoyu ve Tuvaleti Kullanmam	8	15,7
Mutfak Belirli Saatlerde Ortak Kullanabilirim	1	2
Yemeğini İyi Havada Odanın Önünde Dışarıda Yiyebilir.		
Kötü Havada İsterse Odasına Servis Yapabilirim.		
Tercihim Yemeğini Dışarıdaki Tesislerde Yemesidir.	7	13,7
Temizliğini Kendim Yaparım	10	19,6
Ayrı Mutfak Yaparım Orada Yer	7	13,7
Bizimle Beraber Kahvaltı Yapabilir	1	2
Evin Üst Katını veya Ekini Pansiyon Yaparım, Herşeyi Benden Ayrı Olur	4	7,8
Toplam f %	51	100

Tablo 48

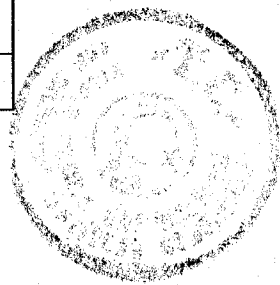
Evin bu haliyle ziyaretçi kabul etme durumu

8	f	%
Evet	1	7,1
Hayır	13	92,9
Toplam f %	14	100

Tablo 49

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin evlerinin ziyaretçi kabul etme durumları

6 x 8	Evet		Hayır		f	
	sıra	%	sıra	%		
Evet	1	8,3	11	91,7	12	
		100		84,7		
Hayır			2	100	2	
				15,3		
f						
Sütun %	1		13		14	

Tablo 50

Evine ziyaretçi kabul edememe nedenleri

8a	f	%
wc-banyo-mutfak yok	8	61,3
Ses izolasyonu yok		
Üst katın veya ek inşaatın ince yapısı yapılacak	5	38,5
İçten ahşap kaplanacak		
Toplam f %	13	100

Tablo 51

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin evlerindeki eksikler

6x8a	wc-Banyo-Mutfak	Ses İzolasyonu Yok	Üst Katın veya Ek Binanın Kaba İnşaatı Bitti İnce İş Yapılacak	İçten Lambri Kaplanacak	f	%
Evet	6	54,5	5	45,5	11	100
	75		100			
Hayır	2	100			2	100
	25					
f						
sütun %	8	100	5	100	13	

Tablo 52

Ev pansiyonculuğu için evin eksiklerini tamamlayıcı düşünme durumu

	f	%
Evet	12	92,3
Hayır	1	7,7
Toplam	13	100

Tablo 53

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin evindeki eksikleri tamamlamayı düşünme durumu

6x8 b	Evet	Hayır	f	%
Evet	11	100	11	100
	91,7			
Hayır	1	50	2	100
	8,4			
f				
Sütun %	12	100	1	100

Tablo 54

Ev pansiyonunun yayla faaliyetleri ne göre işletilme durumu

	f	%
Hayvanları yaylaya gönderince	7	58,3
Hayvanım - yaylam yok, yazın işletirim	3	25
Yazın tatile gelip bir ay kendim kullanırım, sonra pansiyon olarak işletirim		
Ailenin bir bölümü yaylaya çıkar, bir bölümü pansiyon işletir	2	16,7
Toplam f %	12	100

Tablo 55

Proje ve inşaat modelleri işlerini yürütme

15 e	f	%
Uzungöl'de müteahhitler var. Onlar projede çizer inşaatıda yaparlar	8	30,8
Proje çizilince kendim yaparım	5	19,2
Yapılmış tesislere bakarak yaparım		
Herşeyi kendim yaparım	7	26,9
Devlet proje verse ona göre yaparım	6	23,1
Toplam f %	26	100

Tablo 56

Ev yapmak isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yapmayı düşündükleri model

6x15 e	Uzungöl'de müteahhitler var. Onlar projede çizer inşaatıda yapar.	Proje çizilince kendim yaparım	Yapılmış tesislere bakarak yaparım	Herşeyi kendim yaparım	Devlet proje verse ona göre yaparım	f Sıra %
Evet	2 16,7 25	2 16,7 40		5 41,6 71,4	3 25 50	12
Hayır	6 42,8 75	3 21,5 60		2 14,2 28,6	3 21,5 50	14
f Sütun	8 100	5 100		7 100	6 100	26

Tablo 57

Ev pansiyonları işletmek isteyenlerin nedenleri

	f	%
Evim ancak bana yeter	12	85,8
Komşular rahatsız olur		
Ahırın kokusu yukarı çıkıyor		
İşleyeceğinden emin değilim, birisi yapsa görsem		
Aynı çatıda bir yabancı ilre yaşayamam	2	14,2
Toplam f %	14	100

Tablo 58

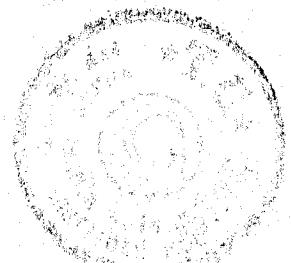
Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin nedenlerine göre ürettikleri ürünlerin durumu

6 d x 22	Süt ve süt Ürünler,	Fasulye, Mısır, Karalahana	Alabalık	Hiç biri	f Sıra %
Evim ancak bana yetiyor	11 45,8 84,6	12 50 85,7	1 4,2 100		24 100
Aynı çatı altında bir yabancı ile yaşayamam	2 50 15,4	2 50 14,3			4 100
f Sütun %	13 100	14 100	1 100		28

Tablo 59

Ev pansiyonculuğu yapmak istemeyenlerin nedenlerine göre ürettikleri ürünlerden gelir elde etme durumları.

6 dx23	Evet	Hayır	f Sıra %
Evim ancak bana yetiyor	2 16,7 66,7	10 83,3 90,9	12 100
Aynı çatı altında yabancı gibi yaşayamam	1 50 33,3	1 50 9,1	2 100
f Sütun %	3 100	11 100	14

Tablo 60

Ev pansiyonu yapmak istemeyenlerin nedenlerine göre daha fazla ürün alacaklarını bildikleri bir ürün ekme durumu

6 dx24	Evet	Toprak işi zor başka kazanç bulsam ekmem	Araştırma yapılsa bir görsem hemen yaparım	f Sıra	%
Evim ancak bana yetiyor	8 66,7 100		4 33,3 80	12	100
Aynı çatı altında bir yabancı ile yaşayamam		1 50 100	1 50 20	2	100
f Sıra %	8 100	1 100	5 100	14	

Tablo 61

Ev Yapmak istemeyenlerin yaylaya çıkma durumları

6 dx62	Evet	Hayır	f Sıra	%
Evim ancak bana yatıyor	8 66,7 88,9	4 33,3 80	12	100
Aynı çatı altında bir yabancı ile yaşayamam	1 50 11,1	1 50 20	2	100
f Sütun %	9 100	5 100	14	

Tablo 62

Yazın evini kiraya vermek isteyenlerin durumu

	f	%
Evet	3	11,5
Hayır	23	88,5
Toplam f %	26	100

Tablo 63

Turizme katılmayı düşünenlerin, yazın evini kiraya vermek isteyenlerin durumu

5 x 7	Evet	Hayır	f Sıra	%
Evet	3 11,5 100	23 88,5 100	26	100
Hayır				
f Sütun %	3 100	23 100	26	

Tablo 64

Evini yazın kiraya vermeyi düşünenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

7 x 55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f Sıra	%
Evet	1 33,3 14,3			1 33,3 50	1 33,3 16,7	3	100
Hayır	6 26,1 85,7	7 30,4 100	4 17,4 100	1 4,4 50	5 21,7 83,3	23	100
f Sütun %	7 100	7 100	4 100	2 100	6 100	26	

Tablo 65

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin sermaye durumları

7 x 15	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet		3	100	3	
		12			100
Hayır	1	4,3	22	95,7	23
	100	88			100
f	1	25		26	
Sütun %	100	100			

Tablo 66

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin işletme bilgisi

7 x 16	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet		3	100	3	
		30			100
Hayır	16	69,6	7	30,4	23
	100	70			100
f	16	10		26	
Sütun %	100	100			

Tablo 67

Evini yazın kiraya vermeyi düşünenlerin yaz kış Uzungöl'de yaşama durumları

7 x 64	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	2	66,7	1	33,3	3
	9,1	25			100
Hayır	20	87,0	3	13,0	23
	90,9	75			100
f	22	4		26	
Sütun %	100	100			

Tablo 68

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin evinin ziyaretçi kabul etme durumu

7 x 8	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet		3	100	3	
		23,1			100
Hayır	1	9,1	10	90,9	11
	100	76,9			100
f	1	13		14	
Sütun %	100	100			

Tablo 69

Evini yazın kiraya vermeyi düşünenlerin evlerindeki eksikler

7 x 8 a	Tuvalet - Banyo - Mutfak yok	Ses izolasyonu yok	Üst katın veya ek binanın kaba inşaatı bitti. İnce işi yapılacak	İçten lambri kaplanacak	f	Sıra	%
Evet	2	66,7	1	33,3	3		
	5		20				100
Hayır	6	60	4	40	10		
	75		80				100
f	8		5		13		
Sütun %	100		100				

Tablo 70

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin evindeki eksikleri tamamlama isteklerinin durumu

7 x 8b	Evet	Hayır	f
			Sıra %
Evet	2 66,7 16,7	1 33,3 100	3 100
Hayır	10 100 83,3		10 100
f	12	1	13
Sütun %	100	100	

Tablo 71

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin ürettikleri ürünün durumu

7 x 22	Süt ve süt ürünleri	Fasulye, mısır Karalahana	Alabalık	Hiçbiri	f
					Sıra %
Evet	3 50 12	3 50 12			6 100
Hayır	22 47,8 88	22 47,8 88	1 2,2 100	1 2,2 100	46 100
f	25	25	1	1	
Sütun %	100	100	100	100	52

Tablo 72

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin ürünlerinden gelir elde etme durumu

7 x 23	Evet	Hayır	f
			Sıra %
Evet		3 100 15	3 100
Hayır	5 22,7 100	17 77,3 85	22 100
f	5	20	25
Sütun %	100	100	

Tablo 73

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin daha fazla ürün alacaklarını bildikleri bir ürünü ekme durumları

7 x 24	Evet	Toprak işi zor	Yapılsa, görsem Ekerim	f
				Sıra %
Evet			3 100 27,3	3 100
Hayır	12 54,5 100	2 9,1 8100	8 36,4 72,7	22 100
f	12	2	11	25
Sütun %	100	100	100	

Tablo 74

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin otluklarını kullanma niyetleri

7 x 25a	Nasıl işletileceğini Bilmem	Arazi sahiplerinin biraya gelmesi çok zor	Otluk olarak kullanmak istiyorum	Para kazanmaz	Otluğum yok	f
						Sıra %
Evet			2 100 40			2 100
Hayır	5 38,5 100		3 23 60	4 30,8 100	1 7,7 100	13 100
f	5		5	4	1	15
Sütun %	100		100	100	100	

Tablo 75

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin yaylaya çıkma durumları

7 x 62	Evet		Hayır		f
	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	1	33,3	2	66,7	3
		6,3		20	100
Hayır	15	65,2	8	34,8	23
		100		80	100
f	16		10		26
Sütun %		100		100	

Tablo 76

Evini yazın kiraya vermek isteyenlerin proje ve inşaat işlerini yapma durumları

7 x 15 e	Uzungöl'de müteahhitler var. Onlar proje de çizer inşaatıda yaparlar.		Proje çiziline kendim yaparım		Yapılmış tesislere bakarak yaparım		Herşeyi kendim yaparım		Devlet proje verse ona göre yaparım		f
	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	1	33,3	1	33,3					1	33,3	3
		2,5		20						16,7	100
Hayır	7	30,4	4	17,4			7	30,4	5	21,8	23
		87,5		80				100		100	100
f	8		5				7		6		26
Sütun %		100		100				100		100	

Tablo 77

Pansiyonculuk yapma durumu

9	f	%
Evet	16	61,5
Hayır	10	38,5
Toplam f %	26	100

Tablo 78

Turizme katılmayı düşünenlerin ev pansiyonu yapma durumları

5 x 9	Evet		Hayır		f
	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	16	61,5	10	38,5	26
		100		100	100
Hayır					
f	16		10		26
Sütun %		100		100	

Tablo 79

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

9 x 55	Gölbasi		Hocalı		Büyükköy		İncili		Fıllak		f
	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	3	18,7	5	31,3	3	18,7			15	31,3	16
		42,9		71,7		75				83,3	100
Hayır	4	40	2	20	1	10	2	20	1	10	10
		57,1		80		25		100		16,7	100
f	7		7		4		2		6		26
Sütun %		100		100		100		100		100	

Tablo 80

Pansiyon yapmak isteyenlerin sermaye durumu

9 x 15	Evet		Hayır		f
	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	1	6,3	15	93,7	16
		100		60	100
Hayır			10	100	10
				40	100
f	1		25		26
Sütun %		100		100	

Tablo 81

Pansiyon yapmak isteyenlerin arsa sahipliği durumu

9 x 14	Evet		Hayır		f
	Sıra	%	Sıra	%	
Evet	15	93,7	1	6,3	16
		65,2		50	100
Hayır	8	88,9	1	11,1	9
		34,8			100
f	23		2		25
Sütun %		100		100	

Tablo 82

Pansiyon yapmak isteyenlerin işletme bilgisi

9 x 16	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	10 62,5	6 37,5	16		
	62,5	60			100
Hayır	6 37,5	4 40	10		
		40			100
f	16	10	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 83

Pansiyon yapanların işletme bilgilerini edindikleri yöntem

9 x 16	Uzungöl'de tesiste çalıştım	Tesiste çalışan çocuğum var	Otelde kaldım gördüm	Çevreye bakarak	Dışarıda tesiste çalıştım	f	Sıra	%
Evet	3 75	1 50	2 100	3 42,9	1 100	10		
								100
Hayır	1 25	1 50		4 57,1		6		
								100
f	4	2	2	7	1	16		
Sütun %	100	100	100	100	100			

Tablo 84

Pansiyon yapmak isteyenlerin yaz - kış Uzungöl'de oturma durumları

9 x 64	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	14 87,5	2 12,5	16		
	63,6	50			100
Hayır	8 36,4	2 50	10		
		50			100
f	22	4	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 85

Pansiyon yapanların proje ve inşaat işlerinde düşündükleri modeller

9 x 15 e	Uzungöl'de müteahitler var. Onlar proje de çizer inşaatı da yapar	Proje çizilince kendim yaparım	Yapılmış tesislere bakarak yaparım	Herşeyi kendim yaparım	Devlet proje verse ona göre yaparım	f	Sıra	%
Evet	7 43,8	3 18,7		2 12,5	4 25	16		
	87,5	60		28,6	66,6			100
Hayır	1 12,5	2 40		5 71,4	2 33,4	10		
								100
f	8	2		7	6	26		
Sütun %	100	100		100	100			

Tablo 86

Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakma durumu

10	f	%
Evet	2	7,7
Hayır	24	92,3
Toplam f %	26	100

Tablo 87

Turizme katılmayı düşünenlerden Bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakma durumu

5 x 10	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	2 7,7	24 92,3	26		
	100	100			100
Hayır					
f	2	24	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 88

Bungalov yapmak isteyenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

10 x 55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İncili	Filak	f	%
Evet	2 100 28,6					2	100
Hayır	5 20,8 71,4	7 29,2 100	4 16,7 100	2 8,3 100	6 25 100	24	100
f	7	7	4	2	6	26	
Sütun %	100	100	100	100	100		

Tablo 89

Pansiyon yapmak isteyenlerin arsa sahipliği durumu

10 x 14	Evet	Hayır	f	%
Evet	2 100 63,6		2	100
Hayır	21 91,3 91,3	2 8,7 100	23	100
f	23	2	25	
Sütun %	100	100		

Tablo 90

Pansiyon yapmak isteyenlerin sermaye durumları

10 x 15	Evet	Hayır	f	%
Evet		2 100 8	2	100
Hayır	1 4,2 100	23 95,8 92	24	100
f	1	25	26	
Sütun %	100	100		

Tablo 91

Pansiyon yapmak isteyenlerin işletme bilgisi durumu

10 x 16	Evet	Hayır	f	%
Evet	2 100 11,8		2	100
Hayır	15 62,5 88,2	9 37,5 100	24	100
f	17	9	26	
Sütun %	100	100		

Tablo 92

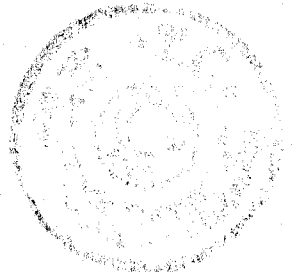
Pansiyon yapmak isteyenlerin işletme bilgilerini öğrendikleri kaynaklar

10 x 16	Uzungöl'de tesiste çalıştım	Tesiste çalışan çocuğum var	Otelde kaldım gördüm	Uzungöl'deki tesislere bakarak	Dışarıda tesiste çalıştım	f	%
Evet	1 50 25			1 50 14,3		2	100
Hayır	3 21,4 25	2 14,3 100	2 14,3 100	6 42,9 85,7	1 7,1 100	14	100
f	4	2	2	7	1	16	
Sütun %	100	100	100	100	100		

Tablo 93

Pansiyon yapmak isteyenlerin yaz - kış Uzungöl'de oturma durumları

10 x 64	Evet	Hayır	f	%
Evet	2 100 9,1		2	100
Hayır	20 83,3 90,9	4 16,7 100	24	100
f	22	4	26	
Sütun %	100	100		

Tablo 94

Alabalık havuzu yapma durumu

11	f	%
Evet	6	23,1
Hayır	20	76,9
Toplam f %	26	100

Tablo 95

Turizme katılmayı düşünenlerin alabalık havuzu yapma durumu

5 x 11	Evet	Hayır	f
Evet	6 23,1 100	20 76,9 100	26 100
Hayır			
f Sütun %	6 100	20 100	26

Tablo 96

Alabalık havuzu yapanların yerleşim alanlarına göre dağılımı

11 x 25	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f
Evet	1 16,7 14,3	2 33,3 28,6		1 16,7 50	2 33,3 50	6 100
Hayır	6 30 71,4	5 25 71,4	4 20 100	1 5 50	4 20 66,7	20 100
f Sütun %	7 100	7 100	4 100	2 100	6 100	26

Tablo 97

Alabalık havuzu yapmak isteyenlerin arsa durumları

11 x 14	Evet	Hayır	f
Evet	6 100 26,1		6 100
Hayır	17 89,5 73,9	2 10,5 100	19 100
f Sütun %	23 100	2 100	25

Tablo 98

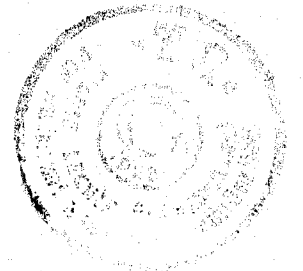
Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin sermaye durumu

11 x 25	Evet	Hayır	f
Evet		6 100 24	6 100
Hayır	1 5 100	19 95 76	20 100
f Sütun %	1 100	25 100	26

Tablo 99

Alabalık havuzu yapmayı düşünenlerin işletme bilgisi durumu

11 x 16	Evet	Hayır	f
Evet	4 66,7 23,5	2 33,3 22,2	6 100
Hayır	13 65 76,5	7 35 77,8	20 100
f Sütun %	17 100	9 100	26

Tablo 100

Alabalık havuzu yapmak isteyenlerin işletme bilgilerini öğrendikleri kaynakların durumu

10 x 16	Uzungöl'de tesiste çalıştım	Tesiste çalışan çocuğum var	Otelde kaldım gördüm	Uzungöl'deki tesislere bakarak	Dışarıda tesiste çalıştım	f Sıra %
Evet	3 75			1 25		4 100
Hayır	1 8,3	3 25	2 16,7	5 41,7	1 8,3	12 100
f	4	3	2	6	1	16
Sütun %	100	100	100	100	100	

Tablo 101

Alabalık havuzu yapmak isteyenlerin yaz - kış Uzungöl'de yaşama durumları

11 x 64	Evet	Hayır	f Sıra %
Evet	4 66,7	2 33,3	6 100
Hayır	18 90	2 10	20 100
f	22	4	26
Sütun %	100	100	

Tablo 102

Alabalık havuzu yapmak isteyenlerin inşaat ve proje işlerini yapmak için düşündükleri yöntem

11 x 55	Uzungöl'de müteahitler var. Onlar proje de çizer inşaatı da yapar	Proje çizilince kendim yaparım	Yapılmış tesislere bakarak yaparım	Herşeyi kendim yaparım	Devlet proje verse ona göre yaparım	f Sıra %
Evet	1 16,6	1 16,7		3 50	1 16,7	6 100
Hayır	7 35	4 20		4 20	5 25	20 100
f	8	5		7	6	26
Sütun %	100	100		100	100	

Tablo 103

Yeme içme yeri yapma durumu

12	f	%
Evet	7	26,9
Hayır	19	73,1
Toplam f %	26	100

Tablo 104

Turizme katılmayı düşünenlerin yeme içme yeri yapma durumları

5 x 12	Evet	Hayır	f Sıra %
Evet	7 27	19 73	26 100
Hayır			
f	7	19	26
Sütun %	100	100	

Tablo 105

Yeme içme yeri yapanların yerleşim alanlarına göre dağılımı

12 x 55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f Sıra %
Evet	1 14,3	4 57,1			2 28,6	7 100
Hayır	6 31,6	3 15,7	4 21,1	2 10,5	4 21,1	19 100
f	7	7	4	2	6	26
Sütun %	100	100	100	100	100	

Tablo 106

Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin arsa sahibi olma durumu

12 x 14	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	7	100	7	7	100
	30,4				
Hayır	16	88,9	2	11,1	18
	69,6	100			100
f	23	2	25		
Sütun %	100	100			

Tablo 107

Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin sermaye durumları

12 x 15	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet		7	100	7	100
		28			
Hayır	1	5,3	18	94,7	19
	100	72			100
f	1	255	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 108

Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin işletme bilgisine sahip olma durumu

12 x 16	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	6	85,7	1	14,3	7
	37,5	10			100
Hayır	10	52,6	9	47,4	19
	62,5	90			100
f	16	10	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 109

Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin işletme bilgilerine sahip olma yöntemleri

12 x 16 a	Uzungöl'de tesiste çalıştım		Tesiste çalışan çocuğum var		Otelde kaldım gördüm		Uzungöl'deki tesislere bakarak		Dışarıda tesiste çalıştım		f	
											Sıra	%
Evet	2	28,6	1	14,3			3	42,8	1	14,3	7	
		50		50				42,9		100		100
Hayır	2	22,2	1	11,1	2	22,2	4	44,5			9	
		50		50		100		57,1				100
f	4		2		2		7		1		16	
Sütun %		100		100		100		100		100		

Tablo 110

Yeme içme yeri yapmak isteyenlerin yaz - kış Uzungöl'de yaşama durumları

12 x 64	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Evet	5	71,4	2	28,6	7
	22,7	50			100
Hayır	17	89,5	2	10,5	19
	77,3	50			100
f	22	4	26		
Sütun %	100	100			

Tablo 111

Yeme içme yeri yapmayı düşünenlerin inşaat ve proje işleri için düşündükleri modeller

12 x 15 e	Uzungöl'de müteahhitler var. Onlar proje de çizer inşaatı da yapar	Proje çizilince kendim yaparım	Yapılmış tesislere bakarak yaparım	Herşeyi kendim yaparım	Devlet proje verse ona göre yaparım	Sıra f %
Evet	2 28,6 25	2 28,6 40		2 28,6 28,6	1 14,2 16,7	7 100
Hayır	6 31,6 75	3 15,8 60		5 26,3 71,4	5 26,3 83,3	19 100
f	8	5		7	6	26
Sütun %	100	100		100	100	

Tablo 112

Turizme katılmak için değişik düşüncelerin durumu

13 a	f	%
Dükkan açarım	1	3,9
Spor sahası	1	3,9
İçkili danslı bir yer	1	3,9
Kendin pişir kendin ye	1	3,9
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım	1	3,9
Hiç birşey	21	80,5
Toplam	26	100

Tablo 113

Turizme katılmayı düşünenlerin değişik katılım biçimleri

5 x 13 a	Dükkan Açarım	Spor sahası	İçkili danslı bir yer	Kendin pişir kendin ye	Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım	Hiç bir şey	f Sıra %
Evet	1 3,9 100	1 3,9 100	1 3,9 100	1 3,9 100	1 3,9 100	21 80,5 100	7 100
Hayır							
f	1	1	1	1	1	21	26
Sütun %	100	100	100	100	100		

Tablo 114

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin yerleşim alanlarına göre dağılımı

13 a x55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f Sıra %
Dükkan açarım					1 100 16,7	1 100
Spor sahası				1 100 50		1 100
İçkili danslı bir yer			1 100 25			1 100
Kendin pişir kendin ye	1 100 14,3					1 100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım	1 100 14,3					1 100
Hiç birşey	5 23,8 71,4	7 33,3 100	3 14,2 75	1 4,7 50	5 23,8 83,3	21 100
f	7	7	4	2	6	26
Sütun %	100	100	100	100	100	

Tablo 115

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin arsa sahipliği durumu

13 a x 14	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Dükkan açarım	1 100 4,3		1	1	100
Spor sahası	1 100 4,3		1	1	100
İçkili danslı bir yer	1 100 4,3		1	1	100
Kendin pişir kendin ye	1 100 4,3		1	1	100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım					
Hiç birşey	19 90,5 82,8	2 9,5 100	21		100
f Sütun %	23 100	2 100	25		

Tablo 116

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin sermaye durumu

13 a x 55	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Dükkan açarım		1 100 4	1	1	100
Spor sahası		1 100 4	1	1	100
İçkili danslı bir yer		1 100 4	1	1	100
Kendin pişir kendin ye		1 100	1	1	100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım					
Hiç birşey	1 4,8 100	20 95,2 80	21		100
f Sütun %	1 100	25 100	26		

Tablo 117

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin işletme bilgisi durumu

13 a x 16	Evet	Hayır	f	Sıra	%
Dükkan açarım		1 100 10	1	1	100
Spor sahası		1 100 10	1	1	100
İçkili danslı bir yer	1 100 6,25		1	1	100
Kendin pişir kendin ye	1 100 6,25		1	1	100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım		1 100 10	1	1	100
Hiç birşey	14 66,7 87,5	7 33,3 70	21		100
f Sütun %	16 100	10 100	26		

Tablo 118

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin işletme bilgisini öğrendikleri yöntem

13 a x 16 a	Uzungöl'de çalıştım	Tesiste çalışan çocuğum var	Otelde kaldım gördüm	Uzungöl'deki tesislere bakarak	dışarıda tesiste çalıştım	f Sıra %
Dükkan açarım						
Spor sahası						
İçkili danslı bir yer				1 100 14,28		1 100
Kendin pişir kendin ye	1 100 25					1 100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım						
Hiç birşey	3 21,4 75	2 14,3 100	2 14,3 100	6 42,8 85,75	1 7,1 100	14 100
f Sütun %	4 100	2 100	2 100	7 100	1 100	16

Tablo 119

Turizme değişik fikirlerle katılmayı düşünenlerin yaz - kış Uzungöl'de yaşama durumları

13 a x 64	Evet	Hayır	f Sıra %
Dükkan açarım	1 100 4,54		1 100
Spor sahası	1 100 4,54		1 100
İçkili danslı bir yer	1 100 4,54		1 100
Kendin pişir kendin ye	1 100 4,54		1 100
Yayladaki evimi söküp buraya pansiyon olarak kurarım		1 100 25	1 100
Hiç birşey	18 85,7 81,8	3 14,28 75	21 100
f Sütun %	22 100	4 100	26

Tablo 120

Ziyaretçilerin Uzungöl'e gelme nedenlerinin bilinme durumu

34	f	%
Kirlenmemiş doğal güzellikler için	30	81,1
Balık yemek için	7	18,9
Geleneksel evlerimizi görmek		
Toplam f %	37	100

Tablo 121

Gölbaşı'nda yeni yapılan inşaatlar hakkındaki yöre halkının düşünceleri

35	f	%
Betonlaşma var. Bu, turizm için ve yöremiz için kötü - rastgele oluyor.	21	70
Denetim yok	1	3,3
Herkes para kazanmak istiyor. Gölbaşı'nda benimde arsam olsa bende yaparım	3	10
Gelişme bakımından iyidir	4	13,4
Hiç birşey	1	3,3
Toplam f %	30	100

Tablo 122
Yöredeki problemler

15	f	%
Doğal afetler oluyor	7	9,5
Göl doluyor	3	4,1
Yol yok	21	28,4
Öğretmen yok - Eğitim sorunu	7	9,5
Kanalizasyon yok	1	1,3
Çöpler çoğaldı	4	5,4
Hastane yok - sağlık sorunu	6	8,1
Betonlaşma var	3	4,1
Yazın rahatımız bozuluyor		
Geçim problemi	9	12,2
Kredi yok	6	8,1
Kötü turizmciilik	2	2,7
Ayı ürünümüzü yiyor	1	1,3
Halk eğitimi için kurs yok	2	2,7
Spor sahası yok	1	1,3
Orman köylüsü olmadığımız için (saç-orman-hayvancılık) kredisinden yararlanamıyoruz	1	1,3
Gençlerin bir araya geleceği yer yok		
Piknik alanı yok		
Toplam f %	74	100

Tablo 123
Yeni yapılacak olan yapılar hakkındaki düşünceler

38	f	%
Beton görünümlü olmamalı, ahşap olmalı	24	48,9
Yüksek olabilir ama ahşap kaplanmalı		
İki katlı olmalı	19	38,8
Arazimiz az, bundan dolayı yükselebiliriz	2	4,1
Evim gibi olmalı - küçük	4	8,2
Toplam f %	49	100

Tablo 124
Tesislerden memnun olma durumu

52	f	%
Evet	20	66,7
Hayır	10	33,3
Toplam f %	30	100

Tablo 125
Tesislerden memnun olmayanların rahatsız eden yönleri

Plansız yerleştirilmiş	f	%
Müşteri kaçır diye tesis sahipleri onları uyarmıyor	6	54,5
Açık alanları düzenlemiyorlar	3	27,3
Çöpler ortada	2	18,2
Kötü servis - kontrol edilmiyorlar		
Toplam f %	11	100

Tablo 126
El sanatı olma durumu

26	f	%
Evet	3	10
Hayır	27	90
Toplam f %	30	100

Tablo 127
El sanatı

26 a	f	%
Marangoz	2	66,7
Mandracılık	1	33,3
Toplam f %	3	100

Tablo 128
Ziyaretçilerin Uzungöl'ü tarafından doğada yürütülebilme durumu

19	f	%
Evet	25	96,2
Hayır	1	3,8
Toplam f %	26	100

Tablo 129
Ziyaretçilerin yaylalara, mezirelere götürülme durumu

26 a	f	%
Marangoz	2	66,7
Mandracılık	1	33,3
Toplam f %	3	100

Tablo 130

Ava çıkmak isteyenlere rehberlik yapma durumu

21	f	%
Evet	23	88,5
Hayır	3	11,5
Toplam f %	26	100

Tablo 131

Ziyaretçilere Uzungöl'ü koruyarak kullanmaları için bazı bilgilerin verilmesinin isteği

42	f	%
Evet	30	100
Hayır		
Toplam f %	30	100

Tablo 132

Ziyaretçilerin yöre halkını rahatsız eden yönleri

33	f	%
Otlukta piknik yapmasınlar	10	17,9
Pikniğe gelenler çöplerini bırakmasınlar	5	8,9
Ağaç altında içki içip araba kullanmasınlar	17	30,4
Mahallede hızlı araba kullanmasınlar	5	8,9
Uygunsuz kıyafet giymesinler	8	14,3
Kişisel arazimize girmesinler	3	5,4
Yüksek sesle arabada müzik çalmasınlar	2	3,5
Kadınlarımızı laf atmasınlar	5	8,9
İslama ters düşmesinler	1	1,8
Toplam f %	56	100

Tablo 133

Topraklarını satma durumları

49	f	%
Evet	5	16,7
Hayır	25	83,3
Toplam f %	30	100

Tablo 134

Gelmesini istedikleri ziyaretçilerin yöreleri

31	f	%
İstanbul-İzmir-Ankara-Avrupa gibi uzak çevreden	14	46,7
Of-Rize gibi yakın çevre		
Her yerden	16	53,3
Toplam f %	30	100

Tablo 135

Neden belirli yörelerden gelmesini istiyorlar

31 a	f	%
Çevreye ve bize saygılı	14	100
Başka		
Toplam f %	14	100

Tablo 136

Ziyaretçi gelmesini istemedikleri yöreler

31 b	f	%
İstanbul-İzmir-Ankara-Avrupa gibi uzak çevreden		
Of-Rize gibi yakın çevre	14	100
Toplam f %	14	100

Tablo 137

Neden belirli yörelerden gelmesini istemiyorlar

31 c	f	%
Çevreye ve bize saygılı değil	14	100
Başka		
Toplam f %	14	100

Tablo 138

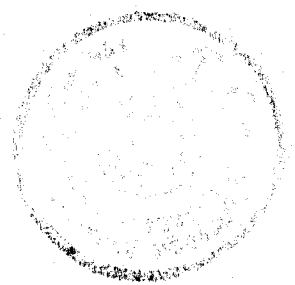
Müşteri seçme durumları

18	f	%
Evet	12	46,2
Hayır	14	53,8
Toplam f %	26	100

Tablo 139

İstenmeyen müşteri

18 a	f	%
Evli olmayanlara	5	26,3
Bir Rus bir Türk'e	6	31,6
Çok pis olanlara		
İçki içene	7	36,8
İslami icaplarını yerine getirmeyenlere	1	5,3
Toplam f %	19	100

Tablo 140

Plansız yapılaşmayı engellemek için yapılması düşünülenler

36	f	%
Belediye denetlesin	12	29,3
Belediye eğitilsin	1	2,4
Turizm bakanlığından bir yetkili yöremizde bulunsun	9	22
Yörede yaptırım gücü olan bir birlik kurulsun, o denetlesin		
Plan bize anlatılsın, herkes hakkını bilsin, halk ikna edilsin	3	7,3
Bize bakanlık örnek proje üretsin	6	14,6
Ahşap ucuz verilmeli ki beton dikmeyelim	3	7,3
İş devletin işi	4	9,8
Bilmiyorum	3	7,3
Toplam f %	41	100

Tablo 141

Yeni yapılan inşaatları engellemek için birşey yapma durumu

37	f	%
Evet	6	20
Hayır	24	80
Toplam f %	30	100

Tablo 142

Derneği kurmak için işi kimin başlatacağı düşüncesinin durumu

44	f	%
Teisi sahipleri	3	10
Gençler	10	33,3
Devletten biri gelse bizi organize etse	5	16,7
Belediye	9	30
Muhtar	1	3,3
Bilmem	2	6,7
Toplam f %	30	100

Tablo 143

Göl ve çevresinin korunmasının yolları

45	f	%
Bu bölgede yapılan herşeyi yetkililer denetlesin	17	46
Turist eğitilsin	7	18,9
Yöre halkı eğitilsin	8	21,6
Fikrim yok	5	13,1
Toplam f %	37	100

Tablo 144

Ziyaretçilerle ilişkilerinin olma durumu

30	f	%
Bazen	14	46,7
Sık sık	13	43,3
Hiç	30	100
Toplam f %	30	100

Tablo 145

Yöre insanının yerleşim alanlarına göre ziyaretçilerle ilişkilerinin sıklığı

30 x 55	Gölbaşı	Hocalı	Büyükköy	İnceli	Filak	f	%
Bazen	3 21,4	5 35,8	3 21,4		3 21,4	14	100
Sık sık	4 30,7	1 7,7	3 23,1	2 15,4	3 23,1	13	100
Hiç	1 33,3	2 66,7				3	100
f	8	8	6	2	6	30	
Sütun %	100	100	100	100	100		

Tablo 146

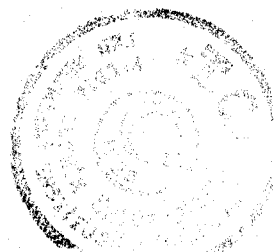
Kendi işlemlerini yapmak için en uzak gidilmesi düşünülen yer

15 a	f	%
Ankara	2	8
Trabzon	6	24
Çaykara	12	48
Uzungöl		
Gerektiği yere giderim	5	20
Toplam f %	25	100

Tablo 147

Kredi işlemlerini kendilerinin yürütme isteği durumu

15 b	f	%
Evet	11	44
Hayır	14	56
Toplam f %	25	100

Tablo 148

Kredi işlemlerini kendilerinin yürütmeme nedenleri

15 c	f	%
Bu konuda hiç bilgim yok	14	100
Zor olur		
Toplam f %	14	100

Tablo 149

Kredi işlemlerini yürütme biçimleri

15 d	f	%
Kredi almak isteyenler birlik kursun temsilci seçsin	4	28,6
Biraraya gelmek zordur. Herkese bilgi verilsin	3	21,4
Uzungöl'de danışma bürosu kurulsun	7	50
Toplam f %	14	100

Tablo 150

Proje ve inşaat işlerinde devletin vereceği danışmana danışma durumu

15 f		
Evet	25	96,2
Hayır	1	3,8
Toplam f %	26	100

Tablo 151

Danışmanın bulunması istenen yer

15 g	f	%
Uzungöl	22	88
Çaykara	1	4
Trabzon	2	8
Toplam f %	25	100

Tablo 152

Tesisin işletmesini öğrenme konusundaki düşünceler

16 b	f	%
Tesislerde bir süre çalışırım		
Nasıl öğreneceğimi bilmiyorum	10	100
Toplam f %	10	100

Tablo 153

İşletme konusunda verilecek olan kursa katılma durumları

16 c	f	%
Evet	25	96,2
Hayır	1	3,8
Toplam f %	26	100

Tablo 154

Kursun süresi

16 d	f	%
Birkaç gün		
Birkaç hafta	1	4,2
Bir ay	1	4,2
Birkaç ay	4	16,7
Ne kadar gerekiyorsa	14	58,2
Bir sezon	4	16,7
Toplam f %	24	100

Tablo 155

Turizmin gelişmesinin yöreye getirecekleri hakkındaki düşünceler

40	f	%
Para kazanırız, kalkınırız	28	56
Turizmle beraber devlet yöremize hizmet getirir	3	6
Çevre kirliliği	4	8
Betonlaşma artar, bilinçsiz yapılaşma	4	8
Sosyal yaşamımız çeşitlenir	3	6
Değer yargılarımız değişebilir	2	4
Alkol kullanımı artar		
İnsanlar arasında kaynaşma getirir	2	4
Pahalılık getirir	1	2
İş alanı getirir	3	6
Toplam f %	50	100

Tablo 156

Bu işi yapmak için arsanız var mı

14	f	%
Evet	23	92
Hayır	2	8
Toplam f %	25	100

Tablo 157

Tesisde çalışan, aileden birinin olma durumu

29	f	%
Evet	10	33,3
Hayır	20	66,7
Toplam f %	30	100

Tablo 158

Tesisde aileden birinin çalışılmasının incelenmesi

29 a	f	%
Evet	11	55
Hayır	9	45
Toplam f %	20	100

Tablo 159

İşletmeyi ailece çalıştırma durumu

17	f	%
Evet	21	80,8
Hayır	5	19,2
Toplam f %	26	100

Tablo 160

İnşaat için ahşap kullanma durumları

48	f	%
Evet	9	30
Hayır	21	70
Toplam f %	30	100

Tablo 161

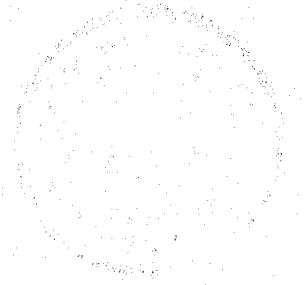
Ahşap kullanmama nedenleri

48 a	f	%
Orman köylüsü ststüsünden çıkarıldık - pahalı	21	100
Toplam f %	21	100

Tablo 162

Toprağını satmak istemeyenlerin toprağını değerlendirme düşüncesi

49 b	f	%
Ekerim	1	4
Çocuğuma kalır	2	8
Tesis kurarım	22	88
Toplam f %	25	100

E. V. BÖLÜM ÖNERİLER

Yöre insanı arazi satmamış, satmayıda düşünmemektedir. Turizmden gelir elde etmek için turizme katılmayı düşünmektedir. Fiziksel plan kararlarının uygulayıcısı yöre halkıdır.

Yöre için oluşturulacak plan kararlarında, yöre halkının eğilimleri ve gereksinimleri ele alınmalıdır. Aynı zamanda yöre halkı da ülke çıkarlarından ve evrensel değerlerden haberdar olmalıdır.

Gölbaşı yerleşim alanında yöre insanının mekan kullanımı konusundaki eğilimleri, fiziksel plan kararları ile çelişmektedir. Bu çelişkiler fiziksel planın uygulama aşamasında zorluk çıkarabilir.

Hocalı ve Filak 'ta yaşayan ailelerin %100 ünün, Büyükköy'de yaşayan ailelerin %30 unun, İnceli'de yaşayan ailelerin %10 unun (tablo 21) fiziksel plandan haberi vardır.

ONERİ Haberi olmayan aileler eğilimlerini bildirmeleri için haberdar edilmelidir.

Yöre halkının katılımı olmadan oluşturulmuş fiziksel planın, yöre halkı, uzman planlama ekibi ve karar organı yetkilileri ile yeniden tartışılmaya - değerlendirilmeye - ve üzerinde çalışılmaya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç, yöre halkının fiziksel planı üreten planlama ekibinin ve karar organı yetkililerinin oluşturduğu bir buluşmayı* gündeme getirmektedir.

ONERİ Yöre halkı, uzman planlama ekibi ve karar organı yetkilileri, oluşmuş fiziksel plan kararlarını yeniden tartışmak ve değerlendirmek üzere bir araya gelmelidir. Bu buluşmanın amacı; planı uygulayacak olan yöre halkının eğilimleri ve fiziksel planlama kararlarının günlük hayata olan etkilerini belirlemeye çalışmaktır.

ONERİ Plan askıya çıkana kadar bu buluşma gerçekleştirilebilir. Gerçekleştirilmediği takdirde, planın askı süresi buluşma için araç olarak kullanılabilir. Halk katılımının sağlanamayacağı endişesi taşınmamalıdır. Yöre halkının gelire ihtiyacı vardır. Turizmin gelir getirici bir aktivite olduğunun farkındadırlar. Örneklerin %100 fiziksel plandan kendi haklarını öğrenmek için belediyeye gidebileceklerini bildirmiştir (tablo 25).

ONERİ Yöre halkı, uzman planlama ekibi ve karar organları yetkililerinin buluşması bir grup çalışması niteliğinde olmalıdır.

ONERİ Grubun oluşmasına ve çalışmasına ait öneriler

.Merkezi yönetim yetkilileri tarafından gelir getirici bir proje olan turizmin ve yöre halkının yapılanma kararlarının tartışılacağını bildirir toplantı daveti, katılımı başlatıcı bir unsurdur.

* Metinde: yöre halkının, fiziksel planı üreten uzman planlama ekibinin karar organlarının bir araya geldiği toplantıdan buluşma olarak söz edilecektir.

.Sentez ve birleştirmeye ağırlık verileceği için beş yerleşim alanından da katılımcı sağlanmalıdır. Beş yerleşim alanının kendine has özellikleri vardır.

.Toplantının başlangıcında, merkezi yönetim yetkilileri toplantının lideri konumundadırlar Grubun çalışma dönemlerinde liderlik el değiştirse bile, lider konumundaki kişi veya kişilerin iki görevi vardır. Birisi, grubun sonuç amacına yönelik çalışmak, diğeri insan ilişkilerini yönlendirmektir (Robbins, S.P., 1988, 71).

.Grubun ilk amacı katılanların özelliklerini, grubun ortak görevini, hangi kaynak ve kısıtlılıklarla çalışacağını ve bu çalışma ile hangi kesimlere etki yapma ihtimali olduğunu belirleyen bir tanım geliştirmektir (Sancar, F., 1991. 101).

.Grubun çalışması, üyelerin karşılıklı konu ile ilgili eğitimini ve bilgilenmesini sağlayıcı bir süreçtir.

.Planı üreten uzman planlama ekibi, yöre ve yörenin şartları, yöre insanı, plan kararlarını etkileyecek evrensel değerler ve ülke çıkarları hakkında bilgilenmelidir.

ONERİ Karşılıklı bilgilenme sürecinde, yöre halkının fiziksel planı kavraması için tanıtım çalışmaları, planlama ekibi tarafından yapılmalıdır. Bu tanıtımda sorun merkezli yaklaşım - kendi toprağındaki yapılanma kararı - katılım için motivasyonu güçlendirebilir (Alkıs, N., 1993, 289).

Grubun oluşum evreleri göz önüne alındığında, buluşmanın bir seanslık bir toplantı veya çalışma olmadığı anlaşılabılır (Robbins, S.,P., 1988, 71). Aşağıda bahsedilen dört evreyi yaşamış bir gruptan başarılı bir uygulama beklenebilir. Birinci evre biraraya gelen grup üyelerinin kendilerini grubun bir parçası hissetmeye başladıklarında sona erer, ikinci evrenin sonunda, grubun çalışmayı yürütecek lideri ve yönetim şekli belirlenmiştir, üçüncü evrede grup üyeleri arasında uyuma vardır ve grup kimliği güçlü bir şekilde oluşmuştur, dördüncü evrede grup üretime geçebilir (Robbins, S.,P., 1988, 71).

ONERİ Uzman planlama ekibi, yöre halkı ve karar organları yetkililerinin buluşma organizasyonu, grup oluşum evrelerinde bahsedilen süreçler göz önüne alınarak yapılmalıdır.

Buluşma için zamanlama önemlidir. Ekonomik yaşantılarından dolayı,yöre insanının konut alanlarından ayrılma durumları vardır. Yöre insanının yaylaya çıkma, ota gitme, oduna gitme ve mevsimlik işçi olarak çayda çalışma faaliyetleri, araştırmacının alan çalışması zamanını düzenleyen etkenler olmuştur. Bu faaliyetler haziran sonu ve kasım ortası arasında yer almaktadır.

ONERİ Buluşma tarihinde , zamanlama katılımcı sayısını etkileyeceğinden zamanlamaya dikkat edilmelidir.

ONERI Oluşmuş veya değişmesi düşünülen fiziksel plan kararlarının uygulanabilirliğini arttırmak amacı ile, yöre halkının, planlama ekibinin ve karar organları yetkililerinin buluşması, 6-7 Mayıs 1993 tarihindeki yöre halkının katılmasının gerçekleştirilemediği toplantı deneyimi ve araştırma bulgularının yöre insanının toplumsal sorumluluklarını devlet kavramına bırakması nedeni ile merkezi yönetim tarafından organize edilmelidir.

ONERI Buluşmada; turizm, gelir getirici proje başlığında, toplumsal kalkınma aracı olarak sunulmalıdır. Yörenin, gelire ve toplumsal kalkınmaya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç yöre insanı tarafından dile getirilmiştir (tablo 30, 50, 155, 122).

Fiziksel plan, yapılanma kararlarıyla aile işletmeciliği boyutundaki işletme büyüklüğünü önermektedir. Yörede turizme katılmayı düşünenlerin %80.8 i (tablo 159) işletmelerini ailece çalıştıracaklardır. Yerel girişimcinin varlığı, yöre insanının çevresine yabancılaşmasına bir çözüm olarak görülebilir (Yenen, Z., 1993). Yöre insanının turizme katılım şekillerini hayata geçirmesi, hem fiziksel planın önerdiği büyüklükleri korumak için hem de planın önerdiği büyüklükleri zorlamamak için araç olarak kullanılabilir. Mevcut planlama sisteminin, küçük sermaye sahiplerinin yatırımlarını yönlendirmesinde etkili ve bağlayıcı olduğu söylenebilir (Eraydın, A., 1989, 157).

ONERI Yöre insanının turizme katılım şekillerini hayata geçirmesi, fiziksel planın korunarak uygulanması için bir araçtır. Yöre halkının turizme katılım şekilleri hayata geçirilmelidir.

Turizme katılmayı düşünenlerin * ;

%46.1 i ev pansiyonu,

%11.5 i evini yazın kiraya vermeyi,

%61.5 i pansiyon ,

%7.7 si bungalov yapıp müşteri bulmasını diğer tesislere bırakmayı,

%23.1 i alabalık havuzu ,

%26.9 u yeme içme yeri,

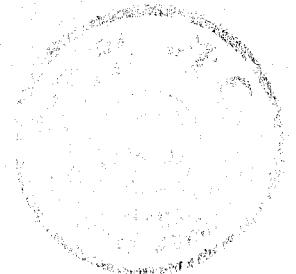
%3.8 i spor sahası,

%3.8 i içkili danslı bir yer,

%3.8 i kendin pişir kendin ye yeri,

%3.8 i yayladaki evini söküp Uzungöl'de yeniden kurup pansiyon

yapmayı düşünmektedir

Ev pansiyonu yapmak isteyenlerin , tarım ve hayvancılık faaliyetleri devam etmektedir. Bu faaliyetleri devam ettirmeye niyetlidirler. Yayla faaliyeti ile ev pansiyonculuğunu da beraber yürütmeye niyetlidirler (tablo 42, 43, 44, 45, 46). Geleneksel konutlarında ev pansiyonu yapmayı düşünenlerin, ziyaretçiler ile ortak kullanım alanlarında, bulgu ve yorum bölümünde belirtilen tercihleri ve Konutlarına eklemeyi düşündükleri parçalar vardır (ıslak hacim).

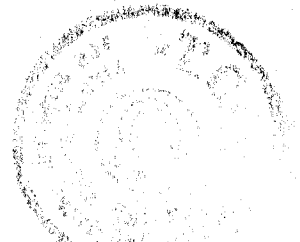
ONERI Var olan geleneksel konutların, ev pansiyonuna dönüşebilmesi için bir proje çalışmasının yapılması, yöreyi cazip hale getiren geleneksel konutların cazibesini devam ettirmesi açısından yarar sağlayabilir. Geleneksel konutların ev pansiyonuna dönüşebilmesi için, ev sahiplerinin ziyaretçiler ile ortak alan kullanım kararları ve tarım - hayvancılık faaliyetlerini devam ettirme konusundaki tercihleri dikkate alınarak, bu proje çalışması yapılmalıdır.

Yörede ev pansiyonu yapmayı düşünenlerin önerdiği fiziksel mekenların kullanımına, zamanlama ve fiziksel düzenleme aracılığı ile yeni kullanımlar - ev pansiyonculuğu gibi - getirilmesi , geleneksel konutların ev pansiyonuna dönüşebilmesi için bir proje çalışması ile desteklendiğinde, ev pansiyonu yapmayı düşünmeyenleri de harekete geçirebilir. Ev pansiyonu yapmayı düşünmeyenlerin %85.8 i tarımsal faaliyetleri nedeni ile evinin ancak kendine yettiğini bildirmiştir (tablo 57).

ONERI Konut ve arazi fiziksel mekenlarının kullanımına, zamanlama ve fiziksel düzenleme aracılığı ile yeni kullanımlar -ev pansiyonculuğu gibi - getirilmesi , geleneksel konutların ev pansiyonuna dönüşebilmesi için bir proje çalışması ile desteklenerek bir model halinde yöreye sunulmalıdır. Bu sunuş ev pansiyonu yapmak istemeyenleri de harekete geçirebilir.

ONERI Yöre insanı tarım ve hayvancılık yapmakta ve bunu sürdürmek niyetindedir. Bu niyet, aşağıdaki nedenlerden dolayı desteklenmelidir.

Gölbaşı halkı ekonomik faaliyetlerinin belirlediği eğilimlerini ve fiziksel planın, eğilimlerine uymayan bölümünü dile getirmiştir .Bu dile getiriş, planın uygulanma safhasında, ya planın var olan kararlarının yörenin eğilimleri doğrultusunda uygulanmamasına ya da uygulanan fiziksel plan kararlarının yörenin eğilimlerini gerçekleştirememesine neden olacaktır. Yöreyi cazip hale getiren eğilimlerin engellenmesi; turizmin tek ekonomik kaynak halini almasını, Turizm Bakanlığı politikası ile de yayla turizmi adı altında geliştirilmeye çalışılan turizm modelinin aslını teşkil eden tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yok olmasına, yöre insanının yıllardır yaptığı aktiviteleri (tarım ve hayvancılık) bırakarak, henüz kurallarını ve toplumsal sorumluluklarını oluşturamadığı yeni aktiviteye, - turizme-, girişini kualsız bir şekilde hızlandırmaya neden olacaktır.

Yöre insanı toprağını ekmektedir. Ancak verim alamamaktadır. Ürünü, kendi ihtiyaçları için kullanmaktadır.

ÖNERİ Yörede tarım faaliyetlerini desteklemek amacı ile verimi yüksek ürünün tespiti için toprak analizi yapılmalıdır.

Yöre insanının turizme katılmama nedeni olarak sermayesizlik çıkmıştır (tablo 29). Hiç kimse bilgi yokluğundan turizme katılamayacağını açıklamamıştır (tablo 29). Sermaye sağlandığında turizme katılmak isteyenlerin hepsi birer girişimcidir. Yörede yapılan tesisleri izleyerek turizm tesisleri hakkında fikirleri oluşmuştur ve bu fikirlerini uygulama niyetindedirler. Sadece kredi ile sermaye sağlandığında yöre insanı çevresinde var olan tesislerin bir tekrarını yapma niyetindedir.

ÖNERİ Yörede var olan ve örnek olarak uygulanacağı düşünülen, araştırma alan çalışmasının yapıldığı zamana kadar yapılmış turizm tesislerinin, yapılanma biçimleri, inşaat yöntemleri ve işletme biçimlerinin gelişmesinin, arzu edilen turizm modeli ile uygun düşüp düşmediğinin araştırılması yapılmalıdır. Bu araştırma sonuçları yeni girişimcilere iletilmelidir.

ÖNERİ Ziyaretçilerin Uzungöl'ü koruyarak kullanması için bilgilendirilmesi yöre halkı tarafından önerilmiştir. Bu bilgilendirme, Uzungöl'e giriste mini broşürler ile sağlanmalıdır.

Otluk alanların piknik alanı olarak kullanılmasından rahatsız olan yöre insanı, ziyaretçilerin bu konuda bilgilendirilmesini arzu etmektedir. Hayvancılığa devam etmeyi düşünen yöre insanı için otlukların korunması önemlidir.

Yapılan yasa dışı inşaatlar ile başlayan betonlaşmanın sonuçları hakkında yeterli bilgi sahibi değillerdir.

ÖNERİ Ege ve Akdeniz'de küçük yerleşmelerin yaşadığı turizmli gelişmenin sonucundaki çevre kirliliği ve sosyal yaşantının değişmesi hakkında yöre halkına bilgi verilmelidir.

Yöre insanı, orman köylüsü statusünden çıkarıldıkları için orman ürünlerinden indirimli bir şekilde faydalanamamaktadırlar. Bundan dolayı konutlarındaki tamirler ve ekler için ahşap kullanımı zorlaşmaktadır. Plan notlarında da yer alan yörenin malzemesinin kullanımı önerisi, ahşabın temininin pahalılığından dolayı zorlanacaktır.

ÖNERİ Yörenin orman ürünlerini kullanma şartaları yeniden gözden geçirilmelidir.

Kredilendirme yöntemi ile sermaye sağlandığında yöre insanının bu işlemleri yürütmek için %71 i kendilerine bilgi verilmesini beklemektedir (tablo 149, b+d=%71). Kredi işlemlerini yürütmek için örneklemin %62 si Çaykara veya Trabzon'u tercih etmektedir (tablo 146).

ONERİ Kredilendirme yöntemi ile sermaye sağlandığında, işlemleri yürütmek için girişimcilere bilgi verilmelidir.

Yöre halkı geleneksel yaşantılarının ve bu yaşantının ürettiği fiziksel mekanların yöreyi cazip hale getirdiğinin bilincinde değildir (tablo 120). Geleneksel konutlarını gelir getirecek bir meta olarak görmemektedirler. Kendilerine bu bilgilenme sağlandığında ellerindeki değerlerini, konutlarını, turizm aktivitesine katmaya çalışacaklardır.

ONERİ Yöre halkına geleneksel mekanlarından gelir elde edebilecekleri bilgisi verilmelidir.

Yöre insanının gördüğünü uygulama cesareti vardır. Yöre insanı için gözlerinin önündeki örneklerin - var olan turizm tesisleri - turizme katılım kararlarında etken olduğu söylenebilir. Geliştirilmek istenen turizme katılım biçimi - ev pansiyonculuğu olabilir - için yörede oluşturulacak örnek, Uzungöl insanı için taklit edilecek bir model olacaktır. Geleneksel evlerin ev pansiyonu olarak kullanımına dair uygulanacak bir örnek , taklit edilecek bir turizm katılım biçimidir.

ONERİ Geliştirilmek istenen turizm katılım biçimi için yörede bir örnek uygulama yapılmalıdır.

Örneklemin %61 i işletme bilgisine sahip olduğunu bildirmiştir (tablo 37). Ancak bu bilgileri %55 i (tablo 39, c+d=%55) bakarak (tesisleri izleyerek) öğrenmiştir . Uygulama konusunda hiç pratikleri yoktur. %31 tesislerde çalışarak bu bilgileri öğrenmişlerdir (tablo 39). Görerek öğrenenlerin örneği, çalışarak öğrenenlerin çalıştıkları yerleri , Uzungöl'deki turizm tesisleridir. İşletme bilgilerine sahip oldukları kaynak ve yöntem nedeni ile yörede oluşacak turizmin hizmet kalitesi endişe vericidir.

ONERİ İşletme konusunda eğitim çalışmaları yapılmalıdır. İşletme konusunda verilecek bir kursa turizme katılmayı düşünenlerin %96 sı katılacaktır (tablo 153).

ONERİ Yörede hizmet konusunda eğitim çalışmalarını yürütecek ekibin, yöre halkı ile merkezi yönetim arasında, yerel yönetimin tamamlayamadığı köprüyü tamamlaması sağlanmalıdır. Eğitim birimi yöre halkının danışma bürosu olarak kullanılmalıdır.

Yöre halkının, çevrelerinde yeni oluşmaya başlayan turizm aktivitesi konusunda toplumsal sorumluluklarını devlet kavramına devretme eğilimi vardır (tablo 140, 141, 142, 143). Yöre halkının , turizm aktivitesi adına beklenen toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konusunda yardıma ihtiyacı vardır. Bu yardımın bilgilendirme ve yöre insanının örgütlenmesine yardımcı olmak üzere iki yönü vardır. Bu yardımlar, yörede işletme konusunda eğitim çalışması yapması önerilen ekibin çalışmaları arasında sayılabilir. Bu ekibin halk eğitimci kimliği önem kazanmaktadır.

ÖNERİ Yöre halkına turizm aktivitesi adına beklenen toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konusunda yardım edilmelidir.

Rıfki,F. (1991) International Symposium on Architecture of Tourism in The Mediterranean (içinde yer alır), Towards a New Architectural Manifesto: Enviromentally Conscious Architectural Design,Vol.3, Proceeding II,(yayına hazırlayanlar)Zekiye Yenen, Funda Öztürk, Zeynep M.Enlil, Istanbul: Erdini Basım, S.67-72.

Fisunoğlu,N.H. (1990) Çevre ve Kalkınma ilişkilerinde Dünya Bankası (içinde yer alır), Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomi, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara:Önder Matbaası, S. 123-137.

Buttler, R.W. (1991) Enviromental Conservation Tourism, B Environment and Sustainable Developement, Vol.18, No.3, Switzerland, S.201-209.

ORTAK GELECEĞİMİZ (1993) Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı yayını (çev)..

KENT VE YAŞAM (1993) Ortak Geleceğimiz, sayı 5, Istanbul:Universal Basım ve Tic. Ltd.Şti.,S.55.

ÖZEL ÇEVRE KORUMA (1992) Rio Deklarasyonu, sayı 4,S.4.

EARTH SUMMIT-AGENDA 21 (1992) UNCED, Rio de Janerio.

Rauhe,W.J. (1992) Architecture of Soft Tourism, (içinde yer alır), Soft Tourism:Empowering Citizens for Community Sustainability, Proceedings, (yayına hazırlayanlar) Funda Öztürk, Deniz Önder, Istanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Basımevi,S.27-37.

Long,P - Perdue, R - Allen, L. (1990) Journal of Travel Research, Rural Resident Tourism Perseptions and Attitudes by Community Level of Tourism ,V.28.No.3,S.3-9.

Milman,A - Pizzam, A. (1988) Annals of Tourism Research, Social Impacts of Tourism on Central Florida, V.15, No.4, S.191-204.

Pizzam,A. (1978) Journal of Travel Research, Tourism Impacts,The Social Costs to the Destination Community as Perceived by Its Residents, V.16, No.4, S.8-12.

Thomason,P. -Crompten,J. -Kamp,O. (1979) Journal of Travel Research, A study of the Attitudes of Impacted Groups within a Host Community Towards Prolonged Stay Tourist's Visitors, V.17, No.3, S.1-6.

Var,T. - Kendal,K. - Trakçioğlu,E. (1985) Annals of Tourism Research, Resident Attitutes Toward Tourism in a Turkish Resort Town, V.12, NO.4, S.652-658.

Yenen,Z. (1993) Kültürel/Doğal Çevreye Uyumlu Turizm Mimarlığı İçin Planlama Ölçütleri, Yıldız Teknik Üniversitesi-YUTYAM- Boğaziçi Üniversitesi ve TUGEV'in düzenlediği 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Panelinde sunulan bildiri (İsatanbul, 22.Nisan.1993) (yayına hazırlayan)

Smith, A.R. (1992) International Congerence and Workshop Tourism Heritage Environment, (içinde yer alır) Tourism Development, Cultural Henitage and Natural Environment, UIA-MISIR, S.1-1/1-10.

Mansfel,Y. (1991) Annals of Tourism Research, S.543.

Korca,P. (1993) Residents Attitudes Toward Tourism Impacts in Antalya, Yıldız Teknik Üniversitesi - YUTYAM - Boğaziçi Üniversitesi ve TUGEV'in düzenlediği 2000 Yılına Doğru Turizm Mimarlığı Panelinde sunulan bildiri. (İstanbul,22.Nisan.1993)(yayına hazırlayan)

Liu,J. - Var,T., (1986) Annals of Tourism Research, Resident Attitudes Toward Tourism Impacts in Hawaii, V.13, No.2, pp.193-214.

Liu,J. - Shelden,P. - Var,T. (1987) Annals of Tourism Reseach Perception of the Environmental Impacts of Tourism, V.14, S.17-37.

Eralp,Z. (1974) Turizmin Toplumsal Değişime Sosyo - Ekonomik Etkisi - Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın no:374.

Van Broeck, A. (1991) Socia - Cultural Consaquences of Tourism, Pamukkale, Turkey:A case study., (yayınlanmamış yüksek lisans tezi.,Katholieke Univerty Levren)

Kremesis,C. - Xenopoulos,S. - Frangoulis,P. (1992) Tourism heritage Environment, (içinde yer alır) Achitecture-Tourism The Island of serifos:A case of Cultural Conflict, UIA-MISIR, S.3-1/3-8.

Ku Hassan, K. (1992) Tourism Heritage Environment, (içinde yer alır), Tourist Architecture Paradigm:Case Studies for Traditional Societies Malaysian Experience, UIA-MISIR, S.4-1/4-8.

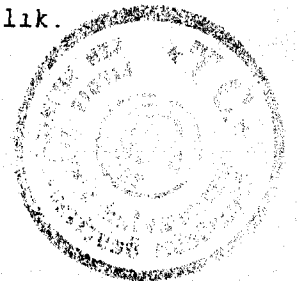
Sancar,F. (1991) Turizm ve Çevre Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm:Özgün Değerlerin Korunması ve Geliştirilmesi, Turizm ve Çevre Sorunları vakfı Yayını, Ankara, S.99-135.

Dericioğlu, T. (1988) Az Gelişmiş Ülkelerde Kırsal Alanlara Yönelik Güncel Bölge Planlama Yaklaşımları, ODTU Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt.1, Sayı.1, S.11-23.

Öztürk,F. (1992) Kıyı Turizminden Öğrendiklerimiz:Yerel Standartlar Hakkında Yeniden Düşünme, Doğu Karadeniz Turizmi Konferans - Workshop (yayına hazırlayan)Turizm Bakanlığı Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara, Sistem Ofset 4, S:139-149.

Öztürk,F. (1992) Turizm Eğitimi - Konferans - Workshop (içinde yer alır) Turizm Bilincini Geliştirme Araçlarından Biri: Planlama Sürecine Katılım, (yayına hazırlayan) Turizm Bakanlığı - Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara: Dizgi Baskı, S.429-433.

Kaboğlu, İ. (1992) Çevre Hakkı, İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Özhan, L. (1991) Türkiye'de Turizm ve çevre Politikaları, Turizm ve Çevre Konferansı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayın, Ankara: Önder Matbaası, S:163-177.

Yalçındağ, S. (1993) Kırsal Kalkınma Projeleri ve Yerel Yönetimler, Fredrich Ebert VAKfı Yayını, İstanbul:FES.

Alkış, N. (1993) Gecekonuda Yaşayan Yetişkinlerin Mesleki Eğitim İhtiyaçları ve Katılma Engelleri, İstanbul:Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası.

Robbins, S.P. (1988) Essential of Organizational Behavior, Great Britain,BPOC Wheatens.

Çavdar, T. (1978) Toplum Bilinçlemesinde Araç Olarak Katılımsal Tasarım: İzmit Yenilikçi Yerleşmeler Projesi, Mimarlık,TMMOB.

Eraydın, A. (1989) Turizm'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, (içinde yer alır),Turizm Sermayesinin Oluşumu ve Mekansal Arayışları, (yayına hazırlayan) Funda Öztürk, Zekiye Yenen, İstanbul: Net Yapı Aş., S.156-164.

Jansen - Verbeke,M. (1991) International Symposium On Architecture of Tourism In Mediterranean. (içinde yer alır) Ecotourism: Planning Issues in The Urban Environment (yayına hazırlayanlar) Funda Öztürk, Zekiye Yenen, Zeynep M. Enlil, İstanbul: Erdini Basım, S.216-270.

International Symposium On Architecture of Tourism In The Mediterranean - Policies, Planning, Design, Proceeding I, II, III, (1991) Yıldız Üniversitesi, (yayına hazırlayanlar) Zekiye Yenen, Funda Öztürk, Zeynep M.Enlil, İstanbul: Erdini Matbaası.

Architecture of Soft Tourism Proceedings, (1992) Yıldız Teknik Üniversitesi, (yayına hazırlayanlar) Funda Öztürk, Deniz Önder, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Matbaası.

Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, (1989) Yıldız Üniversitesi, (yayına hazırlayanlar) Funda Öztürk, Zekiye Yenen, İstanbul: Net Yapı A.S

Öztürk, F. (1993) Doğu Karadeniz'in Yeni Misafiri: Turizm, Çaykaralılar Dergisi, Sayı:3, S.26-29.

Sencer, M. - Sencer,Y. (1978) Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayını, NO:172, Ankara: Doğan Basımevi.

Karasar, N. (1991) Araştırmalarda Rapor Hazırlama, Ankara: Sanem Matbaacılık.

Özdemir, M. (1992) Turizmin Türkiye'nin Sosyo - Ekonomik Yapısına Etkileri, Ankara.

E. VI. GÖRÜŞME FORMU

TRABZON UZUNGÖL'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN TURİZM AMAÇLI FİZİKSEL PLAN KARARLARINA KATILIM KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİ VE BU FİZİK PLAN ÇERÇEVESİNDE TURİZM AKTİVİTESİNİ DE İÇİNE ALACAK YENİ YAŞAM BİÇİMİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ NELERDİR?

Konulu araştırmanın görüşme formu.

YERLEŞİM.....

HANE NO.....

1.() Turizm Bakanlığı Uzungöl için plan yaptı.Haberiniz var mı?

a. Evet

b. Hayır

1a.() Plan hakkında neler biliyorsunuz?

- a. iki kat verildiğini
- b. Gölbaşındaki yolun güzergahı
- c. Arazi eğiminden kat kazanılmadığını
- d. kendi arsamin kararını
- e. binaların ahşap veya ahşap kaplama olacağını

1b.() Plandan memnunmusunuz?

a. Evet

b. Hayır

1c.() Neden?

- a.Gölbaşı'ndaki yol eski yerinde kalmalı, yeni yol tarım ve hayvancılık faaliyetlerini etkilemektedir
- b.arazi eğiminden kat kazanılmaz deniyor bu gözden geçirilmeli

2.() Plan belediyenizde askıya çıktığında gidip kendi haklarınızı öğrenmek için bakar mısınız?

a. Evet

b. Hayır

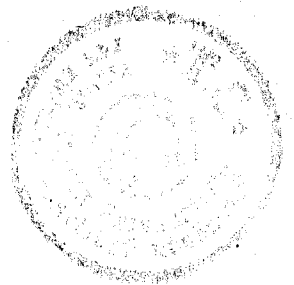
2a.() Neden?

- a. isterim ama plan okumasını bilmiyorum
- b. Belediye Başkanı'na soramam
- c. Belediye Başkanı göstermez
- d. planın askıya çıktığını bilmiyorum
- e. Belediye bizi heberdar etmez
- f. başka

2b.() Plan size bir toplantıda anlatılsa ve toplantı anons edilse katılırmısınız?

a. Evet

b. Hayır

3.() Yöreniz için olumlu olmadığını düşündüğünüz bir kararın düzeltilmesi için belediyenize dilekçe verir misiniz?

- a. veririm
- b. versem Belediye dinlemez ki
- c. vermem
- d. bu işi önderler düşünmeli

4.() Yöreye gelen ziyaretçiden şimdiye kadar gelir elde ettiniz mi?

a. Evet

b. Hayır

4a.() Nasıl gelir elde ettiniz?

4b.() Yöreye gelenden gelir elde etmeyi düşündünüz mü?

a.() Hizmet sattım

a. Evet

b. Hayır

b.() Mal sattım

4c.() Gelir elde etmeyi düşünmenize rağmen neden bunu gerçekleştiremediniz?

- a. param yoktu
- b. bilgim yoktu
- c. Gölbaşı'nda arsam yoktu
- d. evde bir girişimci yoktu
- e. sürekli Uzungöl'de yaşıyorum(geçiniz 6)
- f. Gölbaşı'na uzağım müşteri gelmez diye düşündüm

5.() Turizm Bakanlığı turizmden gelir elde etmeniz için kredi verse krediyi kullanıp turizmden gelir elde etmeyi düşünür müsünüz?

a. Evet

b. Hayır

5a.() neden?

- a. turizme inanmıyorum
- b. zor iş
- c. ihtiyacım yok (geçiniz 22)
- d. krediyi hayvancılık için kullanmak isterim

6.() Ev pansiyonculuğu yaparmısınız?

a. Evet

b. Hayır

6a.() Ev pansiyonunu ne zaman işletirsiniz?

- a. hayvanları yaylaya gönderince
- b. hayvanım yok, yaylam yok yazın işletirim
- c. yazın tatile gelip bir ay kendim kullanırım sonra pansiyon olarak işletirim
- d. ailenin bir bölümü yaylaya çıkar bir bölümü pansiyon işletir

6b.() Evinizi nasıl bölörsünüz bu konuda fikriniz var mı

a. Evet b. Hayır

6c.() Evinizi böldüğünüzü farz edelim. Aşağıdakilerden hangisi size uygun gelir? Lütfen işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. ziyaretçi ile aynı kapıdan () işlemek istemem
- b. ses izolasyonu olsun isterim()
- c. aynı banyoyu ve tuvaleti () kullanmam
- d. mutfakı belirli saatlerde () ortak kullanabilirim
- e. yemeğini iyi havada odanın () önünde dışarda yiyebilir. Kötü havada isterse odasına servis yapabilirim
- f. tercihim yemeğini dışardaki () tesislerde yemesidir
- g. temizliğini kendim yaparım ()
- h. evin üst katını pansiyon yaparım herşeyi benden ayrı olur
- i. ayrı mutfak yaparım orda yer

i. bizimle beraber kahvaltı yapabilir

6d.() Neden?

- a. evim ancak bana yetiyor (geçiniz 7)
- b. aynı tuvaleti mutfakı kullanmak zor (geçiniz 7)
- c. komşular rahatsız olur (geçiniz 7)

d. ahırın kokusu yukarı çıkıyor (geçiniz 7)

e. işleyeceğinden emin değilim. Birisi yapsa görsem işletirim (geçiniz 6e)

f. aynı çatı altında bir bir yabancı ile yaşayamam (geçiniz 7)

6e.() Kim yapabilir sizce?

- a. Belediye
- b. Turizm Bakanlığı

6f.() Bu fikirleri biraraya gelip konuştunuz mu?

a. Evet b. Hayır

6g.() Bu isteğinizi yetkililere bildirdiniz mi?

a. Evet b. Hayır

6h.() Nasıl?

7.() Evinizi yazın kiraya verir misiniz?

a. Evet
(geçiniz 8)

b. Hayır

7a.() Neden?

(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. komşular rahatsız olur()
- b. ağırıma gider ()
- c. kendim oturuyorum ()
- d. birkaç komşum yapsa
görsem iyi olur ()
(geçiniz 6e)
- e. pansiyon yapmayı düşünüyorum ()
(geçiniz 14)

8.() Bu hali ile eviniz ziyaretçi kabul edebilir mi?

a. Evet
(geçiniz 15)

b. Hayır

8a.() Neden?

- a. Wc-banyo-mutfak-yatak odası yok
- b. ses izolasyonu yok
- c. üst katın veya ek binanın kaba
inşaatı bitti ince işi yapılacak
- d. içten ahşap kaplanacak
- e. başka

8b.() Bu eksiklikleri tamamlamayı
düşünüyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır
(geçiniz 15)

9.() Pansiyonculuk yapar mısınız?

a. Evet
(geçiniz 14)

b. Hayır

10.() Bungalov yapar, müşteri bulmasını diğer tesislere
bırakır mısınız?

a. Evet
(geçiniz 14)

b. Hayır

11.() Ala balık havuzu yapar mısınız?

a. Evet
(geçiniz 14)

b. Hayır

12.() Yeme içme yeri yapar mısınız?

- a. Evet
(geçiniz 14) b. Hayır

13.() Kamping alanı yapar mısınız?

- a. Evet b. Hayır

13a. Turizme katılmak için
yapmayı düşünürsünüz?

- a.dükkan açarım
b.spor sahası
c.içkili danslı bir yer
d.kenbin pişir kendin ye
e.yayladaki evimi söküp
Uzungöl'e pansiyon olarak kurarım
f.hiçbirsey

14.() Bu işi yapmak için arsanız var mı?

- a. Evet b. Hayır

15.Bu projelerinizi gerçekleştirmek için sermayeniz var mı?

- a. Evet
(15e ye geçiniz) b. Hayır

15a. () Kredilendirme yöntemi ile
sermaye sağlansa bu krediyi
almak ve işlemleri yapmak
için en uzak nereye gidebi-
lirsiniz?

- a. Ankara
b. Trabzon
c. Çaykara
d. Uzungöl
e. gerektiği yere

15 b () Kredi almak için işlemleri
kendiniz yürütmeyi düşünür-
müsünüz?

- a. Evet b. Hayır
(geçiniz 15e)

15c. () Neden?

- a.bu konuda hiç bilgim yok
b.zor olur

(15d den devam ediniz)

15d. () Kredi işlemlerini nasıl yürütmeyi düşünüyorsunuz?

- a. kredi almak isteyenler bir araya gelse, birlik kursak ve temsilcimiz işlemleri yürütse
- b. biraraya gelmek zor olur, herkeze bilgi verilsin, kendi işlemlerini yürütsün
- d. bir danışma bürosu Uzungöl'de kurulsun

15e. () Kredi ile sermaye sağlansa proje ve inşaat işlerini nasıl yapmayı düşünüyor sunuz?

- a. Uzungöl'de müteahhitler var. Onlar projede çizer inşaatı da yaparlar.
- b. proje çizilince kendim yaparım
- c. yapılmış tesislere bakarak yaparım
- d. herşeyi kendim yaparım
- e. devlet proje verse ona göre yaparım

15f. () Proje ve inşaat işlerinde devlet danışman verse danışır mısınız?

a. Evet

Hayır

15g. () Bu danışman nerede olsa gidersiniz?

- a. burda
- b. Çaykara'da
- c. Trabzon'da

16. () İşletmeyi nasıl çalıştıracağını biliyormusun? (soruyu cevapladıktan sonra sırasıyla 7., 9., 10., 11., 12., 13., soruya geçiniz)

a. Evet

b. Hayır

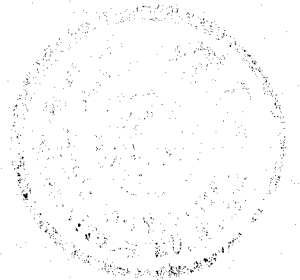
16a. () Nerden öğrendiniz?

16b. () Nasıl öğrenmeyi düşünüyor sunuz?

- a. Uzungöl'de tesiste çalıştım
- b. tesiste çalışan çocuğum var
- c. otelde kaldım gördüm
- d. Uzungöl'de çevreye bakarak (geçiniz 17)
- e. dışarda tesisite çalıştım

- a. tesislerde bir süre çalışırım
- b. nasıl öğreneceğimi bilmiyorum
- c. başka

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

16c.() Bir kurs olsa, bu kursda hem bilgi verseler hem de uygulama yaptırırlar katılır mısınız?

- a. Evet b. Hayır
(geçiniz 16d)

16d.() Bu kurs ne kadar sürsün istersiniz?

- a. bir kaç gün
b. bir kaç hafta
c. bir ay
d. bir kaç ay
e. ne kadar gerekiyorsa
f. bir sezon

17.() İşletmeyi ailece mi çalıştırırsınız?

- a. Evet b. Hayır

18.() Müşteri seçermisiniz?

- a. Evet b. Hayır

18a.() Kimlere yerim yok dersiniz?

- a. evli olmayanlara
b. bir Rus bir Türk'e
c. çok pis olanlara
d. içki içene
e. islamin icaplarını yerine getirmeyene

19.() Gelen ziyaretçi dağlarda yürümek isterse onu gezdirebilir misiniz?

- a. Evet b. Hayır

20.() Gelen ziyaretçiyi, yaylalarınıza ve mezarlarınıza gitmek istese götürür müsünüz?

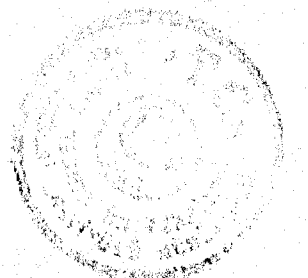
- a. Evet b. Hayır

21.() Ava çıkmak isteyen olursa ona rehberlik yapar mısınız?

- a. Evet b. Hayır

22.() Hangi ürünleri kendiniz üretiyor sunuz?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. süt ve süt ürünleri ()
b. fasulye - mısır - karalahaba ()
c. alabalık ()
d. hiçbirini e ()

23.() Bu ürünleri satıp gelir elde ediyormusunuz?

a.Evet

b. Hayır

23a.() Nasıl?

a. mandıraya süt satıyorum

24.() Arazinizden daha çok verim alacağınızı bilseniz başka ürün eker misiniz?

a. Evet

b. toprak işi zor, başka kazanç bulsam ekmem

c. araştırma yapılsa, bir ekilse görsem, hemen yaparım

25.() Otluk olarak mahallede kullandığınız araziyi piknik alanı olarak işletmeyi düşünür müsünüz?

a. Evet

b. Hayır

25a.() Neden?

a. nasıl işletileceğini bilmem

b. arazi sahiplerinin biraraya gelmesi çok zor

c. otluk olarak kullanmak istiyorum

d. para kazanmaz

e. otluğum yok

26.() Gelir elde ettiğiniz veya etmeyi planladığınız el sanatı var mı?

a. Evet

b. Hayır

26a.Nelerdir?

a.marangoz

b.mandıracılık

27.()Gelen ziyaretçi yörenizden hangi malları satın alabilir?
İşaretleyiniz.

a.süt ürünleri

b.tarım ürünleri

c. alabalık

d.ağaç işleri

e.yöre dışından gelen malları

28.() Ürettiğiniz malları nasıl satmayı düşünür sünüz?

a. mahalle halkı biraraya gelip bir birlik kursak ve biz yönetsek

b. mandıra gibi bizden malımızı toplayan özel bir işletme olsa

c. başka

29.() Tesiste çalışan aileden birisi var mı?

a. Evet

b. Hayır

29a.() Aileden birisinin çalışmasını ister misiniz?

a. Evet

b. Hayır

29b.Neden?

- a.şehirdeki işleri iyi
b.ihtiyaç yok
c.o işe göre adamım yok

30.() Yöreye gelen ziyaretçilerle bir ilişkiniz oluyormu?

a. Bazen

b. Sık sık

c. Hiç

30a.() Ne tür ilişkileriniz oluyor?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. tesiste çalışıyorum ()
b. yardımcı oluyoruz ()
c. evimize bakmaya geliyorlar ()
d. mal satıyorum ()
e. sohbet ediyoruz ()
f. turizm tesisim var ()

30b.() Neden?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. çok az kalıyorlar ()
b. sadece tesise gelip()
gidiyorlar
c. olmasını ben ()
istemiyorum
d. yalnız dolaşmayı ()
tercih ediyorlar
e. başka ()

31. () Uzungöl'e en çok nerelerden ziyaretçi gelmesini istersiniz?
İşaretleyiniz.

- a. İstanbul - İzmir - Ankara ve Avrupa gibi uzak yerlerden ()
b. Of Rize gibi yakın çevreden ()
c. her yerden ()

31a Neden?

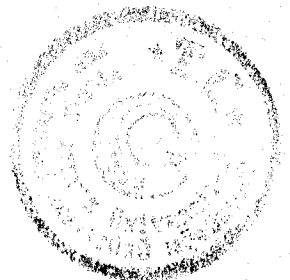
- a.çevreye ve bize saygılılar
b.başka

31b Nerden ziyaretçi gelmesini istemezsiniz?

- a. İstanbul - İzmir - Ankara ve Avrupa gibi uzak yerlerden ()
b. Of Rize gibi yakın çevreden ()
c. her yerden ()

31c Neden?

- a.çevreye ve bize saygılılar
b.başka

32.() Uzungöl'e gelen ziyaretçilerin neler yapmasını istersiniz?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. sadece tesislerde yemek yesinler ve gitsinler()
- b. konaklasınlar ()
- c. piknik yapsınlar ()
- d. hepsi ()

33.() Ziyaretçilerin sizi rahatsız eden yönleri nelerdir?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. otluklarda piknik yapmasınlar ()
- b. pikniğe gelenler çöplerini bırakmasınlar ()
- c. ağaçların altında içki içip araba kullanmasınlar ()
- d. mahallede hızlı araba kullanmasınlar ()
- e. uygunsuz kıyafet giymesinler ()
- f. kişisel arazimize girmesinler ()
- g. yüksek sesle arabada müzik çalmasınlar ()
- h. kadınlarımıza laf atmasınlar ()
- ı. islamin icaplarına ters düşmesinler ()

34.() Ziyaretçiler Uzungöl'e niçin geliyorlar?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- a. kirlenmemiş doğal güzellikler için ()
- b. balık yemek için ()
- c. tarihi değere sahip evlerimiz için ()

35.() Yeni yapılan inşaatlar için neler düşünüyor sunuz?

- a.betonlaşma var, bu turizm için kötü, yöremiz için kötü
- b.denetim yok
- c.herkes para kazanmak istiyor - Gölbaşı'nda benimde arsam olsa benda yaparım
- d.gelişme bakımından iyidir
- e.hiçbirşey

36.() Plansız yapılaşmayı engellemek için ne yapılmalı sizce?

- a. belediye denetlensin
- b. belediye eğitilsin
- c. turizm bakanlığından bir yetkili yöremizde bulunsun
- d. yörede yaptırım gücü olan bir birlik kurulsun ve o denetlese
- e. plan bize anlatılsın, herkez hakkını bilsin
- f. bize bakanlık yapılar ile ilgili örnek projeler üretsın
- g. ahsap ucuz verilmeli,beton dikmeyelim
- h. iş devletin işi
- ı.bilmiyorum

37.() Yeni yapılan yasa dışı inşaatları engellemek için bir şey yaptınız mı?

a.Evet

b. Hayır

a. Ne yaptınız?

37b.() Birşey yapmayı düşünüyor musunuz?

a.belediyeye sözlü
uyarı

a. ne yapacağımı bilmiyorum

b.mal sahibine sözlü
uyarı

b. Belediye'ye gitsem sonuç
alamam

c.kendi aramızda
konuşuyoruz

c. komşumla kötü olamam
d. hayır

38.() Uzungöl'de turizm için yapılan yeni yapılar nasıl olmalı?

a. beton görünümlü olmamalı - ahşap olmalı

b. yüksek olabilir ama ahşap kaplanmalı

c. iki katlı olmalı

d. arazimiz az bundan dolayı yükselebiliriz ve eğimden
yaralanabiliriz

e. evim gibi olmalı

39.() Yaylaya çıkmak ister misiniz?

a. Evet

b. yeterli para kazanırsan çıkmasamda olur

c. yeterli para kazansamda çıkmak isterim

d. hayır

40.() Turizmin gelişmesi size neler getirebilir?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

a. para kazanırız ()

b. turizmle beraber devlet yöremize hizmet getirir ()

c. çevre kirliliği ()

d. betonleşme artar ()

e. sosyal yaşantımız çeşitlenir ()

f. değer yargılarımız değişebilir ()

g. alkol ()

h. insanlar arasında kaynaşma getirir ()

i. pahalılık getirir ()

i. iş alanı sağlar ()

41.() Ziyaretçilerin sizi memnun eden yönleri nelerdir?

a. saygılılar

b. kıymet biliyorlar

c. bizle konuşup değişik bilgiler almamızı sağlıyorlar

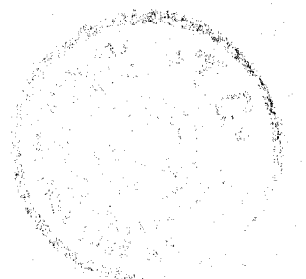
d. temasım yok fikrim yok

e. her yönü ile memnunuz

42.() Ziyaretçilere Uzungöl'ü koruyarak kullanması için bazı bilgiler
verilsin mi?

a. Evet

b. Hayır

43.() Uzungöl'de oluşan yanlış yapılaşma, çevre kirliliği ve kötü hizmet ile ilgili sorunları ilgili yerlere iletecek bir dernek olsa bu dernekte çalışır mısınız?

a. Evet b. Hayır

44.() Bu derneği kurmak için kimler işi başlatabilir?

a. tesis sahipleri
b. gençler
c. devletten bir yetkili gelse bizi organize etse
d. belediye
e. muhtar
f. bilmem

45.() Göl ve çevresi nasıl korunmalı?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

a. bu bölgede yapılan herşeyi yetkililer denetlesin ()
b. turist eğitilsin ()
c. yöre halkıda eğitilsin ()
d. fikrim yok

46.() Fosseptik çukurunuzu kendinizmi yapıyor sunuz?

a. Evet b. Hayır

47.() Projelendirilmiş fosseptik yapımı için bir toplantı yapılsa katılır mısınız?

a. Evet b. Hayır

48.() Artık inşaat yapmak için ahşap kullanıyormusunuz?

a. Evet b. Hayır

48a.() Neden?

a. orman köylüsü statüsünden çıktığımız için çok pahalı
b. başka

49.() Toprağınızı satarmısınız?

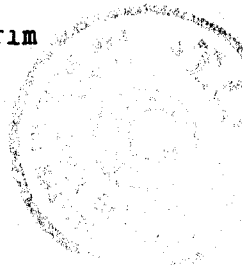
a. Evet b. Hayır

49a.() Kime satarsınız?

a. Uzungöl'lüye
b. Trabzon'luya
c. farketmez

49b.() nasıl değerlendirmeyi düşünüyorsunuz?

a. ekerim
b. çocuğuma kalır
c. ilerde tesis kurarım

50.() Hiç kredi kullandınız mı?

a.Evet

b.Hayır

50a.() Hangi amaçla?

- a. tarım
- b. hayvancılık
- c. balık havuzu

50b.() Karşılaştığınız zorluklar nelerdi?

- a. işlemleri çok uzun
- b. faizi çok
- c. başka

51.() Yörede ne tür problemlerinizi var?

- a. doğal afetler oluyor ()
- b. göl doluyor ()
- c. yol yok ()
- d. öğretmen yok ()
- e. kanalizasyon yok ()
- f. çöpler çoğaldı ()
- g. hastane yok ()
- h. betonlaşma var ()
- i. yazın rahatımız bozuluyor ()
- j. geçim problemi ()
- k. kredi yok ()
- l. kötü turizm ()
- m. ayı ürünümüzü yiyor ()
- n. halk eğitimi için kurs yok ()
- o. spor sahası yok ()
- p. orman köylüsü olmadığımız için (saç - orman - hayvancılık) kredilerinden yararlanamıyoruz ()
- q. gençlerin bir araya geleceği yer yok ()
- r. piknik alanı yok ()

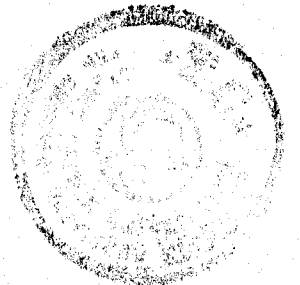
52.() Yöredeki turizm tesislerinden memnun musunuz?

a. Evet

b. Hayır

52a.() Sizi neler rahatsız ediyor?

- a.plansız yerleştirilmiş
- b.müşteri kaçacak diye onları tesissahipleri uyarmıyor
- c.açık alanlarını düzenlemiyorlar
- d.çöpler ortada
- e. kötü servis

53.Hane no :

54.Mahalle ismi:

55.Yerleşim ismi:

56.() Medeni durum

- a. evli
- b. bekar
- c. dul, boşanmış ve ayrı yaşıyor

57.() Geliriniz ile giderinizi kıyasladığınızda geliriniz giderinize göre nasıldır?

- a. fazla
- b. eşit
- c. az

58.() Maddi durumunuzu nasıl görüyor sunuz?

- a. iyi halli
- b. orta halli
- c. yoksul
- d. kıt kanaat geçinen

59.() Eğitimin durumunuz nedir?

- a.ilk
- b.orta
- c.lise
- d.meslek lisesi
- e.üniversite
- f.okur yazar

60.() İşinin nedir?

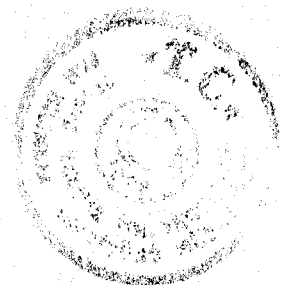
- a.memur
- b.emekli
- c.turizm tesislerinde
- d.işçi
- e.ticaret
- f.diğerleri

61.() Yaşınız nedir?

- a.18-24
- b.25-34
- c.35-44
- d.45-54
- e.55

62.() Yaylaya çıkarmısınız?

- a. Evet
- b. Hayır

63.() ayda mevsimlik işçi olarak alışırmısınız?

a.Evet

b.Hayır

64.() Yaz kış Uzungöl'demi yaşarsınız?

a.Evet

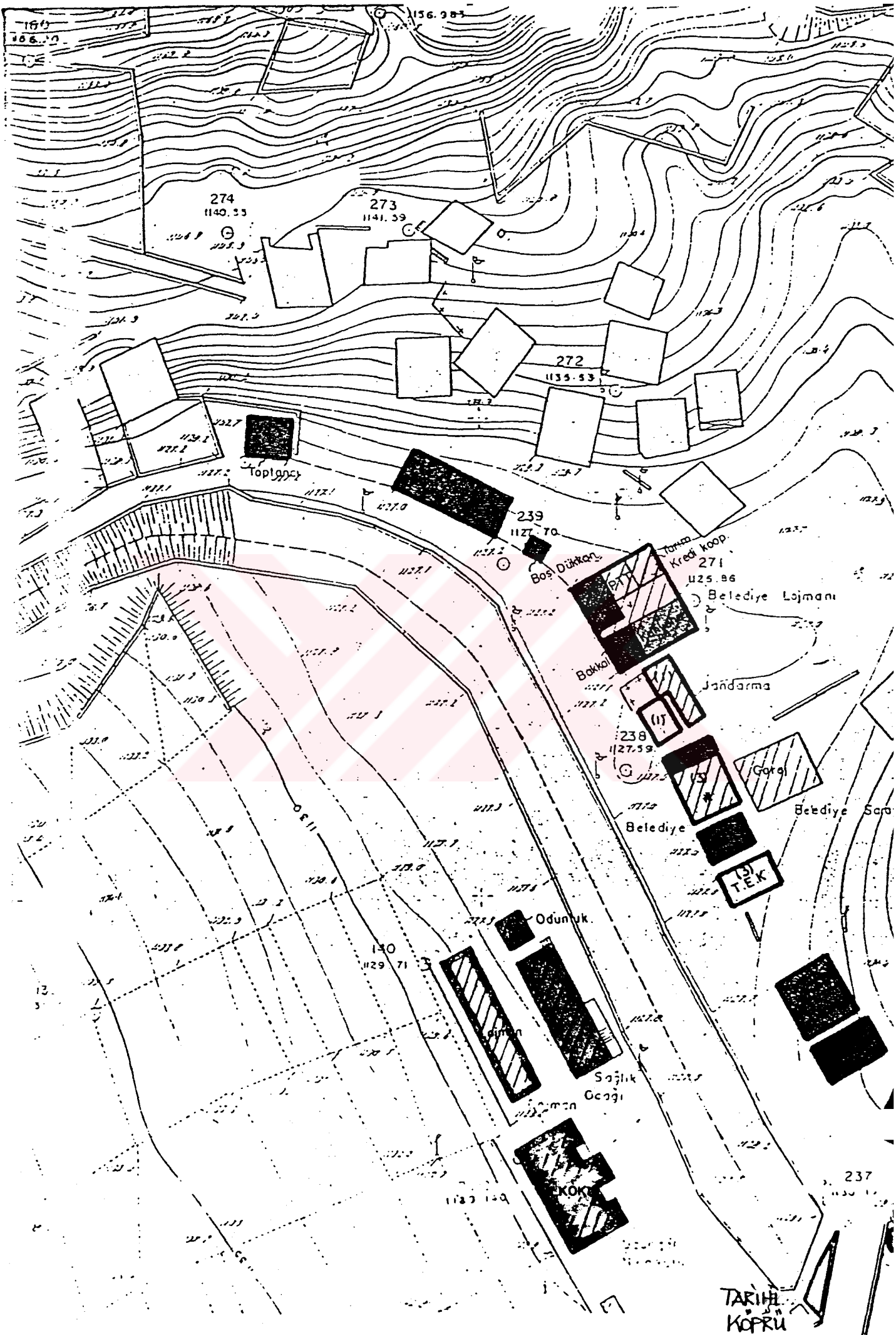
b.Hayır

65.Aile reisi gurbete (dışarda çalışmaya) gider mi?

a.Evet

b.Hayır

MAHAL ANALİZ

FİLAH MAHALLESİ

Brüt Yoğunluk: 84 kişi / ha

T.A.K.S = 0.15

K.A.K.S = 0.15

İNCELİ MAHALLESİ

Brüt Yoğunluk: 52 kişi / ha

T.A.K.S = 0.13

K.A.K.S = 0.13

HOCALI MAHALLESİ

Brüt Yoğunluk: 53 kişi / ha

T.A.K.S = 0.11

K.A.K.S = 0.13

BÜYÜKKÖY MAHALLESİ

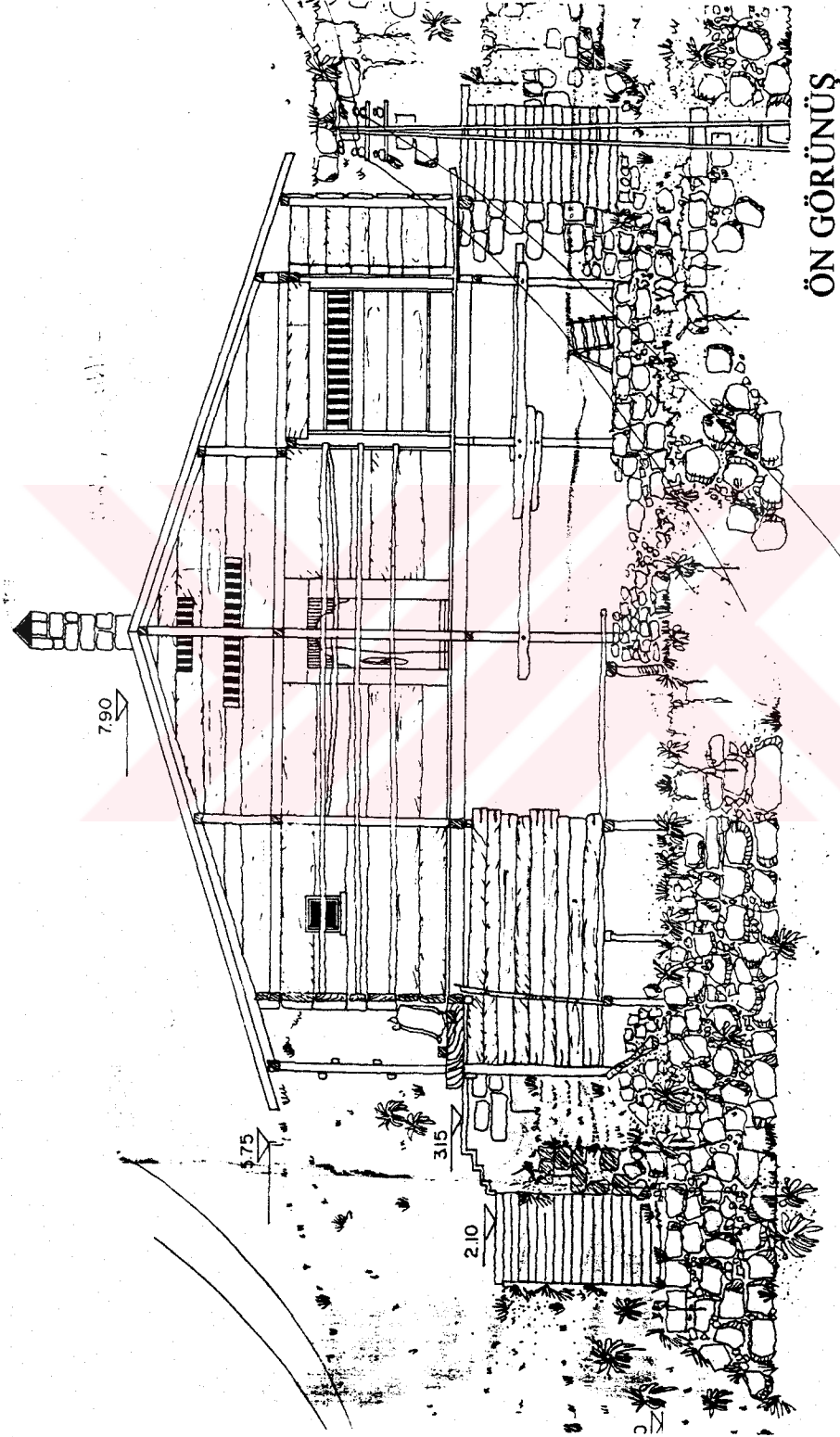
Brüt Yoğunluk: 97 kişi / ha

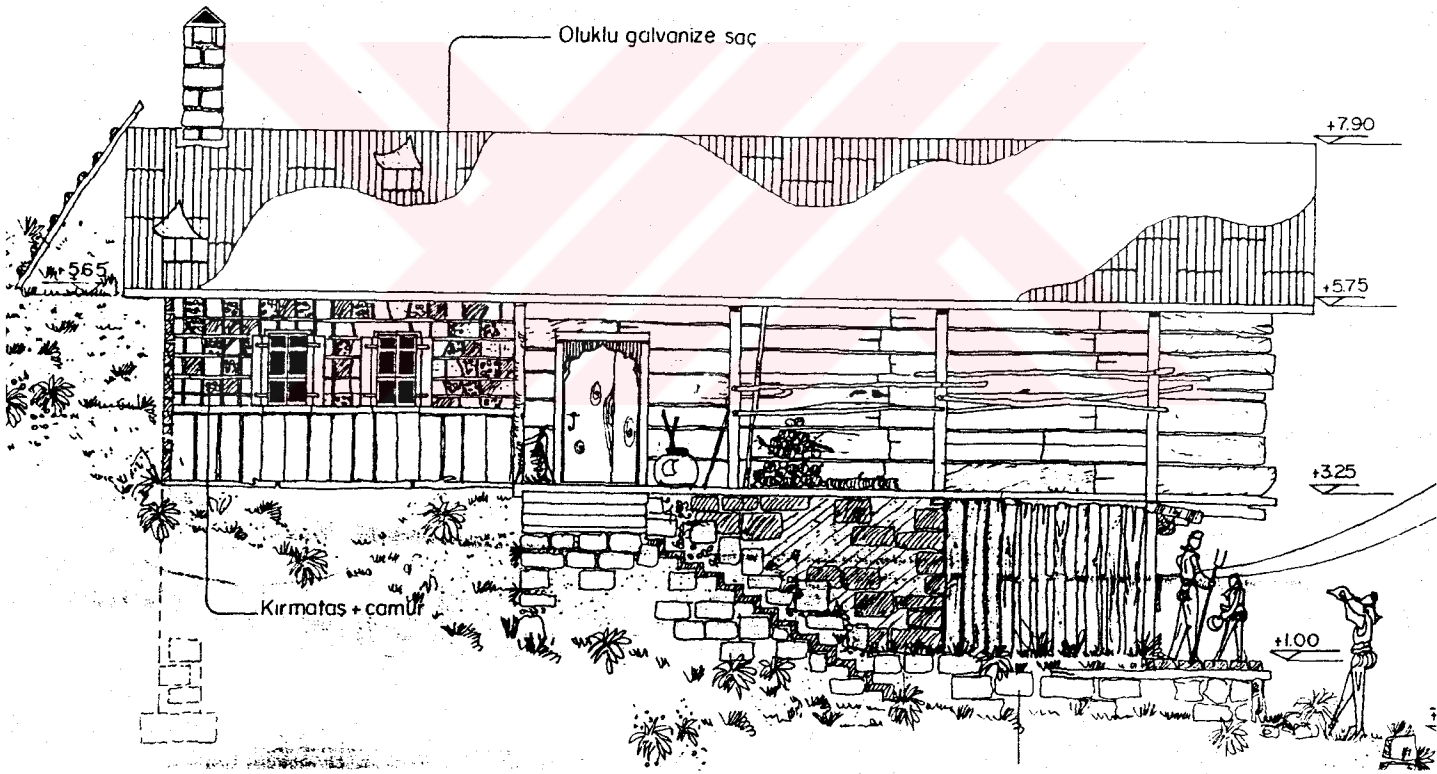
T.A.K.S = 0.27

K.A.K.S = 0.27

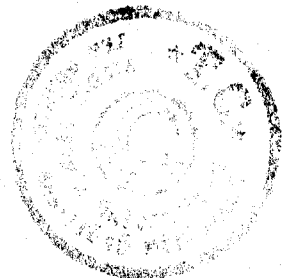

EK IV UZUNGÖL KONUTU
PLAN - - GÖRÜNÜŞ

YAN GÖRÜNÜŞ

ÖZGEÇMİŞ

İsim - Soyisim : Server Funda Öztürk
Doğum yeri ve yılı : 1966, İstanbul

EĞİTİM

1982 - 1986 : Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Bölümü'nden lisans diploması aldı
1987 - 1989 : Yıldız Teknik Üniversitesi
Mimarlık Bölümü Yapı Ana Bilim Dalı'ndan
yüksek lisans diploması aldı
1989 - 1990 : Orta Doğu Teknik Üniversitesi
İngilizce Hazırlık Okulu'nda İngilizce eğitim aldı
1994 : College of Notre Dame of Maryland (USA) 'de
İngilizce eğitim aldı
1995 : Medcoast Institute 95 - Med-Campus - ODTÜ
Akdeniz Kıyı Alanları Yönetimi Sertifika'sını aldı

TEZ

Öztürk, F., 1989, tatil Köyü Oda ve Ünitesinin Planlama İlkeleri Üzerine Bir Araştırma, Danışman : Prof. Dr. necati inceoğlu, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, yayınlanmamış yüksek lisans dersi

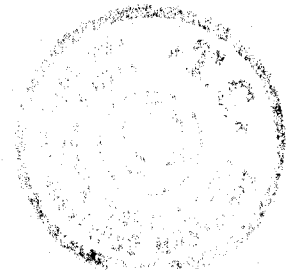
YAYINLAR

Öztürk, F. ve diğ., 1989, Tatil Köylerinde Yaya Sirkülasyonu Yerleşme Biçimi İlişkisi, yayın hazırlayanlar : Z.Yenen - F.Öztürk, Türkiye'de Son On Yılda Turizm yapıları Uygulamaları Sempozyumu - Bildiriler, Net-Yapı A.Ş. : İstanbul : 100-108

Öztürk, F., Yenen, Z., 1989, Relation Among Recreation, Tourism development and Management, (ed.)M.Korzay - B.Kocaoğlu, Proceedings of International Congress on Health and Recreation Management, yayın no: 480, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası : İstanbul: 25-39

Öztürk, F., ve diğ., 1992, Perspectives on Tourism Development : The Evaluation of Antalya Workshop October 1991, Tourism Heritage Environment International Congress isimli toplantıda sunuldu, Kahire - Mısır, UIA .

Öztürk, F., 1992, Kıyı Turizminden Öğrendiklerimiz: Yerel standartlar Hakkında Yeniden Düşünme, Doğu karadeniz Turizmi konferansı - Workshop 22-25 Haziran, Turizm Bakanlığı, Ankara : İstem Ofset : 230 - 239

Öztürk, F., 1992, Turizm Bilincini Geliştirme araçlarından Biri : Planlama Sürecine katılım, Turizm Eğitimi Konferansı - Workshop 9-11 Aralık, Turizm bakanlığı, Ankara : Dizgi baskı : 427 - 432

Öztürk, F., 1992 Doğu Karadeniz Workshop'u Öncesi ve Sonrası, Amfora Dergisi, No:2, Ankara : Sistem Ofset : 22-23

Öztürk, F., 1992, Çocuk Parkındaki serander, Amfora Dergisi, No:4, Ankara : Sistem Ofset : 15-17

Öztürk, F., 1994, Mimari Proje Dersinin Sorgulanması, Mekan Yaratıcı Öğrenci, yayına hazırlayanlar: Z.Abalı-E.Çil, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yayını : MF MİM 94.071, YTÜ Mim. Fak. İşliği : İstanbul : 34-44

Öztürk, F., 1994, Giderken Bilmiyorlardı - Workshop, Bartın, Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Dergisi - Haberler, sayı 4, Y.T.Ü. İstanbul : 10-11

Öztürk, F., 1995 Kent İçin Buluştuk - Kent Ne Olmak İstiyor? Kentin Amacı Ne? Y.T.Ü. Mim. Fak. Dergisi - Haberler, sayı 5, Y.T.Ü. İstanbul : 27-29

ÜYELİKLER

Mimarlar Odası İstanbul Şubesi üyesidir.

Türkiye Kıyı Alanları Yönetimi Milli Komitesi Yönetim Kurulu Üyesidir.

YER ALDIĞI ORGANİZASYON KOMİTELERİ

Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, 6 - 7 Nisan 1989, Yıldız Teknik Üniversitesi

International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean : Policies - Planning - Design, 13- 16 Ekim 1991, Yıldız Teknik üniversitesi, İstanbul -Antalya

Architecture of Soft Tourism, Eylül 1992, Yıldız Teknik Üniversitesi - Karadeniz Teknik Üniversitesi, İstanbul - Trabzon

Panel : 2000 Yılına doğru Turizm Mimarlığı, 22 Nisan 1993, Yıldız Teknik Üniversitesi Turizm Yapıları Araştırma ve Uygulama Merkezi - Boğaziçi Üniversitesi, Turizm Okulu - TUGEV, İstanbul

Yıldız Teknik Üniversitesi Turizm Yapıları Araştırma ve Uygulama Merkezi I. Danışma Kurulu toplantısı, 21 - 23 Haziran 1993, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

YAYINA HAZIRLADIĞI KİTAPLAR

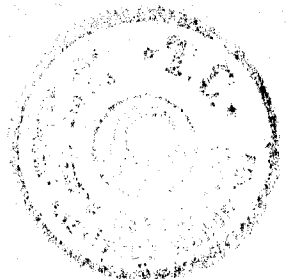
Öztürk, F., ve Yenen, Z., (yayına hazırlayanlar), 1989, Türkiye’de Son on Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu - Bildiriler, İstanbul : Net Yapı A.Ş., s.334

Öztürk, F., ve diğ. (teknik editör), 1991, International Symposium on Architecture of Tourism in the Mediterranean : Policies - Planning - Design, 2 cilt, Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası : İstanbul

Öztürk, F., Önder, D., (yayına hazırlayanlar), 1992, Architecture of Soft Tourism - Proceedings, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Matbaası : İstanbul , s.220

İŞ DENEYİMLERİ

- 1982 - 1983 Atatürk Kültür Merkezi,
Devlet Tiyatrosu’nda oyuncu olarak görev aldı.
- 1986 - 1987 YAPÜR Mimarlık şirketinde tasarımcı olarak çalıştı,
1988 - Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü
Tasarım Kuram ve Yöntemleri Bilim Dalı’nda Araştırma Görevlisi
olarak göreve başladı.
- 1992 - 1993 YÜTYAM (Yıldız Teknik Üniversitesi TurizmYapıları Araştırma
ve Uygulama Merkezi) Genel Sekreterliği görevini yaptı.
- 1993 Yıldız Teknik Üniversitesi Döner Sermaye yöntemi ile PUPA
YAT işletmeciliğine Bodrum’da balık çiftliği Barınak ve Depo
tasarımı ve
- 1993 aynı yöntem ile Şile Belediye başkanlığı’na Bar ve Büfe Tasarımını
gerçekleştirmiştir.
- 1994 College of Notre Dame of maryland (USA) ‘de “student
assisstant” olarak çalıştı.
- 1997 Halen Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü
Tasarım Kuram ve Yöntemleri Bilim dalı’nda araştırma
görevlisidir.

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİSYON MERKEZİ

